

77. Tiistaina 13 päivänä syyskuuta 1994

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Esitellään:

1) Hallituksen esitys n:o 152 valtion talousarvioksi vuodelle 1995 2626

2) Hallituksen esitys n:o 153 valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1995 2725

3) Hallituksen esitys n:o 151 laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta ”

4) Hallituksen esitys n:o 154 vuoden 1995 veroasteikkolaiksi ”

5) Hallituksen esitys n:o 155 laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta ”

6) Hallituksen esitys n:o 156 laiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain 9 §:n muuttamisesta ”

7) Hallituksen esitys n:o 157 laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta ”

8) Hallituksen esitys n:o 158 laiksi rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta ”

9) Hallituksen esitys n:o 159 laiksi teleliikenteen verottamisesta annetun lain muuttamisesta ”

10) Hallituksen esitys n:o 160 laiksi eräistä ajoneuvoista suoritettavasta ajoneuvoverosta annetun lain 5 ja 11 §:n muuttamisesta ja 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta 2725

11) Hallituksen esitys n:o 161 laiksi kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1995 ”

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pelttari.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alho, Donner, Enestam, Heikkinen, Helle, Hämäläinen, Jurva, Kanerva, Kemppainen, Kuittinen, Kääriäinen, Laaksonen, Lahti-Nuutila, Lahtinen, Laurila, Malm, Metsämäki, Myller, Norrback, Ojala A., Pekkarinen, Pykäläinen, Rajamäki, Ranta, Rauramo, Rehn E., Renko, Riihijärvi, Rönholm, Stenius-Kaukonen, Suhola, Tiuri, Vihriälä, Väyrynen ja Wahlström.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Stenius-Kaukonen, Rauramo, Rönholm, Hämäläinen, Alho ja Pekkarinen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia edustajat Metsämäki ja Renko, virkatehtävien takia ed. Pekkarinen sekä yksityisasioiden takia edustajat Enestam, Suhola, Wahlström ja Väyrynen, tästä ja huomista päivästä virkatehtävien takia edustajat Kanerva, Norrback, E. Rehn ja Tiuri,

tämän kuun 15 päivään virkatehtävien takia ed. Kuittinen ja yksityisasioiden takia ed. Jurva sekä

tämän kuun 16 päivään sairauden takia ed. A. Ojala sekä virkatehtävien takia edustajat Heikkinen, Helle, Kempainen, Laaksonen, Lahtinen, Lahti-Nuutila, Laurila, Malm, Myller, Pykäläinen, Rajamäki, Ranta, Riihijärvi ja Vihriälä.

Uusia hallituksen esityksiä

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on eilen 12.9.1994 antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 165—170.

Kirjalliset kysymykset

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 483, 484 ja 487. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Erikoisvaliokuntien jäsenet

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Kauppinen vapautusta liikennevaliokunnan varajäsenyydestä, sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenyydestä sekä talousvaliokunnan varajäsenyydestä ja ed. Morri vapautusta sosiaali- ja terveysvaliokunnan varajäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomuksia.

Anomuksiin suostutaan.

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että liikennevaliokunnan, sosiaali- ja terveysvaliokunnan sekä talousvaliokunnan täydennysvaalit toimitetaan ensi perjantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskustansliaan viimeistään mainittuna perjantaina kello 10.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys n:o 152 valtion talousarvioksi vuodelle 1995

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytettiin viime tiistaina pidetyssä toisessa täysistunnossa. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen muista asioista.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Mattila: Herra puhemies! Eduskunta aloittaa vaalikauden ja Ahon hallituksen viimeisen talousarvion käsittelyn. Nyt on paikallaan tehdä yhteenvetoa koko hallituskauden talouspolitiikasta. On aika arvioida Ahon hallituksen edeltäjältään saamaa perintöä. On aika punnita hallituksen talousarvioesitystä, talouspolitiikan linjaa ja sen vaihtoehtoja. On aika esittää myös tulevaisuuden tavoitteet.

Oppositio on ristinyt talousarvioesityksen vaalibudjetiksi. Väite on perätön. Kun pankkitukeen ja EU-jäsenyyteen liittyvät poikkeukselliset menot puhdistetaan vertailusta pois, laskevat valtion menot kuluvan vuoden menoihin verrattuna nimellisesti 3,7 prosenttia ja reaalisesti 5 prosenttia. Tällaista vaalibudjettia saa historias-ta turhaan hakea.

Täysin päinvastainen esimerkki on edellisen hallituksen viimeinen budjettiesitys vuodelle 91. Kaikki ennusteet menivät täysin pieleen. Yhdessä vuodessa valtion menot kasvoivat peräti 20 prosenttia. Kansantuotteen piti kasvaa, mutta se laski enemmän kuin koskaan ennen rauhan aikana eli yli 7 prosenttia. Valtiontalouden piti olla ylijäämäinen, mutta velka kasvoikin 30 miljardia markkaa. Valtion verotulot romahtivat 20 miljardia markkaa arvioidusta. Työttömyys kasvoi ennusteeseen verrattuna kaksinkertaiseksi.

Kun me keskustasta varoitimme tästä turmion tiestä, leimasi sinipunahallitus näkemyksemme vain opposition mustamaalaukseksi. Syvän taantumän merkit olivat kuitenkin selvästi nähtävissä jo vuonna 1990. Kauppatase oli kääntynyt miinukselle, teollisuus velkaantui kiihtyvää vauhtia, sen kannattavuus oli notkahtanut pahasti ja investoinnit supistuivat. Edellisen vuoden hurja, lähes 6 prosentin kansantuotteen kasvu romahti

nollaan. Hälytyskellojen olisi pitänyt soida. Ehkä ne soivatkin jossakin, sillä SDP oli ainoa puolue, joka kieltäytyi keväällä 91 varsinaisista hallitusneuvotteluista. Suomen talous karahti karille ja kapteeni jätti laivan ensimmäisenä.

Tämän jälkeen on opposition taholla koetettu nostaa lynkkausmielialoja Ahon hallitusta kohtaan tuomitsemalla se yksin syylliseksi lamaan ja työttömyyteen. Tätä tuomiota julistettaessa taisi unohtua se todistajalausunto, jonka Pekka Korpinen esitti kaksi viikkoa sitten Demarin palstoilla. Hän kirjoitti sanatarkasti näin: ”Melko yleisesti ymmärretään, että luottosyklin ylikuumentuminen ja sitä seurannut pankkikriisi ja luottolama ovat vaikeuksiemme keskeisiä syitä. Myös valuuttakurssipoliittiset virheet samoin kuin yliarvostetun markan puolustuksesta johtunut tuhoisa korkotaso tunnustetaan laman syvyyden keskeisiksi selittäjiksi.” Näin kirjoittaa SDP:n talousasiantuntija Pekka Korpinen. Yhdyn hänen arviointinsa. Näiden talous- ja rahapoliittisten virheiden osalta sosialidemokraatit eivät ole olleet sivustakatsojia, vaan keskeisiä päättäjiä.

Ahon hallitus pyrki kesällä ja syksyllä 91 kaikin keinoin pelastamaan maan uhkaavalta katastrofilta, konkurseilta, suurtyöttömyydeltä, pakkodevalvaatiolta ja velkakierteeltä. Yritettiin koota yhteiskuntasopimus, jolla olisi toteutettu sisäinen devalvaatio — niukkuuden ja säästöjen jako mahdollisimman oikeudenmukaisella tavalla. Yli varojen elämisen lasku olisi jaettu tasapuolisesti kunkin kantokyvyn mukaan eikä sitä olisi maksettu yksipuolisesti jättityöttömyyden uhreilla.

Yhteiskuntasopimus ja Kalevi Sorsan tulospäätösesitys kaatuivat ahneen eturyhmäitsekkyiden ja valuuttakeinottelun luomassa ristipaineessa. Sorsan esityksen syksyllä 91 kaataneet valitsivat tien, joka on johtanut kotimarkkinalamaan, konkurseihin, jättityöttömyyteen, tuloerojen kasvuun, solidaarisen palkkapolitiikan hautaamiseen ja velkakierteeseen. Vaihtoehto oli, mutta se hylättiin. Hylkääjä ei ollut hallitus, vaan saatutettujen etujen bunkkereihin linnoittautuneet järjestöjohtajat, samat, jotka viime viikolla uhkasivat pysäyttää Suomen viennin elleivät hallitus ja eduskunta noudata heidän tahtoaan.

Kun vasemmallalla laidalla minut varmaan vaa-ditaan tuomiolle juuri sanomastani, lainaan seuraavassa tässä salissa 20 päivä marraskuuta 91 käytettyä puheenvuoroa: ”Monet järjestöjohtajat ovat valehdelleet jäsenistölleen antaessaan sellaisen käsityksen, että Sorsan tulomalli olisi ollut ankarampi kuin devalvaatiovaihtoehto.

Rehelliset ay-johtajat puhuisivat ostovoimasta. Se romahtaa devalvaatioissa ja käynnistää kompensatiokierteen. Kalevi Sorsalta valehtelijoiden klubi veti törkeästi jalat alta. Sorsa oli isänmaan asialla niin kuin monesti ennenkin.” Tämä Paavo Lipposen arvio oli oikea ja rehellinen.

On toki huomattava, että hallituskin on tehnyt virheitä. Työmarkkinakäytännön ja tuponeuvottelujen kuviot olivat sille vieraita. Lamatietoisuuden syvyys yliarvioitiin, ja kansainvälisten rahamarkkinoiden voima, herkkyyden ja nopeus aliarvioitiin.

Sorsan esityksen kaatumisen ja devalvaation jälkeen hallitus jatkoi talouspolitiikkaansa muuttuneissa olosuhteissa. Talouden, tuotannon ja työllisyyden syöksykierteen katkaisemiseksi oli kansantalouden perusta tervehdytettävä. Talouden rakennevinoutumat oli korjattava. Vientin ja teollisuustuotannon aivan liian pieni osuus taloudessamme oli saatava kasvuun koko kansantalouden ulkomaisen velkaantumisen katkaisemiseksi. Tappava korkotaso oli käännettävä laskuun. Valtiontaloudessa oli tehtävä mittavia säästöjä tulojen romahtaessa, työttömyysmenojen kasvaessa ja velkaantumisvauhdin kiihtyessä.

Pankkien tukeminen oli välttämätöntä, jotta maan talous olisi yleensä voinut selvitä syvästä lamasta. Pankkituen vaihtoehto olisi ollut tavallisten ihmisten ja yritysten lainojen irtisanominen ja ajautuminen kansainväliseen holhoukseen. Hallituksen ja eduskunnan oli pakko taata pankkien ja koko pankkijärjestelmän pystyessä pysymisen. Millään maalla ei ole ollut varaa antaa pankkikriisin kehittyä pankkiromahdukseksi.

Hallituksen talouspolitiikka on tuottanut tuloista. Vienti on kasvanut ennätysvauhtia. Kansainvälisissä arvioissa Suomen ennustetaan olevan ensi vuonna Euroopan nopeimmin kasvava kansantalous, ja tässä on syytä muistaa, että hallitus sai perinnöksi edeltäjältään Euroopan pahimmin taantuvan talouden. Viennin osuus kansantuotteesta kasvaa vuoden 91 22 prosentin tasosta ensi vuonna yli 40 prosenttiin. Investoinnit ovat elpymässä. Kotimarkkinalama alkaa väistyä. Työttömyys alkaa laskea, ja kansalaisten tulevaisuudenusko on nousussa.

Vuodesta 1987 vuoteen 1991 valtion menot kasvoivat yli 60 miljardia markkaa. Tämä hallitus on pitänyt valtion menot reaalisesti vuoden 91 tasolla. Hallituksen säästöratkaisujen ansiosta menot ovat ensi vuonna 35 miljardia markkaa pienemmät kuin ne olisivat ilman näitä säästö-päätöksiä. Ilman tehtyjä säästöjä valtion velka olisi ensi vuoden lopussa noin 70 miljardia mark-

kaa suurempi. Velkataakka olisi tuntuvasti nykyistä pienempi, elleivät oppositio ja työmarkkinajärjestöt olisi taas kaataneet osaa hallituksen säästöesityksistä.

Oppositio ei ole tyytynyt vain torjumaan hallituksen säästöesityksiä, vaan se on vaatinut velkaelvytystä ja verojen kevennyksiä. Vielä viime syksynä sosialidemokraatit esittivät 10 miljardin markan lisämenoja ja vaativat samalla 7 miljardin markan verohelpotuksia. Jos nämä vaatimukset olisi toteutettu, usko valtion velkaantumisen pysäyttämiseen olisi rahoitusmarkkinoilla ratkaisevasti heikentynyt. Korkotaso olisi voimakkaasti noussut ja talouden elpyminen olisi vaarantunut.

Joidenkin puheenvuorojen perusteella voisi päätellä, että myös SDP:ssä talouspoliittinen realismi olisi palautumassa. Tilanne näyttää kuitenkin ristiriitaiselta, sillä toiset myöntävät lisäsäästöjen välttämättömyyden, mutta toiset vastustavat kaikkia mahdollisia leikkauksia, vaativat tuntuvia palkankorotuksia ja verohelpotuksia.

Hallitus on oman talouslinjansa budjetissaan esittänyt. Nyt on opposition vuoro. Kansalaisten ja äänestäjien kannalta olisi kohtuullista, että ministerilistojen kokoamisen ja mielenosoitusten järjestämisen aiheuttamien kiireiden keskellä liikenisä edes vähän aikaa selkeän ja yksityiskohtaisen talousohjelman tekemiseen. Miksi talousohjelmaa, jos sellainen on, piilotellaan pikujouluaikaan saakka? Noin tunti sitten sosialidemokraatit esittivät tosin kommentit käsiteltävänä olevaan budjettiin. Pettymykseksi minun on kuitenkin tähän todettava noin pikalukemisella, että ne eivät antaneet vastauksia keskeisiin kysymyksiin. Sen tähden kaipaamme teiltä, sosialidemokraatit, selviä vastauksia ainakin seuraaviin linjakysymyksiin:

1) Paavo Lipponen mielestä hallituksen arviot talouskasvusta ja työttömyyden laskusta ovat liian toiveikkaita. Pekka Korpinen puolestaan perustaa koko talousohjelmansa vuotuisen 5 prosentin talouskasvuun ja työttömyysasteen alenemiseen 7—8 prosenttiin neljän vuoden aikana. Kumpi on oikeassa?

2) Paavo Lipponen, Pekka Korpinen ja Seppo Lindblom vaativat tuntuvia, jopa 15 miljardin markan lisäsäästöjä sosiaali- ja koulutusmenoissa. Pelkästään kyläkoulujen ja urheilupuistojen sulkemisella ei tätä säästöä saavuteta. SDP:tä ja ay-liikettä lähellä oleva Palkansaajien tutkimuslaitos varoittaa velkahysteriasta. Siellä uskotaan talouskasvun poistavan budjettivajeen niin, että peruspalveluihin ja sosiaaliturvaan ei tarvita li-

sää heikennyksiä. Pitääkö sosiaaliturvaa, koulutusta ja peruspalveluita sosialidemokraattien mielestä leikata, millä tavalla ja kuinka paljon?

3) Kysyn: Paavo Lipponen lupaa alentaa palkansaajien ja eläkeläisten verotusta ja Palkansaajien tutkimuslaitos taas lähtee siitä, että velkaantumisen hillitsemiseksi tuloperusteita ei ensi vaalikaudella muuteta, lupaako SDP keventää palkansaajien ja eläkeläisten verotusta, milloin ja kuinka paljon? (Ed. Gustafsson: Käsitelläänkö nyt hallituksen talousarvioesitystä?) — Älkää hermostuko!

4) Vuosi sitten Paavo Lipponen esitti budjetti-puheessaan ympäristöverojen korottamista. Nyt hän moittii hallitusta energiaverojen kiristämistä. Osa SDP:n kansanedustajista on allekirjoittanut vihreiden välikysymyksen, jossa tavoitteena on ympäristö- ja energiaverojen moninkertaistaminen. Vastustaako vai vaatiiko SDP ympäristöverotuksen kiristämistä?

5) Paavo Lipponen sanoo, että työllisyyden parantaminen tapahtuu ensisijaisesti luomalla tilaa kasvulle yksityisessä yrityssektorissa. Sosialidemokraattien johtama SAK vaati viime viikolla yritysten verotuksen kiristämistä. SAK:n esittämä miljardin markan veronkiristys yrittäjien sosiaaliturva- ja työttömyysvakuutusmaksuihin veisi loputkin työllistämisedellytykset pienyrityksiltä. Vaatiiko SDP nyt pienyritysten verotuksen keventämistä vai kiristämistä?

Herra puhemies! Ehkä seuraavassa puheenvuorossa kuulemme vastauksia, jotta niitä ei tarvitse odottaa vasta vaalien jälkeen.

Keskeistä ensi vuoden talousarvioesityksessä on, että säästölinja piti ja että vihdoinkin työllisyys paranee. Säästöt toteutetaan oikeudenmukaisella tavalla siten, että niillä ei vaaranneta talouden nousua. Tuntuvista säästöistä huolimatta kansalaisten perusturva ei heikennetä, lapsilisiä ei leikata, eläkkeitä ja työttömyysturvan vähimmäispäivärahaa korotetaan, opintotukea kehitetään ja perusturvan yhtenäistämistä jatketaan perustulon suuntaan.

Laman aikana kasvanutta yleistä ja päällekkäistä yritystukea karsitaan samalla, kun panostetaan työvoimavaltaisen pienyritystoiminnan työllistämisedellytyksiin. Yrittäjille kaavailut uudet menorasitukset torjuttiin. Esitykset jopa 4 miljardin markan lisäleikkauksista kuntien valtionosuuksiin saatiin puristetuksi neljänneksen. Kuntien verotulojen kasvaessa eivät kunnat joudu valtion säästötoimien vuoksi vähentämään työvoimaansa ja karsimaan peruspalveluitaan. Valtionosuuksien jaosta saavutettu kompromissi

on kokonaisuudessaan siedettävä. Verotuksen painopistettä siirretään keskustan tavoitteiden mukaisesti työn teon verottamisesta ympäristö- ja energiaveroihin. Näin myös edistetään kotimaisen energian käyttöä ja työllisyyttä.

Talousarvioesitykseen sisältyy ensimmäistä kertaa eduskunnan toivoma kansallisuusvarallisuuskatsaus eli Luonnonvarat ja ympäristö -koh- ta. Tämä on askel kohti vihreän kansantuotemitarin toteutusta. Tulevia talousarvioita valmisteltaessa ja niistä päätettäessä on perinteisten rahamittaisten tunnusten rinnalla arvioitava talouspoliittisten ratkaisujen vaikutuksia ympäristön tilaan ja luonnonvarojen kestävään käyttöön.

Herra puhemies! Ensi vuoden talousarvio luo kestävä pohjan kansakunnan kehittämiseksi tulevina vuosina. Välttämätön talouden terve perusta turvataan säästäväisyydellä ja velkaantumiskierteen katkaisemisella. Meidän on jatkettava etenemistä kohti yrittäjyyden ja omatoimisuuden yhteiskuntaa purkamalla tarpeetonta byrokratiaa ja jähmettyneitä rakenteita. Pienten ja keski suurten yritysten välillisiä työvoimakustannuksia on alennettava uusien työpaikkojen luomiseksi. Suurtyöttömyyden kukistamiseksi tarvitsemme tällä vuosikymmenellä ainakin 100 000 uutta pienyritystä.

Talouden perusrakenteiden tervehdyttyä on mahdollisuus saada aikaan työllisyyttä lisääviä toimia yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla. Tuotannollisten investointien vauhdittamisen ohella on jatkettava myös rakenteellisten uudistusten toteuttamista. Tarvitaan osa-aikatyön lisäämistä, tarvitaan sapattivapaan kehittämistä ja työn uudelleenjakoa.

Meidän on jatkettava perusturvan yhtenäistämistä ja sitä kautta byrokratian purkamista ja omatoimisuuden tukemista. Sosiaaliturvan ja verotuksen yhteensovittamista on edistettävä perustulojen pohjalta. Näin pystytään ehkäisemään köyhyysloukkuja ja rakentamaan yhteiskuntaa entistä oikeudenmukaisemmaksi. Keskustan ajama uusi hyvinvointimalli on yksinkertainen ja selkeä, omatoimisuuteen ja yritteliäisyyteen kannustava, oikeudenmukainen sekä taloudellisesti kestäväällä perustalla.

Olemme siirtyneet staattisesta yhteiskunnasta dynaamiseen yhteiskuntaan ja nopeasta kasvusta epävarmaan kasvuun. Tässä tilanteessa on 60-luvun sosiaalipolitiikan tilalle luotava 90-luvun sukupolvi-politiikka. Velkaantumisen hillitseminen on välttämätöntä jo nousevien sukupolvien elinmahdollisuuksien turvaamiseksi.

Vuosikymmenen lopun avaintehtäväksi nousee vihreä teollistaminen. Tämä tarkoittaa painopisteen siirtämistä tuotannon ja kulutuksen kiertojen sulkemiseen, läpikäyvään ympäristö- teknologiaan ja uusiutuviin luonnonvaroihin. Säästävästä ja luonnonvaroja kestävästi hyödyn- tävästä tuotannosta on tehtävä kaupallisesti kannattavaa liiketoimintaa.

Bioenergia, ympäristöteknologia ja suljetut kierrot muodostavat teollisen vihreyden ytimen, jota tukee energia- ja ympäristöverotus. Vihreä teollistaminen antaa Suomelle kansallisen vision ja luontevan kansainvälisen roolin. Ympäristö- teknologia ja metsäpolitiikka ovat alueita, joilla Suomi voi hyödyntää kansallista osaamistaan myös kansainvälisessä yhteistyössä. Ympäristö- kriisi pysäytetään vain muuttamalla kansanta- louden rakenteita ja teollisuuden tuotantotapoja luonnontaloudellisesti kestävä suuntaan. Vih- reys on teollistettava, jotta tuotanto sopeutetaan ympäristön asettamiin raameihin.

Tulevaisuuden haasteita on myös laaja- alaisen sivistysstrategian toteuttaminen. Suomalai- sen sivistyksen, koulutuksen, tutkimuksen ja kulttuurin kehitys on nostettava keskeiseksi ta- voitteeksi. Suomalaisen itsetunnon, tiedon, osaa- misen, taiteen, luovuuden, rohkeuden ja omape- räisyyden kehitystä on kannustettava itseisarvo- na ja kansakunnan menestymisen perustana.

Suomessa on liikaa painottunut järjestelmä- keiskeisyys. Korostamalla sivistyksen voimaa pystymme vähentämään koneistojen ja byrokrat- tian vaikutusvaltaa sekä lisäämään kansalaisten omaehtoista ja luovaa panosta yhteiskuntamme kehittämiseen.

Euroopan vahvistuva integraatio korostaa kunnallista itsehallintoa ja maakuntien asemaa. Meidän on luotava kansalaisille nykyistä parem- mat edellytykset vaikuttaa lähialueensa kehityk- seen. Maakuntahallinnon avulla on alueellinen kehitystahto koottava todelliseksi toiminnaksi. Maakuntien kytkeytymistä kansainväliseksi ver- kostoksi on niin ikään kannustettava.

Suomi toimii kansainvälisessä yhteistyössä kulttuuriltaan länsieurooppalaisena, arvoiltaan pohjoismaisena valtiona. Meillä suomalaisilla on omilla ratkaisuilamme mahdollisuus lujittaa rauhaa, turvallisuutta ja yhteistyötä lähiympäris- tössämme. Sijaintimme Venäjän ja Baltian naa- purina sekä idän ja lännen porttina on meille haaste ja mahdollisuus, ei uhka ja rajoite.

Herra puhemies! Ahon hallitus ja keskusta eivät jää toimeettomina odottamaan tulevia vaa- lejakaa. Jatkamme työtä kestävä, oikeuden-

mukaisen, tasa-arvoisen ja vihreän hyvinvoinnin rakentamiseksi nyt esillä olevan talousarvion ja talouslinjan pohjalta.

Ed. Stenius-Kaukonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a l l i o m ä k i : Puhemies! Näinä aikoina suomalaisten ja muiden kansojen kohtalo on jakamattomampi kuin koskaan ennen. Kun katsomme tulevaisuuteen, on sama näkymä edessämme vielä selvempänä. Ennen pitkää joutuvat ihmiset kaikkialla katsomaan silmästä silmään samoja ratkaisemattomia, suuria ongelmia.

Räjähdysmäinen väestönkasvu, luonnon raaka-aineiden riisto, vesistöjen saastuminen, metsien tuhoutuminen tai fossiilisten polttoaineiden hillitön hyödyntäminen merkitsevät ennen pitkää kaikille kansoille yhteistä umpikujaa.

Päädymme sen umpikujan selvittelyssä mihin tahansa ratkaisuihin, yksi on varmaa: ne on tehtävä yhdessä, yhteisvoimin. Paljon nykyistä pitemmälle menevä ja kaikkia sitova yhteistyö on väistämätön edellytys päälle kaatuvien vaikeuksien ratkaisemiseksi niin meillä kuin muualla.

Euroopan mittakaavassa tärkein väline tälle yhteistyölle on Euroopan unioni. EU:n onnistumisesta eurooppalaisen yhteistyön, turvallisuuden ja hyvinvoinnin kehittäjänä on paljon kiinni, sillä ilman sitä ei myöskään sitä laajempi yhteistyö onnistu. Myös tästä harvemmin painotetusta näkökulmasta katsoen on Suomen etu olla kaikella painollaan mukana kehittämässä EU:ta muiden jäsenten ja jäsenyyttä nyt hakevien maiden kanssa.

Suomen ei EU-jäsenenä tarvitse menettää paikkaan itsenäisyydestään eikä kansallisesta ainutlaatuisuudestaan. Päinvastoin ne voivat vahvistua, sillä perimmiltään kansakunnan voima on ihmisissä itsessään, heidän henkisessä ja aineellisessa hyvinvoinnissaan, niissä elämisen eväissä, jotka yhteiskunta jäsenilleen tahtoo ja voi osoittaa. Tasavertaisena eurooppalaisen yhteisön jäsenenä saamme parhaat mahdollisuudet toimia sekä omamme että laajemman hyvinvoinnin puolesta.

Puhemies! Niiden epäolennaisuuksien keskelä, joihin suomalainen EU-keskustelu on kansanäänestyksen kynnyksellä uhannut ajautua, olen halunnut vielä tämän budjettikäsittelyn yh-

teydessä muistuttaa EU-kysymyksen syvistä tulevaisuusvaikutuksista. Näin siksikin, että niissä perimmiltään kuuluu se kuuluisa leivän ääni.

Suomen EU-jäsenyys ratkaistaan, niin kuin tiedämme, kansanäänestyksessä 16.10. Silloin jokainen meistä on äänestyskopissa yksin yhden äänensä kanssa. Ainut etu, joka kansanedustajilla silloin on muihin ihmisiin nähden, on tieto siitä, että hänellä on ollut mahdollisuus perustaa päätöksensä poikkeuksellisen laajaan tietopakettiin. Me sosialidemokraattiset kansanedustajat olemme muodostaneet kantamme Suomen EU-jäsenyyteen juuri tästä tiedollisesta lähtökohdasta käsin. Kantamme on myönteinen ja sen puolesta teemme töitä hartiavoimin. Tuon työn periaatteisiin kuuluu, että kunnioitamme toinen toistemme mielipidettä. Mutta yhdestä asiasta toivomme voitavan olla samaa mieltä: Suomen jäsenyydestä päättää Suomen kansa, jonka tahdon eduskunta vahvistaa. Kansanedustajat ovat lähes yksimielisesti aikanaan päättäneet kansanäänestyksen järjestämisestä. Siten tämä marssijärjestysveloite koskee erityisesti kansanedustajia.

Puhemies! Noin viikon päivät sitten tiedotusvälineet uutisoivat laajasta sveitsiläisestä tutkimuksesta, jolla mitattiin eri maiden kansainvälistä kilpailukykyä. Suomi sijoittui vertailussa 20:nneksi. Viime vuodesta sijoitus heikkeni kolmella pykälällä. Maamme suurimmiksi heikkouksiksi tuo tutkimus osoitti ensinnäkin jättityöttömyyden ravisteleman työllisyystilanteemme, jolta osin Suomi oli koko joukon hännähuippu. Toiseksi kyvyttömyytemme luoda uusia pääomia. Yhtenä tähän liittyvänä tekijänä mainittiin, että pankinjohtajien nauttima luottamus kansalaisten keskuudessa oli vain Venezuelassa huonompi kuin Suomessa. Kolmas suuri heikkous oli Suomen maatalouspolitiikka, jossa vain Norja oli meitä heikommalla sijalla. Vahvuksiamme ovat tuon tutkimuksen mukaan tietotekniikan käyttö ja koulutus.

Sveitsiläistutkimus osoittaa myös muutoksen suunnan kansainvälisessä kilpailuympäristössä, jossa yritämme suomalaista hyvinvointia rakentaa. Asteittain avautuvat maailmanmarkkinat houkuttelevat yrityksiä sijoittumaan oman toimintansa kannalta edullisimmille alueille. Ne irtautuvat yritystalouden perinteisistä kansallisista vastuista. Monikansallisista suuryrityksistä ja niiden johtajista on kehityksen mukana tulossa ennen näkemättömiä vallankäyttäjiä, jotka vastaavat vain yritystensä omistajille näille tulevan korkeimman mahdollisen tuoton mukaan.

Samankaltainen kehityssuunta on nähtävissä maailmanlaajuisilla rahamarkkinoilla. Niiden rooli ja perimmäinen tehtävä pääomien hallinnassa tai kanavoinnissa esimerkiksi työllistävän yritystoiminnan ylläpitoon on hämärtyvässä. Tuhansiin miljardeihin markkoihin nouseva pörssien päivävaihtokapasiteetti luo jo sinällään kohtuuttomia edellytyksiä suurkeinottelulle ja rahapoliittisille virhearvioinneille, joiden seuraukset voivat olla kohtalokkaita kokonaisille kansantalouksille, kuten omasta suomalaisesta kokemuksestamme tiedämme. On korkea aika etsiä riittävän tiukat suitset näille pääomaliikkeille esimerkiksi Jacques Delorsin ja useitten muitten esittämän veroratkaisun muodossa.

Kansainvälistyvän talouden haavoittuvuus kohdistuu teollistuneiden maiden osalta kriisitilanteissa voimakkaimmin Suomen kaltaisiin pieniin maihin, joissa muutaman suuryrityksen siirtyminen maan rajojen ulkopuolelle voi olla kohtalokasta koko kansantalouden kehitykselle. Viestit Suomelle ovat selvät ja maanläheiset. Pahimmat puutteemme on korjattava ensin, työttömysongelman ratkaisu niistä aivan ensimmäisenä. Osaamiseen ja koulutukseen on panostettava entistä enemmän ja demokratian vahvistamisesta sekä kansainvälisestä yhteistyöstä etsittävä lisävoimaa.

Puhemies! Suomen talouden tila on pähkinänkuoressa seuraava: Neljän vuoden aikana on talous romahtanut yli 20 prosenttia pitkän aikavälin kasvukäyrältään. Paluu sille edellyttäisi lähes 10 prosentin kasvuvuotia 90-luvun toisella puoliskolla. Se lienee mahdoton tehtävä.

Samana aikana on menetetty yli 400 000 työpaikkaa ja palattu näin 50-luvun tasolle aikaan, jolloin maassa oli nykyisen viiden miljoonan sijasta neljä miljoonaa asukasta.

Maassa on puoli miljoonaa työtöntä. Heistä saattaa tämän vuoden lopulla olla lähes 200 000 pitkäaikaistyötöntä ja pitkälti yli 100 000 nuorisotyötöntä. Työttömyysturvan menot nielevät valtion varoja tänä vuonna 13 miljardia markkaa.

Valtion velka on noussut 65 000 markkaan asukasta kohti. Se on noin kuusinkertaistunut nykyisen hallituksen aikana. Sen aiheuttamat korkomenot nousevat 25 miljardiin markkaan vuodessa, mikä lähentelee tulo- ja varallisuusveron vuotuista tuottoa. Täydellisen epäonnistumisen valtiontalouden tasapainotuksessa osoittaa 200 miljardin markan menojen ja 130 miljardin markan tulojen välinen raskas epäsuhta. Budjetin kuuluisat cheyukset on neljäntoista lisä-

budjetin voimin rikottu ja kasvatettu siten menoja ja velkaa edelleen 60 miljardilla markalla.

Kansantalouden ulkomainen nettovelka on noin puolet kokonaistuotannon arvosta vuositasolla, mikä merkitsee sitä, että tavoitteena olevasta noin 5 prosentin bruttokansantuotteen vuosikasvusta tulee menemään yli puolet korkomaksuina ulkomaille.

Pankkitukeen on sijoitettu valtion rahaa ja takauksia lähes 80 miljardia markkaa.

Verotuksen taso on ennätyskorkealla ja iskee voittopuolisesti palkansaajaväestöön. Ansiotulojen verotus on Suomessa Hollannin jälkeen toiseksi korkein, kun taas pääomaverotus on Euroopan alhaisimmalla tasolla. Toteutetun talous- ja veropolitiikan virheistä kertoo, että valtion verotulot ovat kaiken tämän keskellä pudonneet rajusti.

Investointien käynnistymisen kannalta keskeinen reaalikorko on edelleen korkealla tasolla. Talouden nousun moottoriksi suunniteltu korkoelvytys epäonnistui täydellisesti, ja tällä hetkellä korkeat korot uhkaavat kestävän talousnousun perustaa.

Edellä kuvatut tunnusluvut kertovat karua kieltä: Suomen talous ponnistaa pohjalta, jonne valo kajastaa vain hyvin vetävän viennin ja mahdollisen EU-jäsenyyden suunnasta.

Suuret hallituspuolueet, keskusta ja kokoomus, sanovat, että tämä on ollut ainoa vaihtoehto, että muuta hyväksyttävää tietä ei ole ollut eikä tule ja että tällä tiellä Suomen on myös jatkettava.

Sosialidemokraattien vastaus kuuluu: Ei koskaan enää tälle tielle. Vaihtoehto sille on ollut ja on edelleen olemassa. Olemme esittäneet talouspoliittisen vaihtoehtolinjamme oppositiosta käsin säännöllisin välein aina elokuusta 1991 lähtien. Sanomamme ydin on ollut koko ajan, että massatyöttömyys on nujerrettava. Lamakierteen syvetessä esitimme sen pysäyttämistä investoinneilla, koulutuspanostuksilla ja kotimaisen kysynnän vahvistamisella. Linjan toteutusta esitimme pääosin budjetin sisäisillä siirroilla ja vain osittain lainarahalla.

Olemme esittäneet myös huomattavia säästöjä, mutta keskeisenä talouspoliittisena lähtökohتانamme on ollut säästöjen painottuminen talouden noususuhdanteeseen, jolloin niiden työttömyys-, lama- ja velkakerrettä pahentavat vaikutukset parhaiten eliminoituisivat.

Jo nyt voidaan sanoa, että sosialidemokraattien elvyttävä talouspolitiikka laman keskellä olisi estänyt työttömyyden nousun yli puoleen

miljoonaan. Myös valtion velkataakka olisi nykyistä helpommin kannettavissa.

Porvarihallitus on kuitenkin ollut kuuro esityksillemme. Sen seurauksena sosialidemokraattien vaihtoehtoisen talouslinjan tiellä on nyt nykyhallituksen "ainoan vaihtoehdon" kasaamana barrikadi toisensa jälkeen. Niiden kimppuun, kaikkien muiden esteiden ohella, joutuu seuraava hallitus käymään.

Välttämättömät tavoitteet ovat vaikeasti yhteensovitettavia, mutta sitä suuremmalla syyllä niissä on onnistuttava.

Talouden kasvu kuluvalla vuosikymmenellä on yksi Suomen selviytymisen avaintekijöistä. Hyvinvointiyhteiskunnan perusta rapautuu nopeasti, ellei kasvu ole vuosikymmenen toisella puoliskolla vähintään 4—6 prosentin luokkaa.

Massatyöttömyyden voittaminen edellyttää erityistoimia ja uusia avauksia sekä lainsäädännössä että työmarkkinaosapuolten välillä. Välittömimpiä toimia tarvitaan pitkäaikaistyöttömyydessä, joka uhkaa muodostaa maahan pysyvän rakenteellisen työttömyyspohjan.

Korkotaso on saatava ratkaisevasti nykyistä alemmaksi.

Valtion tulot ja menot on asteittain tasapainotettava. Se edellyttää vahvan talouskasvun ohella mm. tiukkoja, harkittuja säästöjä esimerkiksi elinkeinotuissa sekä rahoitus- ja verotuissa. Säästöt on painotettava talouden noususuhdannevaiheeseen. Julkisten menojen bkt-osuus on näin saatava laskuun, niin että se voisi olla vuosituhannen vaihtuessa alle 50 prosenttia.

Ja lopuksi: On turvattava näiden tavoitteiden toteutumisen kautta suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan terve perusta, toimiva sosiaali- ja terveydenhuolto sekä eläketurva ja kaikkien ulottuvilla oleva hyvän koulutuksen ja kohtuuhintaisen asumisen mahdollisuus.

Socialidemokraattien talouspoliittinen vaihtoehto on kaikissa yhteyksissä sisältänyt esityksen yhteistyöstä poliittisten päättäjien ja työmarkkinaosapuolten kesken, siis asian, jossa nykyhallitus on raskaasti epäonnistunut ja ajautunut siten vuodelta entistä enemmän markkinavoimien riepoteltavaksi.

On vaikea sanoa, kuinka yksimielisesti porvarihallitus on tavoitellut thatcherilaista palkansaajaliikkeen nujertamista, mutta sen voi varmuudella sanoa, että hallitus teki suuren virheen, kun se ei aidosti ja yksimielisesti etsinyt laajaa yhteistyötä.

Suomen kaltaisella pienellä maalla ei ole varaa maan talouden kannalta keskeisten päättäjien

väliseen jatkuvaan epäluottamukseen. On selvää, että suomalaisessa demokratiassa eduskunnalla on aina lopullinen suvereniteetti ja siten myös sille vastuullisella hallituksella mahdollisuus valita toimintalinjansa.

Viisas eduskunta ja viisas hallitus ymmärtävät silti laajan yhteistyön merkityksen ja tärkeyden erikoisesti eletessä suurten vaikeuksien keskellä. On selvää, että tämä lähtökohta tarkoittaa myös sitä, että palkansaajaliikkeen ja työnantajien on silloin hyväksyttävä toimintansa perustaksi laajempi yhteiskunnallinen näkemys kuin vain ahtaasti omaa reviiiriä koskeva ja työmarkkinakerroksesta seuraavaan ulottuva. Kuluneiden vaikeiden vuosien opetukset ovat kaikille osoittaneet, millaista yhteistyötä ja mistä lähtökohdista maa tarvitsee tuloksellisen talouspolitiikan perustaksi.

Puhemies! Linjakas ja yllättäviinkin ympäristön muutoksiin varautuva rahapolitiikka, jonka takana Suomen pankin ohella myös eduskunta ja hallitus ovat, on tärkeä perusedellytys tulokselliselle talouspolitiikalle. Erityisesti hallituksen ja keskuspankin sujuva yhteisymmärrys henkilösuhteita myöten on välttämätöntä. Tältäkin osin talouspolitiikan pohja on istuvan hallituksen aikana pahoin ratkeillut.

Rahapolitiikan merkitys kelluvan valuutan oloissa on poikkeuksellisen tärkeä. Se ei kuitenkaan tarkoita, että finanssipolitiikasta vastaava hallitus voisi huokaista helpotuksesta ja katsoa päältä markkinavoimien ja keskuspankin edesottamuksia. Päinvastoin: Finanssipolitiikkaan kohdistuu vastaavasti lisääntyviä paineita, koska sen ja sitä johtavan hallituksen uskottavuudesta on ratkaisevasti kiinni rahapolitiikan pelivara.

Vastikään valmistunut Suomen Pankin tulevaa asemaa koskeva työryhmätyö voi osaltaan olla pohjana, kun keskuspankkia koskeva lainsäädäntö tulee uuteen punnintaan. Sen sijaan ei ole erityistä viisautta siinä, että valtiovarainministeri on kiirehtimässä lakiuudistusta istuvan eduskunnan ruuhkan sekaan.

Mahdollinen uudistus on siirrettävä seuraavan hallituksen valmisteltavaksi, jolloin aikaa jää riittävästi ja käytettävissä on sekä varma tieto Suomen EU-ratkaisusta että luotettavampi kuva integraatiokehityksen suunnasta ja etenemisvauhdista.

Puhemies! Sosialidemokraatit tulevat kuluvan syksyn ja talven aikana edelleen tiivistämään talouspoliittista ohjelmatyötään. Se lienee senkin tähden erityisen tärkeää, että muut puolueet ei-

vät näytä pistävän tikkua ristiin omalta osaltaan. Hallituspuolueilla on olemassa oleva "ainoa vaihtoehto" ohjelmansa, jonka tulokset ihmiset jo ovat kokeneet nahoissaan. Sillä linjalla ne kuitenkin ilmoittavat jatkavansa. Mielenkiintoista, mutta ei erityisen järkevää.

Sen lisäksi, mitä jo olen talouspolitiikan perustekijöistä sanonut, on tärkeää todeta, että veropolitiikassa on vuosikymmenen loppuvuosina saatava aikaan ratkaiseva linjanmuutos. Palkan- saajien ja ennen muuta lapsiperheitten toimeen- tuloa kuristavasta ja koko kansantaloutta la- mauttavasta linjasta on irtauduttava.

Verotuksen painopistettä on asteittain siirret- tävä valtion verotulot samalla turvaten, pää- omien, omaisuuksien ja ympäristöhaittojen suuntaan. Oikeudenmukaisuus edellyttää myös lukuisten veroporsaanreikien tukkimista esimer- kiksi maa- ja metsätalouden tai yritysten vero- tuksesta.

Sosialidemokraattien tänään julkistettu vasti- ne hallituksen budjettiesitykseen ensi vuodelle merkitsisi toteutuessaan sitä, että valtion todelli- set menot vuonna 1995 olisivat oleellisesti pie- nemmät kuin ne, jotka porvarihallituksen esityk- sestä ja sen vaikutuksista seuraa.

Vastineemme mukaiset ratkaisut eivät tarvit- sisi miljardiluokan lisäbudjettiterästyistä kuten aiempien vuosien tapaan käy nykyhallituksen budjetille. Sosialidemokraattien esittämä meno- raami pysähtyy 195 miljardin tasoon myös todel- lisuudessa.

Vaihtoehtoesityksemme painopiste on työlliy- syyden vahvistamisessa. Sen mukaisesti ehdo- tamme talouskasvua luovan linjan vahvistuk- seksi työllistämistoimia ja koulutuspanostuksia, joilla työllistettäisiin noin 50 000 työhaluista suomalaista yli hallituksen esittämän tason. Erityistoimia kohdistettaisiin ennen kaikkea pitkäaikaistyöttömyyden kasvun pysäyttämiseen.

Edelleen sosialidemokraatit esittävät mm. te- hokkaan työvuorottelujärjestelmän käynnistä- mistä heti vuoden alusta.

Elvyttävät toimet on siten suhdannepoliittiset vaatimukset huomioiden räätälöity tiukasti työl- lisyyspolitiikkaan ja niiden rahoitus tapahtuu budjetin sisäisin siirroin sopeuttaen ne säästöih- in, joita esitämme useissa kohdissa.

Sosialidemokraattien säästöesitykset painot- tuvat elinkeinotukiin osana pidemmän aikavälin tavoitetta, jolla tervehdytetään tukiaismiljardien rämettäjä taloutemme pohja. Maataloudessa esityksemme lähtee tasosta, joka kyllä ylittää tä-

mänvuotisen maatalouden tukitason, mutta säästää runsaasti hallituksen budjetoimiin varoi- hin nähden, joita hallitus nyt kiireen kaupalla yrittää ujuttaa myös kuluvan vuoden viimeiseen lisäbudjettiin.

Koulutus on työllisyyden ohella painopiste- alue budjettivastineessamme. Olemme valmiit panostamaan rajujen leikkausten repimään kou- lutukseen myös niin, että siihen ja tutkimukseen käytettyjen varojen keskinäistä painopistettä muutetaan hallituksen esitystä koulutusmyönteis-emmäksi. Tätä puoltaa sekin, että odotettavissa oleva talouden kasvu antaa yritysten tutkimus- panostuksille uutta pontta, ja se, että tutkimus- määrärahat erityisesti Tekesille ovat pitkään kas- vaneet niin, että sillä on jo sulattamisvaikeuksia resurssiensa kanssa.

Arvioimme myös, että sosiaalimenoissa on saavutettavissa kohtuullisia säästöjä verrattuna hallituksen esityksiin, huolehtien samalla siitä, että keskeiset hyvinvointipalvelut turvataan.

Puhemies! Olen tässä puheessa arvioinut vaa- likaudella noudatetun hallituspolitiikan sisältöä ja ennen muuta sen seurauksia. Olen myös pyrki- nyt osoittamaan tärkeimmät tavoitteet ja niiden edellyttämät peruslinjaukset, joita talouden vai- kea tila ja tulevaisuuden näkymät sosialidemo- kraattien mielestä edellyttävät nyt ja lähivuosina.

Sanayhdistelmää "Ahon hallitus" en ole juuri- kaan puheessani maininnut ja miksi olisinkaan. Sen osalta nimittäin historian roskatynnyri ko- lahti käytännössä viime viikolla, kun valtiova- rainministeri Iiro Viinanen budjetin esittelypu- heenvuorossaan tilitti omiaan ja hallituksen tun- toja. Puhe todisti, että hallitus tästä eteenpäin on rutiineissaan pyörivä kabinetti, joka parhaan kykynsä mukaan joutuu vain väistelemään markkinavoimien puristuksessa.

Valtiovarainministerin puhe oli katkera, tyyli- kin. Sillat paloivat vähän joka suuntaan, kunnes viimeisissä sanoissaan ministeri Viinanen pe- räänkuulutti yhteistyön voimaa ikään kuin pyyh- käistäkseen yhdellä sävyisällä lausahduksella aiemmin sanotun pois.

Puhemies! Sosialidemokraattien viesti Viina- selle ja Aholle, kokoomukselle ja keskustalle kuuluu: Jättäkää "ainoa vaihtoehtonne". Se tie on nähty ja koettu.

Vaikka tämä kuulostaa ehkä hiukan raama- tulliselta, kehotan kumminkin: Etsiytykää tielle, joka kohtelee ihmisiä oikeudenmukaisemmin ja tasa-arvoisemmin ja joka kaikessa ankaruudes- saan kuitenkin turvaa parhaiten suomalaisen hy- vinvointiyhteiskunnan terveen perustan. Siltä

tieltä löydätte suomalaisten suuren enemmistön ja siltä tieltä löydätte myös sosialidemokraatit.

Edustajat Rauramo, Rönholm ja Hämäläinen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. S a s i : Herra puhemies! Viime vuosien aikana hallitusta ja eduskuntaa on arvosteltu siitä, että ne säästävät ja suorittavat niin sanottuja etuuksien leikkauksia. Toivomme, että viimeistään tänä päivänä kaikki ymmärtävät ja myös tunnustavat sen, että säästäminen on ollut täysin välttämätöntä, säästöpolitiikkaa on harjoitettu kansakunnan pelastamiseksi ja sen turvaamiseksi, etteivät jatkuva velkaantuminen ja kasvava korkorasitus veisi pohjaa mahdollisuuksistamme säilyttää pohjoismaainen hyvinvointivaltio.

Haluan muistuttaa eduskuntaa eräistä keskeisistä tunnusluvuista. Valtiontalouden velka oli vuonna 1989 12 prosenttia bruttokansantuotteesta, vuonna 1991 17 prosenttia bruttokansantuotteesta, tänä vuonna 64 prosenttia bruttokansantuotteesta ja ensi vuonna 70,5 prosenttia bruttokansantuotteesta. Markkamääräisesti tämä oli vuonna 1989 52 miljardia markkaa, 1991 84 miljardia markkaa, tänä vuonna 325 miljardia markkaa ja ensi vuoden päättyessä 386 miljardia markkaa, lisäksi siis kuuden vuoden aikana 330 miljardia markkaa eli 160 000 markkaa jokaista työtekevää suomalaista kohden. Tämä on siis tapahtunut aikana, jolloin oppositio on kovaäänisesti huutanut hallituksen säästöpolitiikkaa vastaan ja vaatinut lisävelankin ottamista.

Mielenkiintoista on havaita, että presidentti Mauno Koivistokin arvostelee tuoreessa kirjassaan demarien talouspolitiikkaa: ”Kun keskustelin Kultarannassa heidän kanssaan, niin esitin argumenttina, että jos tähdätään maksimaaliseen velkaantumiseen, mitä minä en pidä viisaina, niin silloin ei pidä mennä puhumaan siitä, että täytyy ottaa paljon lainaa, jotta voitaisiin kuluksista ylläpitää. Se varmasti tekee maksimaalisen velkaantumisen mahdolliseksi.”

Kun 100 miljardin markan velankasvu merkitsee lähes 10 miljardin markan korkomenojen kasvua, on siten neljän vuoden aikana muodostunut valtion menoihin ylimääräinen lähes 30 miljardin markan vuotuinen menorasite. Mitä suuremmaksi summa käy, sitä vaikeammaksi muodostuu hyvinvointivaltion ylläpitäminen. Tämän velan lisäksi on vielä syytä muistaa Suomen kattamaton eläkevastuu. Luvatut eläke-

etuudet tulevat johtamaan huomattaviin sekä palkansaajien että työnantajien eläkemaxsujen korotuksiin, jos mitään muutoksia järjestelmään ei tehdä.

Säästötoimenpiteistä huolimatta valtion menot ovat kasvaneet kiihtyvällä vauhdilla aina vuoteen 93 asti. Valtion menot olivat vuonna 1989 120 miljardia markkaa, vuonna 1991 170 miljardia markkaa, vuonna 1993 202 miljardia markkaa ja ensi vuoden budjettiesityksen mukaan, mutta siis vain esityksen mukaan, 195 miljardia markkaa. Valitettavasti valtion menoja on vuosittain jouduttu kasvattamaan huomattavasti myös lisäbudjetein. Yllätyksinä ovat aikaisempina vuosina tulleet pankkituki ja odotettua suurempi työttömyysmenojen kasvu.

Kun julkiset menot olivat vuonna 1989 43 prosenttia bruttokansantuotteesta, saavuttivat ne huipputasonsa vuonna 93, jolloin julkisten menojen osuus bruttokansantuotteesta oli 62,4 prosenttia. Ensi vuoden budjettiesityksen mukaan summa saataisiin painettua 58,3 prosenttiin. Julkisten menojen osuus on Suomessa nyt epäterveellisen korkea. Säästämistä on siis tehty, jotta valtion menojen kasvu ei riistäytyisi pois hallinnasta. Kun muutaman vuoden kuluttua nyt syntyneiden velkojen korkoja ja kuoletuksia maksetaan, tullaan Ahon hallitusta syyttämään siitä, ettei säästöjä ole tehty tarpeeksi.

Pääoppositi puolue sosialidemokraatit ovat arvostelleet hallitusta ja pyrkineet yhdessä oppositiopuolueiden määrävähemmistöllä estämään säästötoimenpiteiden voimaansaattamisen. Sosialidemokraatit ovat arvostelleet vuoroin hallitusta liiasta säästämisestä ja vuoroin säästämättömyydestä. Sosialidemokraatit eivät ole esittäneet mitään konkreettista ja varteenotettavaa talouspoliittista vaihtoehtoa.

Ed. Kalliomäelle ja hänen edellisen puheen vuoronsa pohjalta haluan todeta, että hän kyllä vaati, että korkoja on alennettava ja valtion tulot ja menot on saatava tasapainoon, mutta missä oli se pihvi, missä olivat konkreettiset toimenpiteet, millä näihin tavoitteisiin päästään? Niitä ei ole kerrottu tuossakaan puheenvuorossa. Sosialidemokraatit esittivät tänään oman ohjelmansa, mutta voim sanoa lyhyen tutustumisen jälkeen: sekään ei ratkaise meidän ongelmiamme.

Kysynkin siis: Onko Ruotsin tie myös Suomen tie? Ruotsissa epäluottamus sosialidemokraattien tulevaan talouslinjaan pakotti vastuuta pakoilevat sosialidemokraatit julkaisemaan oman talouspoliittisen säästöohjelmansa jo ennen eduskuntavaaleja. Säästöohjelma koostui 30 mil-

jardin kruunun veronkiristyksistä ja 30 miljardin kruunun säästöistä. Ohjelman julkistamisen jälkeen Ruotsin rahamarkkinat eivät rauhoittuneet ja sosialidemokraattien kannatus lähti jyrkkään laskuun. Käykö näin Suomessakin?

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä seuraavaa hallitusta muodostettaessa hallituksen ohjelman ydinkysymys on talouden tasapainottaminen. Hallituksen on tehtävä sellainen neljän vuoden säästöohjelma, joka tasapainottaa valtiontaloutta siten, että julkisen sektorin bruttovelka suhteessa bruttokansantuotteeseen kyetään rajoittamaan 80 prosenttiin ja että valtion velka alkaa supistua jo tämän vuosikymmenen loppupuolella. Tässä ohjelmassa tarvitaan pitkän aikavälin rakenteellisia säästöjä ja sellaisia muutoksia sosiaaliturva- ja verojärjestelmään, jotka nykyistä enemmän suosivat työn tekemistä ja yrittäjäksi ryhtymistä. Lisäksi viime vuosien aikana paisunutta tukiverkkoa on radikaalisti saneerattava. Ohjelma tulee lattia mahdollisimman laajassa konsensushengessä eduskunnan, hallituksen ja etujärjestöjen kesken. Ohjelmassa tulee kiinnittää huomiota erityisesti palkansääjien asemaan.

Tyytyväisenä panin myös merkille sen, että ed. Kalliomäki kiinnitti puheenvuorossaan huomiota tuloverotukseen ja vaati siltä osin linjan muutosta. Otamme mielellämme haasteen tältä osin vastaan. Toivon, että sosialidemokraattien osalta kyseessä oli sitoumus eikä vain ennen vaaleja annettu lupaus.

Valtiontalous voidaan tasapainottaa ainoastaan kasvun avulla. Pelkkä säästäminen ei riitä. Siksi kasvu on ollut ja on edelleen avaintekijä. Kun kansantuote vuonna 93 supistui 2 prosenttia, merkitsi se vuonna 93 valtion tulojen supistumista 5,5 prosentilla ja menojen kasvua 6,5 prosentilla. Vastaavasti kasvun olosuhteissa valtion tulot kasvavat ja menot supistuvat.

Tästä syystä kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä on pyrittävä vielä nopeuttamaan kestävää kasvua. Kasvun edellytyksenä ovat nykyistä alempi korkotaso ja kotimaisen kulutuskysynnän kasvu. Mahdollisimman uskottava talouspolitiikka ja luottamus taloudellisen tilanteen kääntymiseen luovat edellytyksiä niin investointien käynnistymiselle kuin säästämisasteen laskullekin ja sitä kautta kulutuskysynnän kasvulle.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä on tyytyväinen budjettiriihessä saavuttamiinsa tavoitteisiin. Ensiksikin oli tärkeätä, että hallituksessa ei ryhdytty käymään huutokauppaa ensi vuoden kasvuennusteista tai työttömyysluvuista. Oli oikein,

että budjetti rakennettiin asiantuntijoiden antamille realistisille arvioille. Toiseksi kokoomuksen eduskuntaryhmä on tyytyväinen, että hallitus luopui lapsilisen leikkaamisesta. Ajatus ei ollut perusteltu, sillä lapsiperheiden tukia koskeva uudistus astui tämän vuoden alusta voimaan ja jo siinä oli tehty merkittäviä säästöjä lapsiperheiden osalta.

Lapsiperheisiin on muutoinkin kohdistettu keskimääräistä selvästi enemmän säästötoimenpiteitä, ja lisätoimet eivät olisi olleet sosiaalisesti oikeudenmukaisia. Asuntovelkaiset lapsiperheet ovat työttömien ohella yhteiskuntamme tiukimmilla oleva ryhmä. Muutoinkin on selvää, että yhteiskunnan tulee tukea lapsiperheitä, koska lapsiperheiden kulutusmenot ovat lapsettomia perheitä selvästi suurempia.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä vaati myös budjettiriihessä elinkeinotukien karsimista, työvoimatukien verkoston purkamista ja tarpeettomia rakennushankkeista luopumista. Nämä säästölinjauksemme varsin tyydyttävällä tavalla toteutettiin. Olemme kokoomuksessa varsin huolestuneina kiinnittäneet huomiota lama-aikana tapahtuneeseen erilaisten tukien lukumäärien ja markkamäärien huomattavaan kasvuun.

Hallituksen elvytyslisäbudjeteissa on luotu yhä uusia tukijärjestelmiä, mihinkään sosialidemokraatitkin tuntuvat olevan papereissaan taipuvaisia. Varsinkin keskustalle on ollut tyypillistä ongelmien ratkaisuun pyrkiminen uusia tukia kehittämällä. Tämä saattoi olla perusteltua tilanteessa, jossa devalvaatio aiheutti erittäin suuria ongelmia ulkomaista luottoa ottaneille yrityksille ja korkeat korot söivät yritysten kannattavuuden.

Parasta yritystoiminnan tukea on kuitenkin yritysten kilpailu yhdenmukaisilla perusteilla ilman tukia, mutta mahdollisimman alhaisin yhteiskunnan veroin ja maksuin. Siksi elinkeinotoiminnan tukien purkamista täytyy mahdollisimman nopeasti ja massiivisesti jatkaa. Nykyiset elinkeinon 500 erilaista tukimuotoa ovat varmasti aivan liikaa.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä on tyytyväinen työllistämistukijärjestelmän uudistamiseen. Emme pidä oikeana sitä nykyistä käytäntöä, jossa menestyvätkin yritykset vaativat tukea työllistääkseen uuden henkilön. Yhteiskunta, jossa työllistäminen perustuu ensisijaisesti tukiin, on sairas. Työllistämistuista on kehitetty muutoinkin verkosto, jonka hallitseminen on käynyt erittäin vaikeaksi. Myös työllistämistukijärjestelmän painottaminen erityisesti nuoriin ja pitkäai-

kaistyöttömiin, kuten budjetissa tehdään, on oikein.

Hallitus on omalta osaltaan sopinut EU-jäsenyyteen liittyen maatalouden kansallisista tukitoimista. Kokoomuksen eduskuntaryhmä on osaltaan hyväksynyt hallituksen toukokuisen ratkaisun. Tulemme kuitenkin seuraamaan keskustan käyttäytymistä EU-jäsenyys sopimuksen käsittelyn yhteydessä. Koska maatalouden kotimainen tukipaketti liittyy EU-jäsenyyteen, on selvää, että kummankin asian käsittelyn täytyy sujua eduskunnassa määrätietoisesti ja ilman aiheutonta viivyttelyä tai Pohjanlahden yli vilkuilua.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä toteaa tyytyväisenä pääministeri Ahon, ulkoministeri Haaviston ja maatalousministeri Pesälän myönteisen suhtautumisen Suomen EU-jäsenyyteen. Yhdymme täysin ministeri Pesälän maataloudelle suuntaamiin varoituksen sanoihin siinä tapauksessa, että EU-jäsenyys ei toteutuisi.

Omalta osaltaan kokoomuksen eduskuntaryhmä haluaa vielä tarkistaa, että hallituksen antaman tukipaketin lakiesitysten yksityiskohdat ja kustannusvaikutukset veronmaksajille vastaavat hallituksen toukokuussa tekemää päätöstä. Lisämenoihin emme ole valmiita. Olemme myös kiinnostuneita tietämään maatalouspääluokan menojen suuruuden ja rakenteen siinä tilanteessa, jos Suomesta ei tule EU-jäsen. Kun kaikki tarvittavat säästöt ja nyt keräämättä jätetyt markkinoimismaksut jouduttaisiin tänä ja ensi vuonna perimään viljelijöiltä, olen vakuuttunut, että MTK:ssa syntyisi sellainen myrsky, johon verrattuna EU-jäsenyydestä syntynyt vastustus on ollut varsin laimeaa.

Voimme hyväksyä budjettiesitykseen sisältyvän energiaverotuksen korotuksen. Haluamme kuitenkin korostaa sitä, että välillisiä veroja kiristettäessä tulisi välittömiä veroja, erityisesti tuloveroja, voida vastaavasti alentaa.

Ympäristöverojen osalta on myös pidettävä huolta siitä, että ne asetetaan tasolle, jolla ne eivät ehkäise investointien käynnistymistä. Energiaverotus kuitenkin toteuttaa sitä kokoomuksen päämäärää, että verotuksen painopistettä tulisi siirtää työvoiman verottamisesta ympäristöhaittojen verottamiseen.

Hallitus perääntyi budjetin antamisen yhteydessä esityksestään ammattiyhdistysjäsenmaksun asettamiseksi samaan asemaan muiden tulonhankkimiskustannusten kanssa ja työttömyysturvan säästöiksi. Ratkaisua voidaan puolustaa sillä, että näin saavutettiin budjetin taakse

laaja yhteisymmärrys sekä vakavat ventialojen lakot kyettiin välttämään. Tapahtumat antavat kuitenkin aiheen muutamiin vakaviin kysymyksiin: Ammattiyhdistysliikkeellä on oikeus ja myös velvollisuus puolustaa jäsenkuntansa etuja. Tässä tapauksessa kuitenkin tuntui olevan enemmän kysymys järjestöjen kuin jäsenten etujen puolustamisesta. (Välihuutoja vasemmalta) Ay-liikkeen jäsenelle jäsenmaksun vähennysoikeuden rajaaminen olisi merkinnyt lievää tuloverotuksen kiristymistä. Nyt tämä jouduttiin korvaamaan muilla veronkiristyksillä.

Kannatan, kuten ed. Kalliomäki, laajaa yhteistyötä eduskunnan, hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen kesken, mutta yhteistyö ei koskaan voi olla yksipuolista, vaan kaikkien täytyy kyetä joustamaan ja sopimaan. On syytä kysyä ay-liikkeen vastuun perään. Hallitusta uhattiin nyt kolmannen kerran yleislakolla. Kun tässä maassa eduskunnalla on lainsäädäntövalta, on kysyttävä, onko tällainen uhkaus oikeutettu ja hyväksyttävissä. Kannattamme voimakkaasti kolmikantaista valmistelua. Olemme kuitenkin sitä mieltä, että neuvotteluvalmiutta tulee olla kaikilla osapuolilla. Nytemmin on Akavan puheenjohtaja Voitto Ranne todennut, ettei järjestömaksujen verovähennysoikeus ole ikuinen ja — sitaatti Turun Sanomista — ”kaikki veroetuksiin liittyvät asiat voitaisiin nostaa samanaikaisesti pöydälle. Samaan läjään lyötäisiin niin maatalouden, yritysten kuin palkansaajienkin veretuudet”. Ranteen kannanotto on myönteinen keskustelun avaus ja osoittaa realismia.

Työmarkkinajärjestöt esittivät omia säästötoimenpiteitään, kuten maatalouden lomituspalvelujen yli 1 miljardin markan momentin supistamista. Nämä toimenpiteet olivat kokoomuksen mielestä oikean suuntaisia, jos laaja yhteisymmärrys asioista löytyy. Vastuullisuus toki edellyttää sitä, että esityksen tekijä on valmis myös joihinkin säästötoimenpiteisiin, jotka koskettavat myös häntä itseään. On oltava yhteisvastuuta. Jokaisen on oltava valmis talkoisiin, ei vain naapurilta karsimiseen.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä lähtee siitä, että eduskunnassa budjetin menoja ei enää kasvateta. Eduskuntaryhmällämme on sen sijaan valmiutta siihen, että keskustelemme jonkin säästötoimenpiteen vaihtamisesta toiseen säästötoimenpiteeseen. Olisi sinänsä varsin hyvä, että jo tänä syksynä käytäisiin niin sanottua arvokeskustelua, jolla pyrittäisiin osoittamaan, minkä tyyppiisiin säästötoimenpiteisiin vuosikymmenen loppupuolella eri ryhmillä on valmius.

Budjettiesitys on laadittu siten, että Suomesta tulisi Euroopan unionin jäsen 1.1.95. Jos suomalaiset sanoisivat kansanäänestyksessä jäsenyydelle "ei", johtaisi se budjetin tuloperusteiden uudelleenarvioimiseen, ed. Laakso. EU:n ulkopuolelle jääminen merkitsisi korkotason selvää nousua ja sitä kautta valtion velasta aiheutuvien menojen lisääntymistä. Ulkopuolelle jäämisen psykologinen vaikutus johtaisi myös siihen, etteivät investoinnit ensi vuoden aikana käynnistyisi, minkä johdosta ensi vuoden kasvuennustetta jouduttaisiin olennaisesti pienentämään ja työttömyysarvioita nostamaan. Tämän vuoksi jouduttaisiin eduskunnassa etsimään vielä lisäsäästöjä. Toisaalta uskomme, että mikäli kansanäänestyksessä suomalaiset sanovat "kyllä", yritysten ja myös ulkomaisten sijoittajien luottamus Suomeen vahvistuu ja kautta saisimme taloudellemme sellaisen potkun, että vahva taloudellinen kasvu lopullisesti käynnistyisi.

Jos Suomi jäisi EU:n ulkopuolelle, jouduttaisiin maatalousministeriön pääluokkaa arvioimaan kokonaisuudessaan uudestaan. Kokoomuksen eduskuntaryhmä lähtee siitä, että tällöin maataloudessa tulee toteuttaa kaikki muillakin sektoreilla toteutetut budjettisäästöt. Maatalouden vastuu tämän kesän sadosta täytyy hoitaa täysimääräisesti, ja perimättä jääneet markkinointimaksut täytyy periä maataloudelta täysimääräisesti. Tämän lisäksi tähän asti EU-jäsenyyden varjolla lykättyä maatalouden yritysmäisiin olosuhteisiin sopeuttamista täytyy olennaisesti nopeuttaa. Lisäksi joudumme rajasuojan osalta toteuttamaan myös Gatt-ratkaisua. On täysin selvää, että nykyisessä taloudellisessa tilanteessa säästöt tulee kohdistaa voimakkaimmin sinne, missä suhteellisesti ottaen tuet ovat kaikkein suurimmat.

Budjetti lähtee siitä, että tänä syksynä tehdään maltillinen työmarkkinaratkaisu. Mikäli näin ei kävisi, voisi inflaatio lähteä liikkeelle. Kaikkein pahin tilanne, mihin Suomi nyt voisi ajautua, olisi korkea työttömyys ja korkea inflaatio. Tällainen kehitys on kaikin keinoin estettävä. Valitettavasti on myös muistutettava siitä, että tähän asti devalvaatiota on Suomessa jonkin ajan kuluksa seurannut voimakas inflaatio. Mel lähdemme siitä, että nyt on kaikin keinoin estettävä tällainen kehitys ja luotava edellytykset sille, että perinteinen inflaatio — devalvaatio-sykli ei enää tässä maassa jatku.

Tämän johdosta eduskuntaryhmämme korostaa työmarkkinaosapuolien ja erityisesti metsäteollisuuden vuorineuvosten vastuuta syksyn

palkkakierrokselle. Toivomme, että ventialat osoittaisivat riittävää solidaarisuutta muita aloja kohtaan. Ei olisi hyväksyttävää, että joillakin aloilla tehtäisiin todella tuntuvia palkankorotuksia ja toisilla pyrittäisiin pitämään vanhoista säästösopimuksista kiinni.

Kokoomus korostaa sitä, että syksyn työmarkkinaneuvottelut on käytävä hyvässä yhteisymmärryksessä hallituksen ja työmarkkinaosapuolten kesken. Vaikka on todennäköistä, että ratkaisut tulevat tapahtumaan liittokohtaisina, on hallituksella oltava valmiutta ratkaisuihin, joilla palkkakierroksen solidaarisuus ja maltillisuus voidaan turvata. Palkansaajallehan tärkeintä on käteen jäävä reaalitylo.

Kokoomus on viime vuosien aikana kiinnittänyt huomiota erityisesti siihen, että työnteon tulee olla aina kannattavampaa kuin tukien varassa elämisen. Hyvin mielenkiintoinen keskustelu syntyi tässä maassa siinä yhteydessä, kun esitettiin lapsilisien leikkaamista perheiltä, joiden tulot ylittävät 250 000 markkaa. Tällöin kävi ilmi, että vain toisen puolison ollessa työssä ja lasten ollessa kunnallisessa päivähoitossa toimeentulotuki antaa paremman toimeentulon kuin työssäkäynti jopa näillä tuloilla.

Laajemminkin voidaan todeta, että yhden työssä käyvän vanhemman lapsiperheen käytävissä olevat tulot eivät nouse lainkaan bruttopalkkatulojen lisääntyessä 80 000 markasta 200 000 markkaan verojen, päivähoitomaksujen ja asumistukien jälkeen. Yksinhuoltajan käytävissä oleva tulo nousee 100 markkaa kuukaudessa, jos 13 000 markkaa kuussa ansaitseva yksinhuoltaja joutuu työttömäksi ja ottaa kaksi lastaan pois päivähoitosta.

Nykyisten yhteensovitus- ja verosäännösten sekä asumistuen vuoksi yksinäisen vuokralla asuvan eläkeläisen nettotuloon ansioeläke alkaa merkittävästi vaikuttaa vasta, kun ansioeläke on 6 000 markkaa kuukaudessa. Tämä on arkipäivän realismia Suomessa tänään.

Tästä syystä kokoomuksen eduskuntaryhmä pitääkin äärimmäisen tärkeänä sitä, että arvokeskustelussa sosiaaliturvajärjestelmän perusteet halutaan säilyttää mutta sen kehittämiseksi asetetaan tavoitteeksi työhön kannustavuus ja järjestelmän väärinkäytön ehkäisy. Verotus, sosiaaliset tulonsiirrot ja progressiiviset maksut tulisi yhteensovittaa siten, että palkannoususta aina merkittävä osa jää perheen käytettäväksi. Olisi myös syytä aloittaa keskustelu siitä, voisiko tulonsiirtojen, lähinnä työttömyysturvan vastineeksi yhteiskunta tarjota yksilöille mahdolli-

suuden jonkinlaiseen vastasuoritukseen esimerkiksi sosiaalitoimen tai ympäristöhoidon alalla.

Arvoisa puhemies! Olemme viime vuodet eläneet erittäin vaikeaa aikaa Suomessa. Kansantaloudellisesti 1930-luvun lama oli varsin lievä nyt elettyyn kauteen verrattuna. Vaikeita ratkaisuja on tehty ja joudutaan vielä tekemään. Vastuuta on kannettu ja vielä jatkossakin vastuuta joudutaan kantamaan. Tärkeätä on muistaa nousun alkaessakin, että valtiontalouden kriisi ei ole ohi. Yhdessä toimien ja yhdessä vastuuta kantaen voimme siirtyä taloudellisessa elämänmenosamme mahdollisimman pikaisesti normaaliin päiväjärjestykseen.

Ed. Alho merkitään läsnä olevaksi.

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Hallitus on ylväästi nimittänyt vuoden 1995 talousarvioesityksensä tulevaisuusbudjetiksi. Toisaalta se on ilmoittanut sen olevan säästöbudjetti. Tämä tulee varmaan ymmärtää niin, että tulevaisuudennäkymiä budjetissa on sangen säästeliäästi.

Valtiovarainministeri Viinanen palasi talousarvion esittelypuheenvuorossaan hallituksen alkutaipaleeseen, vuoteen 1991. Koko nykyisen hallituksen tyylille uskollisena hän kaatoi vastuun hallituksen alun perin omaksuman talouspolitiikan epäonnistumisesta muiden niskoille. Tuolloinhan hallituksen tunnuksena oli kustannusopeutus eli sisäinen devalvaatio, toisin sanoen nimellispalkkojen alentaminen. Se oli siis hallituksen lähtökohta.

Esko Ahon hallituksen 26 päivänä huhtikuuta päivättyyn ohjelmaan oli kirjattu seuraavanlainen tavoite: "Raha- ja valuuttakurssipolitiikassa tavoitteena on vakaa markka ja kohtuullinen korkotaso. Rahapolitiikan uskottavuuden lisäämiseksi otetaan harkittavaksi markan ulkoisen arvon liittäminen valuuttaindeksiin vaihteluväliä muuttamatta omalla päätöksellämme seuraamaan Euroopan yhteisön valuuttaa, ecua."

Näin myös meneteltiin kesäkuun alussa 1991. Tietävästi niukalla enemmistöllä hallituksessa tehty päätös osoittautui virheelliseksi. Sallinette jälleen kerran muistutuksen siitä, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmä tuolloin vastusti muuttamattomalla valuuttakurssilla tehtyä ecukytkentää.

Hallituksen ohjelmasta poiketen enemmän osan hallituskautta markka ei siis ole ollut vakaa ja samoin enimmänsä osan aikaa korkotasoa on

ollut erittäin korkea. Huolimatta suurista vaihteluista nimelliskoroissa Suomen reaalikorkotasoa on pysytellyt ja pysyttelee yhä sellaisissa korkeuksissa, joissa taloudellinen toimeliaisuus ei viihdy.

Ecukytkentää seuranneen pakkodevalvaation jälkeen korot ampuivat korkeuksiin uusien devalvaatio-odotusten seurauksena ja kääntyivät laskuun vasta syyskuussa 1992, kun markka päästettiin kellumaan. Suomalaisen talouspoliittisen keskustelun kapeutta kuvastaa se, että lähes ainoana keskustelijana jo ensimmäisen devalvaation yhteydessä piti kellutusvaihtoehtoa parhaana Bengt Holmström, professori Yalen yliopistosta Yhdysvalloista. Silloin sekä ministeri Viinanen että Suomen Pankin pääjohtaja Sirkka Hämäläinen pitivät Holmströmin käsityksiä akateemisena hurskasteluna tai ulkopuolisena ja Suomen oloja tuntemattomana viisasteluna. Jälkikäteen arvioiden Holmström oli ehkä oikeassa, ministeri Viinanen.

Aivan samalla tavoin kannattaisi ehkä nytkin kuunnella Euroopan ulkopuolisia kriittisiä ääniä, kun koko Eurooppa näyttää vannovan Maastrichtin päätösten mukaiseen raha- ja valuuttakurssipolitiikkaan ja sen seurauksena yhtenäiseen talouspolitiikkaan.

Puhemies! Ahon hallituksen ohjelmaansa kirjaamalla talouspolitiikalta putosi siis pohja välittömästi sen ryhdyttyä sitä toteuttamaan. Kuitenkin hallitus on pyrkinyt sitkeästi toteuttamaan hahmottamaansa talouspolitiikkaa, jota voidaan luonnehtia deflaatiopolitiikaksi. Sen keskeinen tavoitehan on palkkakustannusten nousun ja inflaation alentaminen kilpailijamaiden alapuolelle. Kysymys on siis mitä pelkistetyimmän vientivetoisesta strategiasta.

Vientivetoisen strategian valitsemisen taustalla oli mitä ilmeisimmin käsitys siitä, että syntynyt lama oli syntyjään vientijohteinen. Siksi hintakilpailukyvyyn parantaminen valittiin siksi kuuluisaksi "ainoaksi oikeaksi tieksi", josta täällä on tänäänkin puhuttu.

Aika on kuitenkin kallistanut vaakaa siihen suuntaan, että yhä useammassa arvioissa laman todellisenä syynä pidetään virheellisesti toteutettua ja väärin ajoitettua rahoitusmarkkinoiden vapauttamista. Se johti poikkeuksellisen voimakkaaseen noususuhdanteeseen ja ennennäkemättömään keinottelutalouden kasvuun, ylimitoitettuihin investointeihin ja yritysten ja kotitalouksien hallitsemattomaan velkaantumiseen.

Deflatorisen talouspolitiikan toteuttaminen siinä mittakaavassa kuin hallitus sitä suunnitteli

oli kotitalouksien kannalta mahdotonta: kannattaahan velkaantuneiden kotitalouksien mieluummin hyväksyä reaalityulojen aleneminen hintojen nousun kautta kuin nimellisansioiden alenemisen kautta. Viime kädessä hallituksen pyrkimykset kaatuivat kuitenkin markkinavoimien tuen puutteeseen — mutta tämän osoitteenhan ministeri Viinanen katsauksessaan uhohti tyystin. Markkinavoimat eivät tukeneet hallitusta.

Ministeri Viinanen pilkkaa edelleen oppositiota velkaelvytyksestä. Aivan, vasemmistoliiton mielestä kohdennettu elvytys olisi tullut käynnistää vuonna 1991. Siinä, että nyt tunnustamme valtion velkaantumisvauhdin erittäin vakavaksi ongelmaksi, ei ole mitään ristiriitaista tämän kanssa. Väitämme, että riittävän ajoissa aloitettulla elvytyksellä, elvytyspanosten ja säästöjen oikealla mitoituksella ja kohdentamisella sekä ilman valuuttakurssin kanssa tehtyjä virheitä olisimme jo selvästi paremmassa, nousuvauhdissa ja alemmassa työttömyydessä kuin nyt, eikä valtiontalouden alijäämäkään olisi nykyistä suurempi.

Talouspolitiikassa ei juuri ole ihmelläkkeitä. Pikemminkin kysymys on ajoituksesta. Kaikki tepsivät lääkkeet on varmaan jo keksitty, mutta niitä tulee käyttää oikeassa vaiheessa ja oikein annosteltuina. Väärä ajoitus ja väärä annostelu johtavat paranemisen sijasta oireiden pahenemiseen ja pitkittymiseen.

Mutta hallitushan on elvyttänyt lamaa 300 miljardilla, huutaa valtioneuvoston ja Suomen Pankin kuoro. Aivan, mutta ei omasta halustaan eikä päämäärätietoisesti. Elvytyksestä on huolehtinut voimassa oleva lainsäädäntö, joka mm. käskee huolehtia edes jossakin tavalla työttömistään ihmisistä.

”Tosiasiassa finanssipolitiikan elvytysvaikutukset ovat pitkälti samat riippumatta siitä, kuinka paljon siitä on automatiikkaa ja kuinka paljon päätöksiin perustuvaa”, sanoo Iiro Viinanen. Aivan, mutta ratkaisevaa on jälleen toisaalta ajoitus ja toisaalta se, että ”pitkälti samat” ei tarkoita samaa kuin ”samat”. Kyse ei ole siitä, ministeri Viinanen, joka ei nyt ole paikalla, että vasemmistoliitto tai ylipääntään oppositio haluaisi tai olisi halunnut ottaa velkaa yhtään enempää kuin on tarpeen. Kysymys on toimenpiteiden ajoituksesta, mitoituksista ja kohdentamisesta.

Täytyy ihmetellä, pitääkö valtiovarainministeri suomalaisia niin hölmöinä, että suomalaiset uskoisivat heille tarjotun tarinan: Meillä on hyvä, viisas ja säästäväinen hallitus, joka on elvyttänyt 300 miljardilla esimerkiksi puoli miljoonaa

työtöntä. Toisaalla on paha, tyhmä ja edesvastuuton oppositio, joka haluaa vain lisää ja lisää velkaa, jotta työttömien ei tarvitsisi mennä koskaan töihin ja loputkin saisivat jäädä lorvailuun. Eivät suomalaiset näin tyhmiä ole. Eivät he usko tätä.

Laman pohjalta ollaan nyt kuitenkin tulossa ylöspäin. Tämä on totta. Harjoitetun talouspolitiikan tuloksena kävimme kuitenkin tarpeettoman syvällä. Kokonaistuotanto ehti supistua 15 prosenttia ja työttömyys kivuta puoleen miljoonaa. Nyt tuotanto kasvaa, mutta muuten nousu ainekset ovat vielä sängen huteralla pohjalla. Myönteiset odotukset ovat saaneet taloudelliset toimijat jossakin määrin liikkeelle. Kysyntä on kasvanut säästämisasteen alenemisen kautta.

Viime aikoina uudelleen tapahtunut korkojen nousu on omiaan jarruttamaan vuoden alussa virinnyttä kulutushalukkuutta. Korkotason ohella finanssipolitiikka on toinen keskeinen tekijä, joka vaikuttaa kuluttajien odotuksiin. On siis kysyttävä, onko hallituksen talousarvioesitys sellainen, että se luo myönteisiä odotuksia ja saa taloudelliset toimijat liikkeelle. Epäilen.

Kun talousarvioesitys julkistettiin, se tehtiin hymyillen ja itsevarmasti. Todettiin, että asetetut kehystavoitteet on saavutettu ja vieläpä helposti. Talousarvion kerrottiin olevan tiukka. Ja katso, mitä tapahtui: markkinavoimat uskoivat ja korot lähtivät laskuun.

Markkinavoimien rooli ei olekaan enää pitkään aikaan rajoittunut vain talouteen. Pääomamarkkinoiden vapauttaminen ja taloudellinen integraatio ovat muuttaneet tilanteen. Markkinoista on tullut välittömästi poliittinen aktori. Poliitikot joutuvat päätöksiä tehdessään ottamaan huomioon, pitävätkö markkinat heidän päätöksistään vai eivät. Jos eivät pidä, korot nousevat ja pääomat virtaavat maasta jne., mikä puolestaan saattaa tuottaa tuloksena täysin päinvastaisia asioita kuin mikä oli päätöksentekijän tahto. Kun talouspolitiikan institutionaaliset puitteet on tällaisiksi muutettu, nämä tosiasiat ovat hallituksen edessä, oli sen pääministerinä sitten Aho, Lipponen tai kuka tahansa.

Markkinavoimien edustajat esittävät asian mielellään niin, että poliitikot toimivat taloudellisessa mielessä epärationaalisesti, koska poliitikot joutuvat — me joudumme — kuuntelemaan kansalaisia päätöksenteossa. Markus Wallenberg, jota voitaneen pitää Ruotsin markkinavoimien joltisenakin edustajana, on syyttänyt velkakriisistä rahamarkkinoiden yli puolivuosisataista säätelystä: ”Jos markkinat olisivat olleet auki,

eivät poliitikot olisi päässeet toteuttamaan sitä yhteiskuntaa, johon maalla ei ole reaalisia taloudellisia mahdollisuuksia. Markkinat olisivat sen estäneet." Suomalaisen markkinavoimien tulki, KOP:n johtaja Matti Korhonen puolestaan kirjoittaa: "Jos maa hoitaa kansantaloutta ja julkista taloutta tasapainoon pyrkien, markkinavoimat varjelevat sitä kaikilta finanssimaailman järkytyksiltä ja hirmumyrskyiltä."

Siis toimivatko markkinavoimat rationaalisesti, kansantalouden kannalta tai edes omalta kannaltaan tai varsinkin kansalaisten kannalta? Tuskin. Esimerkkejä löytääkseen ei todellakaan tarvitse mennä kauas. Vai onko joku sitä mieltä, että markkinavoimien aikaansaama kasinotalouskupla 80-luvun lopulla johtui julkisen talouden epätasapainosta? Päinvastoin, julkinen talous oli silloin täysin kunnossa, Suomen julkinen velka oli maailman pienimpiä, valtiontalous niin huippukunnossa, että budjettipäälikkö Raimo Sailas piti mahdollisena, että Suomeen tulisi lama. Jos sellainen tulisikin, niin valtion kassassa olisi 10 miljardia rahaa, jolla lama voitaisiin elvyttää pois.

Markkinavoimat eivät siis välttämättä toimi sen rationaalisemmin kuin poliittiset päättäjäkään, mutta väitän lisäksi, että ne eivät myöskään toimi sen vähemmän poliittisesti kuin päättäjät. Olemmehan oppineet, että kun markkinavoimat ovat jostakin asiasta huolissaan, niin meidänkin, poliitikkojen, on syytä olla huolissamme. Nyt meille kerrotaan, että markkinavoimat ovat huolissaan mm. EU-kansanäänestyksen tuloksesta. Kerrottiinpa jo eräänä päivänä radiossa, että markkinavoimien huolen aiheisiin kuuluu myös tulevien eduskuntavaalien tulos.

Meillä vaaleihin on vielä aikaa, mutta epäilemättä saamme nähdä Suomessakin vastaavansuomalaisia ilmiöitä kuten eilen Ruotsissa. Siellähän neljän ruotsalaisen suuryrityksen, Volvon, Ericssonin, Storan ja ABB:n johtajat uhkasivat siirtää tulevat suursijoituksensa ulkomaille, ellei tuleva hallitus laadi yrityksille selkeitä pelisääntöjä. Samalla nämä teollisuusjohtajat ottivat kielteisen kannan eräisiin Ruotsin sosialidemokraattien vaaliohjelmassaan esittämiin asioihin, mm. marginaaliveron nostamiseen, vaikka tämän toimenpiteen perusteena on nimenomaan Ruotsin valtiontalouden saattaminen tasapainoon. Edelleen herrat vetosivat Ruotsin EU-jäsenyyden puolesta. Pelipanoksenaan kyseiset teollisuusjohtajat ilmoittivat 40—50 miljardin kruunun vuosittaiset investoinnit seuraavan viiden vuoden aikana.

Kysyn: Haluammeko me suomalaiset todella, että poliittiset päätökset nyt tai tulevaisuudessa tehdään täällä suuryhtiöiden määräysvallassa?

Arvoisa puhemies! Näyttää siltä, että käsitteilyssä on eräänlainen vaalibudjetti, mutta ei suinkaan sanan perinteisessä mielessä, ei niin, että siinä olisi paisuteltu menoja antamalla eri suuntiin yhdeksän hyvää ja kymmenen kaunista, vaan niin, että mikäli eräät keskeiset oletukset jäävät toteutumatta, ei budjetin kehys pidä. Eräs tällainen oletus on työttömyyden aleneminen keskimäärin 16,5 prosenttiin ensi vuonna. Mikäli tämä tavoite jää toteutumatta, tarvitaan ensi vuoden lisäbudjeteissa rahaa miljardin verran jokaista puolta prosenttiyksikköä kohden. Mutta lisäbudjetithan ovatkin seuraavan hallituksen murhe, vai mitä? Tätäkö te, arvoisa ministeri, tarkoitatte, kun sanotte, että seuraava hallitus se vasta joutuukin säästämään.

Talusrvioesityksen suurin ongelma on piittaamattomuus, piittaamattomuus työttömyydestä, piittaamattomuus ennestään ahtaalle ajettujen lapsiperheiden ja pienituloisten kotitalouksien ahdingosta, piittaamattomuus opiskelijoiden ja eläkeläisten ahdingosta, piittaamattomuus tärkeimmästä kansallista voimavarastamme: suomalaisesta työvoimasta, sen tiedoista, taidoista ja motivaatiosta. Suomalainen työvoima, arvoisa ministeri, on nimittäin sama kuin ihmiset, suomalaiset ihmiset. Sen, minkä teette heille, sen te teette suomalaiselle työvoimalle.

Arvoisa puhemies! Budjetin käsittelyn yhteydessä vasemmistoliiton eduskuntaryhmä tulee esittämään muutoksia sekä tulo- että menopuolelle. Korostamme, että ryhmämme tekemät muutokset eivät paisuta budjetin alijäämää verrattuna hallituksen esitykseen. Vasemmistoliiton esitysten lähtökohtana on myönteisten odotusten vahvistaminen, työllisyyden parantaminen, yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus, yhteisvastuullisuus ja tasa-arvo sekä hyvinvointiyhteiskunnan keskeisten palvelujen laadun ja määrän turvaaminen.

Myönteisiä odotuksia voidaan vahvistaa ja samalla antaa hieman vauhtia kotimaiselle kysynnälle nostamalla kunnallisverotuksen perusvähennystä ja alentamalla pieni- ja keskituloisten tuloveroasteita jossakin määrin hallituksen esittämää inflaatiotarkistusta enemmän, siis enemmän kuin 2 prosenttia.

Yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus edellyttää, että asteikkojen yläpäässä verotusta kiristetään, jotta valtiontaloudellinen negatiivinen vaikutus ei olisi liian suuri. Yhteisvaikutusel-

taan verotus kevenisi, ja kulutuskysynnän kannaltakin on perusteltua, että keveneminen painottuu asteikkojen alapäähän. Edelleen yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden kannalta tärkeätä on, ettei pääomatuloja kohdella liian lempeästi verrattuna työtuloihin. Sen tähden vasemmistoliitto esittää pääomatuloveron ja yhtiöveron korottamista 30 prosenttiin.

Yhteisvastuullisuus edellyttää, että vientiteollisuus, jonka kilpailukyky on voimakkaasti parantunut ja joka on kyennyt maksamaan ripeässä tahdissa pois ulkomaista velkaansa, osallistuisi omalla panoksellaan kotimaisen kysynnän elvyttämiseen. Vaikka viennin osuus kansantuotteesta on jälleen kohtuullinen, on viennin osuus yhteiskunnan saamista kaikista tuloista reilusti alle 10 prosenttia. Nyt on perusteltua kerätä vientiteollisuudelta vientivero, jonka tuotto voisi olla 3—4 miljardin markan luokkaa. Lisäksi luonnon huomioon ottaminen ja uusiutumattomien resurssien säästeliäs käyttö edellyttävät, että ympäristöperusteisten verojen osuutta asteittain lisätään, jolloin voidaan vastaavasti vähentää esimerkiksi työntekoon kohdistuvaa verotusta.

Uudeksi säästökohteeksi tarjoamme puolustusmateriaalihankintojen maksatuksen lykkäystä ja uusista hankinnoista luopumista sekä toimintamenojen karsimista, joilla näissä oloissa kyettäisiin runsaan miljardin markan säästöihin.

Lisääntyneet tulot ja aikaansaadut säästöt tulisi osoittaa ennen kaikkea työllisyyden parantamiseen. Vaikka työttömyysaste osoittaisikin alenemisen merkkejä, sisältyy työttömyyteen erittäin huolestuttavia kehityspiirteitä. Tällainen on ennen muuta pitkäaikaistyöttömien osuuden kasvu kokonaistyöttömyydestä. Hallituksen esitys sisältää tässä suhteessa eräitä elementtejä, jotka vaikeuttavat entisestään pitkäaikaistyöttömien työllistymistä. Tällaisten eriarvoistavien mekanismien poistaminen ja työvoiman työmarkkinataitojen ylläpitäminen vaativat varoja aktiiviseen työvoimapolitiikkaan. Vasemmistoliitto haluaa aktiivisempaa työvoimapolitiikkaa.

Eräs osa aktiivista työllistämistä ja tasa-arvoon tähtäävää yhteiskuntapolitiikkaa on asuntorakennustuotannon ja peruskorjauksen elvyttäminen. Rakentamisen piiristä on hävinnyt yli 90 000 työpaikkaa. Saman verran työpaikkoja on menetetty rakentamisen välituotteita ja palveluita toimittavilta sektoreilta. On esitetty toiveikkaita arvioita, joiden mukaan rakennusalan lama olisi jo saavuttanut käännekohtansa. Tosi-asiassa kuitenkin rakennustuotannon määrä laskee tämän vuoden viiden ensimmäisen kuukauden

aikana, ja arvio käännepestein saavuttamisesta saattaakin olla perusteettoman optimistinen ja selittyä eräillä kertaluontoisilla tekijöillä. Arvonlisäveron toteuttamista rakentamisen osalta tulisi edelleen lykätä, kunnes ala on selvästi lähtenyt käyntiin.

Hyvinvointiyhteiskunnan keskeisten palvelujen määrän ja laadun turvaaminen puolestaan edellyttää sitä, että suunnitelluista kuntien valtionosuuksien leikkauksista luovutaan. Vain henkilö, joka ei tunne lainkaan kuntien palvelutuotantoa ja siellä työskenteleviä ihmisiä niin sosiaalitoimessa, päivähoitossa, vanhustenhuollossa, kouluissa kuin sairaaloissakin, voi puhua ”pöhöstä” tai ”byrokraatiasta” tässä yhteydessä.

Hyvinvointipalveluja tarvitaan tämän yhteiskunnan rattaiden pyörittämisessä siinä kuin tehokasta tuotantoelämäkin. Tasa-arvoinen pohjoismainen yhteiskunta ei yksinkertaisesti voi toimia samalla mallilla kuin toisenlaisen tradition omaava keski- tai eteläeurooppalainen yhteiskunta. Siksi lasten päivähoiton suunnitelmien karsimisesta on luovuttava. Todellisena koetinkivenä on nyt päivähoitolain kohtalo. Hallituksen esittää päivähoitolain laajennuksen lykkäämistä kahdella vuodella, mikä merkitsisi sitä, että 3—6-vuotiaat jäisivät ensi vuonna vaille oikeutta päivähoitoon. Maailman naisvaltaisimmalla eduskunnalla on viimeinen tilaisuus osoittaa, että naisten osuuden lisääntyminen eduskunnassa näkyy myös poliittisten päätösten sisällössä. Kyse on myös ennen muuta lasten subjektiivisista oikeuksista.

Arvoisa puhemies! Tähän ja tietenkkin paljon moneen muuhunkin jää varaa aivan nykyisen menokehyksen puitteissa, jos kansa päättää säästää äänestämällä ”ei” lokakuun 16 päivän EU-kansanäänestyksessä. Talousarvioesityksen mukaan jäsenyyden nettokustannus on vuonna 1995 10 miljardia markkaa. Näillekin löytyisi muutakin käyttöä.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto on valmis osoittamaan käytännössä, että nykyiselle talous- ja yhteiskuntapolitiikalle on olemassa parempi vaihtoehto. Mikäli kansa osoittaa ensi maaliskuussa niin haluavansa, vasemmistoliitto on valmis hallitusyhteistyöhön sellaisen hallitusohjelman pohjalta, joka asettaa työllisyyden parantamisen ensimmäiseksi tavoitteekseen ja joka lähtee hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden ja palvelujen turvaamisesta, ja jos hallitus ymmärtää myös, että suomalaisten tietojen ja taitojen kehittäminen on tärkeä kansallinen tehtävä, ja on valmis huolehtimaan vastuullisesti

maan saattamisesta tasapainoon Ahon ja Viinosen hallituksen verisestä perinnöstä huolimatta.

Ed. R e n l u n d: Herr talman, arvoisa puhemies! Budgetförhandlingarna genomförs under ett direkt hot om ytterligare högre räntor. Regeringen måste få en eloge för att den insåg allvaret och under sällsynt stor enighet presenterade ett förslag inom utlovade ramar som lugnade marknaden. Det var samtidigt budgetriens viktigaste socialpolitiska framgång.

Bl.a. därför kändes det fel, att budgetförslaget inte ens fick anlända till riksdagen, förrän det gjordes till föremål för ett storstreckshot. Det är kanske inte bara i fråga om EU-ärenden riksdagens roll i beredningsprocessen behöver skrivas in i författningen.

Inom Svenska riksdagsgruppen har den allmänna bedömningen varit, att det är lättare än på länge att försvara budgetförslaget. De krav och önskemål om omprioriteringar i en mera social och aktiverande riktning, som gruppen framförde vid sitt sammarmöte, förverkligades sällsynt väl i budgetrian. Oförändrade barnbidrag och satsning på högskolorna är de mest synliga.

Striden kring den ekonomisk-politiska linjen har fått nya inslag. Socialdemokraterna kämpar febrilt för att byta fot utan att förlora ansiktet. De kommer inte att lyckas. Så pass iögonenfallande är helomvändningen.

SDP:s försök att förklara sig är mera än märkvärdigt. De säger att alternativ till en stram finanspolitik efter valet inte kommer att finnas, då regeringen inte idkat tillräckligt expansiv finanspolitik tidigare. Men samtidigt kritiserar regeringen för att inte ha sparat tillräckligt. Logiken är minst sagt diffus.

Regeringen har gjort ett avgörande ekonomiskt-politiskt misstag: Att binda marken till eun utan devalvering. Beslutet stöddes från inflytelserikt SDP-håll. I kombination med yttre ekonomiska faktorer var raset därefter totalt. Det enda alternativets politik, som oppositionen brukar kalla besluten om att spara också i utgifterna för samhällsservicen, kan därefter vara en myt och ett skällsord bara för dem som inte behövt fatta beslut.

Sanningen är att finanspolitiken varit expansiv samtidigt som sparbeslut fattats. Utan sparbesluten skulle budgetunderskottet, eller stimulansen om vi så vill, nästa år vara cirka 95 miljarder i stället för 65.

För ett år sedan kretsade diskussionerna kring de expertutlåtanden som Finlands Bank lät in-

hämta. I professor Hans T:son Söderström från Stockholms Handelshögskola såg man, speciellt på vänsterhåll, en varm förespråkare för en expansiv politik. Vid ett seminarium i Finland för några veckor sedan beklagar Söderström att han blivit missförstådd på den punkten. Han har bara varnat för för stora nedskärningar när ekonomin ännu är på väg ner, och säger sig vara i stort sett nöjd med de sätt på vilka politikerna både i Sverige och Finland skött krisen.

Hur som helst — en slutsats är att det är dags att sluta använda grannlandets politik som argument. Det finns likheter och olikheter. Till de senare hör — tyvärr — att Sveriges statsekonomi nu är i ett ännu uslare skick än vår. Skillnaden i arbetslöshetssiffror beror i huvudsak på att vi drabbades hårdare av utvecklingen i Sovjet och på övriga marknader.

Arvoisa puhemies! Kokonaisverotuksen osalta budjetti on melko neutraali. Toimenpiteet vaikuttavat eri suuntiin, mikä saattaa vaikuttaa hämmäntävältä, ja monet varmaankin kysyvät, mitä ajatusta on lisäysten tekemisessä toisessa paikassa ja vähennysten toisessa. On myös voitava edellyttää, että muutokset ovat sosiaalisesti tasapainotettuja ja että niiden tavoitteena on verojärjestelmän rakenteen kehittäminen.

Vähennyskelpoisen työeläkemaksun korottaminen on aikaisemmin sovittu asia ja rakenteellisesti oikea toimenpide. Kansaneläkemaksun pienentäminen esitetäänkin tämän kompensatioina, mutta on syytä muistaa, että vielä suurempi osa arvonnäisäveron tuotosta ohjataan suoraan kansaneläkelaitoksen rahoitukseen. Vielä viime kesänä vallitsi epäselvyys siitä, koskisiko kansaneläkemaksun pienennys myös eläkeläisiä. Ruotsalainen eduskuntaryhmä on vahvistanut asian olevan näin, mikä merkitsee tämänvuotiseen tilanteeseen verrattuna, että muutos hyödyttää eniten eläkeläisiä, koska he eivät maksa työeläkemaksua.

On totta ja myös ongelmallista, että vaikutukset voivat olla erilaisia eri sosiaali- ja tuloryhmissä. On jo esimerkiksi ehditty mainita, että veroasteikkojen tarkistus ja korkeampi välillinen verotus johtaa suurempaan hyötyyn suurituloisille. Tässä voidaankin vain todeta, että suo siellä, vetelä täällä. Kun lapsilisistä keskusteltiin ennen budjettiriihtä, vasemmiston taholla oltiin yhtäkiä hyvin palkattujen suuria puolustajia korkeaa marginaaliveroa vastaan. Johdonmukaisuus ei ilmeisestikään ole mikään hyve.

Ammattiyhdistysjäsenmaksujen verovähennyskelpoisuuteen liittyvän lakkouhan torjuminen ja pyrkimys hillitä jossakin määrin ansiosidonnaisen työttömyysturvan väärinkäyttöä muodostuivat hinnaltaan arveluttaviksi. Kaavamaisen tulohankkimisvähennyksen pienentäminen kohdistuu pienituloisiin kovemmin. Tietysti päätös on hallituksen, mutta tähän vaihtoehtoon pakotti ammattiyhdistysliike, joka ei näin ollen voi välttää vastuutaan. Voi todellakin kysyä, miksi ammattiyhdistysten jäsenmaksut ovat tärkeämmät kuin esimerkiksi avustukset Punaiselle Ristille tai sairauskulut. Ammattiyhdistysliike ei noussut barrikadeille, kun sairauskuluvähennys poistettiin.

Hallituksen ehdottamat indeksitarkistukset perusetuuksiin kompensoivat jossakin määrin menetyksiä muilla tahoilla, mitä asianosaiset varmasti pitävät tervetulleena.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä kannattaa työnantajan kansaneläke- ja työttömyysvakuutusmaksun porrastusta, koska se ehdotuksen mukaan suosii yrityksiä palkkasummaltaan aina 5 miljoonaan saakka aikaisemman 2 miljoonan markan sijasta. Yhdessä budjettiehdotukseen sisältyvien elinkeinöelämän suorien tukien leikkauksen kanssa tämä merkitsee sitä, että olemme vihdoinkin oikealla tiellä: yhteiskunnan on ennen kaikkea huolehdittava yrittäjyyden edellytyksistä. Ryhmä panee myös merkille, että sen ponnistelut yrittäjien työttömyysturvan parantamiseksi ovat kantaneet hedelmää. Jo vaalikauden alussa teimme aloitteen asiassa.

Pisteverot ärsyttävät aina kansalaisia. Tilauslentoveroa ehdotetaan poistettavaksi, mutta ruotsalainen eduskuntaryhmä näkee mielellään neuvotteluja käytävän eduskunnassa siitä, että ainakin osa muista pisteveroista, kuten autojen käyttömaksujen korotus, voitaisiin korvata muulla.

Eduskunnan on ylipäänsäkin kiinnitettävä suurta huomiota verojärjestelmään ehdotettaviin erisuuntaisten muutosten kokonaisvaikutuksiin, ja eduskunnalla on oltava valmiutta sosiaalisesti perusteltuihin painopistesiirotuihin. Erityistä huomiota on kiinnitettävä verotuksen ja eritukimuotojen yhteisvaikutuksiin ja niiden vaikutuksiin nettotuloihin esimerkiksi silloin, kun on kyse tilapäistuloista tai tulojen lisääntymisestä.

Herr talman! För fjärde året i rad balanseras budgeten genom upplåning. Underskottet är tack vare bnp-ökningen procentuellt sett oförändrat jämfört med i fjol, men det är en klen tröst

när markbeloppet igen överskrider 60 miljarder. Mot den bakgrunden bryr sig staten verkligen om dem och det som är beroende av budgeten, men hur blir det med de efterkommande?

Här finns också orsaken till att kommunernas statsandelar inte kunnat lämnas i fred vad gäller tilläggsinbesparingar. Det finns inget skäl att tro, att trycket på denna stora post i statsbudgeten skulle försvinna mot slutet av årtiondet, tvärtom. Det går inte heller att bestrida att statens ekonomiska situation är radikalt sämre än den kommunala sektorns. Dessa fakta, i kombination med vissa förhandsuppgifter om skatteöresutvecklingen i kommunerna gör, att Svenska riksdagsgruppen anser det bättre att kommunerna tar en mindre tilläggsinbesparing nu i stället för en ny stor smäll senare. Sådan är situationen idag.

Tilläggsinbesparingen förverkligas via enhetspriserna, vilket åtminstone inte borde öka kritiken bland dem som varit missnöjda på det sätt på vilket den gamla inbesparingen görs. Anslaget för komplettering av skatteinkomster är på årets nivå. I motsats till de ursprungliga planerna kunde också en del av understödet enligt prövning bibehållas.

Att tilläggsinbesparingen kunde minskas till en fjärdedel betyder inte att Svenska riksdagsgruppen tror att situationen är enkel ute i kommunerna. Arbetslöshetens effekter varierar med t.ex. kommunstorleken. Vetskapen om de problem man kommer att ha inom skolektorn smärtar speciellt. Nu måste vi i alla fall vara nöjda över de framgångar vi hade i samband med uppbyggnaden av statsandelssystemet och de stora principiella inbesparingsbesluten 1992, då de formella möjligheterna till att upprätthålla skolnätet kunde bibehållas. Nu är möjligheten i alla fall rätt god, att den allmänna uppgången i ekonomin i kombination med den kommunala kreativiteten och viljan att prioritera utbildningen för skolsystemet genom krisen.

Herra puhemies! Ehdottoman myönteinen puoli budjetissa koko kansantalouden kannalta on se, että lisävaroja ei ole tarvinnut esittää varsinaiseen pankkitukeen. Aikaisemmin myönteistyistä noin 70 miljardin markan kokonaisveloitteista toistaiseksi vain runsaat puolet on käytetty, ja summa olisi varmasti ollut vielä alhaisempi, ellei oppositio olisi viivästyttänyt päätöstä takauksista ja pitkittänyt epävarmuutta. Mutta myös tässä kohdassa on todettava, että korkokohitys on täysin ratkaiseva sille, jääkö veronmaksajiin kohdistuva rasitus tälle alhaisemmalle ta-

solle. Jos talouspolitiikan peruslinja muuttuu, tämä on vaaravyöhykkeessä.

EU:n vaikutus budjettiin ja maatalouden ja elintarviketeollisuuden kansallinen tukipaketti joutuvat kovien hyökkäysten kohteeksi. Epäpöyhiä liittoja syntyy EU:hun myönteisesti mutta maatalouteen vihamielisesti suhtautuvien sosiaalidemokraattien ja EU:n vastustajien välillä. Eduskuntaryhmämme on jo EU-sopimuksen lähetekeskustelussa käyttämässään puheenvuorossa esittänyt näkökohtansa näistä asioista, minkä vuoksi yksityiskohtia ei tarvitse toistaa.

EU:sta aiheutuvat kustannukset ovat investointi, joka jäsenyydestä tuottoa haluavan on oltava valmis tekemään. Tämän ei ole sen vuoksi sallittu vaikuttaa muuhun budjettityöskentelyyn. Siltä osin, kuin panostus nosta maa- ja metsätalousministeriön menoja, kyse on elinkeinonharjoittajien 10–40 prosenttiin kohoavan tulonmenetyksen kompensoimisesta. Kun ottaa huomioon äskettäin todetun lakkouhan, voikin kysyä, mitä palkansaajat julkisella ja yksityisellä sektorilla sanoisivat tällaisesta palkanalennuksesta.

Maataloussektorin huoli on helpompi ymmärtää, kun näkee EU-pakettiin sisältyvien lakiehdotusten sisällön. Lait ovat äärimmäisen yleisellä tasolla olevia selostuksia vieläkin epäselvästä neuvottelutuloksesta EU:n kanssa. Varsinaiset takuut jäävät täysin riippuvaisiksi budjetista. Tämän vuoksi toistamme, että mahdollisimman suuri selvyys asiasta on saatava ennen kansanäänestystä. Samalla kaikkien on kuitenkin tunnistettava, että EU:n jäsenyyden hylkääminen ei paranna maatalouden tilannetta tulevaa budjetitirahoitusta ajatellen.

Herr talman! Vår tillfredsställelse över att barnbidragen förblev intakta nämndes redan. Däremot är det ännu oklart, på vilket sätt justeringarna av beviljningsgrunderna för bostads- och hemvårdsstöd samt sjukförsäkringens dagpenningar kommer att drabba de olika barnfamiljerna. Speciellt för bostadsstödet del varnar Svenska riksdagsgruppen för det misstag som gjordes 1992 och som måste korrigeras 1993, vilket tvingade många barnfamiljer med lägre inkomst in i den kommunala utkomststödsdön. Vi riktar in oss på förhandlingar om en social koordinering av förslagen här i riksdagen.

Det är för många en stor besvikelse, att rätten till kommunal dagvårdsplats för över 3-åringar inte kunnat förverkligas planenligt. Om en möjlighet på något sätt öppnar sig, står reformen

högt på Svenska riksdagsgruppens lista inom socialsektorn. Problem med att få dagvård får inte fördröja det ekonomiska uppsvinget, förbättringen av sysselsättningsläget och utvecklandet av jämställdheten.

På samma sätt är det ännu öppet om arbetslöshetsskyddet och sysselsättningsåtgärderna utvecklas i en mera aktiverande riktning, vilket riksdagsgruppen och partiet drivit genom olika initiativ. Regeringens förslag följde vår linje och utgjorde en helhet, dvs att minska antalet sysselsättningsstöd och göra dem mera konkurrensneutrala och inriktade på att skapa längre arbetsförhållanden, samtidigt som förändrade villkor för det förtjänstbundna arbetslöshetsstödet skulle uppmuntra till att ta emot arbete framom att utnyttja systemet.

Fackets strejkhott splittrade helheten. En sådan kortsiktig arbetslöshetspolitik visar att man är mest inriktad på att försvara rättigheterna för dem som ännu har arbete. Vi tänker under utskottsbehandlingen fortsätta att arbeta för modeller som gör det fördelaktigt att ta emot arbete. Vi hoppas också på stöd för uppmaningar till arbetsmarknaden att under hösten prioritera frivilliga överenskommelser om förkortad arbetstid till förmån för unga arbetslösa.

Arvoisa puhemies! Ruotsalainen eduskuntaryhmä iloitsee yhdessä korkeakoulusektorin kanssa yhteisten ponnistusten tuloksista. Hallitus ei ole täysin toteuttanut eduskunnan viime vuoden budjettimietinnössä esittämää näkemystä, mutta määrärahat pysyvät joka tapauksessa tämän vuoden tasolla. Emme ole täysin vakuutuneita siitä, että käytettävissä olevien voimavarojen jako on optimaalinen, koska lisäykset ovat kohdistuneet pelkästään muille ministeriöille kuuluvaan tutkimukseen ja tuotekehittelyyn. Jos on perusteita huhuille, joiden mukaan osa menestyksekkäistä vientiyrityksistä on voinut vähentää omia tutkimus- ja tuotekehittelymäärärahojaan valtion panostusten ansiosta, valiokunnan on tarkasteltava määrärahojen jakoa erityisen kriittisellä silmällä.

Kehitysyhteistyömäärärahojen tilanne on erittäin huolestuttava. Tämä ei koske pelkästään tasoa, joka siitä huolimatta, että eräitä lisäyksiä voitiin saada aikaan budjettiriihessä, on nyt itse asiassa alle 0,4 prosenttia bruttokansantuotteesta. Määrärahojen jaosta on tulossa varsin hyvä esimerkki siitä, että suurimmat vaikutusmahdollisuudet omaavat pitävät kehitysapua pelinappulanaan. Yhä useampien ainek-

sien, kuten pakolaisten vastaanoton ja korkotukien lisääminen, lukeminen näihin määrärahoihin on kokonaan vesittämässä perustarkoitusten eli kaikkein köyhimpien maiden avustamisen. Sama koskee ainakin osaksi maksuosuuksia, joita meidän edellytetään suorittavan EU:n kassaan, jotka siis nykyään lasketaan myös kehitysapuun. Ruotsalainen eduskuntaryhmä tekee työtä tämän trendin kääntämiseksi, koska vakaumus tekee hyvin vaikeaksi hallituksen linjan tukemisen.

Värderade talman! Grundandet av ett särskilt utlänningsverk inom inrikesministeriet är knappast avsett att bli en oskyldig administrativ reform. Redan det att motiveringstexten i budgeten framhåver att "det totala antalet inflyttade utlänningar förblir högt" väcker farhågor om ytterligare försämrat rättsskydd för speciellt asylsökande. Internationellt sett är budgetskrivningen nästan skrattretande.

Det finns redan exempel på att inte ens den urvattnade utlänningslagen följts vad det gäller rätten att söka om asyl. Svenska riksdagsgruppen kommer inte att godkänna ett lagförslag om utlänningsverket, om det möjliggör utökade befogenheter som i sin tur på skäliga grunder kan misstänkas innebära ytterligare rättsskyddsföruster för utlänningar.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan tulee pysyä budjetin kehyksissä. Meillä on valmiutta määrärahojen uudelleen kohdentamiseen, jos riittävän laaja yksimielisyys tällaisesta voidaan saavuttaa. EU-asia tulee vaikuttamaan budjettiprosessiin. Kielteinen EU-kanta vaatisi budjetin uudelleen kirjoittamista ja budjetin hyväksymistä varmaankin vasta tammikuussa. Ruotsalainen eduskuntaryhmä toivoo tällaisen kehityskulun välttämistä.

Värderade talman! Riksdagen bör hålla sig inom budgetramarna. Vi har beredskap till omfördelningar om tillräckligt bred enighet om sådana kan nås. EU-frågan kommer att påverka budgetprocessen. Ett nej till EU skulle kräva att budgeten skrivs om, och att godkännandet med säkerhet sker först i januari. Svenska riksdagsgruppen hoppas att det scenariot kan undvikas.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Pääministeri Esko Ahon hallitus on tehnyt kaikki elinikänsä merkittävät ratkaisut. Näin sillä edellytyksellä, ettei sen itsensä paljolti aikaansaama taloudellinen ahdinkotila esimerkiksi lainahanojen sulkeutumisen johdosta tule vaatimaan uusia dramaattisia kotimaisia ratkaisuja.

On parlamentaarisen arvioinnin aika, joka huipentuu ensi maaliskuun vaaleissa. Arviointi kohdistuu myös hallituspuolueiden eduskuntaryhmiin, joiden seisomista hallituksen ratkaisujen takana on testattu tuon tuostakin luottamuskäytännönsä. (Ed. Aittoniemi: Hyvin on pitänyt!)

Vihreiden kannalta arviointi on erityisen mielenkiintoinen, olimmehan varsin pitkään mukana hallitusneuvotteluissa tehden lukuisia toiminnallisia ja ohjelmallisia esityksiä. Niitä on syytä arvioida Esko Ahon hallituksen tekemien valintojen valossa.

Jo hallitusneuvotteluissa oli tiedossa, että seuraavan vuoden eli vuoden 1992 budjetin alijäämä tulee olemaan ainakin 40 miljardia markkaa. Niinpä ehdotimme, että jo tuossa vaiheessa tulorahoituksen parantamiseksi ja ympäristönsuojelun edistämiseksi otetaan käyttöön tasaisesti kiristytävä ympäristöverotus ja että työmarkkinajärjestöjen kanssa pyritään pikaisesti koko vaalikauden mittaiseen sopimukseen.

Jälkimmäiseen olisi kytketty lupaus edellisen sinipunahallituksen virheitä korjaavasta budjettipolitiikasta. Nämä ja monet muut ehdotukset eivät tunnetusti ottaneet tulta. Lopulta itse tuleva pääministeri heitti meidät käytävälle, kun tarjosimme energiapolitiikan pohjaksi otetta kepun puolueohjelmasta. Vihreät osana eduskunnan enemmistöä auttoi kuitenkin sittemmin kehua toteuttamaan edes ohjelmansa tätä kohtaa äänestämällä hallituksen ehdottaman ydinvoimaseityksen nurin.

Hallitus teki luonnollisesti itselleen ohjelman, mutta tuskin koskaan aiemmin hallitusohjelmalla on ollut niin vähän merkitystä käytännön tasolla kuin Ahon hallituksen toimikautena. Sen työn jäljiltä monet tunnusluvut jäävät historiaan itsenäisen Suomen historian synkimpinä.

Työttömiä oli hallituksen aloittaessa 182 242, nyt heitä on yli puoli miljoonaa. Sadat tuhannet työpaikat ovat kadonneet konkurssien ja kasinopelien tuloksena. Valtiolla oli velkaa hallituksen starttivaiheessa 63,8 miljardia markkaa, nyt sitä on viisinkertainen määrä eli yli 300 miljardia markkaa. Esillä olevan talousarvionkin katteeksi

tarvitaan edelleen uutta velkaa yli 60 miljardia markkaa.

Mainitut luvut ovat suorastaan hurjia, mutta Ahon hallitus voi kirjata tililleen myös ilmeisen maailmanennätyksen. Tuskin yksikään muu demokraattisesti hallitun maan porvarihallitus on sosialisoinut yritysten ja perheiden omaisuutta niin paljon kuin tämä hallitus.

Edellinen sinipunahallitus intoutui tukemaan palveluhenkisesti kasinotaloutta. Sitä seurannut porvarihallitus on kerännyt pankkitukioperaatioiden yhteydessä Arsenal Oy:n huolintaan lähinnä laajan kiinteistöomaisuuden. Seuraavassa vaiheessa Arsenalista voi tulla maamme historian suurin yksittäinen maatilojen omistaja. Kaikki omaisuutensa menettäneet eivät suinkaan ole itse osallistuneet kasinopeliin, vaan ovat joutuneet korkeiden korkojen tai muutoin taloudellisen laman uhreiksi.

Esko Ahon hallituksen työ kautena on toteutettu, arvostelujen saattamana enemmistöparlamentarismia. Hallituksen ei ole tarvinnut tukeutua eduskunnan opposition tukeen juuri lainkaan. Hallitus siis vastaa yksin tekosistaan. Finanssipolitiikassa tämä järjestelmä ei kuitenkaan ole aina toiminut ihannemallin mukaisesti. Markkinavoimiin vedoten hallitus on vaatinut oppositiota hyväksymään sen raha- ja valuuttapolitiittiset ratkaisut, sellaisetkin, jotka ovat olleet vähintäänkin arveluttavia. Näin tapahtui mm. heti hallituskauden alussa, kun hallitus teki poliittisen ratkaisunsa markan arvon sitomisesta ecuun. Tämä uhkarohkea koe, jonka seurauksien kantamiseen hallituksen voimat eivät riittäneet, päättyi tunnetusti pariin devalvaatioon ja markan yhä jatkuvaan kellutukseen.

Hallituksen epäonnistuminen ecusidonnaisuuskokeilussa teki siitä talouspoliittisesti yhden asian liikkeen. Epäonnistumisessa piti nähdä jotakin myönteistä. Niinpä se ”jokin” löydettiin vientiteollisuudelle devalvaation muodossa annetusta miljardilahjoituksesta, jonka piti koituman kansantalouden hyväksi vaihtotaseen tasapainottumisena. Hankkeen onnistumista tuki automaattisesti investointilama, joka pudotti kone- ja laitetuonnin hyvin vähiin.

Tässä operaatiossa hallitus ei oikeastaan ole voinut epäonnistua. Kauppataseen selvän ylijäämän avulla vaihtotase on tasapainottunut, vaikka sitä toisaalla rasittavat suureksi paisuneen ulkomaanvelan kohta lähes 30 miljardin markan vuotuiset korot. Rakenteellisena vaarana on se, että velanhoitomenot ovat pian budjetin suurin pääluokka.

Jos devalvaatio onkin auttanut vientiteollisuuden avulla hallitusta yhden tavoitteen toteutumisessa, ulkomaanvelassa se toimii päinvastoin sen takaisinmaksuhetkellä. Vientituloista elävillä suuryrityksillä devalvaation tuoma lottovoitto on merkinnyt myös näytettyjen voittojen kasvamista, mutta tätäkin merkittävämpi ilmiö on ollut osan vientituloista kotiuttamatta jättäminen. Se osoittaa, että meidän veronmaksajien kustannuksella hyötynyt teollisuuden osa olisi kestänyt erittäin hyvin ympäristöverotuksen tuoman kustannuslisän, juuri sen, jota vihreät hallitusneuvotteluissa esittivät.

Tämä paljastaa Ahon hallituksen työn epäonnistumisen kokovartalokuvan. Se on toisaalta luopunut valtion tuloista, mutta ei ole toisaalta kyennyt vastaavasti leikkaamaan menoja. Tämä on johtanut, kuten todettua, huikeaan talousarvion alijäämään. On syytä uskoa, että hallituksen olisi ollut poliittisesti helpompi kasvattaa tuloja kuin leikata menoja, kun leikkaukset olisivat kohdistuneet toteutunuttakin rajumpina lähinnä opetus-, sosiaali- ja terveys- sekä työministeriön pääluokkien menoihin.

Hallitus on sokeana muulle uskonut teollisuuden fraasinomaisia hokemia taloudellisesta kilpailukyvyystä, mutta ei ole vaivautunut etsimään vaikkapa ulkomailta esimerkkejä siitä, kuinka vihreidenkin tarjoamat verotusmallit ovat toimineet. Niinpä Ruotsi kerää vuodessa erilaisina ympäristömaksuina, mukaan lukien ympäristöpoliittiset energiaverot, yli 50 miljardia kruunua ja Suomen kanssa menestyksellisiin kauppakilpailuihin kuuluvat Saksa ja Japani kestävät Suomen energiahintoihin nähden huomattavasti korkeampia hintatasoja.

Ahon hallituksen talouspoliittisen epäonnistumisen takana on muutoinkin ollut kykenemättömyys toteuttaa rakenteellisia uudistuksia ajallaan. Jo edellisen eduskunnan aikana ryhmät pääsivät yksimielisyyteen sosiaaliturvan yhden luokun periaatteesta. Tämä uudistus olisi tullut toteuttaa viimeistään kuluvan vaalikauden alussa. Mitä pitemmälle tämä väistämätön uudistus on venynyt, sitä vaikeampaa sen käytännön toteuttaminen on johtuen turvan tarpeesta olevien määrätstä räjähdysmäisestä kasvusta.

Toinen alue, missä yhden luokun periaatetta olisi tullut niin ikään soveltaa, on elinkeinotuet. Ne kaikki olisi tullut jo ajat sitten yhdistää suppeaksi tukimuotoryppääksi, jota jaetaan yhdeltä luukulta vain kilpailua vääristämättömiin tarkoituksiin. Nykyisellä järjestelmällä on tuhattu

kilpailukykyisiä, omillaan toimeen tulevia yrityksiäkin.

Hallitsemattomat finanssipoliittiset ratkaisut mahdollistivat 80-luvun jälkipuoliskolle ajoittuneen kasinopelikauden. Vastuu tästä kuuluu punamulta- ja sinipunahallituksille. Ahon porvarihallitus kantaa vastuun vain hapuilusta siitä seurauksena olleen pankkitukiasian käsittelyssä. Siinäkin vihreillä oli tarjottavissa selkeä toimintamalli, joka ei tietenkään kelvannut.

Pankkitukiasian käsittely täällä eduskunnassa osoitti pääministerin kykenemättömyyden neuvotella asioista. Sama kykenemättömyys tulee ilmi myös hallituksen, erityisesti sen pääministerin suhteessa ay-liikkeeseen. Jälkimmäisen piirissä ollaan varmasti tietoisia siitä, että työttömyys ja yleiseen sosiaaliturvaan tarvitaan varojen puutteesta johtuen rakenteellisia uudistuksia, joihin sisältyy työntekijöiden omavastuun lisääntyminen. Kysymys on vain siitä, kuinka tämä välttämätön rakenteellinen uudistus toteutetaan. Syyllistämällä jokainen vielä työssä käyvä se tuskin onnistuu. Nyt tämä uudistus siirtyy seuraavan hallituksen hoidettavaksi, samalla kun nykyinen hallitus joutuu toteamaan hakanneensa päättään betoniseinään myös työehtosopimusten yhteissitovuuden poistohankkeillaan. Väärä priorisointi on käynyt yhteiskunnalle tosi kalliiksi.

Hallituksen epäonnistumisen perimmäiset syyt ovat yleensä olleet joko toivottomissa, ideologipohjaisissa yritelmissä tai, kuten havaitsemme, lähinnä tekemättömyyksissä. Näin hallitus on joutunut poliittisesti karvaasti kokemaan, että muualta läntisistä teollisuusmaista tutut kielteiset ilmiöt ovat arkipäivää jo myös Suomessa. Kansalaiset jakautuvat yhä selvemmin pärjääjiin ja pudonneisiin, A- ja B-väkeen. Pitkääikaistyöttömyys lisääntyy lähes kaikissa teollisuusmaissa. Näin ei ehkä tapahtuisi, jos työtä tuottamaton kasvu, jobless growth, ei olisi yleismaailmallinen automatisoituvan teollisuusalueen ilmiö, eli automaatiotekniikka voi katsoa onnistuneensa tehtävissään.

Pitkääikaistyöttömyys luo rakenteellisesti köyhien luokan. Riittävän pitkään jatkunut työttömyys pitää yleensä huolen siitä, ettei köyhysloukusta ole enää koskaan pääsyä pois. Pitkääikaistyöttömyyden tuoma kasvava köyhyys merkitsee sosiaalisesti oikeudenmukaisuuteen pyrkivässä yhteiskunnassa tulonsiirtovaatimuksia, joihin demokraattinen yhteiskunta vastaa kulloinkin poliittisten voimasuhteidensa mukaan.

Ongelma ei kuitenkaan pysähdy tähän. Myös työssä käyvät voivat ajautua riittämättömien tulojen vuoksi syvenevään köyhyyteen. Tämä working poor — työssäkäyvien köyhien — ongelma on hyvin tuttu Yhdysvalloissa, jossa 17 prosenttia työvoimasta lukeutuu siihen. Hyvinvoivat määräävät hyödykkeiden hintatason, jolloin vähiten ansaitsevien tulot eivät riitä edes minimitoimeentuloon. Kansainvälinen kauppakilpailu on omiaan lisäämään tämän ryhmän osuutta yhteiskunnassa, jollei yhteiskunnan säätelymekanismien avulla kyetä sitä rajoittamaan.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tekemättömien asioiden luetteloon kuuluu myös piittaamattomuus talousrikoksista. Julkistettujen arviointien mukaan valtiolta jäävät miljarditulat saamatta. Sijoittamalla varoja vaikka 200 uuden rikostutkijan palkkaamiseen saavutettu hyöty ylittäisi moninkertaisesti tehdyn ”investoinnin”. 10 miljardin ajankohtainen kysymys kuuluu: Miksi hallitus juuri tässä asiassa on ollut havaitun lepsu? Ei kai Suomessakin näin paljastuisi jotakin eliittipoliitikoille kiusallista? Toivottavasti kuitenkin ei.

Hallituksella olisi ollut työ kautensa viimeisessä talousarviossa mahdollisuus osoittaa vaikka näytteeksi, että se on oppinut jotakin virkakautensa virheistä ja vääristä priorisoinneista. Yhtään rakenteellista uudistusta ei talousarvioon kuitenkaan sisälly ympäristötaseharjoitelmaa lukuun ottamatta, josta on syytä antaa hallitukselle reilu tunnustus. Vanha latu on tuntunut houkuttelevan tultua. Rakenteelliset uudistukset on delegoitu seuraajalle. Julkisuus kuvan kirkastaminen ei ole kiinnostanut. Näin kansan suorittamassa arvostelussa kuutonen pysyy kuutosena taikka siitä vieläkin laskee. Seuraavalle hallitukselle tarjoillaan riesaksi 60 miljardia alijäämäinen budjetti, jota se joutunee useilla lisäbudjeteilla korjailemaan, kuten täällä on useissa puheenvuoroissa jo todettu.

Viime viikkoina on puhuttu paljon maatalouden niin kotimaisesta kuin EU-paketistakin. Vihreä eduskuntaryhmä palauttaa tässä yhteydessä mieliin vaatimuksensa siitä, että kaikelle maataloustuelle tulee asettaa ympäristöehdot ja ympäristötukea voidaan toteuttaa vain asianomaisten EU-normien mukaan.

Arvoisa puhemies! Vaihtoehto nykyisen hallituksen talousarvioehdotukselle on rakenteellisten uudistusten talousarvio. Sitä koskevat ehdotukset voidaan tässä vaiheessa esitettynä tulkita hallitusohjelman ehdotuksiksikin. Osan niistä käytännön toteuttaminen siirtyisi ensi vuodelta

teknisistä syistä vuoden 96 ja sitä seuraaviin talousarvioihin.

Seuraavan hallituksen keskeisiin ja samalla tuskallisiin tehtäviin kuuluu valtion velkaantumiskierteen katkaiseminen. Se tapahtuu tuloja lisäämällä ja rakenteellisten uudistusten avulla menoissa säästämällä. Budjettipäällikkö Raimo Sailas on ehdottanut neljän vuoden säästöohjelmaa. Jo 3,5 vuotta sitten vihreät ehdottivat vastaavaa ohjelmaa, jotta velkaantuminen ei lähtisi lainkaan käyntiin. Silloin ehdotimme, että ay-liikettä pyydetäisiin siinä yhteistyökumppaniksi. Nyt ammattiyhdistysliikkeen mukanaolo on suorastaan ratkaisevasta merkityksestä. Suostumalla järkevään pitkäjänteiseen tulopolitiikkaan se voi saada mm. takuut siitä, ettei neljän vuoden aikana työehtosopimusten yleisistovuuteen puututa ja ay-jäsenmaksujen vähennyskelpoisuutta romuteta.

Toisaalta se voi vaikuttaa väistämättömään työttömyysturvasta koituvien kustannusten usjakoon. Ay-liikettä luulisi kiinnostavan sekkin, millaista työllisyyspolitiikkaa maassa neljän vuoden aikana tullaan harjoittamaan. Vaikuttaahan varsin monen työttömän työttömyys sellaisenaan myös ammattiyhdistysliikkeen omiin toimintamahdollisuuksiin.

Porvarihallituksen aikana rapautunut verotus ja veronkantojärjestelmä tulee saattaa ajan vaatimalle tasolle. Jollei nykyinen hallitus pysty tehostamaan talousrikosten tutkintaa, on se uuden hallituksen ensimmäisiä konkreettisia tehtäviä. Samalla tulee lainsäädäntöä rangaistusten osalta tarpeen vaatiessa kiristää, minkä voisi kuvitella vaikuttavan rikoksia ennalta ehkäisevästi.

Verotusjärjestelmämme kaipaa perustavia sekä rakenteellisia että kohdentamismuutoksia. Verotusta voidaan rakenteellisesti yksinkertaistaa siirtämällä ansiotulojen verotusoikeus kunnille, jolloin voidaan pääsääntöisesti luopua valtionosuuksien maksamisesta kunnille. Ensi vuonna valtionosuuksien määräksi on laskettu 38,2 miljardia markkaa. Tulo- ja varallisuusveron odotetaan tuottavan 31 miljardia markkaa. Kun ansiotulojen verotus siirtyy kunnille, se yhdistyy kunnallisveron kantoon. Kunnallisvero muuttuu näin jakoverosta oikeudenmukaisemmaksi progressiiviseksi veroksi. Tämä puolestaan on omiaan rakenteellisesti rajoittamaan työssä käyvien köyhien ryhmän muodostumista.

Uudella veronkantojärjestelmällä on automaattisesti aluepoliittinen ulottuvuutensa. Kielteisten vaikutusten lieventämiseksi jouduttaneen väistämättä säätämään kuralla olevien kuntien

pelastusmenettely. Tähän perustavaa laatua olevaan uudistukseen voidaan kytkeä myös kunnallisten ympäristömaksujen ajanmukaistaminen.

Pidemmällä aikavälillä kunnat joutuvat näin kilpailemaan hyvätuloisista veronmaksajista ja myös koko kuntajako joutunee perusteelliseen remonttiin. Ennen todelliseen kilpailuvaiheeseen siirtymistä verotulokot jouduttanee määräämään valtakunnallisina. Tällöin kunnallisen päätännän liikkumavaran ylä- ja alarajat määrätään kussakin tuloluokassa. Erittäin tärkeä on nykytilanteessa alentaa kohtuuttoman kovaksi kohonnutta tuloverotaso, minkä vuoksi ratkaisevaa on ylärajan kulloinenkin taso.

Arvoisa puhemies! Samalla kun tuloverotusta yleisesti kevennetään, on valtion verotuloja budjetin tasapainottamiseksi lisättävä. Suomi on nykyisin eurooppalaisittain pääomaverotusparatiisi. Pääomaverotusprosentti joudutaan ensi vaiheessa korottamaan ainakin 28 prosenttiin, rukkaamalla samalla vähennysjärjestelmää, jotta veron korotus todellisuudessa lisäisi valtion tuloja. Näin yhteiskunta ottaa takaisin edes hiveneen myöntämästään devalvaatiohyötylahjoituksesta pääomataloudelle.

Devalvaatioiden jälkihoitoon kuuluu myös ympäristömaksujärjestelmän toteuttaminen, vihdoin. Tilanne, jossa valtio on marssijärjestyksenä ensin tukenut yritystoimintaa kaupan reippaaksi käynnistymiseksi, on oikea ympäristömaksujärjestelmän sisään ajamiseksi. Yhtiöillä on ilmiselvästi maksuvaraa. Toisaalla niiden on hyvä ottaa investointisuunnitelmissaan huomioon se, missä vero-, maksu- ja ympäristösuojeluoloissa ne joutuvat toimimaan. Merkittävää luonnollisesti on, että mitä paremmin yhtiö hoitaa ympäristönsuojelunsa, sitä vähemmän se joutuu maksuja valtiolle maksamaan. On syytä tässäkin yhteydessä toistaa, että kilpailupoliittisesti meillä on varaa nostaa ympäristöverotus Ruotsin tasolle ja energian hinta Saksan tasolle. Kumpikin merkitsee valtiolle alkuvaiheessa huomattavaa verotulojen kasvua.

Arvoisa puhemies! Valtion ohjaamalla maksu- ja verotuspolitiikalla voidaan ja tulee ohjata maksurasitusten kohdistumista työ- ja pääomavaltaisiin teollisuusyrityksiin. Tällaisen politiikan tekee automaation eteneminen täysin väistämättömäksi. Kätevimmin tämä ohjailu tapahtuu välillisten työvoimakustannusten laskentaperusteita muuttamalla. Jos laskentaperusteeksi otetaan käyttö- tai myyntikate, toimitaan työvaltaisten yritysten työllistämismahdollisuuksien hyväksi.

Työttömyyden lieventäminen tulee nimittäin olemaan tulevan hallituksen vaikeimpia tehtäviä. Yksikään aiempi Suomen hallitus ei ole antanut perinnöksi seuraajalleen yli puolta miljoonaa työtöntä. Jos elintarvikehuollon kotimaisessa järjestämisessä epäonnistutaan, uhkaa tämä joukko kasvaa vielä parilla kolmellasadalla tuhannella. Tuotannon tehokkuus sellaisenaan ei voi olla tämän uhkan edessä ainoa kriteeri, jolla yhteiskunnan yhteisten varojen käyttöä alkutuotantoon käytetään. Niin sanottu huoltovarmuus sisältyy myös kansalliseen selviytymisstrategiaan, jossa tulee varautua kaikenlaisiin mahdollisiin tilanteisiin.

Työttömien määrän kasvettua todella suureksi on uutena myönteisenä ilmiönä tullut esiin työttömien uudenlainen omatoimisuus. Niinpä esimerkiksi Raahessa ammattihenkilötyöttömät ovat muodostaneet malliksi toisilleen työhuonekunnan, joka on korjannut kaupungille todella edullisesti suojeltavan rakennuksen. Tällaista toimeliaisuutta on myös valtiovallan tuettava.

Tämän puheen arviointiosassa kiinnitimme huomiota yhden luukun tarpeeseen niin sosiaaliturvassa kuin elinkeinotukikäytännössäkkin. Jollei istuva hallitus käynnistä näitä yksinkertaistamistoimia, siirtyy tehtävä uudelle hallitukselle. Elinkeinotuki voi kattaa silloin korkotuen, takaukset, innovaatioavustukset ja harkitun markkinointituen.

Erityisesti kunnan ja maakunnantason poliitikkoja kiehtovat yli kaiken erilaiset tiet, sillat ja kuivan maan hukuttamiset. Innovaatiokyky heillä monilla ei näytä muuta mahdollistavankaan. Nykyisen hallituksen hyviin töihin kuuluu moottoritiehankkeiden jäädyttäminen. Tätä pakastusta tulee edelleen jatkaa ja keskeyttää typerät allashankkeet. Niiden sijaan tulee käynnistää painopistealueena laaja rautatieverkoston kunnostamis- ja kehittämishanke.

Rautatieverkoston ja kaluston kehittäminen on kestävä kehityksen mukaista toimintaa. Se ei perusluonteensa vuoksi tarvitse yvan mukaista erillisarviointia. Muutoin ympäristövaikutusten arviointi tulee ulottaa kaikkiin merkittäviin budjettivaroilla rahoitettaviin hankkeisiin. Näin Suomi voisi hankkia muun maailman silmissä itselleen ekomerkin, mikä on nykyajattelussa monissa maissa jo tuontivaroiden markkinointivaltti.

Arvoisa puhemies! Lopuksi tiedosta ja taidosta ja niiden edistämisestä. Samalla kun pääluokakohtaisesti joudutaan etsimään uudelleen kohdentamisia opetushallinnon osa-alueella, tu-

lee tulevan ja toivottavasti nykyisenkin hallituksen puolesta antaa työrauha. Jatkuvat supistukset ovat jo käymässä vaikutuksiltaan kalliimmiksi, mitä näennäissäästöt ovat olleet. Vihreät eivät kesäkuussa tehneet aiheetta tästä välikysymystä. Valitettavasti opetusministeri ei ole pystynyt lupauksiaan kaikilta osin toteuttamaan. Tulevan hallituksen on ainakin varmistettava taloudellisesti opetus- ja tutkimustoiminnan mahdollisimman tehokas toiminta. Se investointi kannattaa.

Ed. H i l t u n e n : Arvoisa rouva puhemies! Keltainen talousarviokirja on kiinnostava monellakin tapaa. Luonnollisesti jokainen hakee sen yksityiskohdista tietoa omaan tilanteeseensa. Yhtä luonnollisesti rakentavat tiedotusvälineet otsikoitaan uusista leikkauksista. Vähemmälle pohdinnalle tuntuu sittenkin jäävän, millaisen politiikan väline valtion vuoden 95 talousarvio on ja millaisia vaikutuksia sillä on vuoden 1995 yli. Pohtimatta jää myös, missä määrin yhteiskunnan rakentamiseen osallistuvien tahojen näkemykset talouspolitiikasta ja talousarviosta sen välineenä eroavat ja mikä on yhteistä, kun selvästi jo näkemys tämänhetkisen tilanteen syistä ja taustoista on puhujasta riippuen hyvin erilainen. Samoin jää syvällisesti pohtimatta eduskunnan valta valtion talousarvioon, kun sinänsä aivan oikein kolmikantaperiaatteesta huolehtiva ay-liike tuntuu sittenkin käyttävän valtaa jopa yli parlamentarismin niin, että kolmikanta asiallisesti ottaen romuttuu.

Hallituksen talousarvioesityksen lähtökohtana on valtion velkaantumisen saaminen hallintaan ja talouden terveen kehityksen turvaaminen. Hallituksen hyvästä tarkoituksesta huolimatta budjetin tulojen ja menojen epäsuhta vaatii silti 61 miljardin markan lisärahoitusta. Se on miltei kolmannes talousarvion rahoituksesta.

Luvut ovat toistuneet miltei samanlaisina koko tämän hallituksen ajan eli nyt päätymässä olevan vaalikauden. Vuodesta 1990 menot ovat kaikista leikkauksistaan ja leikkausten yrityksistä huolimatta kasvaneet reilulla 50 miljardilla markalla ja tulot pienentyneet verotuksen kiristymisestä huolimatta.

Taloustieteilijät voivat vastata, minkä verran esimerkiksi työpaikoissa olisi säästetty, jos pääministeri Harri Holkerin hallitus olisi viimeisen vaalibudjettinsa menopiikin sijasta panostanut valtiontalouden syöksyn oikaisemisen edes aloittamiseen.

Budjetin loppusummien valossa nykyistäkään hallitusta ei voi pitää erityisen urhoollisena, vaik-

ka se onkin poikkeuksellisesti vaalivuodeksi onnistunut rakentamaan talousarvion, johon ei sisälly muita kuin EU-jäsenyydestä aiheutuvia menolisäyksiä. Voisiko tästä tehdä johtopäätöksen, että hallitukset jatkossakin ovat valmiita sijoittamaan 10 miljardin markan panoksen johonkin tärkeänä pitämäänsä asiaan?

Nyt annetussa talousarviossa budjetin loppusumma vastaa jotenkuten keväällä tekemää kehyspäätöstä, mutta jälleen kerran lisätalousarviot tulevat lisäämään valtion menoja pitkin vuotta, ellei seuraava hallitus pysty osoittamaan erityistä pidättyvyyttä. Hallituksen on itsikin ymmärrettävä menokehyksistä puhuttaessa, että valtion talousarvio ei saa olla kehyksissä vain muodollisesti niin, että lisätalousarvioin menot ylittyvät roimasti.

Arvoisa rouva puhemies! Bruttokansantuotteen kasvu ja vaihtotaseen ylijäämä ovat myönteisiä merkkejä. Ne kertovat, että kansantalous on toipumassa hyvin. Sen sijaan valtiontalous on yhä hälyttävästi rempallaan. Osin valtiontalouden ongelmiin vaikuttavat koko kansantaloudessa yhä olevat ongelmat, kuten hälyttävän korkea työttömyys sekä alhainen kotimainen kysyntä. Luonnollisesti ongelmat kulkevatkin monella tapaa käsi kädessä. Valtiontalouden tila ja horjuminen sen parantamiseksi tarvittavissa päätöksissä synnyttää epävarmuutta koko kansantaloudessa heikentäen kysyntää ja estäen työllistämistä.

Pääministeri Ahon hallitus on vasta aivan viime aikoina saanut päätöksentekoonsa varmuutta, ehkä kansantalouden myönteisten merkkien rohkaisemana. Siitä on syytä iloita, vaikkei hallituksen poliittista linjaa hyväksyisikään. Epävarma hallitus on maalle onnettomuus onnettomuudessa.

Suuri valtiontalouden tasapainottomuus on aivan oikeutetusti saanut tilaa julkisessa keskustelussa. Ennen muuta on kiinnitetty huomiota ennätysmäiseen ulkomaiseen velkaantumiseen. Yllättävän vähän sen sijaan on tässä yhteydessä keskusteltu niistä tekijöistä, joista vaje pääasiassa muodostuu: työttömyydestä ja pankkituesta. Tuntuu siltä, että alun suuren kohun jälkeen pankkitukeen käytettävät miljardit on miltei unohtettu, koska pankkituki ei edes näy ensi vuoden budjetissa. Valtion varoja pankkitukeen menee kuitenkin ensi vuonnakin 2—3 miljardia markkaa jo tähän asti käytetyn yli 40 miljardin markan päälle.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmän kanta on, että pankkien on ensi sijassa huolehdittava

itse ongelmistaan. Siksi ehdotammekin, että käyttelytileille maksettavat korot muutettaisiin veronalaisiksi, jolloin käytännön seuraus olisi se, että käyttelytileille ei maksettaisi talletuskorkoa lainkaan. Siitä muodostuvalla noin 2 miljardin säästöllä olisi jo vaikutusta pankkien kannattavuuteen, mutta korottomuus ei tuntuisi kuitenkaan merkittävällä tavalla käyttelytilien käyttäjien arkipäivässä. Valtiontalouteen muutos vaikuttaisi säästyvien pankkitukimarkkojen muodossa.

Lisäksi katsomme, että pankkien omistajien on otettava enemmän vastuuta. Osakeanti on toteutettava ennen valtionavun antamista. On muistettava, että pankkiosakkeilla on edelleen arvo eli pankit eivät ole varattomia. Lisäksi on noudatettava periaatetta, joka edellyttää pankeilta enemmän avoimuutta, jos valtion tukea annetaan.

”Riittävän matala korkotasoo on talouden ongelmien ratkaisun kannalta edelleen avainasemassa”, todetaan valtion ensi vuoden talousarvion yleisperusteluissa. Korkoihin viitataan talousarvion perusteluissa useassakin kohdassa. Yleisesti ja laajasti muutoinkin korostetaan korkojen investointeja vähentävää merkitystä perustelematta asiaa tarkemmin. Korkotasossa on toki alenemisen varaa, mutta ei hyvä sijoitus jää tekemättä 1:n tai 2:nkaan prosentin takia. Ratkaisevinta investointipäätökselle on ensinnäkin vakuuttuminen sijoituksen tarpeellisuudesta ja toiseksi investoijan näkemys tulevasta kehityksestä. Nämä ovat tekijöitä, joita korkotason muutokset eivät horjuta. Hallituksen ja eduskunnan jokaisen päätöksen ja toimenpiteen on oltava sellaisia, että ne lisäävät uskoa tulevaan ja toivoa paremmasta huomisesta.

Maassamme on päätöksenteossa ja julkisessa keskustelussa aikaisemminkin erehdytty. Vakaa markka ja yksisilmäinen siitä kiinni pitäminen oli tuhota koko maan. Nyt vakaa markka on jätetty ja sen sijaan toivotetaan koroista, mutta seuraukset voivat olla yhtä kohtalokkaat. Kuitenkin keskeinen ongelma on suunnattomassa työttömyydessä, joka luo epävarmuutta kaikkien talouden toimijoihin ja siten kaikkein selkeimmin vähentää kysyntää ja investointeja. Tämän epävarmuuden vähentämiseen hallituksen uskottavuus ei valitettavasti ole riittänyt eikä valtion talousarvioesityskään tässä auta.

Esimerkiksi Keran mahdollisuudet käyttää varojaan uusia työpaikkoja synnyttävään toimintaan ovat vähäiset niin kauan kuin tiukka ohjailu pakottaa investointeihin, joihin vielä ei

voi olla kaikilla valmiutta. On turha haikailla sellaisten investoijien perään, jotka etsivät raaka-aineita ja halpaa työvoimaa. On ymmärrettävä selkeästi, että halvan työvoiman maaksi Suomessa ei halutakaan. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä haluaa sellaisia valtion talousarvioita, joiden tutkimus- ja kehittämistyön panokset tuovat tulosta osaamisena ja reaalisena kilpailukyknä. Ne aikanaan tuovat maahamme kestäviä sijoituksia.

Työttömyyden kasvu 1 prosenttiyksiköllä merkitsee valtiolle miljardin markan välittömien menojen kasvua ja välillisesti valtio menettää toisenkin miljardin. Näin laskien jokainen prosenttiyksikkö, jolla työllisyys saadaan paranemaan, tervehdyttää valtiontaloutta 2 miljardilla markalla. Siten on taloudellisestikin perusteltua nostaa työttömyyspolitiikan ykköskysymykseksi, vaikka luonnollisesti jo työttömyydestä seuraava inhimillinen hätä on riittävä peruste.

Samoin kuin viime vuosien budjeteista väistämättä jälleen tästä talousarviosta välittyy viesti, joka ei sisällä vastauksia käytännön elämän erilaisissa tilanteissa kamppaileville ihmisille. Päinvastoin viesti väritytty uusilla ongelmilla. Vaikka emme epäile päättäjien tietämystä elämän todellisuudesta, on kuitenkin tosiasia, että kansalaisten luottamus päättäjien poliittiseen tahtoon ja vastuullisuuteen on hiipunut. Edellytämme hallitukselta erityistä neuvokkuutta esimerkiksi lapsiperheiden, ylivelkaantuneiden ja peruspäivärahalla elävien ongelmien ratkaisemisessa samaan tapaan kuin äskettäisessä ay-kiistassa.

Arvoisa rouva puhemies! Eduskuntaryhmämme on aikaisemmin esittänyt oman työllisyysohjelmansa, josta yhä on toteuttamatta monta hyvää ja tehoavaa kohtaa. Esimerkiksi työnantajien vapauttaminen työttömyysvakuutusmaksun ja mahdollisesti myös sosiaaliturvamaksun maksamisesta sillä ehdolla, että he käyttävät saman suuruisen summan uusien työntekijöiden työllistämiseen, parantaisi työllisyystilannetta mielestämme huomattavasti. Kristillisen liiton eduskuntaryhmän työllisyyslääkkeet on moneen kertaan esitetty tältä paikalta, ja ne tullaan kertamaan myös seuraavan välikysymyksen keskustelun aikana.

Nykytilanteessa suuri työttömyys, korkea tuloveroaste ja kankea byrokraattisuus ruokkivat harmaita markkinoita yhä uuteen kasvuun ja tappavat näin alleen tervettä yritteliäisyyttä. Harmailta markkinoilla valtio menettää vuosittain 10—20 miljardia markkaa. Tilanne ei kor-

jaannu hakemalla syyllisiä, vaan puuttamalla ongelmia aiheuttaviin rakenteisiin. Siten työllisyys on tässäkin nostettava keskeiseksi kysymykseksi vaikkapa samalla tavalla kuin EU-ratkaisu.

Byrokraattisuudesta esitän seuraavassa muutamia näkökohtia ja verotusta tarkastelen puheen loppupuolella.

Työntekijöitä satunnaisesti palkkaavan eli niin sanotun rekisteröimättömän työnantajan vastuulle jäävä kohtuuton byrokraatia palkan oheismaksuista nostaa tarpeettomasti työllistämiskynnystä tai houkuttelee maksamaan palkan pimeänä. Yhteiskunnallisesti kestävämpää olisi poistaa tarpeeton byrokraatia rekisteröimättömältä työnantajalta.

Järjestelmä muuttuisi ratkaisevasti yksinkertaisemmaksi, jos rekisteröimätön työnantaja voisi maksaa kiinteän, esimerkiksi 20 prosentin suuruisen työnantajamaksun nykyisten lukuisten palkan oheismaksujen asemesta. Myös rekisteröimättömältä työnantajalta saatavan palkan ennakonpidätys tulisi yhdenmukaistaa esimerkiksi 25 prosentin suuruiseksi. Ehdotus sisältyi kristillisen liiton eduskuntaryhmän kesäkokouksen kannanottoihin.

Lisäksi ryhmämme on jo aiemmin esittänyt, että turhat byrokraattiset esteet raivattaisiin yrittäjyyteen ryhtymisen tieltä. Monet ensimmäisiä askeleita yrittäjänä ottaneet ovat pahasti turhautuneet viranomaisten vaatimiin muodollisuuksiin. Esimerkiksi ennakoverolapun saaminen on kovan työn takana, kun yrittäjää pidetään monesti palkansaajana, jolloin yrittäjälle maksettavista korvauksista on pidätettävä ennakovero ja maksettava muut välilliset palkkauskustannukset.

Yrittämistä olisi kannustettava ja jokaiselle yrittäjäksi ilmoittautuvalle olisi annettava ennakoverolappu ainakin yhdeksi vuodeksi. Siten hänellä olisi vuosi aikaa näyttää, onko toiminta yrittäjätoimintaa vai palkkatyöhön rinnastettavaa työtä. Hallituksen tuore esitys ennakkooperaattorirekisteristä on ajatuksena oikean suuntainen, mutta ei edelleenkaan tuo ”subjektiivista oikeutta” ennakkooverovolliseksi pääsemiseksi, vaan viranomaisharkinta on kutakuinkin ennaltaan.

Hallitus on joutunut harjoittamaan finanssi-politiikkaa koko kauden harvinaisen vaikeissa oloissa. Valtion menot mm. työttömyyden johdosta ovat kasvaneet ja verotulot vähentyneet koko ajan niin, että hallituksen tekemät säästö-päätökset ovat jääneet alimitoitetuiksi. Tätä

taustaa vasten voi yrittää ymmärtää hallituksen valtionosuuksiin suunnittelemaa leikkauksia.

Anteeksi näitä kuntien valtionosuuksien uusia leikkauksia, edes alkuperäistä pienempinä, ei kuitenkaan voi antaa jo siitä yksinkertaisesta syystä, että valtio näin rikkoo kuntien kanssa tekemänsä selvän sopimuksen. Se on varmuudella säästö, joka tulee kalliiksi.

Ryhmämme ei voi ymmärtää sitäkään periaatetta, jolla hallitus ja ay-liike voivat neuvotella ay-jäsenmaksun verovähennysoikeuden jäämisestä ennalleen ja vastaavasta tulokompensatiosta valtiolle ilman, että kunnilla on samassa pöydässä neuvottelupaikka ja mahdollisuus etsiä yhdessä paikkaava tulo kunnallistalouteen. Tässä on kysymys myös periaatteesta.

Yhteiskunnallisessakin päätöksenteossa on ehdottoman tärkeää pysyä tehdyissä sopimuksissa. Kaiken lähtökohhta on se, että sopimuksia muutetaan vain yhteisellä päätöksellä. Siksi kuntien valtionosuuksien leikkaukset eivät käy vastoin tehtyä sopimusta. Valtion on oltava sopimuskumppanina luotettava.

Samoin perustein kristillisen liiton eduskuntaryhmä on päättänyt pitää kiinni jo aiemmin hyväksymästään valtion ensi vuoden menokehiksestä, vaikka puolue onkin sen jälkeen siirtynyt pois hallitusvastuusta. Kehysten sisään jäävä kuva eli budjetin sisältö sen sijaan olisi kristillisen liiton eduskuntaryhmän luonnostelemana erilainen.

Budjettiriihtä edeltävä jokavuotinen puhe etuuksien leikkaamisesta on ajanhaaskuuta, jos kokonaisuuden hahmottamiseen ja ennakkoluulottomuuteen ei ole pyrkimystäkään. Tarvitaan käytettävissä olevien tukien ja toisaalta tukea tarvitsevien ihmisten tilanteen kokonaisuuden arviointia. Erityisesti hallitukselta odotetaan nyt yhteiskunnallisen päätöksenteon uskottavuuden palauttamista ja kansakunnan tulevaisuudenuskon luomista. Hallituksen on luotava kestävät puitteet kansalaisten selviytymiselle ja kansalaista lähinnä olevan virallisen tahon, kuntien, mahdollisuuksille. Tarvitaan pitkäjänteistä työskentelyä, jossa etsitään yhteiskuntapoliittisia ratkaisuja ja linjauksia, jotka kestävät myös ennalta-arvaamattomat kriisit.

Yhteiskunnallisessa päätöksenteossa on aina noudatettava periaatetta, jonka mukaan oikeudenmukaisuus sukupolvien välillä ja eri väestöryhmien kesken ei vaarannu. Sellaisella periaatteella toteutettu valtiontalouden tasapainottaminen on jokaisen vastuullisen politiikan tuettavista

sa, vaikka edustaisikin oppositiota. Siten valtion talousarvion tasapainottamiseen on eri vaihtoehtoja, jos edellä mainittuja periaatteita noudatetaan.

Kun arvopaperikauppa pörssin välityksellä oli vähäistä ja HEX-indeksi alle 1 000 pistettä, päätti eduskunta arvopaperikaupan elvyttämiseksi poistaa pörssissä tapahtuvasta arvopaperikaupasta leimaveron. Samalla todettiin, että leimavero voidaan myöhemmin ottaa takaisin käyttöön. Nyt pörssikauppa on vilkastunut niin, että HEX-indeksi on jo hätyytellyt kaikkien aikojen ennätystä.

Nyt olisikin suhdannepoliittisista syistä perusteltua ottaa käyttöön esimerkiksi 1 prosentin leimavero pörssissä tapahtuvasta arvopaperikaupasta. Aikaisemmin vero oli 1,2 prosenttia. Veron arvioitu tuotto olisi lähes 800 miljoonaa markkaa. Samoin pääomatuloveroa on mahdollista korottaa 25 prosentista esimerkiksi 28 prosenttiin. Tämä korotus lisäisi verotuloja 200—300 miljoonalla markalla. Yhdessä ”pörssiveron” palauttaminen ja pääomatuloveron nostaminen olisivat parempi vaihtoehto kuin sosiaaliturvan hallitsematon lisäleikkaus. Vaihtoehtoisesti lisätuotto voidaan käyttää ansiotulojen ja pääomatulojen välisen liian erilaiseksi kasvaneen verotuskohtelun tasoittamiseksi ansiotuloverotusta laskemalla.

Koska valtion tulot muodostuvat lähes kokonaan veroista ja veroluontoisista maksuista, merkitsee valtion menojen rahoittaminen lainavaroilla lykättyä veron perimistä. Supistamatta valtion menoja ei näin ollen ole mahdollista alentaa veroja. Verotuksen rakenteeseen voidaan kuitenkin tehdä muutoksia niin, että eräiden verojen kohdalla tapahtuu alentumista ja toisten kohdalla kiristymistä.

Huhtikuisen, verotusta koskeneen välikysymyskeskustelun yhteydessä esitteli ryhmämme puheenjohtaja yksityiskohtaisen esityksen verotuksen rakenteen uudistamisesta niin, että verotuksen kokonaistuoton vähentymättä valtion tuloveroa voitaisiin alentaa. Normaali-verokantaisista eli 22 prosentin suuruista arvonlisäveroa voidaan tarkistaa ilman, että se vaikuttaisi merkittävästi tähän verokantaa kuuluvien tavaroiden tai palveluiden kulutukseen, saati kuluttajien arkipäivään. Se kuitenkin osaltaan mahdollistaisi tuloverotuksen keventämisen ja samalla välttämättömyshyödykkeiden, ennen kaikkea ruoan, arvonlisäveron laskemisen.

Pitkällä tähtäyksellä ansiotulojen verotuksen alentaminen on välttämättömyys. Sitä ei tieten-

kään enää voi rahoittaa korottamalla muita veroja, vaan se edellyttää valtion menojen huomattavaa uudelleenarviointia ja karsimista.

Kun valtion siirtomenot eli tulonsiirrot kotitalouksille, kunnille ja elinkeinoelämälle ylittävät muutamalla miljardilla markalla valtion verotulot, on selvää, että näihin siirtomenoihin on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota ja ryhdyttävä käytännön toimiin, kuten hallituksen avaus elinkeinotukien osalta tässä talousarviossa on. Samalla on valvottava, että siirtomenot ja niiden karsinta kohdistuvat sosiaalisesti oikeudenmukaisesti.

Toisaalta elinkeinoelämältä tullaan varmasti vaatimaan ja sille säilyttämäänkin entistä enemmän haittaveroja. Nimensä vuoksi ne tuntuvat niin kovin hyväksyttäviltä, että helposti unohdetaan, että näidenkin verojen maksamies on aina kuluttaja, joka tekee itsekkäitä päätöksiä. Siksi haittaverot on suunniteltava niin, että niillä todella on tuotantomenetelmiä muuttava vaikutus ilman, että teollisuutemme kilpailukyky huonontuu. Vähintä on, että haittaverot kohdistetaan pääasiallisesti tuotteen kulutusvaiheeseen niin, että oma tuotantomme on samassa kilpailuasetelmassa tuontitavaroiden kanssa kuluttajan tehdessä valintoja.

Verotuksen suuri uudistus on liitettävä sosiaaliturvan ja työllisyyden kokonaisuuteen. On kuitenkin tunnustettava, että työttömyys ja valtion velkaantuminen ovat saaneet mittasuhteet, joiden edessä perinteinen poliittinen päätöksenteko on voimaton ilman poikkeuksellisia keinoja. Tätä käsitystä tukevat myös uudet tiedot presidentti Koiviston ajatuksista vuodelta 92: ”Etuuksia takaava lainsäädäntö on osin muuttunut hurskasteleviksi toiveiksi”.

Siinä valossa on käsittämätön hallituksen piiristä tämän talousarvioesityksen laatimisen jälkeen kuultu ilo talousarvion painopisteiden muuttamismahdollisuuksista. Ei pidä luoda harhakuvaa painopisteiden hallitsemisesta tai luomisesta vuoden 95 talousarviossa niin kauan, kun talousarvio ei ole minkäänlaisessa tasapainossa, ei budjetin loppusummien eikä varsinkaan sisällön kannalta.

Valtiontalous on tasapainotettava osana koko yhteiskuntapolitiikan kokonaisuutta seuraavan nelivuotiskauden aikana laajalla ja määrätietoisella yhteisvastuusopimuksella, johon kaikkien puolueiden ja taloudellisten eturyhmien olisi sitouduttava.

Näemme, että hallituksen olisi nimettävä erityinen sovittelija, joka yhteistyössä etujärjestöjen

ja puolueiden kanssa laatii sopimuksen, jonka mukaan toimimalla valtion tulojen ja menojen vakava tasapainottomuus on mahdollista korjata niin, että yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus lisääntyy. Haastamme muut puolueet mukaan yhteisvastuusopimuksen tekoon, mutta uskomme, että erityinen sovittelija tarvitaan, sillä riittävän laajaan vastuun kantamiseen ei poliittinen järjestelmä nyt pysty.

Arvoisa rouva puhemies! Eduskunta on käynyt EU-liittymissopimuksen lähetekeskustelun viime viikolla ja pääsee asiasta vielä perusteellisesti keskustelemaan, joten tässä yhteydessä voi lyhyesti todeta, että valtion ensi vuoden talousarviossa EU-jäsenyys aiheuttaa menoja yli 14 miljardia, kun tulot EU:lta ovat reilu neljä miljardia markkaa. Miinukseksi jää vähintään kymmenen miljardia markkaa, joka on uutta velkaa valtiontaloudelle, vaikka jääkin kotimaahan mm. kansallisen tukipaketin muodossa. Kansa ratkaisee lokakuussa, otetaanko tämä lisävelka.

Valtion talousarvio ei tietenkään yksin voi kääntää koko kansakunnan tilaa paremmasta huonompaan tai huonommasta parempaan. Kuitenkin se voi selvästi antaa merkin siitä, miten ihminen yhteiskunnassa nähdään. Onko ihminen vain markkinoita varten vai markkinat ihmistä varten?

Vuosittain käytävästä laajasta talousarvion keskustelusta huolimatta jää kaipaamaan keskustelua hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuudesta. Eduskunnan jäseninä yksittäiset kansanedustajat tuntevat voimansa riittämättömiksi kääntämään yhteiskuntakehityksen suuntaa, vaikka näkisivät sen tarpeelliseksi. Valitettavasti edes vaihtoehtoinen hallituspohja ei saatavissa olevien tietojen perusteella lupaa myönteisempiä keskusteluja valtion talousarviosta tai yhteiskunnan kehittämisestä. Siitä huolimatta on jatkettava yrittää, sillä oppositiokin on vastuussa esittämistään ennusteista. Odotuksilla on taipumus toteutua. Siksi toivoisikin, että ne voisivat olla elämää rohkaisevia.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä päätti jo kesäkokouksessaan elokuussa, että se on edelleen valmis keskustelemaan valtiontalouden tervehdyttämiseksi tarvittavista toimenpiteistä ja antamaan tukea ehdotuksille, jotka edistävät myönteistä kehitystä maassa.

Luonnollisesti kristillisen liiton eduskuntaryhmällä on monia omia näkemyksiä taloudesta sekä työllisyydestä ja sen parantamisesta. Näkemyssemme tulemme esittämään syksyn kuluessa yhteisvastuun hengessä talousarviolinjaukses-

samme. Siitä emme halua käyttää perinteistä sanaa varjobudjetti, sillä nyt tarvitaan valoa.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Eduskunnan käsittelyyn tullut Ahon hallituksen esitys valtion vuoden 1995 budjetiksi ei ole ylentävää luettavaa. Päinvastoin se on masentava todiste siitä, kuinka yksi hallitus voi saada täydellisesti epäonnistuttuaan paljon pahaa aikaan. Ahon hallitus on sotkenut valtiontalouden tasapainon, velkaannuttanut maan kerjäläisasteelle, kiristänyt verotuksen maailmanennätystasolle sekä säilönyt suurtyöttömyyden ja kotimarkkinalaman. Kun tähän yhdistetään vielä Ahon hallituksen aikaiset pankkikriisit, EU-jäsenyyskekoilut ja muut kansalaisten vero- ja maksurasitusta nostaneet sekä kansantaloutta vaurioittaneet tapahtumat, on lopputulos Ahon — Viinosen hallituskaudesta äärimmäisen keho. Se on suorastaan kansakunnan veret seisauttava. Keskustapuolueen vaalitaivoite ja -juliste on täydellisesti toteutunut.

Ainoa toivonpilkahdus vallitsevassa tilanteessa on se mahdollisuus, ettei tämä budjetti olisi-kaan istuvan hallituksen viimeinen. En missään tapauksessa tarkoita tällä sitä, että toivoisin kumppanien Aho ja Viinanen olevan seuraavassa vaalien jälkeisessä hallituksessa ministereinä, vaan sitä, että EU-kansanäänestyksen jälkeen eduskunta hylkäisi Suomen EU-jäsenyyden ja hallitus joutuisi uusimaan budjettiesityksensä uuteen uskoon itsenäisen Suomen vaihtoehdon pohjalta. Tämä on SMP:n harras toive, joka on mahdollista toteuttaa kansalaisten mittavalla tuella EU-jäsenyyttä vastaan.

Hallitus jatkaa nyt käsittelyyn tulleessa valtion vuoden 1995 talousarvioesityksessä hyväksi kokemaansa tai ainoaa osaamaansa talouslinjaa, joka on kuoliaaksi säättämisen linja. Kaiken lisäksi tämä yksitotinen säästäminen kohdistuu jatkuvasti samoihin väestöryhmiin eli työttömiin, lapsiperheisiin, pienipalkkaisiin työntekijöihin, eläkeläisiin, sairaisiin ja opiskelijoihin. Nämä väestöryhmät ovat olleet Ahon hallituksen erityisen kiintymyksen kohteina jo neljättä vuotta. Heidän sosiaalisia etuuksiaan on supistettu vuosittain ja heidän pienistä tuloistaan perittäviä maksuja ja veroja on korotettu. Tällä on saatu aikaan se, että kaikkein pienituloisin kansanosaa saa tällä hetkellä huomattavasti pienemmän osuuden kansantulosta kuin Ahon hallituksen aloittaessa. Tulonjako on siis muuttumassa yhä enemmän epäoikeudenmukaisemmaksi.

Lisäksi väestömme on vaarallisesti jakautumassa kahtia riippuen siitä, ovatko kansalaiset

vielä mukana työelämässä tai nauttivatko he kunnollista eläkettä. Hyvin toimeentulevalla kansanosalla on kohtuullisen hyvät tai jopa hyvät elinolosuhteet ja ne ovat saattaneet jopa Ahon hallituksen aikana merkittävästi parantua. Näin on käynyt varsinkin pääomasijoituksilla tulonsa hankkivien osalta, toteuttihan Ahon — Viinosen hallitus pääomaverouudistuksen, jolla pääomatulot Suomessa ovat EU-alueen lievimmin verotettuja. Esimerkkinä voi mainita miljoonan markan osinkotulot, josta ennen pääomaveron muutosta meni veroa noin 760 000 markkaa ja nyt vain 250 000 markkaa. Siis puoli milliiä lisää puhtaana käteen! Vastapainona tuloveron taso on yleisesti noussut lähes kymmenellä prosentilla.

Suomeen on muodostumassa melko pysyvä yli puolen miljoonan henkilön suuruinen nk. toisen luokan kansalaisten ryhmä, jolta jatkuvasti supistetaan heidän yhteiskunnalta saamia sosiaalisia etuuksia. Heidät tuomitaan pitkäaikaistyöttöminä pysyvään työttömyyteen tai sitten velkaongelmaisina painiskelemaan loppuelämänsä ylipääsemättömiin velkojensa kanssa. Tämä usean sadantuhannen henkilön suuruinen toisen luokan kansalaisten joukko muodostaa erittäin mittavan ja kertautuvan ongelman tulevana vuosina ja vuosikymmeninä, mikäli nopeisiin toimenpiteisiin ei ryhdytä. Suomesta ei saa Ahon ja Viinosen tai keskustan ja kokoomuksen tahdon mukaisesti tehdä jyrkän kahtia jakautunutta yhteiskuntaa, vaan pohjoismainen, kaikki kansalaiset ja kaiken ihmisarvoisen elämän tunnustava malli on säilytettävä. Jokainen ihminen ja jokainen elämä on arvokas. Tämä tulisi myös arvoisan ministeri Viinosen muistaa.

Kuten jo totesin, hallitus ei ole ryhtynyt käytännössä minkäänlaisiin toimenpiteisiin pitkäaikais- tai nuorisotyöttömyyden eikä yleensäkkään työttömien määrän vähentämiseksi. Päinvastoin pitkäaikaistyöttömyys ja nuorisotyöttömyys näyttävät olevan jatkuvasti kasvamassa. Vuosikautia jatkuessaan tämä tulee aiheuttamaan sen, että maahamme syntyy merkittävä ihmisjoukko, joka on käytännössä menettänyt ammattitaitonsa tai jopa työkykynsä. Heistä muodostuu tuoloin useassa tapauksessa yhteiskunnan tuen varassa eläviä kansalaisia. Tätä he eivät itse olisi suinkaan halunneet, mutta Ahon hallituksen toimesta heidät on siihen pakotettu.

Arvoisa puhemies! Tuskin Suomessa on tähän saakka ollut toista yhtä epäonnistunutta työministeriä kuin tämänhetkinen on ollut. Hänen

kiinnostuksensa on suuntautunut enemmän muuhun kuin varsinaisen tehtävänsä hoitamiseen. Tuntuu melkein siltä, että ministeri Kanerva ei juurikaan olisi vielä ehtinyt vierailta työpaikallaan kuluneiden kolmen ja puolen vuoden aikana, niin vähäisiltä tuntuvat hänen toimenpiteensä työttömyyden alentamiseksi. Sen sijaan ministeri Kanerva on kyllä kantanut mittavaa huolta mm. maailmankuulun seiväshyppääjän Sergei Bubkan asioista ja Helsingissä järjestettyjen yleisurheilun EM-kisojen onnistumisesta. Missään muussa maassa ei olisi tämän kaltaista toimintaa katsottu yhtä kauan kuin Suomessa on tehty. Muissa maissa olisi työvoima-asioista vastaavan ministerin jo ajat sitten joko oma puolue vaihtanut, pääministeri erottanut tai hänet olisi peräti saatettu julkiseen kuulusteluun tehtäviensä vakavasta laiminlyömisestä.

On varsin nurinkurista, että aikoinaan työministeri Leppänen pyrittiin saamaan vastuuseen pienestä budjettivarojen liian aikaisesta työllistämiseen käyttämisestä, kun taasen nykyinen työministeri ei joudu mihinkään vastuuseen jättäessään vallitsevan suurtyöttömyyden aikana käyttämättä satoja miljoonia markkoja työmäärärahoja, kuten julkisuudessa on väitetty.

Istuvan hallituksen on enää myöhäistä korjata tilannetta edes ministeriä vaihtamalla, sillä hyväkään ministeri ei enää pystyisi kääntämään tilannetta merkittävästi paremmaksi jäljellä olevan noin puolen vuoden aikana. Siihen tarvitaan koko hallituksen työpanos ja koko työvoimapolitiikan ja talouspolitiikan suunnanmuutos. SMP katsoo, että aikoinaan säädetty toimiva ja tehokas työllisyyslaki on saatettava jälleen toimintakykyiseksi keskustan ja kokoomuksen tekemien lain heikennysten jäljiltä. Mielestämme työllistämismisvelvoite on ehdottomasti palautettava ainakin pitkäaikaistyöttömien ja nuorisotyöttömien osalta.

Tämän lisäksi tulee luoda uusi järjestelmä, jossa työnantajat yrityksen kokoon suhteutettuina, veloitetaan työllistämään yhden tai useampia ammattikouluista, ammattikorkeakouluista ja korkeakouluista valmistuneita nuoria ammattia vastaavaan työhön vähintään yhden vuoden ajaksi. Työnantajalle nämä takuuharjoittelupaikkaan tulevat nuoret olisivat ilmaista työvoimaa, mutta heidän takiaan ei myöskään saisi ketään irtisanoa. Valtio maksaisi heille verottomana palkkana puolitoistakertaisesti heille heidän opintoaikaisen opintotukensa määrän. Tällä tavoin emme kouluttaisi turhaan tai jättäisi käyttämättä mittavaa osaamiskapasiteettia, mitä

käytännössä tämänhetkinen nuorisotyöttömyys merkitsee. Joka kevät useita kymmeniä tuhansia juuri ammattitaidon saaneita ja valmistuneita nuoria jää suoraan työttömyyskortistoon jopa useiksi vuosiksi. Tämän kaltainen kehitys on pikaisesti katkaistava, ja tähän on ainoa tehokas keino esittämämme vähintään vuoden mittainen nuorten takuutyöharjoittelupaikka.

Arvoisa puhemies! Lapsiperheet eivät ole olleet Ahon hallituksen ymmärryksen kohteina koko sen vallassaoloaikana. Lapsiperheiden useita sosiaalisia etuuksia on leikattu todella rankalla kädellä. Juustohöylän sijasta on käytetty joskus suorastaan lähäkivestä. Lapsiperheitä on mittavalla tavalla supistettu useita eri etuuksia, ja heidän verotuksensa on noussut lähes 10 prosentilla viimeisten neljän vuoden aikana. Käytännössä tämä merkitsee lapsiperheiden elintason alenemista 10—30 prosentilla Ahon hallituksen vallassaoloaikana. Olivatko lapsiperheet siis Suomen etuoikeutetuina ja yli varojensa eläinein väestönosa, kuten hallitus taipaleensa alkuaikoina korosti? Me SMP:ssä katsomme, että näitä varojensa yli eläineitä väestöryhmiä löytyy kyllä aivan muualta kuin lapsiperheistä.

Kasinotalouden ja korkeasuhtanteen aikana Suomen talouden kurjuuteen saattaneet olivat ennen kaikkea ammattitaidottomat pankkiherat, kasinokeinottelijat ja runsaasti pääomia ulkomaille pumpanneet suuryritysten johtajat. Tavallinen kansa ei päässyt kasinohuumasta ja isosta rahasta juuri nauttimaan. Korkeintaan se velkaantui yli maksukykynsä aggressiivisen lainapolitiikan sekä asuntojen katteettomien arvo-odotusten takia. Nyt Ahon — Viinaseen linjana on ollut ottaa turha luulo pois tavalliselta kansanosalta eli köyhät kyykkyy -linja. He olivat hallituksen mielestä suurimpia syyllisiä talousongelmiimme, ja heitä täytyy sen takia siitä tuntuvasti rangaista.

Tuntuu siltä kuin hallitus olisi laittanut tavalliset kansalaiset, kuten esimerkiksi lapsiperheet, kasvatuslaitokseen oppimaan ihmisten tapoja. Sen sijaan virheitä tehneet pankkiherrat ja kasinokeinottelijat saavat jatkaa toimiaan lähes entiseen malliin. Tehdäänpä heistä jopa entisten jälkiensä peittelijöitä korkealla palkalla. Jos heille oikein huonosti on käynyt, he ovat joutuneet ratsastelemaan tai pelaamaan golfia vaivaisten muutaman miljoonan markan kultaisten kädenpuristusten turvin. Kyllä joillakin voi olla todella surkea kohtalo! Velkaongelmaiset ja työttömät lapsiperheet ottavat varmasti osaa heidän kärsimyksiinsä!

Hallituksen esitystä valtion vuoden 1995 talousarvioksi lukiessa pistää silmään usean eri pääluokan kohdalla hallituksen ajaman Euroopan unionin jäsenyyden vaikutus. Miljardeja pyörii sinne sun tänne, valitettavasti kuitenkin pääasiassa sinne. Budjettitekniikat ovat kuitenkin melko taitavasti pystyneet sirottelemaan, lomittamaan ja pyörittelemään miljardeja niin, ettei tavallinen kansalainen tai tavallinen kansanedustajakaan niistä pysty yksiselkoisesti ottamaan selvää. Todelliset jäsenyyskustannukset halutaan edelleenkin salata, kuten ne on haluttu salata tähänkin saakka. Kaikki riippuu siitä, mikä puolestaan riippuu tuosta, mikä puolestaan riippuu jostakin muusta.

Mielestämme hallitukselta olisi ollut henkisen ja poliittisen rehellisyyden osoitus se, että se olisi tuonut myös "ei EU:lle -varjobudjettinsa" samaan aikaan kansanedustajien tietoon. Näin olisi vertailu Euroopan unionin jäsenyyden vaikutuksista valtiontalouteen ollut yksinkertaisempaa. Juuri sitä ei ilmeisesti hallituksessa ja hallituspuolueissa haluttukaan.

Totuus kuitenkin on, että mikäli talousarviossa poistettaisiin Euroopan unionin jäsenyyden aiheuttamat kustannukset, pystyttäisiin niillä yli 10 miljardiin markkaan nousevilla määrärahoilla tekemään mittavia korjauksia tavallisten kansalaisten elämään kotimaassa. Niillä voitaisiin nostaa esimerkiksi perustyöttömyysturvaa 3 000 markkaan kuukaudessa, tekemään lapsilisiin olennainen korotus, antamaan pk-teollisuudelle lisäedellytyksiä toimintansa tehostamiseen ja työllistämiseen sekä tekemään eläkkeisiin ja muihin sosiaaliin etuuksiin rästiin jääneet oikeutetut indeksikorotukset. Tämän lisäksi voitaisiin jättää useita esitetyjä verojen ja maksujen korotuksia tekemättä.

Näin ei kuitenkaan haluta menetellä, vaan halutaan pyöritellä miljardipalloja Brysselin EU-herrojen holviin. Tämän jälkeen jäädään odottelemaan tukimiljardeja ja täyttelemään niihin tarvittavia hakemus- ja selvityspaperivuoria sekä kускаamaan näitä selvityspinoja Brysselin byrokraattien luettavaksi. Komission virkamiehet tarkastelevat sitten suuressa viisaudessaan Suomen tekemiä tukianomuksia ja toteavat mitä ilmeisimmin loppujen lopuksi: "Te olette nyt käsitäneet täysin väärin, mitä jäsenyys sopimuksessanne päätettiin. Eivät nämä rahat kuulut teille, ne on tarkoitettu hallintokuluihimme ja itäisen Saksan jälleenrakentamiseen."

Kunhan vain Suomelle ja suomalaisille ei eurohumalassa kävisi kuin aikoinaan markkinoille

hevoskauppoja pullo povitaskussaan tekemään menneelle isäntämiehelle: meni hevonen ja menivät rahat, jäljelle jäi ainoastaan paha kohmelo.

Arvoisa puhemies! Suomi ja suomalaiset ovat Ahon — Viinaseen talousoppien mukaan köyhtyneet hyvin toimeentulevasta pikkuvelkaisesta kansasta keppikerjäläismäiseksi ja velkaongelmaiseksi kansaksi. Ulkomaanvelkamme on noussut räjähdysmäisesti peräti 300 000 miljoonaa markkaan. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että tulevissa valtion budjeteissa pelkkiin korkoihin menee jo noin 30 000 miljoonaa eli 30 miljardia. Se on lähivuosina todennäköisesti valtion budjetin suurin pääluokka, kun sosiaali-etuksia edelleen leikataan ja opetusta supistetaan. Tulevien vuosien leikkaukset valtion menoihin ovat noin kymmenkertaiset nyt vuositasolla toteutettuihin säästötoimiin. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että jokainen suomalainen voinee varautua tulevana vuosina ja jopa vuosikymmeninä alentamaan elintasoaan jopa noin kolmanneksella tämänhetkisestä. Voi vain kuvitella, mitä tämä tietää pitkäaikaistyöttömille, lapsiperheille, eläkeläisille ja opiskelijoille.

Ahon hallituksen romuttama kansantalous tuskin enää koskaan voi nousta siihen tasoon, mikä sillä oli vielä 1980-luvulla. Vaikka söisimme ruohoa melkein päntin Romanien malliin, on ulkomaanvelastamme ennen lastemme lasten aikuisuutta mahdotonta päästä eroon. Suomi tulee siis jatkossa, kiitos johtavien ministereidemme Viinaseen ja Ahon, kulkemaan kansainvälisten rahoittajapiirien ovilla vekselilomake kourassa. Suomalaisien elintasosta tultaneen päättämään tulevaisuudessa aivan muualla kuin Suomessa. Maassamme vallitsee siis kaksinkertainen velka-vaunus. Kansalaiset ovat ympäri korviaan velkaa pankeille sekä valtio ja myös pankit ulkomaille.

Arvoisa puhemies! Tarkasteltaessa yksityiskohtaisemmin budjetin eri pääluokkien menoja voidaan havaita, että hallituksen EU-myönteinen, työttömyyttä vähättelevä ja veronmaksajia edelleen kiristävä linja näkyy joka paikassa. Lähes kaikkien ministeriöiden osalta on mielestämme tehty rakenteellisia virheitä tai jätetty suoritamatta tuiki tarpeellisia korjauksia. Tarkastelunkin seuraavassa lyhyesti muutamia virheitä ja puutteita, joita hallituksen vuoden 1995 budjettiesityksestä on SMP:n mielestä löydettävissä.

Valtion surkea taloustilanne ei näy kaikkialla budjetissa. Rahaa on riittänyt esimerkiksi presidentin palkkio- ja edustusmäärärahojen korottamiseen. Samoin puoluetukea jaetaan yhtä paljon

kuin kuluvanakin vuonna. Mielestämme leikkaukset olisivat saaneet purra näihin määrärahoihin, ja uskallan luvata, että SMP on valmis luopumaan puoluetuesta ensimmäisenä muiden puolueiden seurassa perässä. Valtion kassan ollessa tyhjä ei puoluetuen kaltaisia määrärahoja tulisi jakaa, vaan hoitaa puoluetoiminta muun harrastus- ja vapaaehtoistoiminnan tapaan jäsenmaksu- ja keräysvaroin.

Hiljattain julkisuuteen tulleiden tietojen mukaan talousrikosten takia menettää yhteiskunta vuosittain jopa 10 miljardia markkaa, mihin seikkaan myös ed. Pulliainen aikaisemmin puuttui. Tämän takia talousrikostutkinta on ensiarvoisen tärkeässä asemassa poliisin työssä kansalaisten perusturvallisuuden turvaamisen ohella. Onkin ihmeteltävä sitä penseyttä, jolla hallitus suhtautuu talousrikostutkinnan resurssihin budjettiesityksessä. SMP:n mielestä virkoja näihin tehtäviin olisi tullut lisätä tuntuvasti ja muutoinkin panostaa tutkinnan edellytysten parantamiseen. Tuottavathan ammattitaitoiset talousrikostutkijat omat kustannuksensa moninkertaisina takaisin selvitettyjen vero-ym. petosten kautta. Siinä jos missä olisi sitä ministeri Viinosen kaipaamaa tulostavasti saavutettavissa.

Kunnille valtio on sysännyt viime vuosina jatkuvasti uusia lakisääteisiä, aiemmin valtion varoin hoidettuja tehtäviä. Samaan aikaan on kuntien valtionapuja leikattu raskaalla kädellä. Kun vielä laman ja suurtyöttömyyden seurauksena kuntien verokertymät ovat jyrkästi alentuneet ja velkojen hoitokulut ovat kasvaneet, ovat kunnat lähes umpikujassa taloutensa suhteen. Esimerkkejä vararikon partaalla olevista kunnista ei ole vaikea löytää. Tältä pohjalta onkin eriskummallista, että jälleen kerran leikataan kuntien valtionapuja. Miten ne enää selviytyvät lakisääteisten tehtäviensä hoidosta? Jälleenkö veroäyrin korotuksella?

Katsomme, ettei valtionapuja tulisi enää leikata. Muutoin kansalaisten peruspalvelut köyhimmässä kunnissa vaarantuvat ja kansalaisten tasa-arvoisuus asuinpaikasta riippuen vaarantuu.

Ilmapuolustuksen kehittäminen Hornet-hävittäjähankinnan kautta syö monen vuoden ajan leijonanosan puolustusvoimien määrärahoista. Hankinta on mielestämme välttämätön. Siitä emme pääse mihinkään, ja hinnalle emme mahda mitään. Valitettavinta tilanteessa on kuitenkin se, että lähinnä maavoimien toimintamahdollisuuksien kehittäminen kärsii ilmavoimien jättipotista eniten. Jääkäriprikaatit saatiin onneksi

tyydyttävään kalustovalmiuteen ennen määrärahojen ehtymistä, mutta jalkaväkiprikaatien varustaminen on valitettavasti lähes alkutekijöissään.

Hallituksen olisikin tullut pystyä tasapainoilemaan kalustomäärärahoissaan armeijan osalta niin, että myös maavoimat ja merivoimat olisivat saaneet jatkaa kalustohankintojaan häiriöttä. Tämä olisi äärimmäisen tärkeää varsinkin kotimaiselle alan teollisuudelle, jossa esimerkiksi Pasion ja Nasujen tulevaisuus on vaakalaudalla. Varusmiesten päivärahoihin tulisi lisäksi tehdä korotus mitä pikimmin ja kertausharjoitusten määrää lisätä. On puolustustahdon kannalta ratkaisevan tärkeää, että jokainen halukas pääsee kertausharjoituksiin.

Arvoisa puhemies! Maassamme puhutaan eläkepommista, jonka sytytyslanka uhkaa kuulemma palaa pian loppuun ja pommi laueta kansakunnan silmille. Uhataan, että nk. suuren ikäluokan eläkkeisiin ei olisi enää nykymenolla varaa vaan eläkkeiden tasoa on alennettava.

SMP on toistuvasti esittänyt, että tilanteen korjaamiseksi tulee säätää oikeudenmukainen eläkekatto. Yhteiskunnan tehtävä ei ole ylläpitää eriarvoisuutta vaan turvata kohtuullinen ja oikeudenmukainen toimeentulo aktiiviyönsä päättäneille. Esitämme, että pikaisesti säädettäisiin 12 000 markan eläkekatto niin, että siinä otettaisiin huomioon kaikki eläkemuodot. Samalla voitaisiin säätää minimieläke, jonka tulisi olla vähintään noin 3 500 markkaa kuukaudessa.

Lisäksi niin eläke- kuin muutkin sosiaaliset elatusmaksut tulisi periä yrityksiltä taloudellisen toiminnan laajuuden, ei työntekijöille maksettujen palkkojen mukaan. Pääoman suosiminen on lopetettava, jos työtä halutaan lisää ja rahastojen riittävyys turvata.

Aikaisemmin puheessani esitin, että vastavalmistuneille tulee luoda uusi takuuharjoittelupaikkajärjestelmä, joka turvaisi työtä omassa ammatissa ainakin vuodeksi valmistumisen jälkeen. Tästä työstä valtio maksaisi opintotuen puolitoistakertaisena ja verottomana. Tämän lisäksi SMP katsoo, että opintolainoista tulisi päästä lyhyellä aikavälillä kokonaan eroon. Opintotuesta on kehitettävä opiskelijan perusturva, joka kattaa kaiken välttämättömän opiskeluaikana. Velkaorjuuteen ehtii vielä myöhemminkin. Ei siihen tarvitse joutua jo koulunpenkilä. Opiskelu on työtä oman itsensä ohella myös koko kansakunnan hyväksi. Siksi on oikeudenmukaista, että yhteiskunta tulee opiskelijaa vastaan riittävällä tavalla muutenkin kuin painosta-

malla velkaantumiseen jopa eräiden sosiaali-etuuksien ehtona. Säästöjä opetusministeriön määrärahoista löytyy esimerkiksi oopperan ylisuurista menoista ja Nykytaiteen museon turhista rakennusrahoista. Tyhjiä tiloja näyttää Helsinkiin olevan pullollaan.

Maatalouden kohtalo ei ole järin häävi Suomessa. Mikäli hallituksen suunnitelmiin on uskonnista, loppu tulee merkittävälle osalle tiloista, oltiinpa EU:ssa jäsenenä tai ei. Sosialidemokraatit taasen huutavat, ettei meillä ole varaa enää syödä kotimaista leipää. Varmaa kuitenkin on, että mikäli menemme jäseneksi Euroopan unioniin, maksamme edelleen miljardeja mutta syöme yhtä kallista ja osin entistä huonompaa ruokaa. Lisäksi maatalouden tuki muuttuu passiiviseksi suoraksi tueksi, joka tappaa yrittäjyyden maataloudesta. Yrittäjyys on tähän saakka ollut se kannustava voima, jolla pien- ja perheviljelmät ovat pysyneet hengissä, ei tukirahat. Ne ovat menneet suurtilojen ylituotannon myymiseen, puoli-ilmaiseksi ulkomaille. Suurtiloille ne menevät jatkossakin, jos niitä EU:lta saadaan. Maa-seutu vain autioituu ja työttömyys lisääntyy entisestään.

Euroopan unionin jäsenyyttä ihannoivat tahot maalailevat ruusuisia kuvia suurista rahoista, joita muka EU:n kassasta jatkossa saadaan liikenneinvestointeihinkin. Tulee uusia moottoreita ja nopeita ratoja ja sitä mukaa töitä niin paljon kuin ehditään tekemään. Tuskinpa tulee, ja jos niitä rahoja jonkin verran saataisiinkin, mitä ne hyödyttävät Suomen koko ajan rappeutuvaa perustiestöä? Moottoritiet nielisivät varoista entistä suuremman osan — osa näet pitää maksaa itsekin — ja muu tiestö jäisi huonommalle huolenpidolle. Tämä olisi virhelinja, jota hallitus tosin näkyy jo valmistelevänkin supistaessaan tiemäärärahoja.

Turhat yritystuet ja tukien väärinkäyttö on ollut viime kesän suosittu puheenaihe. KTM onkin joutunut juustoveitsen kohteeksi tukineen. Se on hyvä siinä mielessä, että tehostamista ja korjaamista yritystukiviidakossa toki onkin. Totta on myös se, että pk-teollisuus on saanut tuista uskottua vähemmän vetoapua toimintansa laajentamiseen tai ylläpitämiseen. SMP katsoo kuitenkin, että uusittaessa yritystukia tulee päähuomio kiinnittää pk-yrityksiin, työvaltaisiin aloihin ja haja-asutusalueisiin. Tukia tarvitaan, mutta valvonnan tulee tapahtua nykyistä tehokkaammin.

Edellä jo totesin, että SMP vaatii pienimpien sosiaalisten etuuskien nostamista ja indeksitar-

kistusten tekemistä täysimääräisinä. Samalla tulee leikata ylisuuria etuuksia. Hallituksen linja sosiaalipolitiikassa on ollut koko ajan virheellinen ja on lisännyt kansalaisten eriarvoisuutta. Köyhällä kansalla ei ole kuitenkaan varaa olla epäoikeudenmukainen, sillä jatkossa etuuksia on mahdollisuus antaa vain niille, jotka niitä välttämättä tarvitsevat, eikä kenellekään ylisuurina. SMP vastustaa esitettyjen sosiaalietuuskien, kuten lasten kotihoidon tuen, asuntotuen ja työttömyystuen leikkauksia.

Arvoisa puhemies! SMP on yhteiskuntamme heikompiosaisten asialla. Heille ei viime aikoina ole ollut juuri puolestapuhujaa, ei ole löytynyt, kun supistuksia valtiontaloudessa on kohdennettu. Köyhät ovat köyhtyneet ja rikkaat rikastuneet. Vientiteollisuus korjaa jättivoittoja, ja pk-yritykset tekevät konkurssreja käyttöpääoman puutteessa kansan ollessa ostokyvyytön. Näin ei voi jatkua, muuten tulee loppu eteen.

Talous- ja sosiaalipoliittiseen linjaan tulee saada muutos. Nyt käsitellyssä oleva valtion vuoden 1995 talousarvio on saatava sosiaalisemmaksi ja oikeudenmukaisemmaksi. SMP tulee toimimaan budjetin eduskuntakäsittelyssä tähän päämäärään tähdäten samalla, kun toivomme, että teemme itsenäisesti myös valtion vuoden 1996 talousarviota ilman Brysselin talutusnuoraa.

Ed. Ukkola: Arvoisa rouva puhemies! Tämä eduskunta sai perinnökseen sinipunahallitukselta konkurssipesän. Kansantalous ui kohti raskasta velkataakkaa, kuten ministeri Viinanen esittelypuheenvuorossaan sanoi. Hallituksesta tuli itse asiassa konkurssipesän hoitaja. Kun vaalikausi lähestyy nyt loppuaan ja Ahon hallituksen aikaa on enää jäljellä puoli vuotta, on yhteenvedon aika.

Kun tämä hallitus ja eduskunta ovat lopettaneet työnsä, ne ovat tehneet enemmän tärkeitä ratkaisuja kuin yksikään toinen hallitus ja eduskunta sitten toisen maailmansodan. Tuleva EU-ratkaisu, olipa se millainen tahansa, on varmasti rauhanaikamme tärkein poliittinen päätös. Eduskunta teki oman ratkaisunsa ydinvoimasta, mutta se tuskin jää tähän. On tuettu myös pankkeja, devalvoitu ja kellutettu.

Valitettavasti monet hallituksen päätöksistä on tehty viime tingassa pakon edessä, ja valitettavasti eduskunta on keskinäisellä riitelyllään pitkittänyt ja pahentanut asioiden hoitamista. Ei ihme, että jotkut sanovat, että parlamentarismi on kriisissä ja tarvitaan vahvaa presidenttiyttä. Syy tällaisten ajatusten syntyyn on myös tässä

talossa ja sen kyvyttömyydessä tehdä nopeasti ja tehokkaasti päätöksiä. Poliittinen peli on tärkeämpää kuin asioiden hoitaminen.

Kansanedustajien roolikin on muuttunut muutamassa vuodessa tavalla, jota ei ehkä ymmärretä sen enempää kansalaisten kuin päättäjienkään keskuudessa. Eduskunta ei voi enää jakaa rahaa yhteiskunnallisiin uudistuksiin. Kansanedustaja ei enää voi ostaa kannatusta ja paikkaansa Arkadianmäelle poliittisilla lupauksilla. Poliitiikan sisältö on muuttunut rajusti. Sen sijaan eivät ole muuttuneet politiikan tekotavat. Tämä ristiriita aiheuttaa kitkaa kansalaisten ja päättäjien välille ja on osasyynä siihen, että poliitikkojen arvostus on alempana kuin ehkä koskaan aikaisemmin.

Hallitusta on arvosteltu rankasti ainoan oikean talouspolitiikan doktriinista. Valtiontalous on kolmessa vuodessa niin raskaasti velkaantunut, että hallituksen politiikan laskuja maksetaan vielä vuosikymmenet. Tulevaisuus varmasti pitää Ahon hallituksen suurimpana virheenä valtion talouden ajamista velkavankeuteen. Syykin on selvä. Kun hallitukselta ja eduskunnalta puuttuu rohkeus käydä käsiksi yhteiskunnan jäykkiin rakenteisiin, turhiin virastoihin ja palveluburokratiaan, turhaan tukipolitiikkaan, muunlaista politiikkaa ei ole voitu toteuttaa. Varmasti viisaat kertovat tulevaisuudessa, olisiko hallituksella ja eduskunnalla todella ollut toisenlaisia vaihtoehtoja, ja jos olisi, mihin ne olisivat johtaneet. Joka tapauksessa kansantalous on kääntynyt nyt nousu-uralle hallituksen ansiosta tai siitä huolimatta.

Hallituksen ensi vuoden talousarvioesitys on niin tekninen, että sen sisältöön ei tässä yhteydessä kannata puuttua kuin kolmelta osalta.

Valtion velka on mieletön. Tulevalta hallitukselta on viety mahdollisuudet tehdä muuta kuin jatkaa leikkausten ja supistusten tiellä. Toisenlaisen viestin antaminen on vaalikansan kosiskelua valheilla. Toinen asia on, kuinka tässä onnistutaan, jos tulevan päähallituspuolueen eduskuntaryhmä on täynnä etujen ja järjestelmien säilyttäjiä eli jos eduskuntaryhmä on täynnä julkisen sektorin edustajia, kuten nyt.

Mutta ehkä kohtalo on sittenkin oikeudenmukainen, kun teki tepposet sosialidemokraateille. He jättivät vuonna 1991 perinnöksi velkaisen kansantalouden. Nyt he saavat perintönä velkaisen valtionalouden. Holkerin hallituksen piti olla rakennemuutoshallitus. Se onnistui vain jähmettämään yhteiskunnan rakenteet, nimenomaan työelämän rakenteet. Ahon hallituksen

olisi pitänyt rakenneuudistus edes aloittaa. Siihen se ei pystynyt, koska ei itse asiassa sitä edes halunnut. Keskustapuolue on etujenjakopuolue samalla tavalla kuin suurin oppositiopuoluekin. Kumpikaan ei ole pekkaa pahempi tai parempi.

Tuloverotus on Suomessa sietämättömän korkea. Koko verotus- ja tuloerojentasausjärjestelmä vaatii perusteellisen remontin. Meillä on maailman alhaisin pääomaverotus ja maailman korkein tuloverotus. Näin ei voida jatkaa. Pääomaverokantaa on nostettava ja tuloverotusta alennettava niin, että verokanta on lähes tulkoon yhtä suuri. Tuloverotusta ei tietenkään voida keventää hetkessä valtion velkaantumisen ja suurtyöttömyyden takia. Sen sijaan on oltava tahtoa uudistukseen niin, että se toteutetaan niin pian kuin velkakehitys ja parantuva talous ja työllisyys antavat siihen myötä.

Tuloerojen tasaus on Suomessa taas tehty niin tehokkaaksi, että ammatin hankkimisessa ja työn tekemisessä ei ole enää kohta mitään mieltä. Miten tämä kansakunta oikein saadaan noussuun? Lapsiperheiden ei enää kannata edes yrittää ja ponnistella, kun kaikki tulokset leikataan ja jaetaan muille.

Rakenteellisia uudistuksia tarvitaan verotuksen ohella myös työttömyys- ja sosiaaliturvaan. Työttömyysturvarahoja on käytettävä aktiiviseen työllistämiseen, ja on sallittava tehdä työtä ilman, että heti menettää kaiken turvan. Rahan kätteettomasta jakamisesta on sen sijaan päästävä eroon.

On ihmeellistä, että vasta nyt työministeriö pystyi tekemään selvityksen tukiviidakon mielettömyyksistä ja ehdotuksen niiden järkevöittämisestä. Miksi ihmeessä ei aikaisemmin? Miksi on odotettu lähes neljä kiviluista vuotta?

Kun työttömyys on verotuksen ja valtionalouden velkaantumisen ohella yhteiskunnan kolmas vitsaus, uutta ajattelua tarvitaan. Työttömyys- ja sosiaaliturvan rahoitus on, kuten sanoin, kestävämmällä pohjalla ja laadittu hyvien aikojen varalle, ei nykyiseen eikä tulevaan tilanteeseen. Sosiaaliturvan viidakko kaipaa samalla tavalla uusajattelua kuin työvoimatuetkin.

Liberaalien tavoitteena on saada aikaan kansalaisille perustulo, jossa lukuisat työttömyys- ja sosiaaliturvajärjestelmät yhdistetään yhtenäiseksi kansalaisen toimeentuloturvaksi. Se ei tipauta ketään todellisessa hädässä olevaa tuen ulkopuolelle, mutta sallii samalla lisätönnön tekemisen ilman, että kaikki tuet menetetään. Aukottomana järjestelmä edellyttää kuitenkin, että siihen nivelletään verotus esimerkiksi negatiivisen

tuloveron avulla ja niin, että kunnallis- ja valtionverotus yhdistetään yhdeksi ainoaksi veroksi.

Kuntien taloudellisten erojen tasaamiseksi taas on luotava jokin muu järjestelmä kuin valtion verojen palauttaminen valtionosuuksien muodossa. Tällainen järjestelmäremontti on tietenkin vuosien päässä. Tärkeää kuitenkin on saada muutos käyntiin mahdollisimman pian.

Työttömyyden vähentämiseksi on otettava kaikki keinot käyttöön, kuten sapattivapaat, osa-aikatyön lisääminen ja työajan vapaaehtoiset lyhentämiset, mutta samalla on tunnustettava, että ilman tervettä taloutta työttömyydestä ei koskaan päästä eroon. Nuorisotyöttömyys on kuitenkin niin vakava ongelma, että siihen on etsittävä nopeasti tehokkaita lääkkeitä. Tärkeintä on, että nuoret pääsevät töihin.

Nuorten työllistämistä voidaan kannustaa uudistamalla heitä koskeva verotus- ja sosiaaliturvajärjestelmä. Liberaalien tavoitteena on pyrkiä sellaiseen uudistukseen, että nuorten, alle 24-vuotiaiden ei tarvitse maksaa palkastaan tuloveroa eikä työnantajien tarvitse maksaa heistä sotu-maksuja lukuunottamatta sairausvakuutusta, eli on kysymys niin sanotusta nettopalkasta. Tällä tavalla nuoret voidaan palkata pienemmillä nimellispalkoilla. He saavat tarpeellista harjoittelu- ja työkokemusta. Järjestelmä kaipaa tietenkin minimipalkan soveltamista esimerkiksi suhteessa opintotukeen.

On jotenkin lohdutonta, että hallitus on tukenut vientiteollisuutta miljardeilla markoilla ja superdevalvaatioilla, mutta se ei ole halunnut investoida uusin työpaikkoihin tai auttaa kotimarkkinoita jaloilleen. Vientiteollisuus on saanut hyödyn, joka on maksettu koko kansan kivuilla ja säryillä, kotimarkkinateollisuuden kursseilla, pankkituella, valtionvelan räjähdyksellä kasvulla ja julkisen sektorin julmilla säästöillä. Nyt tämä teollisuuden lohko on valmis jakamaan voittonsa pois palkankorotuksina, eikä hallitus aiokaan tehdä mitään.

Ilmeisesti vientiteollisuus tarvitsi tukensa, jotta maa pääsee jaloilleen ja kansantalous kasvu-uralle, mutta jokin järki täytyy olla riistossakin ja jollakin tavalla täytyy vientiteollisuuskina saada maksamaan osansa yhteisistä tahoista. Nyt on tullut se aika. Jos vientiteollisuutta ei voida rasittaa vientiverolla, niin jollakin tavalla kompensatio yhteiseksi hyväksi on suoritettava.

Pieni ja keskisuuri teollisuus kaipaa ruisketta, jotta se voisi työllistää, ja se saadaan aikaan muuttamalla työnantajien sotu-maksujärjestelmän perusteita. Työntekijöiden palkkoihin pe-

rustuva järjestelmä rokottaa eniten juuri työllistävää kotimarkkinateollisuutta. Järjestelmä on muutettava voittoon, liikevaihtoon tai käyttökatteeseen perustuvaksi. Vain tällä tavalla vientiteollisuuskina saadaan maksamaan taloustaloutta oma osansa. Samalla rajoitetaan hieman sitä palkankorotusvaraa, josta vahvat ay-liikkeet nyt ovat valmistautuneet ottamaan jättipotin.

Arvoisa puhemies! Haluan puuttua yhteen budjettiesityksen yksityiskohtaan eli kuntien valtionosuuksien supistamiseen, joka käsittääkseni tulee huomenna tai torstaina istuntosaliin I ja II käsittelyyn. Nämä asiat SAK:lle ja muille palkansaajien keskusjärjestöille eivät olleet lakolla uhkailun arvoisia.

En kannata enkä hyväksy valtionosuuksien leikkauksia. Tätä kantaani en perustele kylmillä numeroilla eli sillä, selviytyisivätkö kunnat uusista säästöistä vai tuhoaisivatko uudet leikkaukset kunnalliset palvelut, koulutuksen, päivähoidon, sosiaali- ja sairaanhoidon. Tässä asiassa on kysymys nimenomaan politiikan moraalista, poliitikkojen sanojen pitävyydestä ja hallituksen lupaus-ten toteuttamisesta. Monissa kunnissa työntekijät ovat antaneet kaikkensa säästötalkoisiin ja sitoutuneet niihin uskossa, että hallitus pitää sanansa eli että valtionosuudet säilyvät tämänvuotisella tasolla. Näin ei nyt tapahdu. Hallitus on syönyt sanansa. Eduskunta toimii moraalittomasti, jos se tämän hyväksyy. Jonkinlaiset pelisäännöt politiikassa sentään täytyy olla.

Arvoisa puhemies! Hallitus ei ole pannut tikkaa ristiin rakenteellisten uudistusten käynnistämiseksi. Ei ole edes yritetty päästä irti tukiaisyhteiskunnasta, jos kohta elinkeinotukia ensi vuonna jonkin verran karsitaankin. Mutta onko koskettu omaan tonttiin vai ainoastaan naapurin apajiin? Ilman valtion holhousta tässä maassa eivät tule toimeen sen enempää pankit, yritykset kuin yksityisetkään. Eihän näin voi ian kaiken jatkaa.

Hallituksen ja eduskunnan sietämättömänä vaikeutena ovat vanhakantaiset korporatiiviset rakenteet, joihin eivät pure lama eivätkä mitkään muutkaan vitsaukset. Kun vientiteollisuus, metalliteollisuus ja sen vahvat liitot haluavat devalvaation, niin sehän tehdään vaikka väkisin, kaatuipa kotimarkkinayrityksiä miten paljon tahansa. Devalvaatio — inflaatio-vitsauksen kuriin saattamisessa ainoa toivo on Euroopan unionin jäsenyydessä ja sen Raha- ja talousliitossa. Ilman sitä Suomi ei opi pöytätavoille.

Mutta tätäkin tuhoisampaa on se, että korporaatiot pitävät parlamentaarista järjestelmää

pilkkanaan. Ahon hallituksen elinaikana ulko-parlamentaariset voimat ovat jo kolme kertaa nöyryyttäneet hallitusta ja eduskuntaa. Ilmeisesti hallitusmuotoon on tehtävä A-studion hiljattain esittämä lisäys: Valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoonnutunut eduskunta, jonka on saatava päätöksilleen ay-liikkeen lupa.

Ahon hallitus teki selkeän virheen syksyllä 1991, kun se alistui keskusjärjestöjen saneluun, vaikkei yhtä ainoaa valtiontalouden leikkausta tai supistusta ollut vielä voimassa. Senaatintorin mielenosoittajat olisi pitänyt päästää lakkoon, kun sitä niin kovasti kaipasivat. Se ehkä olisi purkanut rähmäisiä rakenteita, joista jatkuvasti nyt kärsitään. Mutta jälkiviisaus on tietenkin parasta viisautta, ja hallitus kuvitteli toimivansa tuolloin viisaasti, kun viisaana väistyi.

Ay-liikkeelle oma etu, jota keskusjärjestöt varjelevat, on kaikki kaikessa. Lopultakin ovat kansalaisten silmät avautuneet silmittömän ahneuden edessä. Mitä luulette pienituloisten eläkeläisten tai muiden liittoihin kuulumattomien ajattelevan, kun heiltä on viety sairauskulujen verovähennysoikeus, heiltä on leikattu ja höylätty etuja sieltä ja toisia täältä? Vahvoilta ei ole voitu ottaa, kun vahvat panevat maan polvilleen. Tällaisia viestejä on viime aikoina satanut kirjeitse ainakin minun pöydälleni, toivottavasti muidenkin kansanedustajien pöydille.

Näytelmä on ollut niin ala-arvoinen, että lopulta se on käynyt myös ammatillisten keskusjärjestöjen omaan nilkkaan. Lopultakin ne osoittivat olevansa täydellisen itsekkäitä, välinpitämättömiä muista kuin itsestään ja omista eduistaan. Oikeutta ammattiliittojen jäsenmaksujen verovähennysoikeuteen on vaikea perustella millään järkisyillä. Sairauskuluja ei saa vähentää. Lähes tulkoon kaikki lapsivähennykset on poistettu. Budjettikirjan mukaan, ja se kyllä löytyy sieltä, jos jokainen viitsii etsiä, työmarkkinajärjestöjen verotuki on tänä vuonna 850 miljoonaa markkaa. Jonkinlainen veronkevennys tälläkin summalla olisi saatu aikaan.

Ay-liike nauttii Suomessa maailman ylivoimaisesti tehokkaimmasta järjestelmästä. Jäsenmaksut kompensoidaan veronmaksajien varoista vähennysten muodossa. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan kustantavat 95-prosenttisesti veronmaksajat ja työnantajat. Työnantaja kerää kiltisti jokaiselta jäsenmaksut ja tilittää ne liitolle.

Mihin jäsenmaksut oikein menevät? Eikö valtionvallan olisi aihetta asia selvittää, kun valtio

kerran järjestelmää tukeekin? Jäsenmaksulla kasvatetaan kassaa poliittisia lakkoja varten, kustannetaan moninkertainen päällekkäinen organisaatio ja tuhansia keskusjärjestöjen agitaattoreita kiertämään pitkin kenttää.

Vasta nyt Akavan Voitto Ranne on esittänyt jonkinlaista uutta ajattelua, mutta saa nähdä, kuinka kauan hän pysyy sanoissaan, koska eihän SAK hyväksy hänen esittämiään ajatuksia ja niitä suunnitelmia, joita esimerkiksi hallituksella nyt oli.

On vahinko, ettei jäsenmaksujen verokohtelu päässyt eduskuntaan asti. Täällä näet olisi voitu löytää ratkaisu, joka olisi tyydyttänyt molempia. Itse olin valmis esittämään jäsenmaksujen vähennysoikeudelle näin alkuvaiheessa kattoa niin, että pienipalkkaiset eivät olisi kärsineet. Hallituksen mallihan oli esimerkiksi akavalaisille erinomainen. Ainahan sen verran tulonhankkimiskuluja löytää, että vähennykset olisi saanut lähes tulkoon täysimääräisinä.

Tästä huolimatta en ole ministeri Viinaseen kanssa samaa mieltä eli en kannata sitä, ettei työntekijä tarvitse liittoaan. Totta kai tarvitsee, muuten hänen oikeusturvansa työpaikalla kärsii. Ilman tätä turvaa työntekijä olisi todella työnantajan armoilla. Ay-liittoa tarvitaan työpaikoilla valvomaan sitä, että jokaisen työehdot ovat kohtuulliset. Sen sijaan, mihin tarvitaan nyky-yhteiskunnassa ammatillisia keskusjärjestöjä? Ei mihinkään, se on liittojen ja liittojen jäsenten rahan tuhlausta.

Eduskunnan ja koko parlamentaarisen järjestelmän arvovallasta ei ole enää paljoa jäljellä. Kansanedustajat ovat kiroilla konsensuskaudella luovuttaneet kaiken valtansa korporatioille, etujärjestöille ja niiden pomoille. Siksi eduskuntaan on ensi vaaleissa saatava itsenäisiä, rohkeita ja eturyhmistä irrallaan olevia kansanedustajia. Kansanedustajaehdokkaiden on myös oltava valmiit kertomaan, kenen rahoilla he oikein kampanjaansa käyvät. Kun etujärjestö tukee ehdokasta, hän valituksi tullessaan on nöyrä ja kuuliainen juoksupoika.

Keskusjärjestöjen johtajat kertovat edustavansa yli kahta miljoonaa palkansaajaa, äänestäjää, minkä vuoksi heidän sanansa olisi painavampi kuin eduskunnan. Siitä vaan perustamaan ay-puolue, eduskuntavaaleihin ehdolle ja valitut ay-edustajat tekemään päätöksiä parlamentaarissa järjestyksessä. Silloin täytyisi ottaa huomioon kokonaisuus eikä pelkästään oma etu. Silloin täytyisi ottaa huomioon myös lasten ja eläkeläisten ja lapsiperheiden asiat. Silloin täytyi-

si ottaa myös liittoihin kuulumattomien asiat huomioon. Tämä merkitsisi myös avoimuutta vaalirahoitukseen. Nythän kukaan ei tiedä, kenen liekanarussa kansanedustaja keikkuu, MTK:n vai SAK:n.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan on otettava lopultakin itselleen se valta, joka sillä hallitusmuodon mukaan on. Ulkoparlamentaariset voimat eivät enää jatkossa saa sanella, mitä eduskunta saa päättää. Tämä on kaikkein tärkein rakenteellinen uudistus, jota tässä maassa kaivataan. Vaaleissa ratkeaa, palaako valta korporatioilta eduskunnalle. Ellei palaa, niin annetaan sitten Brysselin hoitaa hommat. Eduskuntaa ei enää tarvita.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tässä tuntee jo lievää haikeutta, kun tietää pitävänsä viimeisen varsinaisen budjettipuheen. Siinä on yleensä sallittu keskittyminen varsin laajoihinkin aiheisiin. Tänään keskityn kansainväliseen kaupapolitiikkaan.

Aluksi haluan todeta, että J.K. Paasikivi totesi jo vuonna 1930, että taloudelliset lait ovat yläpuolella lainsäätäjän voiman myös verotuksen vaikutuksiin nähden. Paasikivi oli siis hyvin kauasnäköinen ja hän kykeni todella ymmärtämään jo vuonna 1930, miten valta on siirtymässä poliittisilta päättäjiltä pois. Tältä osin viittaa Paasikiven kirjaan Verotus, demokratia, parlamentarismi.

Toinen seikka oli mielenkiintoinen Paasikiven hyvinvointivaltio-ajattelussa, ja siltä osin lainaan yhtä kappaletta hänen teoksestaan sivulta 22. Paasikivi totesi näin: ”Mikään ei olisi ns. 'kapitalistisen' toisin sanoen yksityiseen yritteliäisyyteen perustuvan järjestelmän kannalta tärkeämpää ja toivottavampaa kuin yleinen hyvinvointi ja mahdollisimman korkea elintaso, että jokaisella kansalaisella olisi oma pankkitili, riittävä henkivakuutus ja elinkorko, hyvät asunnot nykyaikaisine mukavuuksineen, vieläpä oma auto, kuten Amerikassa, sanalla sanoen kaikin puolin mahdollisimman hyvä ja turvattu olo, niin hyvä, ettei mikään sosiaalinen huolenpito olisi tarpeen.”

Askeisessä painotukseni kohdistuu tietenkin Paasikiven sanoihin, ettei mikään sosiaalinen huolenpito olisi tarpeen. Tänä päivänä kun olemme eläneet vuosikymmeniä hyvin rikasta aikaa kansantalouden kannalta, emme ole kuitenkaan yltäneet siihen, että meillä maassamme olisi niin varakkaita henkilöitä, etteikö sosiaalinen huolenpito olisi tarpeen. Tarkoitin tällä sitä, että joudumme kuukausittain lainaamaan

2 200 markkaa rahaa ulkomailta, jotta voisimme maksaa pääministerin perheelle lapsilisiä 2 200 markkaa puhtaana käteen joka kuukausi. Tästä on siis pääteltävissä, että yhteiskuntamme ei ole yltänyt sellaiseen tasoon, että sosiaalinen huolenpito olisi tarpeetonta ainakin pääministerin kohdalla. (Ed. Aittoniemi: Eivät pääministerin lapset ole sen huonompia kuin muutaan!) — Ed. Aittoniemi tietää kyllä varmasti, mistä täällä puhutaan, että nyt ei ole varmaankaan siitä kysymys.

Ed. Kalliomäki toi täysin oikeutetusti esille sen, että kaikkein tärkein tehtävä on ratkaista työllisyysongelma. Hän jopa mainitsi keinoista näin abstraktilla tasolla hyvin vetävän viennin ja talouskasvun, että niiden kautta voidaan ratkaista työttömyysongelmaa. Hän sanoi vielä keinojakin siihen, miten vientiä ja talouskasvua voitaisiin saavuttaa, nimittäin investoinnein, koulutuspolitiikan avulla, kotimaisen kysynnän vahvistamisella, säästöillä ja talouden kasvulla joka pitäisi olla 4—6 prosenttia. Sen lisäksi vielä massatyöttömyyden osalta tarvittaisiin erityistoimia ja uusia avauksia sekä korkotaso hyväksi ja tulot ja menot tasapainoon. Vielä hän totesi, että säästöjen tulisi tapahtua ennen kaikkea talouden kohentamisvaiheessa.

On oikeutettua, että ed. Sasi viittasi siihen, että tällaisista puheenvuoroista puuttuu täydellisesti ”pihvi” siinä mielessä, että on aika säälimättömästi sanoa, että näin voidaan ratkaista ongelmia, kun esimerkiksi saadaan talouden kasvu 4—6 prosenttiin, vaikka juuri siihen pitäisi kiinnittää kaikki huomio, miten talous saadaan kasvamaan 4—6 prosenttia. On aivan kuin hattutemppu, jos sanotaan vain, että näin ratkaistaan lama.

Nyt ei ole kysymys siitä, miten lama iskulauseenomaisesti ratkaistaan, vaan siitä, mitä konkreettisia käytännöllisiä toimia tulisi tehdä, että lama voitaisiin voittaa ja työttömyysongelma ratkaista. Juuri tältä osin siis oli tietenkin valtava pettymys varmasti kaikille, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä kokonaisuudessaan ei pystynyt hahmottamaan minkäänlaisia konkreettisia toimia.

Yhtä lailla voi sanoa, että ei myöskään riitä johtavalle tai toiselle hallituspuolueelle se, että todetaan, että oppositiolta puuttui pihvi eli ei ollut ratkaisuja. Hallituspuolueet ennen kaikkea kantavat vastuuta siitä, että he esittäisivät joitakin konkreettisia ratkaisuja siihen, miten lama voitaisiin voittaa ja miten ennen kaikkea työttömyys ratkaista.

Juuri siksi, arvoisa puhemies, olen päättänyt tänään puhua kansainvälisestä kaupasta, koska uskon, että juuri siellä ikään kuin meidän toisaalta ulottumattomissamme ovat ne asiat, joista voimme johtaa nykyisen lamamme ja voimme myös ymmärtää paremmin, miksi eduskunta ei kaikessa arvovallassaan mahtavine puheineen millään tavalla pysty koskettelemaan tämän ongelman perimmäisiä syitä.

Lähden tässä esityksessäni siitä, että käsittelem ensiksi amerikkalaisen kansantaloustieteen professori Culbertsonin teoksen ”International Trade and the Future of the West” eli ”Kansainvälinen kauppa ja lännen tulevaisuus” pohjalta tätä kysymystä. Tämä kirja on kirjoitettu vuonna 1984. Minusta on hyvä tarkastella kirjan sanomaa sellaisena kuin se on esitetty, ja sen jälkeen aion tarkastella hieman Euroopan unionin tämänhetkisiä näkemyksiä siitä, miten voitaisiin työllisyyskysymyksiä ratkaista. Sen jälkeen tarkastelen vielä maailman kilpailukykyraportin tuloksia, ja lopuksi esitän varsin radikaalin mutta mielestäni perustellun vaihtoehdon sille integraatiokehitykselle, jossa nyt olemme tiukasti mukana.

Culbertson lähtee siitä, että viimeisen 200 vuoden ajan on kansantaloustieteessä hyvin lakonisesti lähdetty teoriasta, jonka mukaan vapaa, toisin sanoen säännöstelemätön kauppa hyödyttää automaattisesti siihen osallistuvia valtioita. Tämä on itsestään selvä tosiasia, eikä ole enää vuosikymmeniin nähty vaivaa sen todistamiseksi, ja joka tällaista totuutta kehtaa epäillä, on tietysti epäuskoinen kerettiläinen eikä ansaitse minkäänlaista arvonantoa.

Culbertson riitauttaa kuitenkin tällaisen ajattelun sanomalla, että oli teoria kuinka hyvä tahansa, se täytyy olla testattavissa ja verifioitavissa siten, että me katsomme, osoittaako käytäntö ja kokemus sen, että tämä teoria pitää paikkansa. Hän siis kysyy, onko maailma johdettavissa periaatteilla, vai onko maailma, jossa elämme, syyn ja seurauksen maailma, jossa kaikki viime kädesä on selitettävissä — tarkoitan taloudellisia ilmiöitä — syyn ja seurausten ketjulla.

Culbertson toteaa havaitsemansa muutoksen, että on tapahtumassa lännen taholta siirtymistä Aasian maihin siinä mielessä, että työpaikat ovat häviämässä. Siitä johtuu valtioiden velkaantuminen, ja kun tätä velkaantumista yritetään oikais- ta, se pakottaa palkkojen alennukseen ja sitä kautta saavutettujen etujen menetykseen ja siitä vuorostaan johtuu saavutetun elintason menetyk- s. Tällainen kehitys on poliittisesti vaikea to-

teuttaa, ja kun poliitikot eivät kykene oikaise- maan kehitystä, he vielä itse tekevät sellaisia vir- heitä, jotka ruokkivat tällaista talouden romah- dusta.

Culbertson kritisoi voimakkaasti vapaata kansainvälistä kauppaa, joka on integraation tu- losta. Nyt voi sanoa, että erityisesti vuonna 1984 vielä ei ollut ehkä niinkään hyvin nähtävissä näi- tä kielteisiä vaikutuksia. Niinpä Culbertson näki suuren vaivan esitellä syitä, miksi vuosikymme- niin kansainvälisen kaupan vaikutukset eivät ol- leet niin voimakkaita ja painokkaita kuin ne tänä päivänä ovat.

Ensimmäisenä perusteena hän toteaa liiken- teen ja viestinnän. On selvää, että vuosikymmeni- en ajan tai vuosisatojen ajan liikenteen ja viestin- nän hitaus ja kalleus on suuresti eliminoinut kan- sainvälisen kaupan vaikutuksia. Tässä suhteessa ymmärrämme, miksi Euroopan unionikin painottaa moderneja liikenneyhteyksiä ja ennen kaikkea logistiikkaa. Tämän kehityksen myötä on selvää, että maailma ikään kuin kutistuu ja silloin kansainvälinen kauppa saa uutta kasvu- mahdollisuutta. Lyhyenä esimerkkinä tällaisesta modernista teknologiasta, joka edistää kansain- välistä kauppaa, on se, että Intiassa olevat laser- leikkurit voidaan korjata Saksasta käsin saksai- laisen mekaanikon avulla, koska satelliittiyh- teyksien ja televisiokameran avulla hän voi antaa ohjeet siitä, miten laserleikkuri voidaan korjata. Näin ei tarvitse matkustaa Intiaan koneiden kor- jausten takia.

Toisaalta on selvää, että teknologinen kehitys johtaa yhä enemmän siihen, ettei ainoastaan pe- rustuotantoa voida siirtää kehitysmaihiin, vaan voidaan siirtää tavattoman paljon valkokaulus- tuotantoakin ihan minne päin tahansa maail- ma. Esimerkiksi Swissair on siirtänyt kirjanpi- tonsa Bombayhin. Se ei varmasti ole Swissairin mielestä eikä Bombaynkaan työntekijöiden mie- lestä huono ratkaisu, mutta ymmärrämme, että kansantalouden kannalta se on oireellinen viite siitä, mihin suuntaan ollaan menossa ei ainoas- taan perusteellisuuden työvoimaintensiivisten alojen osalta, vaan myös valkokaulustyöllisyy- den osalta. Yhtä lailla tiedämme, että Intiasta voi myös ostaa tietokoneohjelmia, softwaretuotan- toa noin kolmanneksella siitä hinnasta, mitä se maksaa Euroopassa, joten tässäkin suhteessa maailma on paljon muuttunut.

Toinen merkittävä tekijä on tietenkin ollut se, että aikanaan elettiin siirtomaa-aikakautta, jolloin monet poliittiset syyt vaikuttivat siihen, että tällaiset potentiaaliset maat eivät päässeet

mukaan kansainväliseen kauppaan, jos ajatellaan vaikka Intiaa Englannin siirtomaana, Indonesiaa Hollannin siirtomaana ja Vietnamia, joka aikoinaan oli Ranskan Indo-Kiina. Myös Kiina oli suljettu maa kommunismin myötä eikä osallistunut millään tavalla kansainväliseen kauppaan. Tätä tietysti vaikeutti kaikenlainen poliittinen epävakaus, korruptio ja lahjonta. Nyt tilanne on toinen ja tiedämme, että pelkästään Intia ja Kiina, joissa on noin kaksi miljardia ihmistä, muodostavat maailman työväestöstä lähes 40 prosenttia, ja ne ovat tulossa kaikella painollaan mukaan kansainväliseen kilpailuun.

Kolmantena seikkana Culbertson mainitsee länsimaisen teollisuuskulttuurin, jolla ei ollut ennen kovinkaan suurta sijaa kehitysmaissa. Mutta nyt maailman kutistumisen ja sekulaarin yhtenäiskulttuurin myötä maailma on tullut yhä enemmän yhteneväksi tässä suhteessa. Ymmärrämme, että mm. niin kauniisti puhuttu kehitysapu ja kehitysapuun liittyvä aktiviteetti hyvin pitkälle tarkoittaa kehitysmaiden pakottamista siihen länsimaiseen teollisuusmaakulttuuriin ja muottiin, mitä länsimaat tietysti toivovat kehitysmailta. Kehitykselle on annettu siis länsimaiden määrittelemä sisältö.

Ennen oli myös suuria vaikeuksia organisoida, johtaa ja rahoittaa tuotantoa alhaisen palkkatason maissa. Tänä päivänä juuri logistiikan ja tietoliikenteen yhteyksien myötä tässäkin suhteessa on päästy eteenpäin. Liikkeen johto ja monet muut tahot voivat vaivattomasti siirtyä, samoin kuin pääomat, kehitysmaihin.

Merkittävää on tietenkin myös pääomien vapaa liikkuvuus ja se, että tänä päivänä tällaista siirtymistä toteuttavat jättimäiset monikansalliset suuryritykset, jotka ovat oikeastaan vailla varsinaista isänmaata ja toimivat globaalisti, ainakin 500 suurimman yrityksen osalta näin on tilanne. On selvää, että tällaisilla jättiyrityksillä on myös loistavat siteet lännen markkina-alueisiin. Tällaisille jättiyrityksille on luonteenomaista, että ne yhä enemmän menettävät kansallista identiteettiään ja maksimoivat voittonsa aivan missä päin maailmaa tahansa. On oikeastaan selvää, että ne eivät huolehdi mistään muista intresseistä kuin oman yrityksensä menestyksestä.

Viides kehitys on ollut tietenkin maailman väestönkasvu, ja sen myötä köyhien maiden työntekijät lisääntyvät valtavasti. On selvää, että mitä enemmän köyhissä maissa on väestöä, sen alhaisempana palkkataso pysyy.

Voidaan siis todeta, arvoisa puhemies, että maailma, jossa elämme, on aivan erilainen kuin maailma, jossa elimme esimerkiksi 30 vuotta sitten. Silti voi sanoa, että Adam Smithin 200 vuotta vanhat opit ovat kansantaloustieteen alalla edelleenkin vallalla. Sen vuoksi onkin aika siirtyä tarkastelemaan kansainvälisen talouden integraatiovaikutuksia tämän päivän maailmassa.

On selvää, että kun työvoimien vapaa liikkuvuus periaatteessa toteutetaan, siirrytään tietenkin alhaisten palkkatasojen ja korkean työttömyyden maista maihin, joissa on korkeaa palkkataso ja alhainen työttömyys. Mutta tasaantuminen ei tietenkään voi tapahtua ilman palkkojen laskua, koska alhaisen palkan ja korkean työttömyyden väestöt ovat valtava enemmistö.

Muistelen, että valtiovarainministeri Viinanenkin aikoinaan sanoi, että jos täällä ei huvita paitojen pesu halvalla, niin otetaan tänne, olikohan se intialaisia työntekijöitä vai minkä maalaisia ikinä olivatkaan, jotka voisivat halvalla tehdä tätä työtä. Totta kai tämä on paidan pesettäjän kannalta yksinkertainen ajatus, mutta on eri asia ilahduttaako tällainen ajattelu Suomea kansantaloutena.

Joka tapauksessa ymmärrämme, että jos taositumista tapahtuu maailman köyhien ja rikkaiden maiden välillä, niin se johtaa nimenomaan siihen, että työntekijöiden osalta elintaso laskee. Käytännössä tämä pitkällä aikavälillä tietää luopumista kaikesta siitä, mihin me olemme tottuneet: autoista, kesämökeistä, suurista asunnoista jne. mukaan lukien tietenkin kaikki julkisen sektorin palvelut, jotka on tähän asti kyetty kustantamaan. Tällainen kehitys sisältää tietenkin poliittisen sekasorron riskin. Voimme vain aavistaa, kuinka mahdollista se on Suomessakin, jossa jokin sinänsä naurettava ay-jäsenmaksujen verovähennysoikeuden poistaminen uhkasi jo aiheuttaa ventialojen lakon.

On selvää, että tällainen elintason aleneminen kiihdyttäisi entisestään kansakunnan kurjistumista, koska se vaikuttaisi kotimaiseen kysyntään ja romahduttaisi sen. Näin seuraisi todella taantumus, joka itse itseään kiihdyttäisi.

Mutta mitä tapahtuu työvoiman vapaan liikkumisen myötä, jota ei siis ilmene kovinkaan paljon, tapahtuu itse asiassa myös silloin, kun puhutaan tavaroiden vapaasta kaupasta. Tämä on asia, josta ei Suomessa ole oltu kovinkaan kiinnostuneita, varsinkin, kun on ajateltu, että oikeastaan ainoa, millä Suomi voisi pärjätä, olisi vienti.

Kansainvälisessä kaupassa on selvää, että jos

Suomi asettaa tietyt standardit esimerkiksi työsuojelulle, on aina riski siitä, että kotimainen yritys sanoo, että emme hyväksy näin suuria työvoimakustannuksia tai tällaisia sivukustannuksia, ja uhkaa siirtymisellä maahan, jossa työsuojelusta ei tarvitse maksaa mitään tai vain vähän. Oikeastaan tämä on juuri Ruotsissa esiintyneiden neljän suuryrityksen yksinkertainen ajattelu. Ei pelkästään ammattiyhdistys voi uhata toimilla, vaan ennen kaikkea suuryritykset voivat tulevaisuudessa hyvinkin paljon esittää vaatimuksia siitä, minkälaisin kustannuksin Suomessa pitää voida tuottaa verrattuna muihin maihin. Sama koskee tietysti ympäristönsuojelua, luonnonvarojen säilyttämistä ja sosiaaliturvaa.

On tärkeätä nähdä, että vapaassa kansainvälisessä kilpailussa kansallisvaltio menettää mahdollisuuden kontrolloida kaupan kehitystä. Tämä on kuitenkin seikka, jota perinteisesti on pidetty itsenäisen valtion tärkeänä tunnusmerkkinä. On siis huomattava, että hallituksista tulee kyyvyttömiä sääntelemään taloudellisia asioita ja lakeja. Näin voi sanoa, että Suomessa kauniisti kutsuttu vapaa kauppa itse asiassa on hyvin anarkista kauppaa, johon ei ole hallituksella mitään sanansijaa. Tietenkään kun hallituksella ei ole sanansijaa, myöskään eduskunnalla ei ole mitään sanansijaa siihen. Ehkä täällä joskus suorastaan ihmetellään sitä, että eduskunta vuosia puhuu, nytkin on kohta neljä vuotta puhuttu, mutta kehitys kulkee aivan omaa latuaan. Poliittiset päättäjät, niin paljon kuin tekevät päätöksiä, eivät oikeastaan millään relevantilla tavalla voi vaikuttaa ja puuttua tällaiseen kehitykseen.

Tämä uhkakuva on tietysti järkyttävä, mutta näin se tietenkin on, ja samalla täytyy myöntää, että se romuttaa demokratian periaatetta aika vakavalla tavalla, koska jollei eduskunnalla ole valtaa päättää siitä, mihin suuntaan Suomi kehittyi, on selvää, että silloin sitä ei ole enää kansalakaan, jolle tämän vallan pitäisi kuulua.

Kansainvälisen kaupan integraation tavoite on siis se, että markkinat toimivat täysin vailla ulkopuolista ohjautumista, joten markkinat ovat häiriintymättömässä tilassa, jossa heikot kuolevat pois ja vahvat pärjäävät. Tällöin edetään todellakin kohti ykseyden ajatusta: maailmasta tulee yksi ja suuri markkina-alue. Vaikka tiedämme, että esimerkiksi biologit kertovat meille, että lajien monimuotoisuuden häviäminen on tie sukupuuttoon, kuitenkin kansainvälisen kaupan alalla me suorastaan oletamme, että Suomi kuolee sukupuuttoon, ellei se ole integraatiossa kaikesta voimastaan mukana.

Kuitenkin on niin, että kaikilla eri inhimillisen elämän aloilla toimivan organisaation säilymisen kannalta on välttämätöntä tietää, ketkä kuuluvat organisaatioon ja ketkä eivät kuulu siihen. Meidän täytyy tietää, ketkä työskentelevät organisaation hyväksi ja ketkä kilpailevat sen vahingoksi. Näin on lähtien jalkapallojoukkueesta, yrityksestä, ja näin pitäisi olla myös kansallisvaltion kohdalla. Nyt kuitenkin integraatio nimenomaan murentaa kansallisvaltion yksikkönä ja tilalle astuvat yksilöt ja heidän yrityksensä. Integraatio siis romuttaa ehdottomalla tavalla kansallisvaltion ajatusta ja siinä mielessä eliminoi täydellisesti valtion itsenäisyyden.

On siis huomattava, että nykyään kansainvälinen kauppa ei ole valtioiden välistä kauppaa, vaan se on yksityisten ja yritysten välistä kauppaa yli rajojen. On selvää, että nämä yksityiset toimivat täysin omissa intressissään. Vaikka siis kauppa periaatteessa aina kannattaa, niin kuin sanotaan, ja totta kai se kannattaa kummallekin osapuolelle, jos ne reilun pelin säännöin osallistuvat siihen, niin se ei missään tapauksessa tarkoita sitä, että tällainen kauppa hyödyntäisi myös molempia kansallisvaltioita tai kumpakaan niistä.

Tämä on se näkökohta, johon ei ole tarpeeksi kiinnitetty huomiota. Siksi väitän jo tässä vaiheessa, että kansainvälisen kaupan pitäisi olla valtioiden välistä kauppaa, jossa hallitus valvoo, että kaupankäynti on kansakunnan kannalta edullista.

On tietysti selvää, että se, mistä nyt puhun, on varmaan aika lailla hepreaa ja utopiaa, koska oikeastaan globaalisestikin ajatellen nimenomaan YK:n ja Gatt-sopimuksen myötä tavoite on juuri päinvastainen: pyritään saamaan kaikki mahdolliset maat tähän kansainvälisen talouden integraatioon ja samalla eliminoimaan kaikilta valtioilta mahdollisuus tehdä itsenäisiä ratkaisuja.

Kansainvälisessä kaupassa on olemassa joitakin etuja, mutta vaikka se on tehokas tuottamaan halvimmat mahdolliset tavarat, niin se ei kerta kaikkiaan kykene luomaan uusia työpaikkoja. Me ehkä kaikki aavistamme, että jotakin sellaista Suomessakin on tapahtumassa.

Arvoisa puhemies! Tässä vaiheessa voin jo todeta, etten tietenkään ole ajamassa, niin kuin moni mielellään haluaisi uskoa, Albanian mallia, että rakennettaisiin muurit rajalle, vaan pikemminkin puhun siitä, että kaupan pitäisi olla tasapainoista kauppaa. Se on ensimmäinen edellytys sille, että kansallisvaltio voisi menestyä kansain-

välisessä kaupassa. On myös itsestään selvää, että kaikki valtiot eivät voi rikastua viennillä. Niin kauniilta kuin tuntuukin ajatella, että viennillä voitettaisiin, niin kaikki valtiot eivät tietenkään voi viedä enemmän kuin ne tuovat.

Kansainvälisen kaupan edut liittyvät siihen, että on olemassa joitakin erilaisia kriteereitä, joilla kansainvälistä työnjakoa voidaan puoltaa. Näitähän ovat esimerkiksi ilmasto, luonnonvarat ja isojen maiden skaalaedut, koska on selvää, ettei esimerkiksi pikkuriikkinen Suomi kykenisi valmistamaan lentokoneita tai muita asioita omille markkinoilleen. Yksi asia on tietysti specialisoituminen, josta pienikin maa varmasti voi hyötyä. Alhaisen elintason maa ei pysty valmistamaan itse kalliita tuotteita.

Mutta minusta siinäkin tilanteessa, kun puhutaan, että kauppa olisi tasapainotettua viennin ja tuonnin osalta, on väärin tarkastella tasapainoa pelkästään markkamääräisenä. Voin käyttää esimerkkinä paperin valmistusta. Jos ajatellaan, että voimme saada 26 miljardin myyntitulot myymällä paperia ulkomaille, sen työllistävä vaikutus ei välttämättä ole enempää kuin 26 000 ihmistä. Yksi työntekijä per miljoona on aika lailla hyvä kuva työvoiman ja liikevaihdon suhteesta paperialalla.

Kun toinen maa valmistaa esimerkiksi tekstiilejä ja kulutustavaroita vastaavasti 26 miljardin markan edestä, sen työllistävä vaikutus saattaa olla aivan hyvin 100 000 työntekijää työvoimaintensiivisillä aloilla. Näin Suomi käy markkamääräisesti tasapainotettua kauppaa, mutta menettää 74 000 työpaikkaa. Samalla tapahtuu se kielteinen kehitys, että viennin voittorahat kulkeutuvat vain harvojen käsiin. En nimittäin usko, että mikään muu voi olla oikeudenmukainen tapa jakaa rahaa mahdollisimman monelle kuin se, että mahdollisimman moni voi osallistua työhön ja siitä saamansa palkan kautta päästä osalliseksi voitosta. Näin siis kansainvälisessä kaupassa ei suinkaan ole niin, että kaikki aina voittaisivat, vaan voitto käytännössä perustuu toisen valtion tappioon, elleimme nyt puhu aivan puhtaasti suhteellisen edun periaatteen mukaisesta kaupasta, jota hyvin vähän enää voimme nähdä missään.

Kansainvälisessä kilpailussa korkean palkkatason maa, joka ei kykene palauttamaan kilpailukykyään tai tekee sen vain varsin kapealla sektorilla, joutuu tuonnin kohteeksi. Käy siis niin, että ulkomaat alkavat tuoda kotimarkkinoille tuotteita, jotka halvempina ja laadultaan ja variaatioiltaan yhtä hyvinä syrjäyttävät väistämättä kotimaiset tuotteet. Tämä on kuva, jonka Cul-

bertson kymmenen vuotta sitten aivan teoreettisesti tarkastellen esittää, mutta joka istuu tämän päivän Suomeen äärettömän hyvin. Mitä ikinä valmistetaan, kansainvälisessä kilpailussa kotimaiset tuotteet eivät pärjää hinnaltaan. Näin tuote syrjäyttää kotimaisen tuotteen. Siitä seuraa ensinnäkin valtava suurtyöttömyys ja toisaalta valtion velkaantuminen.

Jos ajatellaan valtion velkaantumista, joka voi jatkua siis niin kauan kuin ulkomaiset rahanlainaajat ylipäättensä lainaavat rahaa, sillä on varsin kielteisiä seurauksia velkaantuvaan maahan. Esimerkiksi lahjonta ja korruptio lisääntyvät ja myöskin alhaisen intensiteetin ja laadun työvoima kasvaa. Tulee kyvyttömyyttä luoda tehokkaita ja toimivia organisaatioita ja esiintyy epäjärjestyttä, väkivaltaa ja hallituksen kaatumispelejä. Hallitus ei kykene sääntelemään asioita järkevällä tavalla ja verotus on erittäin korkea. Työmarkkinajärjestöille tulee valta ajaa läpi kohtuuttomia vaatimuksia ja poliittisten ryhmien väliset taistelut johtavat virheellisiin päätöksiin. Eiköhän tämäkin ole aika rehellinen kuva opposition ja hallituksen välisestä kanssakäynnistä kuluneiden vuosien aikana?

Jos taas ajatellaan, että jotkin alhaiset palkkatason maat kykenevät tästä huolimatta toimimaan hyvin, globaalisti tarkastellen Culbertson toteaa, että palkat eivät välttämättä nouse, jos tapahtuu samanaikaisesti suurta ylikansoitusta. Hän otti aikanaan Kiinan esimerkkinä tällaisesta kehityksestä. Tämä varmasti on totta tänäkin päivänä.

Jos siis ajatellaan sitä, arvoisa puhemies, miten voidaan välttää kansainvälisen kaupan kielteiset vaikutukset, kaupan täytyisi siis olla tasapainotettua ja sen täytyisi tapahtua sellaisin ehdoin, että se ei vahingoita kumpaakaan osapuolta. Mutta tällaisesta ei ole vielä meillä pienintäkään tavoitetta siihen suuntaan, koska me uskomme edelleenkin, tai en minä usko, mutta täällä uskotaan siihen, että täysin vapaa, sääntelemätön, vailla minkäänlaisia sääntöjä oleva kansainvälinen kilpailu johtaa automaattisesti oikeaan lopputulokseen. Tällainen ajattelu on kuitenkin merkittävää, koska Suomessakin monilla muilla aloilla lähdetään siitä, että säännellään, kielletään ja käsketään tiettyjä asioita, jotka varjelevat Suomen oikeutettuja intressejä.

Voin ottaa vaikka esimerkkinä suomalaisen rikoslain, jossa kielletään vieraan valtion päämiehen kunnian loukkaaminen. On selvää, että kiellon yksinkertainen tausta on siinä, että halutaan suojella Suomen oikeutettuja intressejä.

Vastaavasti 80-luvulla Suomessa oli laki, joka kielsi 500 markan setelin viemisen pois maasta. Miksi? Suomen taloudellisia järkeviä intressejä haluttiin suojella sillä, että pääomat eivät pakenisi helpommin 500 markan setelien muodossa maasta. Mutta tänään ymmärrämme, että ajat ovat muuttuneet. Ei ole enää kysymys siitä, vietäänkö 500 markan seteli pois maasta, vaan on kysymys siitä, että vaikka vietäisiin 500 miljoonaa markkaa maasta, kukaan ei voi nostaa minäkäänlaista moitetta sitä vastaan, koska markkinavoimat edellyttävät, että pääomien pitää saada virrata täysin vapaasti maasta.

Se, että esimerkiksi spekulatiivisilla pääomien siirroilla voidaan pienelle kansantaloudelle aiheuttaa kymmenien miljoonien, jopa satojen miljoonien markkojen vahingot, on aivan merkityksentöntä, koska tämä vahinkohan ei aiheudu kiellon vastaisesta teosta, vaan se aiheutuu markkinamekanismin takia. Näin siis jokainen yksilö ja yritys voi tehdä mitä tahansa saavuttaakseen mahdollisimman suuren voiton ja täysin siitä riippumatta, miten vahingollista tällainen toiminta on kansallisvaltiolle. Me kaikki tiedämme liikemies Soroksen ja varmasti monet tiedämme myös hänen suomalaisia kollegojaan, jotka toimivat täysin yhtä moraalittomalla tavalla, jos nyt näin uskaltaa arvostella tällaista menettelyä.

Meillä on sääntö, joka sanoo, että jos tavara valmistetaan Suomessa, valmistuttaja on sidottu kaikkiin niihin oikeudellisiin sääntelyihin, jotka liittyvät työntekijän asemaan, ympäristönsuojeluun ja hyvään elintasoon. Me pidämme itsestään selvänä, että Suomen rajojen sisäpuolella näin pitää olla. Mutta meillä ei ole sääntöä, joka sanoo, että jos valmistat tavaran ulkomailla, sinun pitäisi noudattaa näitä samoja rehellisiä sääntöjä. Näin ollen ei ole mitään estettä sille, että saat saman tuotteen halvemmalla syrjäyttämällä esimerkiksi kiellot lapsityövoimasta, ympäristönsuojelusta tai työturvallisuudesta. Näin voit saada siis tuotteen paljon halvemmalla, ja sitten voit tuoda sen tuotteen Suomeen ja syrjäyttää Suomessa valmistetun tuotteen. Tämähän on rehellistä kansainvälistä kilpailua, sanotaan.

Näin tapahtuu, enkä missään tapauksessa halua syyttää firmoja tai markkinoita tästä, koska jos kerran on ajettu kaikki tällaiseen kansainväliseen kilpailutilanteeseen, firmojen yksiselitteinen tehtävä on yrittää pysyä pystyssä. Tämä on ainoa mahdollisuus heille tässä tilanteessa.

Jos tällaisesta kielteisestä kehityksestä halutaan päästä, meidän pitäisi muuttaa pelin sääntöjä. Tänä päivänä kuitenkin, jos firma haluaa

pärjätä, käytännössä sen on järkevää sijoittaa Intiaan tai Kiinaan tai muihin Aasian maihin, ottaa Suomesta pääoma, samoin osaaminen ja vaikka tuotantomenetelmät ja liikkeenjohto. Sen jälkeen kun tuotteet on valmistettu, ne kannattaa laivata Suomeen ja myydä täällä. Varmaa on, että tämä firma menestyy eikä ole polvillaan siitä, että kuvan kääntöpuoli oli tietenkin massiivinen työttömyys.

Voisimme tietysti ajatella, että eihän tilanne ihan näin onneton ole, vaan voisimme vastata kansainväliseen kilpailuun, jossa siis kustannukset on ajettu mahdollisimman alas, ajamalla myös itse kustannuksia alas. Mutta jos me vastaamme kilpailuun, josta puhutaan mm. jouston nimissä. Annamme aina kaikille kielteisille asioille hieman kauniimpia nimiä. Joustaminenhan on aina myönteistä, tapahtuu se sitten liikenteessä tai kovassa kansainvälisessä kilpailussa. Meidän pitää siis joustaa, on yksinkertainen vaatimus, jota työntekijä joutuu yhä enemmän kuulemaan. Mutta harvoin ajatellaan sitä, että tämän joustamisen myötä syntyy degeneroiva eli rappeuttava kilpailu. Me aloitamme ehkä hyvin vaatimattomasti. Se voi olla vaikka ammattiyhdistyksen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden vähentäminen, ja kaikkia oikeastaan vain huvittaa näin pieni leikkaus. Mutta me ymmärrämme, että sillä ei vielä ratkaista kilpailukykyongelmaa, ja siksi meidän täytyy yhä enemmän edetä joustoissa. Pieni luettelo minusta auttaa kuvaamaan sitä, mikä on tulevaisuuden kehitys.

Ensinnäkin tulee tapahtumaan joustoja työturvallisuusmääräyksissä, ympäristönsuojelumääräyksissä ja luonnonvarojen suojelussa. Toisaalta työajan suhteen tulee tapahtumaan joustoa eli lisätään työaika. Eläkejärjestelmiä voidaan heikentää, samoin lomaetuuksia ja myös jopa lasten suojelua työvoimana voidaan heikentää aivan samoin kuin naistenkin kohdalla. Myös ylityökorvauksiin voidaan puuttua ja ennen kaikkea työttömyyskorvausjärjestelmään ja sosiaaliturvamaksuihin. Näihin kaikkiin tekijöihin voidaan puuttua tämän kauniin jouston nimissä.

On selvää, että kansainvälisen kilpailun hyväksyessämme näin tietenkin pitää tehdä. Olisi epärealistista väittää, että me voisimme jotenkin integraatiossa erottautua ulkopuolelle talouden kylmien lakien kohdalla. Siinä suhteessa meidän täytyisi olla rehellisiä ja myöntää, että viimeiset 20 vuotta Euroopassa nimenomaan on johdonmukaisesti parannettu kaikkia edellä mainittuja ehtoja palkat mukaan lukien. 20 vuotta Euroop-

pa on kulkenut palkoissa ja muissa etuuksissa ylöspäin, ja ne ovat tietenkin kaikki lisänneet kustannuksia ankarasti. Kuitenkaan näin ei voida tehdä, ellei samanaikaisesti tuottavuus parani, koska jos tuottavuus ei parane, on selvää, että tällainen tuote syrjäytyy, johon liittyy liian paljon kustannuksia, koska kaikki tällaiset seikat ovat tuottavuutta heikentäviä tekijöitä.

Esimerkiksi työturvallisuuden heikentäminen tulee aina edullisemmaksi tuotteen loppuhinnan kannalta, koska voidaan luopua kalliista työturvallisuusjärjestelyistä. Muistamme tuoreen esimerkin Taiwanista, jossa leluetehtaassa paloi yli 2 400 ihmistä. Joukossa oli myös 400 lasta. Siinä tehtaassa ei ollut minkäänlaista työturvallisuutta ja useat sadat ihmiset joutuivat jopa työskentelemään lukittujen ovien takana, mikä sinetöi kuoleman tulipalotilanteessa. Ulkomainen yritys lupasi korvata työtapatuorman aiheuttamat vahingot, ja yhdestä ihmishengestä maksettiin 8 000 markkaa. Ei ole ihme, jos tuotteen loppuhinnan kannalta on houkuttelevaa sijoittua mieluummin Taiwaniin kuin pysyä Suomessa. Suomessa tämä olisi varmasti tullut huomattavasti kalliimmaksi.

Tämä on degeneroivaa kilpailua, rappeuttavaa kilpailua, johon käsittääkseni kaikki kansanedustajat kilvan täällä vaativat Suomea. Jos siten ajattelemme, että tällaiseen kilpailuun todella lisätään vielä pääomien vapaa liikkuvuus, ymmärrämme, että hallitus on täysin aseeton ohjaamaan kansantaloutta mihinkään suuntaan.

Olen jo puhunut siitä, että täytyisi olla vaihtoehto tällaiselle rappeuttavalle kansainväliselle kaupalle, ja sen ensimmäinen edellytys on Culbertsonin mukaan harmoninen kauppa-alue eli tasapainotettu kauppa-alue. Tällaisen alueen täytyisi olla suunnilleen tuottavuuden kannalta samanlainen palkka- ja elintasojen osalta, koska muussa tapauksessa tämä kauppa ei olisi enää mahdollista pelkästään suhteellisen edun periaatteen mukaisesti. Kaiken lisäksi, kun alueella olisi kuitenkin paikallisia eroavaisuuksia, näiden eri alueiden täytyisi hyväksyä, että esimerkiksi asukastiheydestä tai muista seikoista johtuu, että toiset alueet tällä alueella pärjäisivät paremmin kuin toiset. Samanaikaisesti pitäisi luonnollisesti säilyttää yhteinen taso esimerkiksi työntekijöiden suojelussa, ympäristönsuojelussa, luonnonvarojen suojelussa, kilpailulainsäädännössä, monopolilainsäädännössä ja patenti- ja tekijänoikeus-suojelun kohdalla. Vain jos taso on näiltä osin samanlainen, on selvää, että edellytykset harmoniselle kilpailulle ovat mahdolliset. Myös sosiaalisten päämäärien ja arvojen samuus on tär-

keää, koska on selvää, että nämä alueet eivät voisi toimia eri tavalla esimerkiksi talous- ja rahapolitiikassa.

Arvoisa puhemies! Kun ajattelemme tällaisen harmonisen talusalueen edellytyksiä, luulisi ymmärrettävän, että maailma ei voi olla yksi harmoninen talusalue. Kuitenkin EU:n kauppapolitiikka ja Gatt nimenomaisesti toteuttavat tällaista tavoitetta. Myös Eta on jo aivan liian suuri alue, ja näin ollen ehkä siinä mielessä olisi oikeutettua puhua ed. Väyrysen tavalla pohjoismaisesta unionista, koska siinä hyvin pitkälle toteutuisi tällainen harmoninen kauppa-alue. Mutta on kuitenkin tärkeää muistaa, että missään tapauksessa tällainen pohjoismainen unioni ei sellaisenaan ratkaise yhtäkään ongelmaa, jos sen kansainvälinen kauppapolitiikka on osallistumista maailman vapaaseen kauppaan eli jos tämä alue sellaisenaan integroituu kokonaisuudessaan maailmankauppaan.

Tämä sama kritiikki koskee tietysti Euroopan unionia, joka sinänsä on melko lailla harmonisempi alue kuin esimerkiksi alue, jossa otetaan Aasian dynaamiset taloudet mukaan. Mutta kun tiedämme, että Euroopan unioni yksiselitteisellä tavalla tavoittelee juuri täysin vapaata maailmankauppaa, emme me voi varjeltua millään tavalla vapaan kansainvälisen kaupan rappeuttavasta vaikutuksesta, vaikka olisimme Euroopan unionin jäseniä.

Myös on selvää, että tämän kaupan pitäisi olla valtioiden välistä, koska ainoastaan näin kansallisvaltion oikeudet intressit voitaisiin ottaa huomioon.

Usein ajatellaan, että kansainvälisen kaupan vaihtoehtona on absoluuttinen protektionismi, mutta asia ei tietenkään ole niin, vaan me voimme luetella hyvinkin monia variaatioita sen suhteen, millä tavalla kansainvälistä kauppaa käydään. On vain syntynyt voimakas mustavalkoinen ajattelu, jolla yritetään lyödä kaikkia niitä, jotka eivät hyväksy täysin vapaata kauppaa.

Vapaan kaupan periaate todella on lähtenyt 200 vuotta vanhasta suhteellisen edun periaatteesta, joka sanoo, että kotimarkkinoilla on mielekästä, että halvempi tuote syrjäyttää aina kalliimman, ja näin vapaan kilpailun tilanteessa tämä vain inspiroi olemaan yhä tuottavampi. Tämä on mahdollista kotimarkkinoilla, joilla pääoma liikkuu vapaasti, mutta kauan sitten pääoma ei lainkaan liikkunut rajojen yli. Näin oli siis olemassa Smithin mukaan näkymätön käsi, invisible hand, joka takasi sen, että kun kaikki

liikemiehet itsekkäästi toimivat omien etujensa mukaan, niin lopputulos oli se, että kansakunta rikastui.

On tärkeätä huomata, että Adam Smith toteaa Kansojen varallisuus -kirjassaan, että liikemiehet yksinkertaisesti halusivat investoida kotimaahan, jossa markat ovat kaikkein lähimpänä ja ne ovat helpoimmin kontrolloitavissa. Smith lähti lakonisesti siitä, että jos liikemies voi saavuttaa saman tai lähes saman edun kuin sijoittamalla rahat ja varat rajojen yli, tällaisessa tapauksessa liikemiehet aina sijoittavat rahat kotimaahan.

Olemme 200 vuotta uskoneet tähän periaatteen, mutta olemme unohtaneet, että liikemiehet ovat Smithin ajoista hieman muuttuneet. He eivät enää hae suhteellista etua, joka voidaan saavuttaa kotimaassakin, vaan he hakevat absoluuttista etua. He maksimoivat voiton siitä riippumatta, miten haitallista se on kansallisvaltiolle.

Voi siis sanoa joitakin virhearvioiteja, jotka ovat tapahtuneet viime aikoina tällä saralla.

On uskottu siihen, että Suomi voi pärjätä kansainvälisessä kilpailussa sen takia, että meidän tuottavuutemme on huipputasoa. Muun muassa TT:n Johannes Koroma väitti kesällä Helsingin Sanomien pääkirjoituksessaan, että Suomen täytyy kerta kaikkiaan voittaa tuottavuudellaan kansainvälinen kilpailu omaksi edukseen.

Toinen virhearvio on, että me kuvittelemme voivamme keskittyä aloihin, joissa olemme ylivoimaisia. (Ed. Vähäkangas: Ei kail!) — Kyllä tällaista ajattelua paljon on. — Esimerkiksi tältä osin sosialidemokraattien eduskuntaryhmän puheenvuorossa painotettiin sitä, kuinka viennillä on hyvin merkittävä rooli. Nyt on niin, että me voimme keskittyä juuri niille aloille, joissa vienti vetää hyvin. Mutta kirpeä tosiasia on se, että vienti vetää hyvin juuri siksi, että se on hyvin vähän työllistävä vaikutukseltaan. Pääomaintensiiviset alat totta kai poikivat markkoja Suomeen, mutta rahat jäävät vain harvojen käsiin. Se, miksi vienti vetää ja silti Suomi on valtavan laman kourissa, perustuu juuri siihen, että kansainvälisessä kilpailussa Suomi ei pärjää kalliiden työvoimakustannusten takia. Olen puhunut tästä monta kertaa, mutta kun tämä on lähes viimeinen kerta, niin puhun siitä vielä tänäkin iltana.

Tuotteen hinta muodostuu ennen kaikkea raaka-aineiden, pääomien ja työvoimakustannusten pohjalta. Raaka-aineet maksavat kan-

sainvälisessä, globaalissa maailmankaupassa oikeastaan saman verran mille valtiolle tahansa. Ainoana erotuksena on se, että Suomi tietenkin maksaa raaka-aineista myös kuljetuskustannukset eli Suomi on hieman epäedullisessa asemassa tässä suhteessa.

Rahan hinta eli korko on globaaleilla rahamarkkinoilla lähes sama, mutta pelkään, että tässäkin suhteessa Suomi hiukan häviää verrattuna joihinkin loistaviin talousmaihiin, joiden kyky vastata luotoista on huomattavasti parempi.

Tällaisessa tilanteessa jäävät täysin ratkaisevaksi tekijäksi tuotteen loppuhinnan kannalta työvoimakustannukset. Työvoimakustannusten osalta me tiedämme, että Aasian dynaamisissa talouksissa on varovastikin arvioiden kaksi miljardia ihmistä, jotka kykenevät tuottamaan oikeastaan aivan yhtä tehokkaasti mitä tahansa työvoimaintensiivisen alan tuotteita kuin Suomessa. Mutta työvoimakustannukset liikkuvat noin 2 dollarin eli noin 10 markan tuntipalkan paikkeilla, ja erittäin laajoilla alueilla työvoimakustannukset ovat alle dollarin eli alle 5 markkaa tunnilta. Siinä sitten suomalainen työnantaja kilpailee, kun työntekijän työvoimakustannukset ovat noin 100 markkaa tunnilta. (Ed. Vähäkangas: Miksi te niin kaukaa haette esimerkkejä, hakekaa Euroopasta!) — Täällä nyt kysytään, miksi haen niin kaukaa kuin Intiasta ja Kiinasta esimerkkinä. Vastaus on aika yksiselitteinen: Siksi, että suomalaiset yritykset sijoittuvat tänään juuri niin kauas kuin Intiaan ja Kiinaan. Toinen syy on se, että suomalaiset tavarat, jotka suomalaiset kuluttajat ostavat tämän päivän K-kaupoista, tulevat juuri niin kaukaa kuin Taiwanista ja Kiinasta.

Minusta meidän täytyisi vakavoitua tämän kysymyksen ääreen eikä vain ajatella, että on liian eksoottista puhua Intiasta ja Kiinasta, koska olen juuri yrittänyt osoittaa, että maailma kutistuu ja Intia ja Kiina eivät ole loppujen lopuksi kuin yhden puhelinsoiton takana. Sieltä nimenomaan Eurooppaan virtaa tuotantoa valtavan paljon.

Kun tätä kysymystä nimenomaisesti kysyttiin, totean, että Euroopan unioni on antanut Aasian strategiasta uuden raportin. Euroopan unionikin on katsonut aiheelliseksi tarkistaa käsityksiään Aasian suhteen, ja ehkä ed. Vähäkangaskin tai kaikki kuulijat voisivat tarkistaa käsityksensä Aasian strategiasta. Euroopan unioni nimittäin toteaa, että vienti Itä-, Kaakkois- ja Etelä-Aasiaan on 93 miljardia ecua vuonna 1993, mutta tuonti sieltä on ollut 128 miljardia ecua. Ero

markkoissa on ollut Euroopan tappioksi 210 miljardia markkaa.

Tämä 210 miljardia markkaa selittää hieman arvoisille kansanedustajille sitä, miksi euroopalaiset valtiot velkaantuvat ja miksi Euroopan unionin työttömyys on 17 miljoonaa ihmistä. Siksi uskon, että täällä on puhuttava muustakin kuin kotoisesta Suomesta. Minusta se on juuri sellaista vanhakantaista ajattelua, että ei nyt mennä sentään merta edemmäs kalaan, puhutaan täällä Suomessa vain kotoisesti ja rupertelaa näiden seinien sisäpuolella, miten me korjaisimme Suomen kansantalouden ongelmat. (Ed. Louekoski: Nyt on kuitenkin koto-Suomen budjetista kysymys!)

Arvoisa herra puhemies! Nyt on koto-Suomen budjetista kysymys, ja täällä ilmeisesti protestoidaan sitä, että nyt puhutaan niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat koto-Suomeen. (Ed. Louekoski: Ei, mutta vähän liian pitkään!) Minusta on merkittävää, että täällä toisaalta levitellään käsiä, kun Suomen valtion velka nousee lähes 500 miljardiin markkaan muutaman vuoden sisällä. Halutaan ”pihviä” siitä, miten asioita voitaisiin ratkaista. (Ed. Puisto: Alkakaava ottamaan kantaa!) — Täällä vaaditaan, että ottaisın kantaa. Minun yksinkertainen kannanottoni on se, että niin kauan kun Suomi on täysin vapaassa kansainvälisessä kilpailussa ja häviää siellä korkeiden työvoimakustannusten vuoksi, sen seurauksena Suomessa on suurtyöttömyyttä. Luulisi, että se huolettaisi erityisesti oppositiota, joka niin kauniisti puhuu työttömyyden puolesta. — Ed. Kalliomäkikin sanoi, että työttömyys on numero yksi ja ed. Sasi sanoi, missä on ”pihvi”. Olenko minä väärässä, jos ed. Sasi sanoo, että puuttui ”pihvi” siitä, miten nämä kysymykset ratkaistaan. Ed. Sasilla ei ollut mitään vastausta siihen eikä myöskään ed. Kalliomäellä. (Ed. Kalliomäki: Oli!) — Ed. Kalliomäki, te väitätte, että teillä oli vastaus, mutta minä voin palata siihen asiaan. (Ed. Kalliomäki: Antakaapa tulla sitten!) — Mutta minä en ymmärrä, miksi ed. Kalliomäki väittää, että oli vastaus siihen. Te sanoitte, että saavutetaan hyvä vienti ja talouskasvu investoinnein ja koulutuspolitiikan avulla, kotimaisen kysynnän vahvistamisella, säästöillä ja talouden kasvulla 4—6 prosenttia. Lisäksi te totesitte, että massatyöttömyyden osalta pitäisi tehdä erityistoimia ja uusia avauksia.

Ed. Kalliomäki, on todella loistavaa sanoa, että pitäisi tehdä uusia avauksia. Mutta minä edellytän, että te myös sanotte, mikä on se konkreettinen uusi avaus. Tämä maailma ei ole joh-

dettavissa iskulausein eikä fraasein taloudellisesta kasvusta, uusista avauksista, uusista loikeista, jopa ponnistuksista korkeuksiin, mitä tahansa, sillä ei maailma muutu.

Arvoisa puhemies! Menisin kysymykseen, miten työttömyyttä voitaisiin ratkaista Euroopan unionin näkökulmasta. Euroopan unionihan on antanut tämän kuuluisan ”White paper, employment in Europe”, 200-sivuisen englanninkielisen tekstin. Uskon, että kaikki arvoisat kansanedustajat, jotka ovat henkeen ja vereen menemässä Euroopan unioniin — ja olen kyllä kuullut heidän kovasti puhuvan Euroopan unionin ratkaisevasta mahdollisuudesta vaikuttaa vaikeaan työttömyystilanteeseen — he ovat lukeneet tämän 200-sivuisen teoksen, enkä rupea sitä kovinkaan paljon selittämään. Voin kuitenkin todeta joitakin asioita, mitä komission raportinkin myöntää.

Ensinnäkin komission raportissa todetaan, että on voitava alentaa työvoimakustannuksia. Tämä ei ole siis minun sanomaani, vaan se on komission raportti. Luulisin, että sosialidemokraatitkin ymmärtävät, kuinka vaarallinen on se ajattelu, että ryhdyttäisiin painamaan alas työvoimakustannuksia. Nimittäin jos me alennamme työvoimakustannuksia, sillä ei ole mitään päätepestettä. Me emme voi kuitenkaan lähteä siitä, että olisimme niin kilpailukykyisiä, että voisimme säilyttää korkeamman palkkatason tässä degeneroivassa, rappeuttavassa maailmankaupassa.

Arvoisa herra puhemies! Siirryn nyt puheessani, kuten alussakin sanoin, siihen vaiheeseen, että tarkastelen Culbertsonin ja Euroopan unionin käsitysten jälkeen, tätä aivan uutta maailman kilpailukykyraporttia tältä vuodelta, johon ed. Kalliomäkikin viittasi. (Ed. Häkämies: Tämä on budjettikeskustelu!)

Arvoisa herra puhemies! En ymmärrä, täällä viitataan siihen, että tämä on budjettikeskustelu, (Min. Viinanen: Milloin tämä loppuu, olisi kiva tietää!) mutta ed. Kalliomäki viittasi kilpailukykyraporttiin. En oikein ymmärrä, miksen minäkin voisi viitata tähän samaan raporttiin, varsinkin kun olen sen varsin huolellisesti lukenut. (Min. Viinanen: Älkää lukeko kokonaan sitä ainakaan!) — Ei, tämä oli 666 sivua pitkä, enkä missään tapauksessa aio lukea sitä kokonaan. (Välihuutoja)

Arvoisa puhemies! Tosiasia on tietenkin se, että minua vain helpottaa, jos täällä häiritään puhetta niin paljon, että saan lievän hengähdystauon.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Ei saa häiritä puhujaa, että puhuja pääsee viimein päätökseen!

Puhuja: Arvoisa herra puhemies! Ed. Kalliomäki lähti siitä, että Suomella olisi joitakin vahvuuksia kilpailukykyraportin mukaan, ja hän totesi, että Suomen vahvuuksia ovat tietotekniikka ja koulutus. Mutta hän antoi minusta täysin väärän kuvan, koska tässä kuvassa, johon on merkitty Suomen vahvuudet, asia ei ole niin. Olisikin helpompaa, jos asia olisi näin yksinkertainen, vaan tässä todetaan, että Suomen vahvuuksia ovat mm. infrastruktuuri. Suomen vahvuuksia ovat management eli liikkeenjohto. Suomen vahvuuksia ovat science and technology eli tutkimus ja tiede. Suomen vahvuuksia ovat henkilöt.

Mitä haluan sanoa tällä? Haluan sanoa vain sen, että yllättävällä tavalla Suomi on jo nyt äärettömän vahva juuri niissä asioissa, joista niin paljon puhutaan, että meidän pitäisi parantaa niillä alueilla. Ihmiset ovat täällä sijalla 10. Tiede ja teknologia on sijalla 7. Liikkeenjohto on sijalla 9 ja infrastruktuuri sijalla 7. Tästä voi suoraan päätellä, että me emme voi enää käytännöllisesti katsoen tehdä mitään tässä suhteessa, jotta tilanne voisi parantua. Tämä on minusta äärettömän hälyttävä asia, ja se on jotakin aivan muuta kuin sanoa, että Suomi on vahva vain tietotekniikassa ja koulutuksessa. Tämä antaa hyvin laimean kuvan siitä, kuinka vahva Suomi on monissa kysymyksissä. Ongelma on juuri siinä, että vaikka Suomi on näin vahva näissä kysymyksissä, silti Suomen kansantalous on romahtanut, eikä mitään kääntöpistettä ole olemassa.

Sen takia on syytä tarkastella tämän tuoreen raportin kirjoittajan, professori Stephane Garellin arviota siitä, mitä maailmassa tapahtuu tällä hetkellä. Hän esitti kymmenen keskeistä kysymystä siitä, mitä maailmassa todella teollisuusmaiden kannalta tapahtuu.

Ensinnäkin hän kysyy, onko yksinkertainen tavoite, että meidän pitää tavoitella taloudellista kasvua. Täällähän on toistettu sataprosenttisesti kaikissa puheenvuoroissa, että taloudellinen kasvu on kaiken a ja o. Mutta en ainoastaan minä, koska tehän ette arvosta sitä ollenkaan, vaan tämä professori Garelli sanoo, että sattuu olemaan niin, että taloudellinen kasvu ei luokaan enää työpaikkoja. Minusta tämän pitäisi pysäyttää niitä ihmisiä, jotka tuolla iskulauseiden tavoin hokevat taloudellisen kasvun puolesta. Jos puhutaan työttömyyden puolesta, sitä ei voida

kuitata vaatimalla 4 tai 6 prosentin taloudellista kasvua. (Ed. Kalliomäki: Se on osatekijä!) — Ed. Kalliomäki, tämä on vakavaa sanomaa. Te ette sanonut puheessanne sanaakaan siitä, että se olisi osatekijä. Te puhuitte siitä, kuinka taloudellinen kasvu on tärkeää, ja ed. Sasilla tämä oli hänen sanomansa yksiselitteisellä tavalla: kasvuun pitää päästä.

Mutta tänä päivänä taloudellinen kasvu ei enää luo työpaikkoja. Mistä tämä sitten johtuu? Se johtuu juuri siitä yksinkertaisesta asiasta, että vapaassa maailmantaloudessa taloudellinen kasvu voidaan saavuttaa myös siten, että tehtaat sijoitetaan Aasian maihin. Siellä on valtava määrä ihmisiä, ja työvoimakustannukset ovat dollarin tai kaksi tunnilta. Minkä ihmeen takia tämä sama taloudellinen kasvu tai voitto pitäisi saavuttaa Suomessa, jossa työvoimakustannukset ovat suunnattomat?

Sitten Garelli käsittelee sitä kysymystä, tapahtuuko maailmanmarkkinoilla spesialisoitumista? Hänen yksiselitteinen sanomansa oli, että näin juuri tapahtuu. Yritys voi sijoittaa kaikki mahdolliset toimintansa ja strategiansa tällaiseen ketjuun mihin päin tahansa maailmaa.

Tässä ei ole siis enää kysymys siitä, että ammattiyhdistys olisi se väkevä voima, joka voisi tällaista hurjaa ja pahaa hallitusta vastustaa, joka aikoo nipistää jäsenmaksujen verovähennysoikeuden, vaan sen kääntöpuoli on se, että on olemassa jättifirmoja, suuryrityksiä, jotka jonakin päivänä voivat myös pakottaa työntekijät polvilleen ja sanoa, että joko palkat alas tai sitten nämä firmat sijoittuvat rajojen ulkopuolelle. Tämä on minusta todella vakavaa, jos puhumme työntekijöiden aseman edustamisesta. Tämä on se kehityskuva, joka tässä auliisti myönnettään, että näin tulee tapahtumaan.

Garellin seuraava kysymys on se, tapahtuuko Euroopassa teollistumisen häipyminen, jos sen huonosti kääntää suomeksi, ja hän vastaa siihen kyllä, hyvin pitkälle. Tämä tapahtuu juuri sen takia, että nämä kaikki teollisuudet voidaan siirtää, koska ei ole mielekäästä teettää töitä täällä, jos kerran kehityksessa tai näissä Aasian dynaamisissa talouksissa on 1,2 miljardia ihmistä, jotka voivat tehdä töitä dollarin tuntipalkalla.

Se, mikä on myös olennaista, hän sanoo, on, että tämä uudelleen kohdentuminen ei keskity pelkästään teolliseen valmistamiseen vaan se koskee myös juuri valkokaulustuotantoa. Voidaan sijoittaa nämä hyvin voimakasta osaamista edellyttävätkin toiminnot ihan mihin päin tahansa. Tästähän puheeni alkuosassa, käytin esi-

merkkinä Swissairia, joka on siirtänyt kirjanpitoonsa Bombayhin. Se on varmasti Swissairin etu, mutta se ei ole Sveitsin kansallinen etu. (Oikealta: Bombayhinko?) — Aivan niin, ja palaan siihenkin asiaan. On mielenkiintoinen ajatus, että me voisimme tehdä kehitysmaille suuren palveluksen, kun siirrämme teollisuutemme sinne. Joka tapauksessa tällaista kehitystä tapahtuu.

Sen jälkeen Garelli kysyy, pysyykö länsimaisessa työttömyys korkeana, ja hänen vastauksensa on yksiselitteinen ”kyllä”. Hän todella osoittaa sen, että kilpailukykyraportissa, jossa oli 24 Oecd-maata ja 20 Oecd:n ulkopuolista maata, että tapahtuu väistämätön kehitys, jossa Oecd-maat koko ajan menettävät työpaikkoja tai ainakin työttömyys pysyy äärettömän korkeana. Tämä on järkyttävä kehitys, ja sen pitäisi vakaottaa ne, jotka puhuvat sen puolesta, että ihmisillä pitäisi olla työtä. Haluaisin todella tietää, miten tähän väitteeseen vastataan, kun luotettavien tutkimusten perusteella voidaan osoittaa, että ei ole mahdollisuuksia lisätä työpaikkoja Suomessa.

Yksinkertainen selitys Garellin mukaan on se, että kun Euroopassa palkkakustannukset ovat 11 dollaria tunnilta, sivukulut ovat niin suuret — 8 dollaria — että yhteensä työvoimakustannukset ovat 19 dollaria, kun taas Aasian maissa puhutaan vain 3—4 dollarista. Tämä johtaa myös siihen, että tulot väistämättä tulevat romahtamaan. Juuri tässä tapauksessa Garellin mainitsee esimerkkinä sen, että Euroopassa on viimeiset 20 vuotta nostettu palkkoja, kun Amerikassa on menty aivan päinvastaiseen suuntaan. (Ed. Louekoski: Jälki näkyy!) — Aivan niin, ed. Louekoski on aivan oikeassa. Se, mitä tällä juuri haluan osoittaa, että meillä on se ongelma, että suosiolla, vetelä täällä. Me voimme yrittää pysyä kilpailussa mukana alentamalla työvoimakustannuksia, mutta jos me alennamme työvoimakustannuksia, jälki näkyy. Se näkyy lisääntyvänä sosiaalisena kurjistumisena, josta me kaikki myös olemme huolissamme. Mutta jollemme taas alenna ja ole joustavia palkkojen suhteen, me olemme järkeviä suhteessa. Seurauksena on valtava suurtyöttömyys ja teollisuuden ajautuminen rajojen ulkopuolelle.

Sitten Garelli käsittelee sitä kysymystä, joka varmasti saattaa kiinnostaa myös kansanedustajia, eli ovatko länsimaiset hallitukset konkurssissa siinä mielessä, että ne eivät voi oikein vaikuttaa enää asioihin. Hän myöntää, että ne ovat varsinkin siinä suhteessa, että budjettivajeet ovat valtavia. Tämä tietysti on yksi kiistaton tosiasia.

Garelli kuitenkin päätyy siihen, en kiistä sitä, että eräissä mielessä hän puolustaa kuitenkin kaiken tämän jälkeen kansainvälistä kauppaa, ja hänellä on yksinkertainen perustelu siihen. Hän sanoi, että eräs hänen kehityskaanongiansa on sanonut, että jos te ette ota vastaan meidän tavaroitamme, jonakin päivänä te joudutte ottamaan vastaan meidän henkilömme, eli hän vihjaa voimakkaasti sen puolesta, että tapahtuu valtava kehitys siihen suuntaan, että ihmiset tulevat köyhistä maista väistämättä länsimaihin.

Tältä osin haluan aivan lopuksi vain todeta, mikä voisi olla vaihtoehto Suomelle tässä tilanteessa. Edustanhan tämän nimistä eduskuntaryhmääkin, joten tämä on velvollisuuteenikin. Vastaukseni on se, että vaihtoehto on tämä: jos ongelmat muodostuvat talouksien integroitumisesta siten, että kansantaloudet menettävät kaikki talouden ohjauskeinot, ainoa vaihtoehto korjata tämä ongelma on se, että kansantaloudet peräntyvät kansainvälisessä integraatiossa. Ne kaikki, jotka puhuvat vähänkin kielteisesti markkinavoimista, ovat äärettömän epärehellisellä linjalla, jolleivät he ryhdy toimenpiteisiin, joilla eliminoidaan markkinavoimien mahdollisuudet.

Ed. Kalliomäki esimerkiksi hyvin voimakkaasti pilkkasi hallitusta, kuinka se on markkinavoimien armoilla. Ed. Kalliomäki, tämä hallitus ja Suomen kansa eivät olisi markkinavoimien armoilla, ellei eduskunta itse olisi aikoinaan sosialidemokraattien myötävaikutuksella päättänyt antaa markkinavoimille täydellisen vallan pääomien vapaan liikkuvuuden myötä. Puhun siis siitä, että meidän täytyy olla johdonmukaisia. Jos me kritisoiimme markkinavoimia, meidän täytyy myös vastustaa markkinavoimia.

Näin ollen voisi sanoa, vaikka se kuulostaa äärettömän radikaalilta, että Suomen pitäisi irtisanoutua kaikista niistä ratkaisuista, jotka ovat vieneet Suomen talouden kansainväliseen integraatioon. Näitä ratkaisuja olisi tietenkin Eta-sopimus, mutta myös Gatt-sopimus, koska voi sanoa, että tämän päivän maailmassa jo pelkästään Gatt-sopimuksen perusteella kansantaloudet ovat menettäneet kaikki taloutensa ohjauskeinot.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Peltari.

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Arvoisa puhemies! Useassa puheenvuorossa on sivuttu

EU:n vaikutusta budjettiin ja kansantalouteen. Katson velvollisuudekseni ainakin oman käsitykseni myös lausua, sillä Suomen EU-jäsenyyden taloudellisista vaikutuksista esiintyy ainakin kolme harhakäsitystä, jotka on syytä torjua.

Ensinnäkään EU-jäsenyys ei ole ensisijaisesti maatalouspoliittinen kysymys, vaikka yhteiskunnallisessa keskustelussa ja eduskunnassakin tästä voi sellaisen vaikutelman helposti saada. Toiseksi EU ei ole uhka hyvinvointivaltiolle, asia on pikemminkin päinvastoin. Kolmanneksi Euroopan rahaliitto Emu ei ole Suomelle taloudellista kurjistumista aiheuttava pakkopaita, tulevaisuutta kun ei voi rakentaa devalvaatioiden tai valtion loputtoman velkaantumisen varaan.

Euroopan unioni toteuttaa yhteistä maatalouspolitiikkaa, joka vaikuttaa merkittävästi maatalouden harjoittamisen edellytyksiin kaikissa EU:n jäsenmaissa. Kiistatonta on, että maanviljely joutuu Suomen EU-jäsenyyden myötä tiukoille. Viljelijöiden tulotaso laskee, vaikka palkansaajan maksettavaksi tuleva kansallinen tukipaketti kasvattaa maatalouden budjettimenoja melkoisesti. Näin on syntynyt varsin kummallinen asetelma, jossa viljelijät vastustavat EU:ta tulojensa takia samalla, kun moni palkansaaja katsoo, että tukipaketin aiheuttama budjettimenojen kasvu on EU-jäsenyydestä kohtuuton hinta. Molemmat käsitykset ovat pitkälti perusteellisia.

Maatalouden tuntuva sopeutuminen on vääjäämättä edessä, kävi EU-jäsenyyden niin tai näin. Suomessa harjoitettu maatalouspolitiikka on jo pitkään ollut kestävämmällä tolalla. Siinä on etujärjestöillä jälleen kerran oma keskeinen roolinsa. Halukkuus ja mahdollisuudet maatalouslaskun maksamiseen ovat viime vuosina nopeasti vähentyneet. Sitä ei ole vaikea yhteiskunnallisesta keskustelusta havaita. Uudistusten kiinni lukkiuttaminen on kääntymässä nyt elinkeinoa vastaan.

Gatt osaltaan pakottaa maataloutta uudistuksiin. Ei Euroopan unioni ole syytä siihen, että Suomen maatalouspolitiikka on ajautunut eräänlaiseen umpikujaan. Ei ole syytä olettaa, että kuluttajat ovat halukkaita entisen menon rahoittamiseen EU:n ulkopuolella. Maatalouden budjettituki kasvaa ensi vuonna merkittävästi EU-jäsenyyden takia, mikä osaltaan kasvattaa myös budjettialijäämää. Siitä palkansaajien ei kuitenkaan pitäisi vuodattaa liikaa kyyneleitä.

Kysymys on ylimeno-ongelmien lisäksi siitä, että aiemmin rajasuojaan perustuva ja korkeiden

kuluttajahintojen muodossa maksettu piilotuki muuttuu nyt avoimeksi budjetin kautta annettavaksi tulotueksi. Elintarvikkeiden kuluttajahinnat alenevat EU-jäsenyyden myötä noin 5–10 prosenttia, mikä on sinänsä helpotus palkansaajan kukkarolle. Muutaman vuoden sisällä maatalouden tuki vähenee selvästi nykytasolta, kuten on esitetty.

Monen mielessä on tehdyistä selvityksistä huolimatta syvä epäluulo, että Euroopan unioni uhkaa sosiaaliturvaa tai hyvinvointipalveluja. Nämä ovat kuitenkin EU:ssakin kansallisesti päätettäviä asioita. Paljon enemmän on kyse siitä, kykeneekö Suomen kansantalous ylipäättään julkisten menojen läheskään tämän tasoiseen rahoittamiseen. Pitkällä aikavälillä jäsenyys puolestaan vahvistaa meidän talouskasvuamme ja siten lisää mahdollisuuksiamme myös julkisten palveluiden kehittämiseen. Lyhyellä aikavälillä jäsenyys mahdollistaa sen, että hyvinvointivaltiota ei jouduta purkamaan valtion velkakierteen takia.

Suomen valtion rahoitusaliäämä on tunnetusti pelottavan suuri ja velka nopeassa kasvussa. Ajan mittaan on luonnollisesti saatava valtion velkakierre katkeamaan täysin riippumatta siitä, onko Suomi EU:ssa vai ei. EU-jäsenyys sallii kuitenkin tämän tapahtuvan hallitummin ja helpommalla aikataululla kuin muuten. Päinvastoin kuin usein kuvitellaan, EU-jäsenyys on Suomelle siten pehmeä ja turvallinen vaihtoehto nimenomaan sosiaaliturvan ja hyvinvointipalveluiden osalta. Jättäytyminen ulkopuolelle heikentäisi Suomen asemaa finanssimarkkinoilla, nostaisi korkoja, heikentäisi markkaa sekä voisi pakottaa ulkomaisesta lainarahasta ratkaisevasti riippuvan valtiontaloutemme äkillisen hevoskuuriin, mikä käytännössä tarkoittaisi veronkiristyksiä ja menoleikkauksia. Vain budjettialijäämää todella nopeasti leikkaamalla voisimme EU:n ulkopuolella ylläpitää sitä suurimittaista lainanottoa, joka toistaiseksi on valitettavan tarpeellista jo erääntyvien lainojen uusimisenkin takia.

Euroopan rahaliitto on kauaskantoinen projekti ja osin vielä vaikeasti arvioitavissa, mutta Emulla pelotteluun ei ole minkäänlaisia perusteita. Euroopan rahaliiton toteutuminen on kaiken lisäksi varsin epävarmaa. Suomea ei pakoteta osallistumaan siihen vastoin tahtoaan. Suomi liittyy Emun kolmanteen vaiheeseen, yhteisen rahan ja yhteisen keskuspankin järjestelmään, kun eduskunta arvioi tämän etujemme mukaisesti.

Emu on hyvä asia niin Euroopalle kuin Suomellekin. Säännöstelemättömät finanssimarkkinat ovat näet vapauttaneet varsin vaarallisia voimia, kuten täälläkin on todettu. Maailman laajuinen keinottelu uhkaa alituisesti johtaa korkojen ja kurssien jyrkkiin vaihteluihin ja voi sysätä talouksia vaikeisiin inflaatio- ja/tai työttömyyskierteisiin. Emu on tehokas ase näitä keinotteluvoimia vastaan. Vain yhteisellä rahapolitiikalla Eurooppa voi varmistaa vakaa rahatalouden.

On totta, että Suomi ei voi Emun jäsenenä enää devalvoida markaansa. Tämän takia on tärkeää, että joustavuus lisääntyy mm. työmarkkinoilla ja palkanmuodostuksessa. Vaatimus ei ole ongelmaton. Toisaalta devalvaatiopolitiikan merkitys ei voi jatkossa enää olla keskeinen. Suomen ei kannata jättäytyä eurooppalaisen talouspoliittisen yhteistyön ulkopuolelle vain voidakseen iloita markan devalvaatioista.

Kaiken kaikkiaan EU-jäsenyyttä arvioitaessa on varottava vääriä johtopäätöksiä sen vaikutuksista maatalouden, hyvinvointivaltion ja rahatalouden vakauden kannalta. Mikä sitten on EU-jäsenyyden merkitys kansantalouden kannalta? On aihetta korostaa ainakin kolmea näkökohtaa:

Ensinnäkin jäsenyyden parantaa edellytyksiä tuotannon tehokkuuden lisäämiseen ja elintason kohottamiseen sekä työllisyyden parantamiseen. Jäsenyyden lisääminen koti- kuin ulkomaisten yritysten kiinnostusta investoida Suomessa tapahtuvaan tuotantoon. Rajamuodollisuuksien poistaminen helpottaa kuljetuksia ja lähentää markkinoita. Idänkaupan edut turvataan parhaiten EU:n sisältä. EU:n puitteissa alati kehittyvä yhteistyö koulutuksessa sekä tutkimuksessa ja tuotekehityksessä on merkittävää etenkin Suomen kaltaisen pienen maan kannalta.

Toiseksi jäsenyyden mukanaan tuoma vaikutusvalta ei ole vain periaatteessa vaan myös käytännössä merkittävä. Tätä voi konkretisoida joillakin esimerkeillä siitä, mitä hyötyä jäsenyydestä olisi ollut viime vuosina esimerkiksi metsäsektorimme kannalta. Voi todeta, että EU:n jäsenenä Suomi olisi todennäköisesti voinut vaikuttaa mm. kierrätyskuitua suosivaan ja suomalaista kuitupuuta aiheettomasti syrjivään EU-maiden ympäristölainsäädäntöön. Suomi ei olisi joutunut Ranskan taholta perusteettomien kauppapoliittisten toimenpiteiden kohteeksi. Gatt-neuvotteluissa olisi voitu säilyttää Suomen metsäteollisuuden kilpailuetu Euroopassa, josta luopuminen oli nykyiselle EU:lle samantekevää.

Kolmanneksi meidän on pienenä kansakuntana syytä tiedostaa, että markkinat jatkuvasti yhdenyivät ja globalisoituvat. Siksi kehitys on yleisen talouspolitiikan osalta ajanut osin kansallisvaltion ohitse. Tyydyttävää talous- ja työllisyyskehitystä ei enää voida turvata kansallisvaltioiden toimenpitein. Tarvitaan talouspoliittista yhteistyötä ja osin yhteistä talouspolitiikkaa.

Euroopan tasolla Euroopan unioni on ylivoimaisesti suurin toivo yhteistyön kehittämiseksi. Viime vuonna valmistunut Euroopan unionin Valkoinen kirja on osoitus siitä, että Eurooppa hakee omaa identiteettiä ja mallia sekä keinoja työllisyyden parantamiseksi sosiaaliturvaa purkamatta. Japanilaista kurinalaisuutta ja tehokkuutta voi pitää heidän etunaan, mutta sikäläinen yhteiskunta on meille monessa suhteessa vieras. Jotkut pitävät USA:ta esimerkkinä. Onhan avoin työttömyys USA:ssa pysynyt matalana kuin Euroopassa tällä hetkellä. Toisaalta Euroopassa ei jätetä ihmisiä samalla tavalla oman onnensa nojaan ja siten usein heitteille kuin Atlantin toisella puolella.

Arvoisa puhemies! Euroopan unionin valkoiseen kirjaan sisältyvä yhteiskuntapoliittinen kantta voidaan kiteyttää seuraavasti: Japanilaisia emme ole, amerikkalaiseksi emme halaja, olkaamme eurooppalaisia. Tyydyttävän työllisyyden ylläpitämiseen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden turvaamiseen tähtäävän yhteiskuntajärjestelmän tavoittelu yhdistää niin EU:n nykyisiä jäseniä kuin Suomea ja muita hakijamaita.

Arvoisa puhemies! Sitten muutamia kommentteja ryhmäpuheenvuorojen johdosta.

Täällä on arvosteltu jälleen kerran sitä, että yhteistyötä ei ole etsitty ay-liikkeen kanssa ja on ajaututtu kerta toisensa jälkeen ay-liikkeen kanssa. Niin kuin moneen kertaan aikaisemmin olen todennut, lukuisia kertoja näitten kolmen ja puolen vuoden kuluessa on neuvotteluja käyty tunteittain, voi sanoa kymmeniä kertoja eri tasoilla ministeritasosta virkamiestason neuvotteluihin yhdestä ja toisesta asiasta. On perustettu neuvottelujen yhteydessä työryhmiä, komiteita ja kaikenlaisia toimikuntia käsittelemään asioita.

Jälkikäteen näyttääkin siltä, että tämän yhteistyön tarkoitus näyttää olevankin vetkuttaa asioiden ratkaisuita, siirtää kerta toisensa jälkeen ratkaisuita seuraavan budjetin taakse, jotta niitä ikäviä, hankalia, välttämättömiä päätöksiä ei pystytä tekemään. On turha väittää, että näistä asioista ei olisi neuvoteltu. Niistä on neuvoteltu kolmikantaisesti. Niistä on neuvoteltu kaksi-

kantaisesti, tuloksetta, voi sanoa useimmista asioista, jotka esillä ovat olleet. Päätökset joudutaan tekemään yksikantaisesti. Mitään muuta toimivaa mallia ei näytä ainakaan tähän mennessä löytyneen.

Mitä tulee elvytyspuheisiin, joita täällä on myöskin väläytelty väärästä elvytyksestä joidenkin vuosien takaisina aikoina, mielestäni presidentti Koiviston eilen julkaistut muistelmat antavat varsin hyvän kuvan siitä tilanteesta, jolloin muistan tälläkin puhujakorokkeella moneen kertaan elvytystä torjuneeni. Suosittelem sen kirjan lukemista. Se avartaa ymmärtämään, minkälaisessa tilanteessa Suomi vuoden 92 lopulla ja vuoden 93 alussa oli. Se oli todella dramaattinen vaihe, jossa yhdenkään lisämiljardin ottaminen ei ollut käytännössä mahdollista. Uhkana väijyi koko ajan yllä se, että entisiääkään miljardeja ei saada eikä vanhoja lainoja pystyttyä uusimaan. Historiankirjat tulevat tästä kertomaan enemmän ja osoittavat sen, että oli todella arvaamaton yritys käyttää keskustella ja antaa ulkopuolelle maasta kuva, että täällä on valtavan suuret voimat, paineet, lisätä velkarahoituksella toimivaa elvytystä tilanteessa, jossa oli muunkin rahoituksen hoitaminen veitsenterällä, enemmän kuin veitsenterällä. Se siitä.

On myös arvosteltu sitä, että me olemme markkinavoimien armoilla. Sellainen maa ei ole markkinavoimien armoilla, jonka talous on kunnossa. Sitä ei horjuta mikään. Mutta ed. Louekoski, muistan hyvin sen tilanteen, kun neljä vuotta sitten tässä tilanteessa olin siinä joukossa, joka valtiovarainministeriä kuristi vaatimalla satoja miljoonia. Hän voihi sananmukaisesti, voihi suorastaan siitä, että korot nousevat. Emme me sitä uskoneet. Tämähän on totinen tosi.

On totta, että Suomessa ei ollut opittu siihen, että markkinavoimat heiluttelevat korkotasoa, heiluttelevat markkaa, mutta siinä vaiheessa jo markkinavoimat näkivät nokkaansa pitemmälle, näkivät, mihin tämä maa on menossa, jos tällaisiin budjettilisäyksiin mennään, mikä on tuhon tien alku. Siinä suhteessa silloinen valtiovarainministeri Louekoski varoitti ymmärtämättömiä aivan oikein. Siitä täysi tunnustus. Varoitukset kaikuivat kuuroille korville. Voi sanoa, että markkinavoimat eivät olleet opettaneet ainakaan meikäläistä siinä vaiheessa. Nyt tuon opetuksen olen saanut moninkertaisesti kokea korjojen kera.

Täytyy muistaa, että silloin noudatettiin ja toteutettiin sitä lainsäädäntöä, jota eduskunta

useimpien puolueiden, voi sanoa kaikkien puolueiden myötätunnolla oli tässä salissa säätänyt. Niitä laskuja maksettiin, jotka oli säädetty vähän toisenlaisiin olosuhteisiin. Eivät ne tulleet kestämään sellaista työttömyyttä, sellaista taantumaa kuin me tulimme kokemaan. Sitäkään ei kukaan tiennyt.

On kerta toisensa jälkeen torjuttu niitä yrityksiä, joilla haluttiin sitä menokehitystä jarruttaa. Ehkä yleisesti ottaen ei ymmärretty, minkälaiseen taantumaan tämä yhteiskunta menee. Markkinavoimat olivat silloinkin hereillä, jo neljä vuotta sitten. Eivät ne ole mikään viime aikojen ilmiö. Markkinavoimat indikoivat hyvin selvästi niitä tunteja, sitä uskomusta, joka sijoittajien edusmiehillä, jos niin voisi sanoa, on siitä, mikä taloudellinen kehitys tulee olemaan, pysyvätkö asiat hallinnassa vai eivät. Siitä on kyse sen jälkeen ollut kerta toisensa jälkeen, kun markkinavoimat ovat meitä heilutelleet. Toistan jälleen, että markkinavoimat eivät vahvaa taloutta heiluttele.

Turha on mielestäni jälkiviisaasti väittää useammassa puheenvuorossa, että hallitus on velkaannuttanut tämän maan. Niin kuin sanoin, meidän ei ole sallittu enempää jarruttaa sitä velkaantumista. Jokainen tietää, jos vain itselleen on rehellinen, kuinka moninaisia säästötoimia on yritetty esittää, mutta niitä esityksiä on kaadettu ja velkaantuminen on päässyt jatkumaan. Nyt se lasku lankeaa, ja lasku lankeaa osamaksulla maksettavaksi. Viivästyskorko on varsin korkea. Se on paljon enemmän kuin heliborkorko.

Satuin tänä päivänä lukemaan Demari-lehteä, jossa arvosteltiin yllätyksekseni sitä, että elinkeinotuet sittenkin kasvavat. Mielestäni se ei ollut oikein fiksu kirjoitus, koska siinä arvosteltiin sitä, että tutkimukseen ja tuotekehitykseen panostetaan edelleenkin varsin paljon, mikä nostaa tietysti tämän pääluokan menoja. Eiköhän asia kuitenkin ole, käsi sydämelle, että uusia tuotteita, uutta tuotantoa tarvitaan, jotta työpaikkoja syntyy muullakin tavalla kuin yhteiskunnan velkarahalla, ihmisiä kouluttamalla ja työllistämällä. Se on se perusjalka, joka pitää turvata kovalle maalle, ja se vaatii panostuksia siitä huolimatta, että vientiyrityksillä menee hyvin. Mutta kyllä tässä suhteessa on päästävä kansainväliselle tasolle, jotta seuraava taantuma pystytään kohtaamaan paljon monipuolisemman tuoterakenteen ollessa maassa vallassa ja viennin näin ollessa laajemmalla pohjalla kuin tällä hetkellä. Mielestäni tuo arvostelu ei ole paikallaan.

Ed. O. Ojala, en nyt sanatarkasti muista, mutta mieleeni jäi vain, että puhe oli vanhan toistoa. Saman puheen olisi kolmen neljän vuoden takaa voinut lukea eikä kukaan olisi mitään eroa huomannut. Mutta on täällä varmasti tulossa samanlaisia tämän illan mittaan, joten ei nyt ed. O. Ojalaa syyllistetä millään tavalla ainoaksi tässä asiassa.

On nyt ihan turha jälkikäteen viisastella sillä, että on säästetty väärään aikaan. Niin kuin äsken sanoin, kuka siitä puhuikaan, en tiedä, siinä vaiheessa kun säästöjä vaadittiin, niitä tehtiin hemme edestä. Jokainen voi lukea lähipäivinä kirjoituksia ja arvioita siitä, mitä olisi tapahtunut, jos säästötoimia ei olisi tehty. Silloin ei olisi kysytty sitä, raavitaanko pikkuisen juustohöylälä, joka on muotisana eduskunnassa ollut, juustohöylällä höylääminen. Kyllä tässä on kirvestäkin yritetty käyttää varsin huonolla menestyksellä. Silloin ei ollut muuta mahdollisuutta rahoituksen turvaamiseksi kuin rajuja säästöjä. Silloin sanottiin, että säästetään sitten, kun tässä yhteiskunnassa menee paremmin. Nyt menee paremmin, ja kun pieniä työttömyysturvan oikaisuja yritetään tehdä väärinkäytösten estämiseksi, lakko pannaan maassa pystyyn. Kyllä todella on alas menty, mutta sanon tässä jälleen: Edestä löytyy ja viivästyskorkojen kera!

Sitten on sanottu, että verotusta pitäisi yläpäässä kiristää ja alaspäässä korvata. Kansan korvissa tämä on kellojen helinää, kun joku näin suuria viisauksia sanoo. On syytä kertoa rehellisesti myös, mitä se merkitsee, jos alapäästä veroprosenttia kevennetään, kuinka monista miljardeista on kyse ja kuinka suuresta prosentista on kyse yläpään veronkiristyksessä sen jälkeen. Ei ole ollenkaan yksiselitteistä mennä tällä tavalla tekemään. Tietysti, niin kuin sanoin, se on miellyttävän tuntuista, mutta pitää olla totuus asioissa, kun ulospäin kerrotaan. Jos väitetään, että hyvätuloiset tässä yhteiskunnassa eivät lamatakoisiin ole osallistuneet, sekään ei ole totuudenmukaista. Sen näkee jokaikinen hyvätuloinen, joita on valitettavan vähän tässä yhteiskunnassa, tilipussissaan. Väitän, että siihen ovat osallistuneet kyllä hyvätuloiset veronkiristuksen muodossa paljon enemmän kuin monikaan keskituloinen ihminen, pienituloisista puhumattakaan. (Ed. Stenius-Kaukonen: Entäs suurituloisten tukeminen?) — Heiltä ei voida valitettavasti ottaa yhteiskunnan tukia pois, kun he eivät niitä pääsääntöisesti saa. Sekin on syytä sanoa suoraan ulospäin. (Ed. Tennilä: Onko ministerille tullut vaikea olo, kun tulot ovat pienentyneet?) — Kyl-

lä minunkin tuloni ovat riittävästi pienentyneet, mutta en valita!

Mitä sitten tulee yhtiöveron korottamiseen, olen aikaisemminkin varoittanut siitä asiasta. Sekin kuulostaa ihmisten korvissa ihanalta helinältä, kun antaa kuvan, että sesam aukene ja rahasammosta rahaa riittää. Minusta puhe tästä samoin kuin siitä, että ympäristöveroja alati tullaan kiristämään, tulee luomaan sellaista epävarmuutta pääomien ja sijoitusten suuntautumisessa Suomeen sijoituskohteena, että varoitan vakavasti tätä keskustelua jatkamasta. Me tarvitsemme sijoituksia, me tarvitsemme lisää pääomaa, sillä uutta pääomaa ilman tämä maa ei pärjää. Minun mielestäni tässä yhteiskunnassa pitää pääomaa helliä. Se pyörittää tämän yhteiskunnan pyöriä ja luo uutta varallisuutta. Velkaraha ei kyllä mitään uutta luo. Se palaa taivaan tuuliin.

Edelleen rakentamisesta ja ympäristöveroista on syytä kysyä, mitä sitten tehdään, kun taantuma tulee ja yrityksiä on rasitettu erinomaisen korkeilla ympäristöveroilla ja kun ne eivät niitä pysty kunnialla maksamaan. Halutaanko jälleen uusi työttömyyskierre tähän maahan? Annetaan nyt ihmeessä vientiteollisuuden maksaa velkojaan, vahvistaa asemaansa ja pystyä kohtaamaan seuraava taantuma, joka aikanaan vääjäämättä tulee, eikä se kovin monen vuoden takana ole, jotta ei ajauduta jälleen samaan tilanteeseen, jossa velkaantuneen teollisuuden takia ajaudutaan irtisanomisten tielle, yritysten kaatumisen tielle. (Ed. Tennilä: Eikö EU:n pitänyt turvata investointien saanti?)

Mitä rakentamiseen tulee, on syytä kysyä, kenelle täällä nyt oikein rakennetaan. Kyllä tässä maassa rakennetaan sinä päivänä, kun ostokykystä väkeä ja asunnon ostohalukkaita ihmisiä on. Eihän se itsetarkoitus voi olla, että velkarakalla ylläpidetään valtion tukemaa asuntotuotantoa. Kyllä täällä asuntoja on riittävän paljon eikä kukaan jää taivasalle sen takia, että me tässä tilanteessa pikkuisen luovomme 70—80-lukujen perinteisistä asuntotuotanto-ohjelmista ja asuntotuotantotavoitteista. Seiniä on riittävästi tässä maassa moneksi vuodeksi eteenpäin eikä voi siitä lähteä liikkeelle, että yhteiskunnan tuella ja ylimääräisillä korkotuilla ja muilla ylläpidetään ylikapasiteetin pöhöttämää rakennusteollisuutta. Ei se voi olla itsetarkoitus. Tehtaan seiniä on vaikka kuinka paljon: toimistoja, konttoritiloja, myymälöitä ja on meillä asuntojakin. (Ed. Puisto: Vuokra-asuntoja tarvitaan!) Ei semmoiseen tuotantoon tulla pääsemään, jota 70- ja

80-luvulla eritoten ylläpidettiin. Ei se voi olla isetarkoitus.

On ihan toinen ongelma, minkä takia vielä osa rakennustyömiehistä nauttii varsin korkeata, huippusuhdanteen ansiotasoon sidottua työttömyysturvaa. Se onkin jo suurempi ongelma, josta täällä vaietaan kerta toisensa jälkeen. (Ed. Laitinen: Kuinka moni mahtaa vielä nauttia?)

Mitä tulee pääomaliikkeiden verotukseen, josta täällä muistaakseni ed. Kalliomäki, en ole varma, rehellisesti sanottuna en muista, kun en pannut merkille, mutta joku täällä joku tapauksessa jossakin puheenvuorossaan esitti, että asia on aika lailla vakava. Se liittyy tähän samaan yritysverotuksen kiristämiseen sikäli, että tällaisilla puheilla luodaan jälleen epävarmuus siitä, millä tavalla Suomi kuvittelee voivansa yhtyä verottamaan pääomaliikkeitä. Suomi, pikkuinen hippunen Euroopan reunalla, rupeaisi verottamaan pääomaliikkeitä, kun ne vilahtavat tästä maasta yhdellä napinpainalluksella. Siihen ei verottaja perään pääse.

Ei pidä tällaista käsitystä luoda, että me Suomessa yksinään irtaantuisimme tällaisesta järjestelmästä ja muut jättäisivät sen tekemättä. Semoista järjestelmää EU:n sisällä yritetään tällä hetkellä selvittää, ja suuri vastustus on esimerkiksi Lontoossa ja Frankfurtissa, mutta erityisesti Lontoossa, jossa keskeinen osa Euroopan pääomaliikkeitä liikkuu ja ratkaisuista tehdään. He eivät halua sellaista asemaa USA:han ja Japaniin verrattuna, jossa verotusta ei toteuteta. Pääomakauppa tapahtuu siellä, missä se on edullista käydä. Jos me annamme täältä sen kuvan, että me suunnittelemme jotain yksipuolista ratkaisua, se johtaa siihen, että nämä tapahtumat toteutetaan aivan jossain Suomen rajojen ulkopuolella. (Ed. Koskisen välihuuto) — Niin kuin jo aikaisemmin sanoin, eivät nämä ole mitään leikkimisen asioita eivätkä välihuudon arvoisia, ed. Koskinen.

Kyllä kansalle taas menee korviin helinänä, niin kuin sanoin, kun tällaisia käsityksiä kerrotaan, että on joku rahasampo, mistä vedetään ja ongelmat laukeavat. Ne eivät laukea tällä pelillä, vaan tällaiset puheet saattavat laukaista paljon vakavampia kehityksiä yhteiskunnassa. Nämä ovat vakavia asioita. Ei Suomen kaltainen pikkuinen valtio voi turhaan tällaisia epäluuloja virittää. Meillä ei yksinkertaisesti, hyvät ystävät, ole varaa siihen!

Sitten talousrikollisuudesta totean sen, että talousrikollisuuden tutkimiseen, joka on sinänsä vakava asia, on annettu kyllä rikospoliisille selaiset resurssit kuin se itse on halunnut. He eivät

pysty käytännössä sulattamaan enempää resursseja. On annettu laiterahaa. On annettu henkilötöresursseja täysin poiketen niistä menokehyksistä, jotka aikanaan on päätetty. He ovat itse ilmoittaneet, että enempää eivät pysty sulattamaan ja tutkivat niin paljon kuin pystyvät. On tässäkin suhteessa todettava, että tämä prosessi olisi pitänyt aloittaa vuosia, vuosia sitten silloin, kun ylikuumeneminen tässä yhteiskunnassa tapahtui, että olisi pystytty kouluttamaan ammattitaitoista talousrikostutkintaa niin veropuolelle kuin poliisin puolelle. Semmoisen henkilön kouluttaminen käytännössä ammattitaitoiseksi kestää noin pari vuotta. Hetkessä siinä ei ole mitään tehtävissä.

Muutama sana siitä vielä, että täällä on tämä möinen lisäbudjetti-slogan, iskusana, päästetty liikkeelle. En tiedä, mistä. Kun yksi alkaa vanna, että hallitus rakentaa budjettia lisäbudjettien varaan, niin kuoro jatkaa vuoronperään samaa laulua, vaikka kenelläkään ei ole mitään näyttöä lisäbudjeteista. Olen sanonut sen monta kertaa, että ei tämä yhteiskunta ole koskaan selvinnyt ilman lisäbudjetteja, ei koskaan. Suuntaan tai toiseen, mutta sen varaan budjettia ei ehdoin tahdoin rakenneta. Mutta yllätyksellisiä menoja tulee kerta toisensa jälkeen. Jos näitä menoja budjettiin ei ole arvioitu täsmälleen oikein, yllätyksiä tulee jokaikinen vuosi. Mutta sen perusteella tätä budjettia ei ole rakennettu.

Mahdollisen EU-jäsenyyden myötä — toivotavan jäsenyyden myötä — oma ongelmansa tulee olemaan tietysti rakennerahastojen toteutuksessa siinä mielessä se, millä tavalla sieltä rahoja tulee. Se tulee aiheuttamaan omia järjestelyjään, mutta ei aiheuta lisärahan menoa. Ehkä sisäisiä siirtoja tullaan tekemään.

Ohjelman puutteesta olen jo budjettipuheessani puhunut. Sehän pitää sisällään eläkkeet, niin kuin täällä on todettu. Me täällä ummistamme silmämme hyvin tyylikkäästi siltä asialta, että jokaikinen vuosi tämän jälkeen TEL-maksu palkansaajilla ja yrittäjillä nousee, ja me olemme tumput suorana, antaa nousta. Mutta tämän jälkeen ei voida enää valtion kassasta kompensoida sitä verojen kiristystä, joka tämän järjestelmän kautta tulee. Eiköhän olisi korkea aika ottaa meidän kaikkien ja myös tätä vastustavien etujärjestöjen lusikka kauniiseen käteen ja pistää se asia tulevien eläkkeiden kohdalta kuntoon. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ja leikata suuria eläkkeitä!) — Ei se sillä ratkea, että sanotaan, että kyllä se ratkeaa, kun ed. Stenius-Kaukonen varsin hyvin tietää, että siellä ne suuret rahat eivät liiku. —

Pitää laittaa asiat sille tolalle, että tällaista eläke-vajetta ei ole olemassa. Miksi me tämmöiseen verokurimukseen itsemme ehdoin tahdoin ajamme? Myönnän, että onhan se epämiellyttävä päätös tehdä.

Se pitää sosiaaliturvajärjestelmän suhteessa verotuksen uudistamisia ihan varmasti sisällään, ja se pitää toivottavasti sisällään myös työelämän uudistukseen liittyviä uudistuksia, jotka ovat olleet neljä vuotta jäissä. Ei sitten pilkkuakaan niissä laeissa ole pystytty siirtämään, ei pienintäkään, vaikka yrittäjät kokevat sen, että nimenomaan työelämän jäykkyydet ja rakenteet ovat keskeisenä syynä siihen, että uusia työntekijöitä ei palkata. Miksi tämä sallitaan? Tästäkin asiasta vaietaan, kun yritetään keskustelua virittää. Mutta se päivä koittaa.

No sitten, ed. Vistbacka, minun kynäni ei riittänyt laskemaan eikä ollut kalkulaattoria mukana, paljonko se puhe olisi tullut maksamaan. Kyllä se tähän mennessä kallein puhe oli. Onneksi sitä ei tulla toteuttamaan. Suomen kansa ei sitä kestä. Mutta ehkä se oli tyytyväinen niistä kymmenistä ja sadoista lupauksista. On siellä yksi kunnan mies, joka lupaa reilusti. (Ed. Vistbacka: En luvannut mitään!) — Ei, mutta annettiin ymmärtää. Toivottavasti ei ymmärretä rahaa siihen antaa. Toivon vain, että näitä vanhoja puheita voisi kyllä näyttää, kun hän voivottelee velan määrää.

Olisi mielenkiintoista, mutta en viitsi vaivautua lukemaan menneiltä vuosilta budjettipuheita, joissa on arvosteltu kaikkia säästöjä. Niin tahdon muistaa. Ei ainakaan kovin monta säästöä ymmärrystä ole monenkaan osalta saanut. Niissä puheissa jutut menevät aika tavalla ristiriitaisesti, mutta annetaan nyt olla näin vaalien alla lukematta.

Herra puhemies! En aio yltää yhtä pitkään suorituksen kuin edellinen puhuja.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Puheenvuorot, joita ministeri Viinanen kommentoi, tuntuivat tosiaan olevan hiukan iloisessa sekamelskassa hänen päässään, mutta olihan niitä tietysti useita. Ministeri ei todellakaan ole kuulunut siihen kaartiin, joka tulee toimeen palkansaajien ja ammattiyhdistysliikkeen kanssa. Mielestäni olisi hyvä miettiä sitäkin, että olisiko ehkä sysissä ja sepissä yhtä lailla syytä tai niinpäin, että seppä Viinasessa voisi tällä kertaa olla enemmänkin syytä kuin noissa sysissä. Siihen viittasi ministerin puheessa sekkin, että hän totesi neuvottelujen olleen toiselta puolelta tar-

koituksenmukaista asioiden vetkuttelua. Sellainen asenne ilman muuta merkitsee sitä, että ei ole kovin häppöiset mahdollisuudet tehdä todella kestävää yhteistyötä, joka kuitenkin olisi välttämätöntä.

Elvytyksestä silloin, kun se laman syvimmissä vaiheissa oli välttämätöntä, on ollut kyllä selkeä linjariita. On ollut kaksi talouspolitiikan vaihtoehtoista linjaa. Hallituksen linja mielestäni kärsi jo selkeän romahduksen syksyllä 91 devalvaatioprosessissa. Se tarkoitti myös sitä, että hallitus kulutti uskottavuudestaan sellaisen osan, joka ilman laajaa yhteistyöpohjaa merkitsi sitä, että se oli jatkuvassa ongelmakierteessä.

Me olemme elvytyspolitiikkaa suositellessamme lähteneet siitä, että siihen todella liittyy laaja yhteistyö Suomen Pankin, työmarkkinaosapuolten ja hallituksen kanssa. Sanoimme myös sen jälkeen aina, että emme usko tämän hallituksen siihen pystyvän, että tarvitaan uusi parempi hallitus. Mutta meillä on nyt tämä hallitus, ja tämä linjariita on kulminoitunut todella ikävään historiallisen huonoon taloustilanteeseen tässä maassa.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen jatkoi sitä samaa pulinat pois -puhettaan, mitä hän aloitti täällä jo 6.9. Nyt hän kyllä puheenvuorossaan keskittyi tällä kertaa enemmän EU-kysymyksiin, kun viikko sitten hän esitteli meille talousarvion, kun silloin keskustelimme EU:sta. En nyt kommentoi kuitenkaan EU-osuutta ministerin puheesta.

Ministeri ei mielestäni todellakaan asianmukaisesti välittänyt kommentoida budjettipuheenvuoroissa tehtyihin esityksiin, joissa esitettiin vaihtoehtoisia näkemyksiä siitä, miten esimerkiksi voitaisiin saada lisärahoitusta budjettiin ja miten voitaisiin oikeudenmukaisemmin kohdistaa säästöjä. Ministeri vain ylimielisesti kuittasi ne tapansa mukaan mahdottomiksi ja opposition taholta tulleiksi populistisiksi esityksiksi. Olisin odottanut asiallista vastausta.

Toinen asia on, kun ministeri vastasi puheenvuorossaan markkinavoimia koskeviin puheenvuoroihin. Itsekin vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa siihen puutuin. Mielenkiintoista on, että Suomen teollisuus on nyt tänään ilmoittanut toimivansa maltillisemmin kuin puheessani mainitsemani neljä Ruotsin keskeistä teollisuusyritystä ja ilmoittanut, että uhittelunhalua ei ole. Mielenkiintoista on se, että lisäkaneetti siihen näkyi olevan STT:n printissä: ”Mikäli EU-vas-

tustus kasvaa, kärjekkyyks voi teollisuudessa lisääntyä." On tämä aika merkillistä uhittelua, eikä totta, ministeri Viinanen.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen jatkoi tyylikkäästi linjalla "vastustan jyrkästi ympäristöveroja ja pääomaveroprosentin korottamista" ja antoi ymmärtää voimallisoin sanakääntein, että näin korot nousisivat, investoinnit eivät ohjautuisi Suomeen jne. jne.

Rinnalle on syytä palauttaa mieliin, että Suomi on pääomaveroprosenttiparatiisi tällä hetkellä, kuten nykyinen tasavallan presidenttikin aikoinaan totesi, joten kyllä Suomi ja markkinat kestävät tuon prosentin nostamisen 25:stä 28:aan prosenttiin. Ympäristöverojen aivan toisenlaisen tason kestää Ruotsin kansantalous, kestää Saksan, ja kestää Japanin, joissa energian hintakin on nelinkertainen Suomen energian hintaan verrattuna. Vallan hyvin Ruotsi, Saksa ja Japani pärjäävät kansainvälisessä markkinakilpailussa Suomen kanssa.

Minä ihmettelen kauheasti, miksi ministeri Viinanen nyt sanoi, että Suomi ei olisikaan sitoutunut poliittisesti Emun kolmanteen vaiheeseen sen ensimmäisessä ryhmässä. Näinhän nimenomaan pääministeri täällä totesi silloin, kun Suomi haki Euroopan unionin jäsenyyttä.

Yliä ministeri Viinase EU-puheesta. Siitä saattoi saada sen kuvan, että Euroopan unioni olisi jotakin muuta kuin vain 6 prosenttia maailmankaupasta, väsyneitten markkinoiden alue, todellakin väsyneiden, taantuvien markkinoiden alue, jolle Gatt-sopimus, tämä tuoreen Uruquayn-kierroksen sopimus, on ollut suoranaisten sokki, jota halutaan nyt kompensoida sillä, että Suomikin pannaan tavallaan maksu-mieheksi elintarvikkeiden markkina-alueena.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinase puheen alkuosa oli oikein EU-ylityspuheenvuoro, josta tuli mieleen kyllä monenlaisia ajatuksia, kun hän aloitti nimenomaan maataloudesta.

Mielestäni pien- ja perheviljelmät tähän saakka ovat olleet yritystoimintaa hyvin pitkälle. Mielestäni EU:n tukipaketti tavallaan passivoi viljelijäväestöä. Ministeri Viinanen totesi, että markkinavoimat ovat meitä heilutelleet. Näin varmasti on, mutta ehkäpä markkinavoimien takana on ollut suurpääoma ja hyväosaiset ja sen seurauksena, vaikka ministeri Viinanen sanoi, että verot ovat nousseet, kyllä heillä on varaa

maksaakin veroja. Pienituloiset ovat joka tapauksessa osallistuneet suhteellisesti ottaen enemmän maksuihin ja säästökohteisiin mitä on ollut.

Herra puhemies! Mielenkiintoista oli myös se, kun ministeri Viinanen hyvin kauniisti loi kuvan siitä, kuinka nousu tulee Euroopassa EU:n myötä ja Suomi pääsee siitä osalliseksi. Ei kulunut kuin muutama minuutti, ministeri jo totesi, että lamat tulevat muutaman vuoden päästä joka tapauksessa. Olisi mielenkiintoista tietää, millä tavoin tämä sitten perustellaan, kun alussa todetaan, että nousua on.

Herra puhemies! Suurin osa esityksistä, jotka puheenvuorossani olivat, kosketteli tavallaan eri tukimuotojen osittaista yhdistämistä eli vähennettäisiin ihmisten luokulta luukulle juoksumista ja tavallaan luotaisiin vähimmäiseläkejärjestelmä, joka myös vähentäisi byrokratiaa hyvin paljon.

Herra puhemies! Viimeisenä näistä asioista oli takuupalkkajärjestelmä.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kalliomäen puheenvuoron johdosta haluan todeta, että arvostan sinänsä sitä, että sosialidemokraatit ovat tehneet linjapaperin, mutta kun sen sisältöä katsoo, voi todeta, että se on ehkä enemmänkin mielipidepaperi, jossa ei ole juurikaan konkreettisia ehdotuksia.

Eräisiin seikkoihin haluan kiinnittää huomiota. Talouslinjan osalta sosialidemokraatit sanovat, että mieluummin pitäisi panostaa rahaa julkisiin investointeihin kuin elinkeinotoiminnan tukiin. Käytännössä se tarkoittaa, että valtion rahaa laitettaisiin virastotalojen rakentamiseen eikä annettaisiin investointitukea yrityksille. En pidä tämän tyyppistä ratkaisumallia kovinkaan hyvänä. Olen sitä mieltä, että kaikista tuista pitäisi mahdollisimman pitkälle päästä eroon, koska vain sillä tavalla, että tukea ei jaeta, terve talous toimii parhaiten.

Demarit sanovat, että heidän elvyttävä talouspolitiikkansa olisi välttänyt maan pankkikriisiltä. Muistan, kun he ensimmäisen kerran vaativat elvyttävää talouspolitiikkaa tammikuussa 1993, että ero hallituksen ja demareiden käsityksen välillä jäi yhteen miljardiin markkaan niin sanotun elvytyslisäbudjetin osalta. Täytyy todeta, että sillä ei varmasti mitään pankkikriisiä maassamme olisi ratkaistu.

Täytyy myös todeta se, että kun he lähtevät siitä, että sosiaali- ja verotusjärjestelmien muuttamiseksi enemmän työntekoa kannustaviksi olisi tehtävä työtä, niin sanon, että eduskunnassakin on ollut eräitä esityksiä. Julkisuudessa on paljon keskusteltu eräistä niin sanotuista ylituukuksista, joihin ministeri Viinanenkin viittasi puheenvuorossaan sosiaaliturvan puolella, mutta minkään tyyppiset leikkaukset eivät ole tuntuneet sosialidemokraateille kelpaavan.

Mitä tulee tuloverotukseen, jonka keventäminen on toinen keino pyrkiä kannustamaan yrittämistä ja työntekoa, niin tässä suhteessa sosialidemokraatit eivät ole viime aikoina olleet kovinkaan aktiivisesti liikkeellä. Toivon, että tämä linjaus tältä osin on ed. Kalliomäen täällä pitämän puheenvuoron mukainen.

Demarit lähtevät siitä, että maltillista tulopoliittikkaa tulisi harjoittaa. Vaatimus on erittäin hyvä. Toivonkin, että myös SDP:n eduskuntaryhmä ja SDP:n puheenjohtaja pyrkivät vaikuttamaan tänä syksynä ventialojen ammattiliittoihin niin, että tuolla sektorilla ei tehdä kovinkaan merkittäviä palkankorotuksia, vaan että maltillinen ja solidaarinen palkkapolitiikka säilyy. Sanon, että teillä on tässä erittäin suuri ja keskeinen vaikutus ...

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Voin monilta osin yhtyä ministeri Viinaseen talouspoliittisiin linjauksiin. Pääomaverotuksessa ongelmat ovat täällä hetkellä enemmänkin rakenteellisia. Todellakaan ei pidä pääomaverokannalla lähteä nyt tempoilemaan mielestäni kovin helposti.

Ministeri Viinanen osoitti kritiikkiä SDP:n talouspoliittiseen linjaan ja siihen mielelläni yhdyin. Toki voi todeta sen, että ed. Kalliomäen ryhmäpuheenvuoron ajatukset hieman erosivat menneiden vuosien linjauksista, joissa oli Karkkilan kaupungin kunnallispoliittista linjausta tähän saakka. Nyt oli asiallisempi linjaus.

Haluan korostaa yhtä asiaa. Nyt Suomessa olisi aivan välttämättä päästävä pitkäaikaiseen taloudelliseen kasvujaksoon, saatava investoinnit liikkeelle ja korkokanta alas. Tällä tavalla voisimme helpottaa työttömyyttä ja valtion velkaa, mutta tämä ei missään tapauksessa riitä. Tarvitaan rakenteellisia uudistuksia. Me tiedämme, että työttömyys maksaa kaikkine kustannuksineen lähes 50 miljardia ja työttömyysturva-

menot ovat 30 miljardia. Meidän pitäisi välttämättä päästä esimerkiksi työttömyysturvajärjestelmää muuttamaan siten, että se edistäisi ihmisten työhön hakeutumista, työn antamista, oma-toimisuutta, yrittäjyyttä. On käsittämätöntä, että ventialakon uhalla näin kriittisessä tilanteessa mitään Suomessa ei voi tehdä. Tämä ei varmasti ole palkansaajien etujen mukaista Suomessa, vaan jos aiotaan työllisyyttä hoitaa, on välttämättä mentävä rakenteellisiin uudistuksiin, ja siinä mielessä voi lämpimästi yhtyä ministeri Viinaseen linjauksiin.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Aikaisemmin ministeri Viinanen on kertonut suurin piirtein kauhukertomuksia siitä, minkälaista on neuvotella ammattiyhdistysjohtajien kanssa. Tähän saakka niitä vain ei ole uskottu, mutta ilmeisesti nyt vihdoinkin ryhdytään uskomaan ainakin tämän talon ulkopuolella. Olihan parin viikon takainen lakko-älytelmä sellainen opetus, että viimeistään nyt ovat kansalaisten silmät ainakin tässä suhteessa avautuneet.

Ministeri Viinanen sanoi, että päätökset näiden neuvottelujen jälkeen on tehty yksikantaisesti. Ilmeisesti hän tarkoitti sitä, että ay-johtajat ovat tehneet nämä päätökset, ettei pilkkuakaan muuteta työelämän laeista. Kysyn, minkä vuoksi yhdellä eturyhmällä on näin hirvittävä valta Suomessa. Sehän on suurempi kuin MTK:lla. Johduko se siitä, että SDP ei ole koko Suomen puolue, vaan se on niin kytköksissä yhteen ainoaan liikkeeseen, että se ei pysty hallitsemaan Suomea ensi vaalien jälkeen? Eiväthän kaikki työelämän lait voi olla sellaisia, että ne ovat määränemistön takana, mikä olisi vaatinut eduskunnan opposition tukea.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Ministeri Viinaseella on otsaa väittää, että hallituksen ehdotukset työttömyysturvan leikkauksista olisivat olleet vain ehdotuksia työttömyysturvan väärinkäytön estämiseksi. Tämä osoittaa, että ministeri Viinanen ei työttömyysturvajärjestelmää tunne. Hän myös syyttää rakennustyöläisiä, joilla saattaa olla ollut hyvä palkka työttömyyspäivärahan perustana hyvänä aikana. 30 000 markan kuu-kausipalkalla saa alle 10 000 markan työttömyyspäivärahan, ministeri Viinanen. Olen kyllä samaa mieltä, että se on riittävä.

Mutta minkä takia 30 000 markan palkalla pitää saada 20 000 markan eläke, sitä en ymmär-

rä. Tulen palaamaan tähän asiaan puheenvuorossani yksityiskohtaisemmin. Miljardiluokan säästöt saadaan sillä, että porrastettaisiin myös eläkkeitä ja laitettaisiin katto niille niin kuin työttömyyspäivärahat ja sairauspäivärahat on tällä hetkellä porrastettu.

Ministeri Viinanen luki madonluvut työntekijäjärjestöille ulkoparlamentaarisen voiman käytöstä viime viikolla. Markkinavoimat horjuttavat ulkoparlamentaarisin keinoin hallitusta paljon enemmän kuin työntekijäjärjestöt konsanaan ovat kyenneet. Miksi ihmeessä ministeri Viinanen näille vain käsiä taputtaa ja toteaa, että ne eivät reagoisi, jos talous olisi terve? Kenen kriteereillä määritellään, mikä on terve talous? Markkinavoimat määrittelevät sen omilla kriteereillään, ja ne edustavat pieniä pääomapiirejä tässä maassa.

Ministeri Viinanen alkuosassa puheenvuoroaan todella käsitteli EU:n vaikutusta sosiaaliturvaan ja oli sitä mieltä, että Suomi elleen on turvallinen hyvinvointipalvelujen osalta. EU ei tähän vaikuta, me saamme itse täällä päättää. Jos päätösvalta jätetään ministeri Viinasen käsiin, turvallisuus on kyllä kaukana.

Ed. T u o m i o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin kiittäisin ministeri Viinasen puheen alkua, joka osoittaa, että kun hänellä on aikaa valmistaa puheenvuoronsa, niistä tulee hyviä ja asiallisia. Mutta loppupuolella hänellä oli nuorten avustajien hätäisesti kyhäämiä muistiinpanoja ja jälki oli vähän sen näköistäkin.

Kiinnitin huomiota siihen, että myös ministeri osasi painottaa sitä, että rahaliiton kolmanteen vaiheeseen liittymisestä täytyy tehdä erikseen päätös eduskunnassa. Tämä on tärkeätä ja tämä tulisi myös eduskunnan vastauksessa todeta, ei siksi, etteikö rahaliitto voisi olla ihan oikea päämäärä, mutta ennen kuin sitoutuminen tehdään, on tiedettävä, missä asemassa työllisyys on eurooppalaisella tasolla sen tavoitteissa ja minkälaisia tasausjärjestelmiä sen olemassa ollessa on silloin eurooppalaisella tasolla luotu. Sillä pelkät joustot, ministeri Viinanen, vaikka ne ovatkin tarpeellisia, eivät välttämättä asioiden hoitoon riitä. Joskus kannattaisi pohtia, mikä sisään rakennettu ristiriita on joustovaatimuksen ja sisämarkkinoiden tavoitteiden välillä, jotka tähtäävät siihen, että hintataso myös tuotannon tekijöiden osalta vähitellen yhtenäistyy koko sisämarkkina-alueella.

Pääomaveron hän torjui kyllä hyvin löysin perustein, koska me esityksissämme pyrimme ni-

menomaan suurin piirtein eurooppalaiseen tasoon emmekä yhtään ylemmäksi. Olemme valmiita eurooppalaisella tasolla luomaan tässä yhtenäistä käytäntöä.

Ympäristöverojen ideaa ministeri ei kylläkään ymmärrä, koska niillä tähdätään nimenomaan ympäristöhaittojen vähentämiseen, ei sinänsä finanssipoliittisiin päämääriin. Siitä myös seuraa, että jos painopistettä siirretään ympäristöhaittojen verottamiseen, voimme vähentää esimerkiksi välillisiä työvoimakustannuksia, millä olisi positiivisia, rakenteellisia vaikutuksia myös seuraavaa lamaa ajatellen.

Mitä ed. Sasin puheenvuoroon tulee, niin todettakoon, että noin löysillä puheilla ei pärjää edes kokoomuksen puheenjohtajakisassa.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinasen moniin näkemyksiin voi yhtyä, mutta eräät seikat taas osoittavat sitä, että aika on kulkenut ministeri Viinasen ohi auttamattomasti ja että tulisi kääntää uusi lehti tämän yhteiskunnan historiassa.

Yksi asia, johon kiinnitin huomiota, on se, että ministeri Viinanen on aina vaikeina aikoina todennut, kun on puhuttu elvytyksestä, että kun vaihtotase muuttuu positiiviseksi ja kun muut edellytykset ovat olemassa, niin silloin kun on pelivaraa, voidaan lähteä elvyttämään. Nythän on osoittautunut, että vienti ei meidän työllisyytämme kohenna. Sitä kohentaa vain sisäinen kasvu ja kehitys, joka liittyy kotimarkkinoihin, sisämarkkinoihin. Näin se on, ministeri Viinanen.

Minä haluaisin kuulla, miksi te olette muuttaneet mielipiteenne. Vaihtotase on nyt positiivinen ja monet muut seikat edesauttavat sitä ajattelua, että nyt pitäisi saada kotimarkkinat hitaasti ja hiljaisesti pyörimään; ei vauhdilla, koska siihen ei ole varaa. Meillä on 80-luvulta oleva tuotannon varastojen ruuhka vieläkin edessä. Esimerkiksi rakennuspuolella kovin nopeaan elvytyksen ei ole mahdollisuutta. On kuitenkin pakko lähteä tälle linjalle, muuten me säästämme itsemme kuoliaksi.

Ihan lyhyesti, herra puhemies, vielä Emusta. Emun liekanaru Suomen kaltaiselle maalle on liian lyhyt. Me emme selviä siinä. Me olemme aina joutuneet käyttämään vähän pidempää naruja, devalvaation arua. Suomessa ei sisäiseen devalvaatioon olla valmiita. Se merkitsisi näilläkin devalvaatioprosenteilla, joita kellumisen kautta

on tapahtunut, ainakin 30 prosentin palkan alenuksia. Tämä vaikuttaa tällä tavalla. Toisin sanoen on mahdollisuus, että me tulemme menestymään herkillä taloudellamme Emun jäsenenä ja sillä liekanarulla, joka meille silloin annetaan.

Ed. **K o r k e a o j a** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Viinanen käytti puhdaslinjaisen markkinatalousmiehen puheenvuoron, hyvin loogisen ja johdonmukaisen suurimalta osalta. Mutta en kerta kaikkiaan voi ymmärtää, että hän maatalouspolitiikasta puhuesaan totesi, että nykyinen tilanne on kestävämmällä tolalla, ja antoi ymmärtää, että siirtyminen EU-maatalouspolitiikkaan korjaisi tilanteen. Tilannehan EU-maatalouspolitiikan mukaisessa kuviossa on sellainen, että hitustakaan markkinatalouden elementtejä ei ainakaan eteläsuomalaisen maatalouden osalta näillä näkymin jää jäljelle. Kaikkalainen taloudellinen ohjaus, kaikkalainen markkinaohjaus häviää sen myötä, kun maatalojen liikevaihdosta puolet tai jopa yli puolet tulee luukun kautta. Pidän hämmästyttävänä sitä, että henkilöt, jotka puhuvat markkinataloudesta syvällä rintäänellä, samaan aikaan ovat ehdottamassa tällaista systeemiä.

Toteaisin ed. Kalliomäen puheenvuoron logiikasta sen, että hän sanoi, että Ahon — Viinaseen hallitus tuhoaa seuraavan hallituksen toimintamahdollisuudet, kun jatkumo syntyy vääjämättä. Hän jätti mainitsematta sen tosiasian, että myös edellisessä saumassa oli samanlainen tilanne — politiikkaa piti jatkaa siltä pohjalta, mihin oli tultu — ja vielä senkin, että jopa sitä edellisen hallituksen kohdalla oli sama jatkumo. Ehkä tässä kannattaisi olla rehellinen ja huomata, että kaikki vaikuttaa kaikkeen.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. **K o s k i n e n** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tuomioja jo koskettelikin ministeri Viinaseen sitä puheen kohtaan, jossa hän käsitteli Euroopan unionin valkoista kirjaa, eurooppalaista työllisyyspolitiikkaa. Siinä kiistämättä etukäteen ministerin tarkkaan puntaroima teksti ei oikein sopinut ministeri Viinaseen suuhun. Nimittäin hän oli hyväksymässä Euroopan tasolla sosialidemokraattista aktiivista työllisyyspolitiikkaa, jota hän Suomessa on taas aktiivisesti vastustanut. Valkoisen kirjan tekstit sopivat kyllä sosialisti Jacques Delorsille, mutta ehkä eivät niin hyvin ministeri Viinaseelle. Toivottavas-

ti tämä muutos jatkossa siirtyy myös suomalaisen työllisyys- ja työvoimapolitiikan puolelle.

Toiseksi työmarkkinaneuvottelujen huonosta ilmapiiristä. Ehkä hallituksella on ollut hyviä ja vilpittömiä pyrkimyksiä ihan yhteiskuntasopimusajatuksista lähtien, mutta kaikkihan ne on pilattu jo etukäteen. On joko pääministeri Aho tai ministeri Viinanen lähtenyt töksäyttelemään sellaisia yksipuolisia kantoja, joilla on ehkä kerjätty aplodeja tietyiltä yrittäjäpiireiltä mutta joilla on väkisin nostettu ammattiyhdistysliikkeen ja palkansaajien karvat pystyyn. Jos etukäteen on jo tällainen luottamus ja uskottavuus hallituksen toimesta viety, niin aika turhaa on odottaa rakentavaa yhteistyötä.

Sosialidemokraattien puolella olimme toki toivoneet, että tällainen yhteistyö olisi pystytty myöhemmin aikoina rakentamaan, mutta ehkä nämä yritykset ovat jääneet turhan ponnettomiksi hallituksen jatkotaipaleellakin. Tärkeintä olisi löytää tällaisissa elintärkeissä kysymyksissä riittävää konsensusta ja yhteistyöhakuisuutta. Siihen me vielä tämän vaalikauden lopputaipailella olemme valmiit.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

V a l t i o v a r a i n m i n i s t e r i V i i n a n e n: Arvoisa puhemies! Mitä tulee yhteistyöhön ammattiyhdistysliikkeen kanssa, totean, että historian kokemus on osoittanut, että se käy kalliiksi. Yleensä hintana on sellaista lainsäädäntöä, jonka jotkut muut maksavat. Siitä pöydästä ei ole etujen kaventamiseen minkäänlaista mahdollisuutta löytää yhtä pienintäkään rakoa. Kun sanoin — joku täällä käytti sanaa seppä Viinanen, jollen väärin kuullut — kyllä seppä Viinanen olisi todella suosittu siinä porukassa, jos menisi taalapinkka kourassa niihin neuvottelupöytiin. Se on muuten totinen tosi.

On se nyt merkillinen asia, että ammattiyhdistysliikkeen asiat tässä yhteiskunnassa ovat jollain tavalla sellaisia, että niistä ei saa ääneen edes puhua. Ei todellakaan. Minä en ainakaan vaike. Sen olette huomanneet. En tulevaisuudessa. Kyllä asia on sellainen, että jos valtion verovaroin kustannetusta budjetista, josta kolmannes tulee lainarahalla, voidaan lukkiutua kolmikantaneuvottelujen taakse, josta ei ikinä saada mitään irti, niin ei tällainen peli vetele. Se ei kerta kaikkiaan vetele. Tulee pää vetäjän käteen.

Täällä ihmeteltiin sitä, miksi näitä toimikuntia ja muita on tehty. Sanon vielä, että ne on jo sen

takia laitettu, ettei halutakaan ehkä toiselta puolelta sopimusta. Otetaan esimerkiksi Lehdon eläketuimikunta eläkekomitea, mikä se olikaan nimeltään. Siinä oli erittäin laaja jo sinipunana aikana liikkeelle pantu selvitys, jossa pyrittiin selvittämään, mikä tämän eläketurvan kohtalo tulee olemaan ja maksujen kohtalo. Jo silloin, vuonna 91 muistaakseni esitys tuli loppuvuodesta, oli täysin selvää, mihin se johtaa. Se ajettiin tuponeuvottelujen jälkeen. Sen jälkeen perustettiin taas joku työryhmä. Seuraavien tuponeuvottelujen jälkeen sekin oli valmis. Näinhän tämä ongelma on edennyt, ja kansa maksaa veronkorotuksena tel-maksun korotuksena ja maksaa muuten rankasti tulevana vuosina, ja me ummistamme silmät täältä. Ammattiyhdistysliike ummistaa silmät täältä ja otetaan velkaa ulkomailta. Tämähän vaan loppuu tämä peli.

Sitä on ihan turha tällä asialla yrittää väittää, että me voimme iänkaiken ulkomaisella rahoituksella hommaa hoitaa. Ei voi olla niin pyhä asiaa tässä maassa ei millään elinkeinosektorilla, ei millään yhteiskunnan sektorilla, ettei siihen tulevaisuudessa tulla kajoamaan. Turha antaa kansalaisille sellaista kuvaa, että on asioita, joita ei jouduta uudelleen ajattelemaan. Ei ole saavutettua etua, jos se ulkomaisella rahoituksella joudutaan rahoittamaan. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei eläkkeitä ulkomaisella rahoituksella rahoiteta!) — Mitä tulee eläkkeisiin, minä palaan siihen hetken kuluttua.

Palataan siihen teollisuuden uhitteluun. En ole itse nähnyt sitä STT:n liuskaa, jossa sanottiin, että jos EU:n vastustus kasvaa, voidaan otteita koventaa — en muista siteerata, kuinka se oli sanottu. Eihän se mitään uhittelua ole. Sehän on realismia. Eihän kukaan tähän maahan ajattele investoivansa lisää omia rahojaan teolliseen tuotantoon, jos ei voi varmasti tietää, että se teollinen ympäristö, se yritysilmapiiri on eurooppalainen talousyhteisö. Sijoittajat menevät sinne ja heillä on täysi oikeus joka ikisellä omat varansa sijoittaa juuri sellaiseen ympäristöön, missä kokee sen rahan poikivan parhaimman tuloksen. Jos se ei ole Suomi, niin se on joku muu maa. Tarjouksia on vaikka kuinka paljon. Ei tällaisilla asioilla pidä leikkiä eikä aliarvioida, mihin pääoma sijoittuu.

Ei sellaista kuvaa pidä antaa ulospäin, että nämä ovat vähäpätöisiä asioita. Eduskunta tekee siinä anteeksiantamattoman virheen Suomen tulevaisuuden kannalta, jos tällaisiin asioihin suhtaudutaan tällä tavalla. Se on vakava varoitus teollisuudelta ihan samalla tavalla kuin Ruotsis-

sa tapahtui. Ne on totisia poikia. Siinä on kyseessä sijoittajien rahat, jotka on osakepääomaan sijoitettu olkoon se sijoittaja kuka tahansa, ja teollisuusjohdon tehtävä on huolehtia, että se raha tuottaa parhaan mahdollisen tuloksen, ja sijoittaminen hakeutuu aina siihen paikkaan, jossa se parhaiten rahaa tuottaa.

Pääomaveroprosentista ei pidä antaa väärää todistuksia, sitä kuvaa, niin kuin aikaisemmin sanoin, että meillä on nimellisesti alhainen pääomaveroprosentti. Järjestelmä ei ole vertailukelpoinen edes esimerkiksi Ruotsiin, jossa teollisuudella yrityksillä on varausmahdollisuudet, jotka meiltä on oleellisilta osin poistettu. On sanottu, että Ruotsin efektiivinen yritysverokanta on 28 prosenttia, jos vertailukelpoista lukuna pidetään Suomessa 25:tä. Ei nämä luvut ole ollenkaan vertailukelpoisia. Vaihtelu on aivan toisenlaista luokkaa, mitä annetaan ymmärtää. Sanon edelleenkin, että näillä asioilla ei pidä leikkiä.

Mitä tulee tähän energiaveroon, niin tosiasia tietysti on, että energiaa verotetaan, mutta niin kuin sanoin aikaisemmin, ei pidä lähteä silläkään leikittelemään sikäli, että me lähdemme kulkemaan omia polkujamme kilpailijamaista välittämättä. Me olemme nyt jo Euroopassakin energiaverotuksessa varsin kärkeämaavaltio. — (Ed. Tuomioja: Ei pidä paikkaansa!) — Aivan riittävällä tasolla olemme kärkipään valtio, sitä on turha kiistää. — On turha myös väittää, että sillä aukeaisi kaikki urut, niin kuin aikaisemmin sanoin, että sitä kautta pystytään rahoittamaan milloin tuloveron kevennystä, milloin työnantajan välillisiä työvoimakustannuksia, milloin sosiaalisia etuuksia. Ei se sellainen rahasampo ole käytännössä. On turha sellaiseen uskoon tuudittautua.

Mitä Emu-epävarmuuteen tulee, ed. Pulliainen, sanoin sanatarkasti niin, että Euroopan rahaliitto on kauaskantoinen projekti ja osin vielä vaikeasti arvioitavissa, mutta Emulla peloteltuun ei ole perusteita. Euroopan rahaliiton toteutuminen on epävarmaa. Suomea ei siihen vasten tahtaan pakoteta osallistumaan. Suomi liittyy kolmanteen vaiheeseen yhteisen raha- ja yhteisen keskuspankin järjestelmään, kun eduskunta arvioi tämän etujemme mukaiseksi ja toistaiseksi on arvioinut aikanaan. Mutta niin kuin sanoin, suuria epävarmuuksia sen kolmannen vaiheen toteutumiseen on monessa maassa esitetty. Sellaisella on turha tässä vaiheessa edes enää keskustelua jatkaa. Aika tulee sen näyttämään.

Se oli EU:ta ylistävä puhe, sanoi joku. Ei se mikään ylistävä puhe ollut. Sanon, että katson,

jos tarkkaan panitte korvan taakse, mitä sanoin, katson velvollisuudekseni kertoa oman näkemykseni. Jos se viesti ei vielääkään mennyt perille, mitä tarkoitin sillä, sanonpa sen suoraan. Ajatelkaapa! Tällaiseen maahan, joka joutuu 120—130 miljardia hankkimaan rahaa joka ikinen vuosi vanhojen lainojen kattamiseen ja uuden alijäämän kattamiseen, miten siihen suhtaudutaan kansainvälisillä rahamarkkinoilla? Ulkoa katsoen, maa, joka haluaa eristäytyä Euroopan unionista hämäämään Venäjän rajanaapuriin ja Ruotsin, Euroopan väliin. Ei ole kovinkaan häävi kohtalo ajatella. On varmasti turvallisempiakin maita yhteisöjä, joihin sijoituksia voidaan tehdä. Ei se ole realiteetti, että saa myönteisen reaktion myös rahamarkkinoilla.

Minä sanoin oman näkemykseni, ja jokaisen on tehtävä johtopäätökset siitä, luottavatko rahamarkkinat siihen, että talouden kehitys jatkuu vankkana Suomessa vai ei silloin, jos jääme EU:n ulkopuolelle. Siitä voi johtopäätöksiä tehdä jokainen, millä tavalla rahoitetaan sosiaaliturvaa, millä tavalla rahoitetaan sosiaaliturvaa, millä tavalla rahoitetaan maataloutta jne.

Ed. Ala-Nissilä sai vastahuutoja siitä, miksei tuoda työttömyysturvajärjestelmän uudistamista. Sehän tuotiin. Se tuotiin niihin kuuluisiin teidän suosimiinne kolmikantaneuvotteluihin. Se oli valmisteltu kolmikantaisesti, järjestelmä valmis, ja jälleen se tyrmättiin. Sitä asiaa ei voitu edistää budjettiin asti, ei sitten millään. Järjestelmä, joka olisi tervehdyttänyt työttömyysjärjestelmää ja mitoittanut sen ehkä oikeammalle tasolle kuin se tällä hetkellä on.

Kun sanoin, että väärinkäytöksiä ilmenee työttömyysturvassa, ehkä sanonta on hieman väärä. Tarkoitan sitä, että ei voi lähteä siitä liikkeelle, että vuosien takaista ansiotasoa tai ansion mukaista päivärahaa pidetään sinänsä keinotekoisesti yllä. Yhteiskunta tukityöllistä muutamaksi kuukaudeksi, ja palataan jälleen sille vanhan korkean ajan palkan ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle. Eihän tämä ketään työntekoon innosta. Ei näin voida jatkaa. Siitä oli äsken kyse tässä työttömyysturvajärjestelmässä, joka kaatui lakonuhan edessä. Ja täällä sallitaan kaikki tämän tapahtua. Sitä tässä yritettiin katkoa. (Ed. Stenius-Kaukosen välihuuto) — Ei tämä ole välihuutojen paikka, ed. Stenius-Kaukonen. Tämä on äärimmäisen vakava asia valtiontalouden kannalta ja työnteon motivaation kannalta.

Tämä on järjestelmä, joka ei ainakaan houkuttele työnteon vastaanottamiseen silloin kun sitä tarjotaan. On kymmeniä, satoja kirjoja, joita

tästä on osoituksena: Tämä järjestelmä on laho, ja se tulee korjata. Se ei onnistunut nyt, mutta sanoin, että korkojen kera edestä löytyy. Odottaa vain!

Tuli jo sanottua ympäristöveroista.

Ed. Aittoniemelle toteaisin vielä sen, että kun vaihtotase on positiivinen — se muuten on vastikään tullut, on toinen kuukausi kun taitaa olla positiivinen, että ei tässä nyt niin suurta hurraamisen paikkaa ole ... (Välihuutoja) — Jaa, että silloin voidaan varovasti elvyttää. Onko se varovaista elvyttämistä, että 70 miljardia lainataan rahaa ja pannaan käyttöön? Se on puhdasta elvytystä, kun kansalle ja yrityksille annetaan rahaa, että ne pysyvät hengissä ja pystyvät kuluttamaan. Aivan samanlaista elvytysrahaa kuin mikä tahansa muu. Sitä on käytetty nyt neljättä vuotta ja tulos näkyy. Tämä on vaikein tie, mitä kuljetaan, yrittämällä velkarahalla elvyttää tätä yhteiskuntaa. Kyllä meillä lähtee kotimarkkinat liikkeelle, kauppa on elpymässä ensimmäisen kerran kaikilla sektoreilla, pk-sektorilla on investointidotuksia, on työllisyystilanne parantumassa, on tuotanto kasvamassa. Pikkuhiljaa, niin kuin ed. Aittoniemi totesi, näin tapahtuu eikä nopeammin tarvitse tapahtuakaan. Se on sula mahdottomuus.

Mitä tulee Emu-kriteereihin ja niiden toteuttamiseen, on epäolennainen asia, olemmeko me EU:ssa vai ei sen takia, etteikö meidän tarvitsisi noudattaa Emu-kriteerin tarkoittamia taloudellisia reunaehtoja. Sehän tarkoittaa sitä, että Suomen edun nimissä on pakko supistaa budjettialijäämää, on pakko pitää alhaisesta inflaatiosta huoli, on pakko pitää velkaantumisen kurissa ja alhaisemmalla tasolla ja pitää myös korot kurissa. Ei siihen EU vaikuta, vaan Suomen kansan, Suomen kansalaisten oma etu edellyttää, että tällaista politiikkaa noudatetaan. Jos se sitten sopii EU:n pirtaan, niin hyvä on. Se on vain tehty meidän oman etumme nimissä. Valitettavasti joistain kohdista ollaan varsin kaukana niin alijäämän suhteen kuin velkaantumisenkin suhteen. Sitä taivalta tässä on yritetty kulkea epätoivoisesti nämä kolme ja nyt neljättä budjettia.

Mitä tulee EU:n työelämän asioihin, on aika mielenkiintoista todeta näissä kokouksissa, joissa olen muutaman vuoden käynyt, joka ikisessä Euroopan maassa olevat edustajat, ainakin valtiovarainministerit, joka ikisessä maassa vaaditaan työelämän uudistamista, työelämään lisää joustavuutta. Ja joka paikassa sama vastustus jatkuu. Yrittäjät kokevat, niin kuin sanoin aikaisemmin, että työelämään pitää saada joustoa,

että he uskaltavat joustavasti palkata ihmisiä ja toisaalta päästä myös joustoihin palkkakustannuksissa silloin, kun yritys ei pysty maksamaan. Ei millään pakolla palkkaa voida repiä, jos ei pysty maksamaan. Sama vastustus jatkuu joka maassa ja samat alijäämät jatkuvat joka maassa ja sama velkaantuminen joka maassa. Eikö tästä umpikujasta nyt ymmärretä vetää johtopäätöksiä? Oltaisiin Suomessa siinä suhteessa edelläkävänä esimerkkinä.

Ed. Pekkarinen merkitään läsnä olevaksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. L a h i k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen, kuten monet muutkin hallituspuolueiden edustajat, syyllistävät täällä ay-liikettä ja kokevat sen kansa neuvottelemisen hyvin ongelmalliseksi. Ministeri Viinanen totesi jopa, että pyhiä asioita ei ole ainakaan ammattiyhdistysliikkeen kohdalla, joka ajaa jäsenistönsä oikeuksia hallituksen toimia vastaan.

Sen sijaan MTK:hon ei ole kohdistunut minäkäänlaista kritiikkiä. Päinvastoin ministeri Viinanen ansiokkaasti puolustaa maatalouspolitiikkaa ja maatalouden suurta osuutta budjetista, kuten täällä esiintyneet muutkin hallituspuolueiden edustajat huolimatta siitä, että juuri MTK:n harjoittama edunvalvontapolitiikka on paisuttanut valtion budjettia kohtuuttomasti ja on tällä hetkellä johtamassa Suomen todelliseen katastrofiin kiristäessään Euroopan unionin jäsenyyden vastustamisella, mikäli kansallista tukipakettia ei täällä eduskunnassa hyväksytä. Nämä ovat sentään kai eri suuruusluokan kysymyksiä.

Täällä puhujien mieleen ei ole kai juolahtanut, mitä meille tämän seurauksena tapahtuu, mikäli MTK onnistuu pyrkimyksissään, mitä tapahtuu maataloudelle. Meille ei ole tuotu eduskuntaan sitä vaihtoehtoa, jossa tätä kurjuutta jaettaisiin ihan omasta takaa myöskin maataloudelle tässä valtakunnassa.

Ed. S a r i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Poliittiseen keskusteluun näyttää levinneen erittäin vaarallinen hokema. Se hokema on puhe energiaverotuksesta. Sitä käyte-

tään sellaisella tavalla ja sellaisessa tarkoituksessa, että annetaan ikään kuin kuulijoiden ymmärtää, että energiaveroja kiristämällä voitaisiin tuloverotusta, joka on kamalan korkea, oleellisesti vähentää. Näinhän ei, rouva puhemies, todella kuitenkaan ole asian laita, eivätkä tätä puhujatkaan oikeastaan tarkoita.

Otetaanpa muutama esimerkki! Kun tankkaatte satasella, 73 markkaa menee veroa valtiolle. Suomen tasavalta peri energiaveroja viime vuonna 18 miljardia markkaa. Energiaveroja nostetaan myös tulevassa budjetissa. Teollisuudelle, vaikka se on varsin energiaintensiivistä, lasku on huomattavasti suurempi kuin oletettua oli. Suomalainen omakotiasukas keskimäärin käyttää energiaa 27 000 markkaa vuodessa, siitä menee 17 000 markkaa veroihin.

Suomi on energiaintensiivinen maa niin kotitalouksien kuin yritystoiminnan osalta. On mieleltöntä puhetta, että energiaverotuksilla voitaisiin ratkaisevasti vaikuttaa tuloverotuksen alentamiseen. Tilaa tuloverotuksen alentamiselle syntyy vain, kun me saamme säästöjä valtiontaloudessa aikaan, kun me järjestämme tulonsiirtojärjestelmämme oikeaan uskoon ja panemme julkisen talouden nykyistä paremmalle tehokkuurille. Se on ainoa lääke. Oikotietä ei ole onneen!

Ed. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Viinanen on kyllä hyvin johdonmukainen omassa esiintymisessään ja puheissaan. Hän käyttää samaa taktiikkaa ay-liikettä kohtaan niin kuin kamikatzelentäjä: silmät kiinni, antaa korvissa suhista. Mutta se on minun mielestäni yllättävää, että valtiovarainministerinä hän myös näkee EU:n ja Emun kautta samanlaisia piirteitä. Hän ei käytä ollenkaan analyysiä, ei analysoi sen vaikutuksia, ei erilaisia tutkimuksia hyödynnä eikä tiedosta, ja kumminkin kaikki talousoppineet ovat sitä mieltä, että myös Emuun liittyy ongelmia. Mutta kuten sanoin, ministeri Viinanen on hyvin johdonmukainen kamikatzelentäjän tyylillään, mutta se saattaa olla kansantaloudelle yllättävän kallista tyylä.

Ei Emulla kukaan ole yrittänyt pelotella, vaan esittää myös toisenlaisia arvioita, joita siihen kiistatta liittyy. Yhteinen talouspolitiikka on kiistatta toisaalta hyvä asia, mutta on pakko kysyä, kenen ehdoilla sitä yhteistä talouspolitiikkaa harjoitetaan. Jos sitä harjoitetaan suurpääoman ja suurteollisuuden ehdoilla, se ei välttämättä todista vielä kyllä sitä, että se Suomessa kansalaisille on kaikista paras vaihtoehto.

Näkemykset siitä ovat valtiovarainministerinä ministeri Viinasella uskomattomia, kun seuraavassa lauseessa jo väittää, ettei yritys- ja pääomapiirejä saa mitenkään rasittaa. Niitten pitää maksaa velkoja ja varustautua seuraavaan lamaan. Edellä hän on kertonut, että kun EU:n ja Emun kautta ei seuraavaa lamaa ole missään edes hamassa tulevaisuudessa näkyvissäkään, uskottavuus on kyllä siinä suhteessa jo täysin nolla.

Kyllähän nyt on muistettava, että ei vientiveron idea mistään tule. Kauppataseen ylijäämä alkaa olla sitä suuruusluokkaa, että kyllä myös vientiteollisuuden pitäisi osallistua tämän yhteiskunnan kustannuksiin eikä eristäytyä ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s
(koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellisessä puhemiesvuorossa ollut varapuhemies Pelttari syrjäytti ensimmäiseltä kommenttikierrokselta ryhmäpuhujien ulkopuolelta kaikki naiset ed. Stenius-Kaukosta lukuun ottamatta. Toivottavasti nämä terveiset menevät perille! Me muut saamme sitten kommentoida ministeriä hänen häivytyään.

Ministeri Viinanen ei näytä oppivan ikinä tajuamaan, että myös työhön kohdistuvat verot maksetaan yritysten tuotosta, ei pelkästään pääomaveron tai ympäristöveron. Häntä ei näytä lainkaan huolestuttavan se, että työvaltaiset elinkeinoalat eivät kykene kehittymään Suomessa. Hän paheksuu ammattiyhdistysliikettä uhkailuista, mutta suurteollisuuden johtajien uhkailujen edessä hän on sulaa vahaa. Hallitus haluaisi panna verolle mustikan ja puolukan poiminnan, mutta ei halua verottaa ennätysvoittoja kahmivaa automatisoitua vientiteollisuutta. Jos tämä tehtäisiin ympäristöveroilla, voitaisiin samalla ohjata kansantalouden kehitystä pitkällä tähtäimellä välttämättömään ekologisesti kestäväan suuntaan. Ministeri Viinanen pelkää ympäristöverojen aiheuttavan epävarmuutta kansantalouteen. Minä väitän, että kansantalouteen aiheuttaa paljon suuremman epävarmuuden työn ylikireä verotus.

Työllisyys ei parane eikä budjettivaje umpeudu, jos taloudessa kasvavat vain automatisoidut alat, jotka pääsevät veroista kuin koira veräjästä.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron kommentoidakseni ministeri Viinasen puheen sitä

osaa, jossa hän käsitteli EU-jäsenyyden vaikutuksia talouspolitiikkaan ja sosiaaliturvaan. Mielestäni hänen arvionsa oli oikea. Ilmeisesti jos jäämme Euroopan unionin ulkopuolelle, joudumme tiukempaan kilpailutilanteeseen ja talouden sopeuttamiseen kuin unionin sisällä.

Virkavaltaisena EU ei tietenkään ole mikään ihanteellinen ratkaisu, mutta yhdyin kyllä siihen ministeri Viinasen arvioon, että parempaakaan yhteistyömallia tai järjestöä ei tällä hetkellä Euroopassa ole tarjolla ratkaisemaan niitä ongelmia tai antamaan välineitä niiden ongelmien ratkaisemiseen, joita Euroopan valtioilla yhdessä on.

Myös kiinnittäisin huomiota ministeri Viinasen vertailuun yhdysvaltalaisen, japanilaisen ja eurooppalaisen hyvinvointimallin välillä. Mielestäni hänen johtopäätöksensä oli oikea. Eurooppalaisessa keskustelussa, jota käydään tämän ns. Valkoisen kirjan ympärillä, monesti myös ihannoidaan Yhdysvaltoja hyvänä esimerkkinä siitä, että siellä on kyetty luomaan työpaikkoja ja ylläpidetty kilpailukykyä. Kuitenkaan Yhdysvalloissa ei ole kyetty tasaamaan eroja köyhien ja rikkaiden välillä. Julkiset palvelut ovat heikotkotasoisia, ja kansalaisten yleinen turvallisuudentunne on myös heikko. Eli olen samaa mieltä siitä, että hyvinvointiyhteiskuntaa on uudistettava kotimaiselta ja — myös voi sanoa — eurooppalaiselta pohjalta ja haettava sosiaaliturvaan, verotukseen ja työmarkkinoihin ratkaisuja, jotka tukevat uusien työpaikkojen luomista.

Ed. Hassi voi jättää huolehtimisen tästä marjaverotuksesta. Marjanpoimintaa ei aiota laittaa verolle. Minun tietääkseni se oli näitten valtiovarainministeriön veroteoreetikkojen ideoita, ei niinkään hallituksen ministereitten aikomuksia.

Ed. H ä k ä m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En kaikilta osin yhdyin ministeri Viinasen käsityksiin palkansaajaliikkeestä, mutta siltä osin, kun hän antoi poliittiselle oppositiolle lyhyen oppihetken säästöjen välttämättömyydestä, niin siinä ei todellakaan voi olla muuta kuin samaa mieltä. Tänään SDP myös julkaisi oman varjobudjettinsa. Siksi kai tätä on kutsuttava, ja täytyy kyllä todeta, että nuo ministeri Viinasen viimeisen kolmen vuoden aikana jakamat opit SDP:n suuntaan ovat kyllä menneet hukkaan. Tämä on todella silmät todellisuudelta ummistava konservatiivinen, vanhat rakenteet säilyttävä paperi mitä suurimmassa määrin.

On surullista lukea esimerkiksi niistä ristiriitaisuuksista, joita tämä paperi pitää sisällään. Hal-

litusta moititaan pankkituesta, mutta samaan aikaan esitetään sivulla 39 mm. Keran korkotukimenoihin vähennystä, siis toimenpide, joka auttaisi yrityksiä laman yli ja pitäisi työpaikkoja yllä. Tekesin rahoista halutaan viedä 300 miljoonaa markkaa pois, siis tuotekehittelystä pois. Jos todella SDP aikoo seuraavien vaalien jälkeen hallitusvastuuseen tätä maata johtamaan, niin parantakaa nyt ainakin omaa osaamistanne ensi kevääseen mennessä. Tämä paperi on surkeaa luettavaa. Tämä on täydellinen limbo.

Ed. R i m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Viinanen sanoi 6.9. budjetin esittelypuheenvuorossaan jotain siihen tapaan, että tässä tilanteessa ei auta nyt viha, kauna eikä kateus. Kuitenkin tuli kiistatta semmoiseen käsitykseen, että jonkinlaista hirveätä kateutta on työttömiä kohtaan siinä suhteessa, kun jatkuvasti tuodaan esiin työttömyysturvan leikkauksien välttämättömyys. Ministeri Viinanen kertoi täällä, että työttömyysturvan väärinkäytökset olisi pitänyt eliminoida. Olisin kysynytkin, mutta hän ei ole nyt paikalla, että mitä hän tarkoittaa työttömyysturvan väärinkäytöksillä.

Sitten hän sanoi, että päästään korkeilla palkoilla takaisin ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin, ja hän viittasi nimenomaan tässä rakennustyöläisiin. Haluan kertoa, jos ministeri ei tiedä, että rakennusalalla on hyvin tuntemattomia pitkäät työsuhteet, ja jos esimerkiksi ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle pääsy olisi muutettu 6 kuukaudesta 12 kuukauteen, niin ainakin tuolla alalla se olisi tiennyt sitä, että ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin ei olisi päässyt koskaan kukaan rakennustyöläinen.

Minulla on oikeus tehdä tästä se johtopäätös, että erikoisesti juuri rakennusalan työttömät ovat näköjään ministeri Viinaseen lempisuojeluksessa. Ehkä tämä suunnitelma olikin paremmin oikein tällainen lex rakennusala koskettava.

Mitä tulee sitten siihen, mitä ministeri Viinanen toi kovasti esiin jo tänään ja myös esittelypuheenvuorossaan, että kun ulkoparlamentaariset voimat ovat niin voimakkaasti esiintyneet. Hän tarkoituskellisesti onohtaa ja esiintyy aika kaksinaamaisesti, kun hän puhuu vain ay-liikkeen ulkoparlamentarisista voimista. Miksi hän ei todella puhu myös MTK:sta mutta vielä paremmin näistä kuuluisista markkinavoimista, jotka sitten vasta todella ovat valtaa ja voimaa käyttäneet.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s
(koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. M u t t i l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen korkeimerkitsee rahat mielellään, ja hän tulkitsee joustavasti niin, että sosiaaliturvaan ja terveydenhoitoon käytetyt rahat ovat velkarahoja ja ne ovat velkaa ulkomaille. Kuitenkin täytyy muistaa, että esimerkiksi työeläkerahastojen kautta maksetut eläkkeet eivät ole suinkaan velkaa ulkomaille. Tosin kannamme suurta huolta siitä, että työttömyys tuo tullessaan jatkuvasti suurenevan loven TEL-rahastoihin.

Ministeri Viinanen on useaan otteeseen sanonut, että oppositio on estänyt hallitusta tekemästä säästöjä tämän hallituskauden aikana. Hän ei ole kuitenkaan maininnut, mitä ne esimerkiksi olisivat, koska enemmistöhallitus on kyllä voinut liiankin hyvin toteuttaa omat linjauksensa.

Ed. Sasi toivoi täällä sosialidemokraatteja apuun, kun hallitus on kolmantena osapuolena tuloneuvotteluissa, että saataisiin maltillinen tulo- ja eläkorjaus aikaan. Ed. Sasi ja kokoomuslaiset voisivat todellakin opetella yhteistyötaitoja entistä enemmän. On mukavaa, jos koette niin, että meiltä näitä taitoja löytyy.

Ed. Ala-Nissilä arvioi ed. Kalliomäen ryhmäpuheenvuoroa ja sanoi, että se ei ollut aivan vanha puheenvuoro, että siinä oli myös jotain uutta. Minun on pakko arvioida keskustapuolueen eduskuntaryhmän puheenvuoroa siten, että hetken jo luulin, että se oli vuoden 91 budjettipuheenvuoro.

Ed. B a c k m a n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen ilmoitti täällä, että en vaikene. Kun hän tekee hyveen puhumisesta, pitää sitä pelottomuuden osoituksena, on syytä todeta, että silloin tällöin vaikeneminen edustaa myös viisautta. Erityisesti ministeri Viinaseen tulisi omassa toiminnassaan muistaa, että hän omilla puheillaan pystyy yhteiskunnan ilmapiiiriä muuttamaan hyvin paljon, ja hän on sitä muuttanut nimenomaan kielteiseen suuntaan suhteessa yhteistoimintaan niin oppositioon kuin ammattiyhdistysliikkeeseen.

Ministeri Viinanen toteaa, että ei ole olemassa taikatemppeja, ja hän on siinä oikeassa. Hän on oikeassa myös siinä, että tarvitaan valtiotalouden tasapainotusta. Mutta kun hän toteaa, että on olemassa vain yksi linja, niin hän on väärässä.

Se elvytys, josta ministeri Viinanen puhuu, on käytännössä saattohoitoa. Todellinen elvytys ei tarkoita sitä, että velkarahalla ostetaan ulkomailta kiinalaisia kivääreitä, saksalaisia leikkuu-

puimureita jne., vaan tuo velkaraha pitäisi käyttää kotimaassa tapahtuvaan työhön, kotimaisiin investointeihin. Näistä julkiset investoinnit ovat teollisuudelle aivan yhtä tärkeitä esimerkiksi rataverkon kunnan osalta kuin jokin pääomaveron taso, onko se 25 vai 28 prosenttia.

Ministeri Viinanen totesi, että ei ole niin pyhää asiaa, ettei siihen jouduta puuttumaan. Kuitenkin hänelle on pyhää esimerkiksi pääomaveroste, yhteisöjen tuloveroaste tai korkojen lähdeveroaste. Nämä kaikki ovat kuitenkin Suomessa tasolla, johon 3 prosenttiyksikön korotus ei vielä merkitse millään tavalla kielteistä kehitystä, esimerkiksi pääomasijoituksissa.

On todettava, että hallituksen oma politiikka myös verotuksen osalta osoittaa, että se ei ole tuottanut tuloksia. Muutenhan meillä pitäisi olla tällä hetkellä esimerkiksi runsas pääomavirta maahan.

Ed. **Laitinen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voi aika monelta osin yhtyä ministeri Viinaseen puheenvuoroon siltä osin kuin hän käsitteli EU:ta. Katson, että tässä kysymyksessä hänellä on erittäin hyvät asiantuntijat, ja oletan, että tämä viisaus on sitä kautta tullut.

Sen sijaan puheenvuoron toinen osa oli taas tavanomaista, tyypillistä Viinasta, aika tavalla yhtä tyypillistä kuin ed. Ukkolan esiintyminen, kun hän hyökkää toistuvasti ammattiyhdistysliikettä ja sosialidemokraattista eduskuntaryhmää ja puoluetta vastaan lähes joka asiassa. Ministeri Viinanen ei nyt muista, että tämä hallitushan nimenomaan on luonut ns. kolmijako-opin, jonka keskeinen ideologia on se, että kolmikantayhteistyötä ei tehdä. Yhteistyö, neuvottelu ei ole vain sitä, että uhotaan, runnotaan, karjutaan, käsketään ja pakotetaan. Sen tulee olla tasaverstaista yhteistoimintaa osapuolten näkemykset huomioiden. Siinä täytyy ottaa toinen osapuoli huomioon, on sitten päällä haalarit tai liitურaita. Jos sitten yhteistyö ei toimi, ministeri Viinanen, olisi silloin tällöin syytä mennä peilin eteen ja katsoa, onko kenties vikaa siellä liitურaidassakin.

Ed. **Kekkonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vähän, kuten ed. Backmankin sanoi, minustakin se puhuminen, jota ministeri Viinanen harjoittaa esimerkiksi EU:sta, vai oliko se ed. Laitinen, joka niin sanoi, on aika lailla sen kaltaista, johon voi yhtyä.

Mitä Emuun tulee, ei Emulla pelotteleminen kovin eleganttia tässä vaiheessa ole, kun todellakaan sen suhteen ei ole vielä tehty sen pidemmälle

meneviä päätöksiä kuin ne, jotka on kerrottu ja jotka tiedämme.

Arvoisa puhemies! Kun ministeri Viinanen ilmiselvästi asettuu kovin voimakkaasti ja tunteella ikään kuin tukemaan sitä uhittelua, jota teollisuus- ja pääomapiirit harrastavat, minusta rehellisyyden nimissä hänen täytyy sietää myös ne puheenvuorot, toimenpiteet ja toimenpide-ehdotukset, jotka tulevat ammattiyhdistysliikkeen puolelta. Ei tämä voi olla yksipuolista niin, että toinen puoli saa tehdä, mitä se haluaa, ja toiselta on kaikki kielletty.

Arvoisa puhemies! Saanen tässä yhteydessä huomauttaa ed. Häkämiehelle siitä, kun hän kutsui limboksi meidän ohjelmaamme.

Arvoisa puhemies! Ennen kuin jotakin asiaa kutsuu limboksi, olisi hyvä ylittää rima sen suhteen, että itse tutkisi sen seikan, jota kutsuu limboksi. Nimittäin mainitut kaksi pikku yksityiskohtaa, Tekes ja Kera, ovat esimerkkejä siitä meidän suuresta pitkästä linjastamme, että turhat tuet on poistettava valtiolta.

Ed. **Koskinen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ansiosidonnaisen työttömyysturvan kimppeun käymisestä näkyy tulleen 50:n villitys ministeri Viinaseen. Hän jakaa sitä toistaa mutta aika harhaanjohtavasti. Hän yhdistää ikään kuin käsitteet ”työttömyysturvan väärinkäytös” ja ”ansiosidonnainen työttömyysturva”.

Myös paketti, jota hallitus esitti pitkäaikaistyöttömien toimeentuloturvan heikentämiseksi, olisi vain hyvin pieneltä osin koskenut ansioiden uudelleenmäärittelyn ongelmaa, johon ministeri viime puheessaan viittasi. Siinä valtaosa olisi ollut pelkästään sitä, että pitkäaikaistyöttömien asemaa suhteessa muihin työttömiin ja heidän toimeentuloaan olisi heikennetty, samoin työmarkkinoille tulevien uusien työttömien pääsyä ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin. Siinä olisi yhtä ongelmaa ratkaistu luomalla moninkertainen määrä uusia ongelmia.

Toiseksi ministeri Viinanen kertoili valtiovainministerien kokouksista, joissa ympäri Euroopan todetaan tarvetta lisätä työelämän joustoja. Näin varmasti onkin, mutta olettaisin, että muissa maissa mietitään, miten ne voidaan toteuttaa siten, että lopputulos palvelisi niin työllisyyden kohentumista kuin kansalaisten yleisen hyvinvoinnin ja kansantulon kasvua. Meidän hallituksemme on pyrkinyt saneluratkaisuillaan, esityksillään tekemään vain pattitilanteen. Mesotaan pitkin julkisuudessa, mutta lopputu-

loksena on se, että mitään järkevää uudistusta ei saada aikaiseksi.

On välttämätöntä, jos tällaisiin määräaikaisiin työelämän joustojen lisäämisiin mennään, että samanaikaisesti aktivoidaan työllisyyspolitiikkaa, huolehditaan siitä, että lopputuloksena myös todellisuudessa työpaikkatasolla työtilaisuudet lisääntyvät ja syntyy uusia työpaikkoja.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s
(koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua jonkin verran häiritsee tapa, millä EU:n kannattajat suhtautuvat johonkin Euroopan unionin julkaisuun, esimerkiksi Valkoiseen kirjaan työllisyydestä. Sekä ministeri Viinanen että ed. Koskinen antoivat ymmärtää, että tämä olisi jotenkin merkittävä kirja, ja he nojautuvat hyvin paljon työttömyysongelmassa tähän kirjaan. Mutta ensinnäkin jo kirjan esipuheessa suoraan myönnetään, ettei siinä ehdotetakaan mitään uutta politiikkaa.

Toiseksi sanotaan, että pikemminkin kirja on vain ymmärryksen lisäämiseksi työllisyyden ja työttömyyden suhteen. Myönnetään nöyrästi, että kirjassa lähinnä vain lisätään ymmärtämystä, mistä tämä kaikki johtuu. Kirjassa ei siis esitetä mitään konkreettisia keinoja. Kirjassa todetaan myös, että pelkkä taludellinen kasvu ei riitä tässä tilanteessa, kun on kysymys valtavasta suurtyöttömyydestä ja ennen kaikkea pitkäaikaistyöttömyydestä.

Kirjassa korostetaan myös sitä, että hire and fire -policy yhä enemmän lisääntyy, eli kun suoritetaan työelämän sääntelyn vähentämistä, yhä enemmän ikään kuin markkinavoimat valtaavat alaa. Kirjassa varoitetaan myös vakavasti siitä, että julkisen sektorin yksityistäminen vaikuttaa tulevaisuudessa yhä enemmän työttömyyttä lisäävästi, muistaakseni noin 800 000 henkilöä Euroopan unionin alueella.

Valkoinen kirja saa kuitenkin suomalaisten poliitikkojen kädessä jonkinlaisen pyhän kirjan maineen, joka kuin jollakin käsittämättömällä ja uraa uurtavalla tavalla ratkaisisi työttömyysongelmia. Kirja on rehellinen kuvaus siitä, kuinka itse asiassa Euroopan suurtyöttömyydelle ei nykytietämyksellä voida tehdä yhtään mitään.

Ed. L a h i k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Halusin puuttua ed. Häkämiehen puheenvuoroon, johon myös ed. Kekkonen viittasi. Ed. Häkämies ryhtyi arvostelemaan

SDP:n budjettivastineen yhtä pientä osaa. Haluaisin suositella ed. Häkämiehelle, että luette sen ensin kokonaisuudessaan, ja pohditte sitten niitä vaihtoehtoja ja sitä vaihtoehtoista linjaa, jonka se pitää sisällään nykypolitiikkaan nähden.

Onhan tietenkin inhottavaakin, että hallituspuolueiden edustajat joutuvat esiintymään kurjan budjetin puolestapuhujina ikään kuin menoista olisikin tullut saatavia. Korkea korkotaso ja työttömyysluvut, valtiontalouden alijäämäisyys ja ennätyksiin nouseva valtionvelka eivät todellakaan antaisi aihetta ylpeillä näillä saavutuksilla tai puhua siitä, kuinka joidenkin leikkausten tasoa on kyetty alentamaan, kuten kuntien valtionosuudet, tai jopa poistamaan, kuten syötiksi heitettyt lapsilisät.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Esitän aluksi muutaman kommentin edellisiin ryhmäpuheenvuoroihin.

Ensiksi myönteiset. Jos suurimman oppositio-alueen SDP:n puheenvuoroa vertaa aiempiin vuosiin, on ilolla huomattava eräs heidän perusteellinen uudelleenarvionsa. Sen sijaan, että puheenvuorossa olisi vaadittu lisävelan ottamista, myös puheenjohtaja Kalliomäki liittyi säästämisen kannattajiin ja jopa vaatijoihin. On myönteistä, että velkaongelma on eduskunnassa nyt laajasti tunnustettu, ja on tietysti odotettava mielenkiinnolla eri valiokunnissa tehtäviä vaihtoehtoisia esityksiä, kun budjettia käsitellään.

Vielä vähän aikaa sitten tunnuttiin oppositiossa ajateltavan, että säästöjen tekijät ovat vain pahoja ihmisiä, joiden tarkoituksena on yleinen kiusanteko. No, parempi, että muutos tulee myöhään kuin ei milloinkaan, vaikka edelleen ed. Kalliomäen ehdotukset olivat aika epäkonkreettisia ja hän oli siirtämässä monia säästöjä ns. pitkälle aikavälille.

Sitten kielteiset arviot. Kun kuuntelin SDP:n ryhmäpuheenvuoroa ja arviota hallituksen talouspolitiikasta, tuli mieleeni käyty EU-keskustelu. Puheenvuoro oli luonteeltaan hyvin samanlainen kuin kiivaimpien EU-vastustajien puheet jäsenyyden vaikutuksista. Kaikki on menossa kadotukseen eikä yhtäkään myönteistä seikkaa ollut mahdollista tunnustaa. Antaumuksella saarnattiin hallituksen synkästä perinnöstä, mutta unohdettiin autuaasti se tilanne, jonka tämä hallitus peri edeltäjältään. Kuitenkin talouden käänne on tosiasia, ja ensi vuosi näyttää olevan ensimmäinen siinä voimakkaan kasvun kaudessa, jota on perätty ongelmien voittamiseksi. Toi-

vottavasti sekä hallitus, oppositio että etujärjestöt todella pääsevät kaivattuun yhteishenkeen työttömyyden alentamiseksi. Se on lähivuosien päätaivoite.

Puheessa on taas kerran perätty sitä, miksi ei hallituksen valitsemalle talouspoliittiselle linjalle ollut vaihtoehtoja. Tietysti aina on vaihtoehtoja. Toiset vaihtoehdot ovat vain toisia huonompia. Sama valintatilanne on ollut edessä eduskunnassa monta kertaa. On voitu valita huonon ja vielä huonomman väliltä. Vaihtoehtojen sisältöä ja valintatilannetta eivät hallituspuolueet ole kyenneet lainkaan selkeästi kansalaisille ilmituomaan. Siinä on myös itsekritiikin paikka.

Vasemmisto-opposition patenttilääke näyttää olevan se, että olisi pitänyt välttää säästöjä hallituskauten alkuvuosina ja ottaa sen sijaan vielä enemmän lisävelkaa. Tämä olisi mielestäni ollut juuri huonompi vaihtoehto. Tämän perusteluja on jo moneen kertaan setvitty, joten siihen ei ole tarpeen mennä kovin yksityiskohtaisesti, mutta näen tämän huonomman vaihtoehdon takana erityisesti kaksi syytä. Velkarahan saatavuus oli vielä vuoden 1993 alkupuolelle kovin kiven alla, eli ongelmat eivät olisi lisävelan otolla kohentuneet vaan pikemminkin pahentuneet. Toiseksi valtion lisävelkaantumisen olisi nostanut edelleen korkotasoa.

Ed. Ukkola puhui politiikan ja eduskuntaryön muuttuneesta logiikasta. Olen hänen kanssaan samaa mieltä. Yltäkylläiset lupauslistat on heitettävä roskalaitikkoon. Taloustilanteen tulee vaikuttaa myös seuraavia eduskuntavaaleja edeltävään keskusteluun. Jokaisen ryhmän on kyettävä esittämään oma ohjelmansa valtion velan kasvun nollaamiseksi ja sen jälkeen budjetin tasapainottamiseksi. Vaaleja edeltävä keskustelu tullaan varmasti käymään juuri säästöjen painopisteistä. Muu on äänestäjien pettämistä.

Säästöjen painopisteiden näkökulmasta olen pohjoissuomalaisena kansanedustaja huolestunut eräistä SDP:n puheenjohtajan Lipposen ehdotuksista. SDP:n vaihtoehto-ohjelma vain lisäsi näitä huolia. Lipposen säästölistalla ovat toistuneet epämääräisesti aluepolitiikka sekä haja-asutusta palveleva rakenne kuten kouluverkko. Keskustan tulee pitää omassa säästöohjelmassaan kiinni siitä, että kansalaisille taataan tasa-arvoiset mahdollisuudet elää eri puolilla maata. Keskusta on ainoana suurista puolueista jäänyt puolustamaan valtionosuussäästöjen kohdentamista niin, että ne eivät kohdistuisi kaikkien rankimmin köyhiin kuntiin.

Arvoisa puhemies! Keskustan ryhmän asettamat tavoitteet budjettineuvotteluissa toteutuivat mielestäni kohtuullisesti. Tavoitteena oli välttää säästöjä lapsiperheiltä ja peruspalveluista. Tässä onnistuttiin kuntien valtionosuussäästöä lukuun ottamatta. Tässä kyllä valtio söi oman lupauksensa, siitä ei pääse mihinkään. Kuitenkin kunta-laisten saamien palveluiden ja myös kuntien henkilöstön kannalta kaikkein tärkeintä olisi se, että säästösopimuksista voitaisiin pitää kiinni. Kuntien tilanteet ovat kovin erilaiset, ja valtaosassa kunnista todennäköisesti on mahdollista välttyä irtisanomisilta. On huomattava, että valtionosuussäästöä ei ole tässä budjetissa kohdistettu nimenomaisesti henkilöstömenoihin.

Tässä budjettiesityksessä säästöt kohdistuvat yleisesti ottaen myös järkevämmiin kuin aiemmissa budjeteissa. Hallitus on löytänyt jo painopisteitä pelkän juustohöylän sijaan. Oikein on myös se, että haittaveroilla käännetään tuotantoa ympäristöystävällisempään suuntaan. Säästöjen painopisteinä ovat yritystuet ja erityisesti työllistämistukien yksinkertaistaminen. Tämä työllistämistukien yksinkertaistaminen on sitä tervetullutta rakenteellista uudistamista. Tavoite on saada aikaan pidempiä työsuhteita ja päästä eroon näennäisestä työttömien kierrättämisestä. Työvoimatoimistoille tuleekin antaa enemmän mahdollisuuksia järjestää kunkin työttömän omiin tavoitteisiin soveltuvaa koulutuksen ja työn yhdistelmää. Juuri työvoimatuet ovat olleet eniten myös pienyrittäjien kritiikin kohteena.

Yritystukia on täällä edelleen kovasti arvosteltu. Niillä on kuitenkin myös paljon merkitystä erityisesti alueellisten erojen tasaajina. Siksi on hyvä, että budjetissa tärkeimmät pienten ja keskisuurten yritysten tuet sekä aluepoliittiset tuet säilyvät. Tässä olen jyrkästi eri mieltä SDP:n vaihtoehtobudjettiesityksen kanssa, jossa he kohdistavat säästöjä esimerkiksi Keran rahoitukseen sekä energia-avustuksiin.

Tietysti pienyritysten kannalta tärkeitä ovat myös välilliset työvoimakustannukset. Myönteistä on se, että budjetissa ehdotetaan, että useammat yritykset pääsevät alennetun kahden prosentin työttömyysvakuutusmaksun piiriin. Kauppa- ja teollisuusministeriö on myös velvoitettu hakemaan toimenpiteitä, joilla helpotetaan pienten ja keskisuurten yritysten rahoitus- ja taustatilannetta.

Pienyrityspolitiikan alalla yhä ongelmallisemmiksi ovat tulleet ns. toimialarajoitukset, jotka rajaavat myös järkevien lainamuotoisten tukien piiristä ulos huomattavan määrän juuri eniten

työllistäviä yrityksiä kaupan, kuljetusten ja rakentamisen alalla. Varsinaiset teolliset yritykset pärjäävät jo kohtuullisesti hyvän vientikilpailukyvyyn ansiosta. Siksi pitää paitsi järkevästi karsia yritystukia, myös muuttaa niiden painopisteitä niin, että muutkin kuin teolliset yritykset pääsevät näistä osallisiksi.

Opetuksen ja tieteen budjettiesitys ensi vuodelle on kohtuullinen olosuhteet huomioon ottaen. Korkeakoulujen määrärahat kasvavat sen verran, että korkeakoulujen kehittämislakia ei tarvitse kumota. Muun muassa edustajien Kalliomäki ja Renlund puheenvuoroissa viitattiin tutkimusvarojen kohdentumiseen. On totta, että teknologia- ja tuotekehitysmäärärahat ovat kasvaneet nopeasti suhteessa yliopistojen ja perustutkimuksen menoihin. Eduskunnassa on syytä tutkia, onko tämän painopisteesittelun korjaamiseen valmiutta tai mahdollisuuksia.

Hyvää on myös, että opintotuki säilyy nykyisellään ja lisäksi päätoimiset iltaopiskelijat tulevat opintotuen piiriin. Tämä kuului kiireellisimmän korjattavien epäkohtien joukkoon, sillä iltaopiskelijat ovat olleet selvästi opiskelijoiden perusturvan väliinputoajia. Opintotuen muita puutteita tuleekin korjata seuraavina vuosina vähitellen, aloittaen 20 vuoden ikärajan porrastuksen poistamisesta.

Opetusministeriön alalla painopisteet ovat myös sikäli aiempaa paremmat, että nuorisotyöhön osoitetuista määrärahoista ei enää säästetä, vaan ne pikemminkin hieman nousevat. Nuorisotyön parissa on kehitetty uusia juuri tähän aikaan sopivia toimintamuotoja. Vapaa-ajan toiminnan sijasta keskitytään nuorten elinoloihin kokonaisuutena.

Pohjois-Suomen kannalta budjetissa on kritiikin aihetta erityisesti työministeriön pääluokassa. Jo pidemmän aikaa työministeriössä on vahvistunut linjaus, jonka mukaan voimavaroja tulisi jakaa enemmän työttömien määrän eikä työttömyysasteen mukaan. Se näkyy tässä budjetissa erityisesti pohjoiseen kohdistuvien valtion työllisyysinvestointien määrärahojen vähenemisenä. Tämä on valitettavaa ja uhkaa kärjistä äälyttömyyseroja. Uudet työpaikat lähivuosiina syntyvät todennäköisesti ensimmäisinä muualle kuin Pohjois- ja Itä-Suomeen. Työministeriön ei pitäisi tätä kehitystä omilla toimillaan kärjistää.

Arvoisa puhemies! Täällä on puheenvuoroissa perätty kokonaisvaltaista pohdintaa hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuudesta. On hyvä, että tälle keskustelulle valmiuksia alkaa syntyä. Vielä

vuosi pari sitten nämä keskustelut mieluusti tyrmättiin sillä, että talouskasvu kyllä hoitaa ongelmat. Nyt on selvää, että maailma, jossa Suomi ja suomalaiset elävät, on muuttunut ratkaisevasti. Ei edes päättäjien vaihtaminen näitä olosuhteita muuta.

Sotien jälkeisen ajan jatkuvasta kasvusta on tultu epävarmempaan ja vaikeammin ennakoitavaan aikaan. Harvempi voi enää koulusta valmistuttuaan siirtyä työpaikkaan, josta sitten 40 vuoden kuluttua jää eläkkeelle. Veronmaksajat ovat hekin aiempaa haluttomampia kustantamaan sosiaaliturvaa ja tulontasausta. Lisäksi avoimessa taloudessa asiansa huonosti hoitava kansantalouden joutuu pulaan. Suurten valtiontalouden alijäämien takia reaalikorot koko Euroopassa näyttävät pysyvän pitkään korkeina. Tältä kannalta kansalaisen elämänkaaren alkuvaihe, perheen perustaminen, jossa usein joudutaan ottamaan velkaa, tulee aiempaa tiukemmaksi, ellei sosiaaliturvan ja asumisen järjestelmiä muuteta uuteen tilanteeseen soveltuviksi.

Paljon perätty talouskasvu on sekin kestävää vain siinä tapauksessa, että samalla investoidaan riittävästi luonnonvaroja ja ympäristöä säästävään teknologiaan. Muussa tapauksessa syömme tulevaisuuden eväitä jo nyt. Ylipäätään on katsottava, siirretäänkö riskejä ja vastuita kohtuuttomasti tulevaisuuteen. Etenkään hitaan kasvun vaihtoehtoissa tulevat sukupolvet eivät saavuta nykyisen kaltaista elintasoa, vaan me tulemme eläneiksi heidän kustannuksellaan.

Samoin on tarpeen käydä uudelleen myös hyvinvointimme arvoperusta eli se, mikä on loppujen lopuksi yksilön, mikä on perheen, lähiyhteisön ja mikä on kunnan ja valtion vastuu näissä asioissa. Vuosikymmenten aikana on suomalaiseseen sosiaaliturvaan myös onnistuttu luomaan niin monimutkaisia järjestelmiä, ettei niistä ota selvää sen paremmin kansalainen kuin päättäjäkään. Yhteensovitus ontuu ja jättää ihmisiä köyhyysloukkuihin.

Ratkaisu näihin ongelmiin ei ole sen paremmin hyvinvointiyhteiskunnan alasajo kuin luulottelu siitäkään, että kaikki entinen voitaisiin säilyttää. Seuraavina vuosina on todellakin toteutettava sosiaaliturvan ja verotuksen kokonaisuudistus. Uuden hyvinvointimallin tulee olla yksinkertainen ja selkeä, omatoimisuuteen kannustava, oikeudenmukainen ja taloudellisesti kestävällä perustalla.

Ensi vuonna kokeillaan parissakymmenessä kunnassa perusturvan yhtenäistämistä, kun työttömien toimeentulotukiasioita siirretään Kan-

saneläkelaitoksen hoitoon. Valitettavasti kokoomuksesta ei budjettiriihessä löytynyt tälle asialle ymmärrystä niin, että työttömien vähimmäisturvan yhtenäistämisen olisi voitu kerralla ulottaa koko maahan. Työttömien vähimmäisturvasta huolehtiminen voisi olla ensimmäinen askel kattavaan perustuloon. Helpoin tapa muuttaa verotuksen ja sosiaaliturvan kokonaisuutta vähemmän byrokraattiseksi ja työhön kannustavaksi olisi lieventää pienituloisten verotusta. Monissa tapauksissa rahoja siirrellään jo nyt edestakaisin: ensin verotetaan ja sitten myönnetään esimerkiksi asumistukea tai toimeentulotukea. Tässä asiassa julkisen verokeskustelun painopiste on mielestäni ollut väärä. Todelliset marginaaliverot ovat nekin korkeimpia pieni- ja keskituloisten eivätkä suurituloisten kohdalla.

Ed. Törnqvist: Rouva puhemies! Keskustan ryhmäpuheenvuorossa ed. Mattila tivasi sosialidemokraattien kantaa ensi vaalikauden talouspolitiikkaan. Sosialidemokraatit ovat tänään julkaisseet budjettivastineensa, jossa lienee vastauksia ed. Mattilan esittämiin hyvin populistisiin kysymyksiin. Tosin vaalikauden ohjelma julkaistaan aikanaan marraskuun loppulaidalla. Toivottavasti tämä hallitus pystyy siihen saakka vastuuta kantamaan tai tämän vaalikauden loppuun asti.

Budjettivastineemme kohdistuu pääosin ensi vuoden talousarvioon, mutta kyllä siinä raoteetaan myös tulevaisuuden suunnitelmia. Vastineen alkupuolella on myös analyysi tämän hallituksen työskentelystä.

Tämän hallituksen perinnöksi jää puolen miljoonan henkilön työttömyys, valtiontalouden lähes 400 miljardin velka sekä tappavan korkea reaalkorkotaso. Näin mittavista talousongelmista selviäminen edellyttää tulevilta päätöksentekijöiltä määrätietoista, oikeudenmukaista ja yhteistyökykyistä talous- ja sosiaaliasioiden hoitoa. Talouspolitiikan on oltava johdonmukainen kokonaisuus, ja siihen tarvitaan laaja-alaista sitoutumista. Vain näin voidaan hoitaa talouskriisi sekä palauttaa kansalaisten usko tulevaisuuteen.

Suurtyöttömyydestä ja valtion jatkuvasta velkaantumisesta voidaan selvittää vain vuosikymmenen loppuun ulottuvalla vakaalla talouden kasvulla. Kasvu ei kuitenkaan yksin ratkaise työllisyyttä eikä myöskään valtion velkaongelmaa. Tarvitaan nopeita toimenpiteitä erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseksi, mutta myös sosiaali- ja verotusjärjestelmien muuttami-

seksi enemmän työntekoa kannustavaksi. Tarvitaan myös valtion menojen supistamista, mutta suurtyöttömyyden oloissa julkisen talouden tervehdyttäminen ei voi olla pelkästään säästöjä ja leikkauksia. Samanaikaisesti on huolehdittava työttömyyden vähentämisestä ja hyvinvointivaltioon kuuluvien peruspalvelujen ja sosiaaliturvan jatkuvuudesta.

Talouskriisin voittamiseksi tarvitaan vuosikymmenen loppuun ulottuva talouspoliittinen ohjelma, jossa sitoudutaan selkeään työttömyyden alentamiseen, tuntuvaan budjettialijäämän leikkaamiseen ja hyvinvointivaltion perusteiden säilyttämiseen. Ohjelmassa on otettava huomioon talous- ja yhteiskuntapolitiikan väliset suhteet sekä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vaatimukset. Ohjelman on perustuttava aitoon vuoropuheluun ja yhteiseen tavoiteasetteluun hallituksen, etujärjestöjen ja keskuspankin kesken. Sanalla sanoen enemmän yhteistyötä eri intressiryhmien välillä tarvitaan tulevaisuudessa. Olisi muuten tarvittu jo tämän hallituksen aikana. (Ed. Aittoniemi: Lakkouhkaukset pois!)

Socialidemokraattien tavoitteita lyhyesti sanoen tulevalle vaalikaudelle ovat työttömyyden alentaminen alle puoleen nykyisestään, mahdollisimman korkea ja vakaa, kestävä kehitykselle perustuva talouskasvu, hyvinvointiyhteiskunnan taloudellisen perustan turvaaminen, valtiontalouden budjettialijäämän selkeä supistaminen, valtion velan bruttokansantuoteosuuden kääntäminen laskuun, alhainen korkotaso sekä alhainen inflaatio.

Tarkemmin tavoitteistamme ed. Mattila, ed. Häkämies, ed. Aittoniemikin voivat lukea budjettivastineestamme, jota kyllä on tarpeeksi asti saatavilla ainakin huomispäivänä.

Arvoisa puhemies! Ahon hallituksen viimeinen talousarvio on rakennettu sille olettamukselle, että Suomi on Euroopan unionin jäsen ensi vuoden alusta alkaen. Euroopan unionin jäsenyys ja sen rahastojen kautta tulevat rahavirrat tekevät talousarviosta vaikeasti hahmotettavan. Jäsenyyden vaikutuksethan näkyvät melkein kaikissa pääluokissa. Sinällään budjetin laatiminen EU-jäsenyys huomioon ottaen on mielestäni oikea ratkaisu, mutta toivottavasti myös vaihtoehtobudjetti on olemassa, jos kansa päätyy kansanäänestyksessä kielteiseen ratkaisuun.

Vaikka talousarvio on näin laadittu, on hallituksen kaikkien ministereiden sitoutuminen EU-jäsenyyteen kyseenalaista puhumattakaan hallituspuolueiden kansanedustajista. Euroo-

pan unionin jäseneksi liittyminen on hyvin suuri kansallinen ratkaisu, jossa jokainen äänestäjä kansanäänestyksessä ottaa omalta osaltaan vastuun Suomen kohtalosta. Ihmisten mieltä hämmentää keskustelu Euroopan unionin sopimusten yksityiskohdista, joita herra paratkoon riittää keskustelun ja kinastelun aiheeksi. Samasta sopimuksesta samasta lähtökohdasta käsin eri tulkinnalla voi päätyä perustellusti joko myönteiseen tai kielteiseen ratkaisuun.

Mutta erityisesti hämmästyntynyt olen siitä, että entinen ulkoministeri kyselee, miten käy banaanin hinnoille, jos Suomi liittyy Euroopan unionin jäseneksi, niin kuin hän viime perjantaiamuna asiantuntijoilta kyseli. No, hän sai kyllä suoran vastauksen asianomaisilta virkamiehiltä. Virkamies sanoi, että banaani kallistuu ja koko pienee.

Kysymys Euroopan unionin jäsenyydestä on Suomen kansan linjavalinta, ja silloin nippeliasiat ovat toisarvoisia.

Arvoisa rouva puhemies! Talousarvion yksityiskohtien avautuminen tavalliselle kansanedustajalle on tullut vuosi vuodelta yhä vaikeammaksi. Ministeriön kohdalla talousarviossa näkyvät suuret luvut, mutta päätösvaltaa lukujen sisällöstä on yhä enemmän siirtynyt ministeriöiden sisälle ja ministerin päätettäväksi. Eduskunta on luovuttanut suuren osan budjetti- ja vaikutusvaltaansa asianomaiselle ministeriölle ja sen virkamiehille. Kuitenkin kansanedustajat kantavat maakunnissaan poliittisen vastuun myös eri ministerien tekemistä päätöksistä, nimenomaan sisältöpäätöksistä. Asiasta pitäisi mielestäni eduskunnassa keskustella ja päättää, onko tämä suunta oikea, joka näyttää jatkuvan, vai haluavatko kansanedustajat budjettiin yksityiskohdaisemman sisällön.

Valtiovarainvaliokunnan jäsenenä on tietysti luonnollista, että sisällöstä saa enemmän tietoa kuin muiden valiokuntien jäsenet, mutta luulen, että budjetti avautuu yhä huonommin meille kansanedustajille, tai ainakin siinä tarvitaan hyvin suurta aktiivisuutta sen avautumiseen.

Arvoisa puhemies! Kun eräs tuttavani piteli sunnuntaiaamuna päätään edellisen illan juhlinnan jäljiltä, hän loihe lausumaan: ”Siitä se oli hyvä, että se oli viimeinen kerta.” No, ei taida pitää paikkansa senkään tuttavani osalta. Mutta samaa voi sanoa kyllä Ahon hallituksen viimeisestä budjetista. Siitä se oli hyvä, että se oli viimeinen kerta.

Erityisesti minua on ärsyttänyt myös tänä iltana ministeri Viinaseen käyttäytyminen ay-liikettä

kohtaan ja muita yhteistyökumppaneita kohtaan. Ministeri Viinaneen käyttäytyminen kuin lahko-saarnaaja, joka huutamisen paljoudella yrittää tehdä vaikutuksen. Hän haukkuu ay-liikettä siitä, ettei se ole yhteistyöhaluinen. Minä haluaisin nähdä sen tahon, jonka yhteistyöhalu kasvaa siitä, että ensin haukutaan, vedetään matto alta, nuijitaan päähän ja sitten sanotaan, että tehdään sopimus. Yhteistyö on minun ymmärtääkseni sitä, että kuunnellaan ja kunnioitetaan kaikkien osapuolien näkemystä ja siitä tehdään sitten yhteinen näkemys keskustelujen pohjalta. Sanelu ei siinä auta.

Ahon hallituksen ensi vuoden talousarvio ei ole totta kaikilta osin. Ensi vuodelle luontevasti kuuluvia, tiedossa olevia menoja on siirretty rahoitettavaksi tämän kuun lopussa annettavaan tämän vuoden kolmanteen lisätalousarvioon. Näin käy ainakin sokerin, tärkkelyksen ja öljykasvien tukemisessa. Mitä muita ensi vuodelle kuuluvia menoja kolmas lisätalousarvio sisältäneekin, se nähdään vasta sitten, kun tuo talousarvio on eduskunnassa.

Myös budjetin ulkopuolelle on siirretty sellaisia menoeriä, jotka ovat aikaisemmin budjettiin kuuluneet, ja tällä tavalla saatu budjetti keino-koisesti tasapainoon. Mutta eihän tämä mitään uutta ole. Hallituksen budjettilinjat on alusta alkaen ollut samanlainen. Varsinainen budjetti puristetaan raameihin, mutta lisäbudjeteilla kasvatetaan myöhemmin menoja. Vaikka ministeri Viinaneen väitti, että tämä ei ole mitään tahallista tekoa, olen kyllä ollut huomaavinani, että aivan tietoisesti myös ensi vuoden budjetista jätetään ulos sellaisia menoja, jotka sinne olisi pitänyt sisällyttää.

Talousarviossa ei ole totta sekään valitettavasti, että työttömyys alenisi ensi vuonna 16,5 prosenttiin koko maassa. Vaikka täällä Etelä-Suomessa taloudellinen nousu olisikin voimakkaampi kuin mitä talousarviossa ennustetaan, maan reuna-alueille nousu tulee yhden, kahden tai jopa kolmenkin vuoden viiveellä. Laskukausi kyllä tulee aikanaan, aivan yhtä ajallaan kuin tänne Etelä-Suomeenkin.

Työttömyyden vähentymisestä ei ole toiveita kehitysalueäläneissä, vaan työttömyys tulee todennäköisesti lisääntymään johtuen mm. palkkaperusteisten työllistämistukien puolittamisesta ja kuntien valtionosuuksien lisäleikkauksista. Muun muassa Pohjois-Karjalan osalta palkkaperusteisista työllistämistuista pudotetaan 46 prosenttia samanaikaisesti, kun työttömyys on kasvanut.

Sen lisäksi että hallituksen talousarvio ei ole kaikilta osin totta, hallitus on myös epäluotettava sopimuskumppani ja lupauksen rikkoja. Kuntien valtionosuuksien lisäleikkaus vielä ensi vuoden talousarviossa on vastoin kuntaliiton ja hallituksen välistä sopimusta. Hallituksen lupauksiin luottaen kunnat ja niiden työntekijät ovat paikallisilla sopimuksilla alentaneet ainakin kahdena viime vuotena palkkaansa ja lisänneet työ määräänsä sietokykynsä ääri rajoille saakka. On kovin epätodennäköistä, syntykö enää kunnissa ensi vuodelle noita sopimuksia. Jos säästösopimuksia ei synny, se tietää kunnissa irtisanomisia, palvelujen heikentymistä, työttömyyden lisääntymistä ja toimeentulotukimenojen kasvamista.

Kuntien toiminta on tehostunut kovasti näiden kahden vuoden aikana. Kahdessa vuodessa säästöjä on tullut yli kymmenen miljardia markkaa. Työryhmän selvityksenä on todettu myös, että työn tuottavuus on noussut noin 10 prosenttia vuosina 92—94.

Viime vuonna kuntien valtionosuuksia leikattiin 4 miljardia markkaa. Silloin tehtiin myös tuotantokunnan tason säästösopimus työntekijöiden ja kuntien välillä, jolla 2,7 prosenttia henkilöstön menoista leikattiin. Näin jälkikäteen on voitu todeta, että kaiken kaikkiaan henkilöstömenot kunnissa alentuivat kuutisen prosenttia.

Kunnat ovat tiukalla kädellä laittaneet talouttaan kuriin ja siitä on kyllä muodostunut sellainen valheellinen kuva, että kuntien asema olisi nopeasti paranemassa. Näin ei ole. Valtionosuusleikkauksilla on heikennetty palveluja, sen tietävät vanhukset, sen tietävät koulut ja koululaiset. Kuntien investoinnit ovat nollassa ja paine palkankorotuksiin on selvästi olemassa. Sen vuoksi valtion ei pidä lisätä kuntien kustannuksia tässä vaiheessa, ja ennen kaikkea minua ärsyttää se, että hallitus ei pidä lupauksiaan. Ja kun uskottavuudesta puhutaan, niin lupauksen pitäminen olisi ensisijainen ehto.

Mielestäni valtionosuuksien lisäleikkaus ei saa olla hallituksen taholta ilmoitusasia. Jos on sovittu toisin ja jos sopimusta muutetaan, myös se täytyy sopia niiden osapuolten kesken, jotka ovat alkuperäistä sopimusta olleet sopimassa.

Sosialidemokraatit eivät hyväksy kuntien valtionosuuksien lisäleikkausta. Esitämme budjettivastineessamme luovuttavaksi niistä.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraatit ovat huolella laatineet budjettivastineensa. Siinä olevat esitykset ovat vapaasti hallituspuolueiden käytössä.

Ed. V i l j a m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin olisin kommentoinut ed. Aulan puheenvuoroa, joka oli varsin mielenkiintoinen ja kehittävä. Ihan hyviä kohtia oli siinä useita. Esimerkiksi tämä pienten tulojen verottamiskysymys sikäli, kun hän tarkoitti negatiivista tuloverotusta, on kyllä asia, jota voidaan eteenpäin kehittää.

Mutta kiinnittyi huomioni myös sellaisiin näkökulmiin, joista olen eri mieltä. Voin sanoa toisaalta olevani tulkinnasta hyvin samaa mieltä kuin hän; hallitusta on syytetty siitä, että alussa oli liian paljon säästöjä. Niin todellakin oli liian paljon säästöjä, koska se oli keino, jolla sukeltettiin liian syvälle ja jolla niin yritysmaailman työpaikkoja konkurssien myötä kuin sitten julkisen sektorin palvelutyöpaikkoja leikattiin ja joka osaltaan syvensi lamaa.

Sosialidemokraatit, kuten edellisessä puheenvuorossa ed. Törnqvist hyvin toi esille, kannattavat myös säästöjä, mutta työllisyyttä tukien. Siksi kysyinkin mielestäni ja kysyn tietenkin hallituspuolueiden edustajilta myös, onko viisasta ja järkevää säästöä se, että tässä tilanteessa päivähoitolakia myöhennetään kahdella vuodella. Se olisi erittäin merkittävä koulutuspoliittisesti, taloudellisesti kuin työllisyyspoliittisesti ja myös naisten tasa-arvon kannalta. Jos tämä uudistus toteutetaan budjetissa, se tuskin valtion rahaa maksaisi minkään vertaa ja olisi rakenteeltaan hyvin terve uudistus.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Törnqvist, Pohjois-Karjalasta Lieksasta kotoisin olevana varmasti aivan vilpittömästi kantaa huolta maakunnissa ja maaseudun elinoloista ja aluepolitiikasta. Kuitenkin hänen esille ottamansa sosialidemokraattien tänään julkistama budjettivastine ei oikein rohkaise näin uskomaan. Siinäkin ensinnäkin aluepolitiikkaa monin tavoin heikennettäisiin mm. maaseudun elinkeinojen maatalouden ja yritystukien osalta yleensäkin.

Toiseksi kuntatalouden osalta tuossa vastineessa todetaan, että kuntia pitää kohdella tasapuolisesti ja se vinoutuma, joka vuodelle 94 on säästöjen osalta toteutettu, pitäisi korjata. Käytännössä tämä tapahtuisi niin, että Pohjois-Karjalan kunnat ja maakuntien kunnat menettäisivät valtionosuuksia.

Edelleen ed. Törnqvist toi esille aivan aiheellisen huolen työllisyydestä ja siitä, että näitä tukia tältäkin osin on heikennetty. Sosialidemokraattien budjettivastineessa lähdetään siitä, että työl-

listämistuki on kohdistettava alueelle työttömien määrien suhteessa. Tämä on meille erittäin onnetonta, ellei siinä korosteta, että painopiste on siirrettävä kakkosalueelle eli rakennemuutosalueille teollisuuspaikkakunnille. Tämä johtaisi kyllä siihen, että Pohjois-Karjala menettäisi tässä nyt vähän tulee mieleen, onko ed. Törnqvist todella vilpittömästi näiden asioiden takana.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vastata ed. Väistölle budjettivastineeseen liittyen, että tämä ei ole yksin minun mielipiteeni, vaan minusta tuntuu, että ed. Väistö on huomannut varmaan omassakin ryhmässään, että joissakin asioissa ei mielipidetään saa kuuluviin.

Ed. Aulala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Viljamaa kysyi hallituspuolueiden edustajien kantaa päivähoitolain jatkokon. Omasa puolestani toteaisin, että asia on erittäin vaikeasti ratkaistavissa. Toisaalta se olisi hyvä asia naisten työssäkäynnin kannalta, mutta toisaalta se lisää kuntien tehtäviä ja menorasitusta sinne puolelle. Koska kunnissa on muutenkin ongelmia talouden kanssa, on aika vaikea tätä asiaa ratkaista sillä tavalla, että kaikki olisivat tyytyväisiä. Mutta varmasti tätä asiaa on syytä täällä eduskunnassa miettiä. Jos hyviä vaihtoehtoja löytyy, niin mikäs siinä.

Totean vielä liittyen ed. Törnqvistin puheenvuoroon, että mielestäni olennaisin ero keskustan ja SDP:n säästöesityksien painopisteissä on juuri aluepolitiikka. Keskusta on ainoa ryhmä, jossa hyvin yksimielisesti tuetaan sitä, että annetaan mahdollisuudet myös Pohjois- ja Itä-Suomen ihmisille kehittää kotiseutuaan ja tehdä työtä siellä. Tämä on kaikkein keskeisin ero painopisteissä, jonka itse olen löytänyt budjettiesityksen ja SDP:n esityksien välillä. Minusta niiden SDP:n kansanedustajien, jotka tulevat näiltä alueilta, Lapista, Oulusta, Pohjois-Karjalasta, tulisi kyllä tämä asia ryhmässään ottaa esille ja käydä keskustelua, onko tämä todella SDP:n linja.

Ed. Viljamaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On merkittävien ristiriitaista, että kuntia ymmärretään päivähoitolakiasiansa mutta ei ymmärretä valtionosuuskysymyksessä. Niitä voidaan miljardi ottaa, ja sitten tavallaan kuntien puolesta tehdään helpotus alueella, joka koskettaa perheitä, naisia ja naisten työtä. Havaitsin kyllä ed. Aulan puheenvuorosta myös halun kehittää tätä mallia, ja toivottavasti tällainen hyvä

vaihtoehto löytyy. Yksi hyvä vaihtoehto tässä taloudellisessa tilanteessa on toteuttaa pelkästään päivähoito ja jättää kotihoidon tuki odottamaan siihen saakka, kunnes myös vanhempain hoitovapaa-oikeutta on lisätty yli kolmivuotiaita koskettavaksi.

Päivähoitopaikkojahan oli vuoden 93 alussa jo kunnissa lähes tarvetta vastaavasti, vaikka kunnat olivat jo alkaneet säästää. Yli 30 000 päivähoitopaikkaa on säästetty, ja ilmeisesti lisää säästetään, ellei päivähoitovelvoitetta saada aikaan. Sitten kun korkeasuhdanne tulee, onkin todella huono asia, koska meidän päivähoitojärjestelmämme ontuu eivätkä vanhemmat pääsekään työhön. Tämä olisi hyvin kiireellinen toteuttaa.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattien ja keskustan ero onkin siinä, että sosialidemokraatit kantavat huolta koko maasta. Keskusta minun ymmärtäkseni viis veisaa siitä, miten käy asutusköksissä ihmisten, miten käy suurissa kaupungeissa ihmisten, koska työtön on työtön ja hän on sataprosenttisesti työtön, asuipa hän meillä kehitysalueilla tai täällä kaupungeissa. Luulen, että kaupungissa oleva työtön on vielä onnettomampi kuin siellä meilläpäin oleva työtön. Hänellä ei ole mahdollisuutta edes mennä metsään.

Mitä tulee aluepolitiikkaan, jota tämän hallituksen aikana on harjoitettu, niin mietitäänpä vain esimerkiksi Pohjois-Karjalan läänin alasaajoa, toimintojen siirtämistä sieltä muualle. Jos tällainen aluepolitiikka jatkuu, ei tämäkään Pohjois-Karjalaa pelasta.

Sosialidemokraatit lähtevät siitä, että kaikista ihmisistä on pidettävä huolta ja heille on tarjottava työtä, asuivatpa he kaupungissa tai maalla.

Ed. Dromberg: Arvoisa puhemies! Ulkona salamoi, jyrisee ja kuohuu ja tuntuu siltä, että aika ajoin myös täällä salissa tapahtuu samoin, mutta toivottavasti tämän purkauksen jälkeen tulee tyven ja pystymme yhdessä viemään näitä Suomelle tärkeitä asioita eteenpäin.

Käsiteltävänä oleva ensi vuoden talousarvioesitys on tiukka. Vaikka talouden elpyminen on käynnistynyt, on valtion velkaantuminen edelleen huippuluokkaa ja työttömyys pysyy korkealla. Myös Euroopan unionin jäsenyyteen valmistaudutaan. Kun menopuolta on karsittu useana vuotena peräkkäin, on syntynyt varsin paljon kasautuneita investointipaineita. Nyt kun

vienti vetää, on niukat taloudelliset voimavarat kohdistettava taloutta elvyttävällä tavalla tuotaviin kohteisiin. Erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että maamme eri osia kohdellaan tasapuolisella tavalla määrärahojen kohdentamisessa.

Ensi vuoden talousarvioesitykseen sisältyy useita menokohtia, joihin tulisi sisällyttää ainakin lausuma resurssien alueellisesti oikeudenmukaisesta jakautumisesta. Muussa tapauksessa on todellinen vaara, että Etelä-Suomelle ja Uudellemaalle jää vain maksajan rooli määrärahoja alueellistettaessa. Nyt pitäisikin nähdä, että maamme taloudellisesti kestävä kehitys lähtee liikkeelle eteläisimmän Suomen elpymisestä, johon tarvitaan vetoapua vain sen verran, että saamme oikeudenmukaisen osuuden siitä, mikä meille kohtuudella kuuluu.

On hyvä, että talousarvioesityksessä otetaan huomioon mahdollinen ja mielestäni toivottava EU-jäsenyys. Unionin alue- ja työllisyyspolitiikka sekä maan talouden rakennepolitiikkaa rahoitetaan yhteisön budjettiin sisältyvistä rahastoista. Jäsenyys toisi maallemme mahdollisuuden saada tärkeille hankkeille rahoitusta unionin rakenne- ja sosiaalirahastoista. Rahoituksen saaminen edellyttää, että ainakin vastaava osuus järjestyy kotimaisena rahoituksena. Kotimaiset rahoitusosuudet on kirjattu talousarvioesitykseen eri ministeriöiden päaluokkiin. Merkille pantavaa on se, että niin sanottujen rakennerahastojen käyttö on mahdollista vain niillä alueilla, jotka komissio hyväksyy tuen piiriin kuulviksi.

Sosiaalirahastojen käyttö on mahdollista koko maassa. Jo nyt on nähtävissä, että Uusimaa ei juurikaan pääse osalliseksi EU:n aluepoliittisista rakennetuista. Sen sijaan on huolehdittava, että mahdollisen EU-jäsenyyden myötä sosiaalirahaston hyödyntäminen alueen jättityöttömyyden torjumiseen mahdollistuu. Tärkeää on myös se, että niin sanotut valkoiset alueet saavat tasapuoliset kehittämisedellytykset aluepolitiikkaa harjoitettaessa.

Uusi aluepolitiikka on ohjelmaperusteista, ja maakunnan liitot saavat käyttöönsä tätä varten maakunnan kehittämisrahan. Ensi vuoden talousarviossa on maakunnan kehittämisrahaa varattu 125 miljoonaa markkaa, josta noin 61 miljoonaa markkaa on varattu EU:n rakennerahastoista osarahoitettavien hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten.

Aluekehitysrahastosta rahoitettavien hankkeiden osuus on 57,3 miljoonaa markkaa, ja sosi-

aalirahastosta rahoitettavien hankkeiden osuus 3,7 miljoonaa markkaa. Käytännössä maakuntien käyttöön tuleva kotimainen kehittämisraha pienenee tämän vuoden tasosta noin 10 miljoonalla markalla. Koska kotimainen tuki EU-hankkeisiin käytetään pääasiassa eri tukimuotojen piiriin hyväksytyille alueille, on välttämätöntä huolehtia siitä, että tukialueiden ulkopuoliset alueet saavat painotetusti voimavaroja omaehtoiseen alueelliseen kehittämistyöhön.

Tänä vuonna koko Uusimaa sai yhteensä vajaa 6 miljoonaa markkaa alueellista kehittämisrahaa. Määrä on alueellisessa jaossa nostettava ainakin 9 miljoonaa markkaan, jotta maan väestörikkain alue pystyisi tasavertaisesti tuottamaan kilpailukykyisiä kehittämishankkeita.

Seuraavassa olisin nimenomaan ed. Aulalle halunnut osoittaa kuntien taloutta tulevan osuuden, koska minulla on asiasta kyllä hyvin erilainen käsitys hänen kanssaan. Suuri alueellinen epäoikeudenmukaisuus on talousarvioesitykseen sisältyvä päätös jatkaa vuodeksi 1994 tehtyjä kuntien noin 4 miljardin markan valtionosuusleikkauksia ensikin vuonna.

On hyväksyttävissä, että talouden tasapainottamiseksi kaikkia suuria menoeriä tarkastellaan kriittisesti. Hyväksyttävää sen sijaan ei ole se, että valtionosuusleikkaukset tehtiin tavalla, joka ei mitenkään edesauta valtionosuustoimintojen taloudellista järjestämistä. Leikkausmalli, jonka mukaan 40 prosenttia tehtiin asukasluvun ja 60 prosenttia äyrimäärän perusteella, on kiistatta johtanut siihen, että ne kunnat, jotka muutoinkin saavat vähän valtionosuuksia, joutuvat säästöjen päämaksajiksi. Pienet maatalousvaltaiset keskustan vankat kannattajakunnat sen sijaan hyötyvät leikkausmallista eniten. Sehän tuli selkeästi esiin myös ed. Aulan puheenvuorossa.

Alueellista eriarvoisuutta kuvastaa se, että Uusimaa menetti 16 prosenttia kaikista valtionosuuksistaan, kun vastaava luku muualla maassa oli noin 9 prosenttia. Kuinka valtiovarainministeri, joka tunnetusti on taloudellisen toiminnan ja tuloksellisuuden puolestapuhuja, on saattanut hyväksyä tällaisen leikkaustavan? Tätä kriittistä keskustelua käytiin kokouksien eduskuntaryhmässä myöskin kesäkokouksessa ja annettiin ministerille eväät, jotka eivät kuitenkaan toteutuneet sen mukaisesti kuin tietty ryhmä ajoi.

Mallihan johtaa vain siihen, että taloutensa kunnolla hoitavia kuntia rangaistaan ja tehotonmuus voi jatkaa toisaalla. Maan eri osia tasapuolisemmin kohteleva malli olisi ilman muuta ollut

se, että valtionosuuksien leikkaustapaa olisi muutettu suoraan yksikköhintoja alentaen, kuten uudet noin 1 miljardin lisäsäästöt tehtiin.

Budjettikäsittelyn yhteydessä tulisi edellyttää, että vuonna 1993 voimaan astunut valtionosuuslainsäädäntö vihdoin toteutettaisiin alkuperäisessä tarkoituksessaan. Toimenpiteisiin pitäisi myös ryhtyä, jotta vanhakantaisesta kantokyky- luokitusjärjestelmästä luovuttaisiin.

Kansantalouden myönteisestä kehityksestä huolimatta pitkään jatkunut korkea työttömyys on edelleen vakava ongelma ja vaikeuttaa valtiontalouden tasapainottamista. Maassamme on edelleen lähes puoli miljoonaa työtöntä ja 19 prosentin työttömyysaste on kansainvälisestikin huippukorkea. Työttömyyden oletetaan pysyttelevän korkealla tasolla vielä 1990-luvun loppupuolelle asti. Ensi vuoden talousarvioesitys perustuu oletukseen, että keskimääräinen työttömyysaste on 16,5 prosenttia.

Suurtyöttömyyden selvästi vakavin seuraus on se, että yhä useampi ihminen syrjäytyy työelämästä joko kokonaan tai pitkiksi ajoiksi. Vaikka vientiteollisuuden menestyminen on elinehto maallemme, sen välittömät työllistämismahdollisuudet ovat varsin rajallisia. Kotimarkkinoiden elpyminen on välttämätöntä uusien työpaikkojen luomiseksi. Pysyvien työtilaisuuksien luomisessa erityisesti pienet ja keskisuuret yritykset ovat avainasemassa. Niiden toimintaedellytyksiä on parannettava, jotta ihmisille saadaan työtä ja toimeentuloa.

Uusimaa on laman ja suurtyöttömyyden myötä joutunut aivan uuteen tilanteeseen. Eteläisin Suomi on perinteisesti ollut aluetta, jossa työvoimapula on suurempi ongelma kuin työttömyys. Myös työssä käyvien määrä on aina ollut muuta maata korkeampi palveluvaltaisen elinkeinorakenteen ja naisten muutama maata yleisemmän työssäkäynnin vuoksi.

Tilanne on täysin toinen tänään. Työttömien määrä on kolmessa vuodessa nelinkertaistunut kokonaisuudessaan ollessa jo lähes 122 000. Huomattavan korkean työttömyyden erityisongelma on pitkäaikaistyöttömyys. Uusmaalaisista työttömistä yli 33 prosenttia on ollut työttömänä yli vuoden. Uudellamaalla on pitkäaikaistyöttömiä 3,5 kertaa enemmän eli 38 700, siis 3,5 kertaa enemmän kuin Kainuun työvoimapiirissä on työttömiä yhteensä. Siellä on tällä hetkellä 10 900.

Maamme kaikista pitkäaikaistyöttömistä Uudellamaalla on 28 prosenttia. Se on huomattavan suuri prosenttiosuus. Uskallan tehdä tämän ver-

tailun vaikka tiedän, että minua tullaan syyttämään vastakkainasettelusta. Asiaan pitää kuitenkin puuttua, koska työttömyyden pitkittymisen johtaa helposti pysyvään syrjäytymiseen työmarkkinoilta ja ammattitaidon rappeutumiseen. Pitkäaikaistyöttömyydestä on tullut erityisesti uusmaalainen ongelma siksi, että työllistämiseen tarkoitettujen määrärahojen jaossa Uusimaa on saanut jatkuvasti työttömien määrään nähden aivan liian vähän voimavaroja. Tämä on osoitettavissa, kun tarkastellaan pitkäaikaistyöttömyyden päättymisen syitä. Selvin syy pitkäaikaistyöttömyyden päättymiseen on sijoittuminen työhön työvoimapoliittisin toimenpitein. Muualla maassa toimenpitein on sijoitettu 60 prosenttia pitkäaikaistyöttömistä ja Uudellamaalla vain 40 prosenttia.

Kiistatta korkeista työttömyysluvuistaan huolimatta Uusimaa on jatkuvasti saanut työllisyiden hoitoon tarkoitetuista määrärahoista vain murto-osan siitä, mitä pohjoisen ja itäisen Suomen työvoimapiirit saavat. Syy tähän on se, että työllisyyslakimme ja -asetukseemme edelleen sisältyy matalan työttömyyden aikana käytöön otetut kriteerit, joissa työttömyysaste on keskeisin tekijä.

Massatyöttömyyden aikana työttömyysasteen korostaminen jakoperusteena johtaa työllisyiden hoidon kannalta väärään lopputulokseen. Ensi vuoden talousarvion perusteisiin tuleekin selkeästi kirjata, että työllisyyteen tarkoitettujen määrärahojen jaossa tulee tasavertaisella painoarvolla työttömyysasteen rinnalla ottaa huomioon työttömien määrä, työttömyyden kesto ja kasvu. Pitkäaikaistyöttömyyden ohella tulee painottaa myös nuorisotyöttömyyttä.

Arvoisa puhemies! Ensi vuoden talousarvioesityksessä todetun kestävän talouskasvun saavuttamiseksi on määrätietoisesti suuntauduttava tulevaisuuteen. Tähän tähtää myös EU-jäsenyyteen valmistautuminen. Vaikka valtion velkaantumisen on saatava kuriin, ei se saa johtaa kansainvälistä kilpailukykyä edistävien merkittävien hankkeiden kariutumiseen.

Erittäin merkittävä tulevaisuuteen tähtäävä päätös on se, että rakenteilla olevista kehittämissankkeista tärkeimmiksi on määritelty E18-tiehankeet. Eteläisen Suomen sijaintietu kansainvälisten kuljetusreittien solmukohdassa on koko valtakuntaa hyödyttävä vahvuus. Jo nyt on selvää, että Tukholma — Turku — Helsinki — Pietari-yhteys tulee olemaan kansainvälisen yritystoiminnan keskeisin kehityskäytävä, joka yhdistää eurooppalaiset reitit eteläisen Suomen

kautta Viipuriin ja Pietariin liki 8 miljoonan ja Moskovaan liki 18 miljoonan asukkaan markkina-alueeseen. Kehityskäytävän kautta kulkeutuvat merkittävät talouden, kulttuurin ja matkailun virrat. Käytävän merkittäviä osia ovat tiet, rautatiet, satamat, meriväylät ja tietoliikenne.

Yrityksillä on jo nyt korkeat odotukset päästä hyödyntämään korridorin mahdollisuuksia. Nyt näitä odotuksia ei saisi pettää, koska Eurooppa 18 -tiehankkeille on saatavissa myös kansainvälistä rahoitusta, jos olemme Euroopan unionin jäsenmaa. Tämän koko valtakunnalle tärkeän hankkeen mahdollisimman nopea toteuttaminen edellyttää myös tiivistä kansallisen tason yhteistyötä poliittisessa päätöksenteossa. Jos nyt olemme eripuraisia ja sorrumme kyläpolitiikointiin E18-kysymyksessä, seuraukset ovat taatusti haitalliset koko maalle.

Ensi vuoden talousarvioesityksessä perustienpidon määrärahoja esitetään supistettaviksi noin 7 prosenttia vuodesta 1994. Perustienpidon piirikehysten jakomalliksi on vuodesta 1993 alkaen hyväksytty prosenttimalli, jolla kehykset laskeaan tiepiirien, tiepituuden ja liikennesuoritteiden suhteessa 55 prosenttia/45 prosenttia. Laskenta-kaavan mukaan Uudenmaan osuus tiepituudesta on 6,5 prosenttia ja liikennesuoritteesta 19,7 prosenttia.

Jakokaavan painotuksilla ja edellä mainituilla tiepiirin osuuksilla Uudenmaan tiepiirille olisi ensi vuoden talousarvioesityksessä kuulunut perustienpidon määrärahoista 12,4 prosenttia. Talousarvioesityksessä Uudenmaan osuus perustienpidon määrärahoista on kuitenkin 11,7 prosenttia. Valtakunnallisesti perustienpidon kokonaismääräraha on 3 235 miljoonaa markkaa, josta jakokaavan mukaisesti olisi alueellisesti jaettava noin 3 030 miljoonaa markkaa. Hyväksytyjen jakokaavojen mukaan Uudenmaan tiepiirille pitäisi osoittaa 21 miljoonaa markkaa esitettyä enemmän määrärahoja perustienpitoon.

Niukkojen perustienpidon määrärahojen oikeudenmukainen alueellinen jako edellyttäisi, että kilometri- ja liikennesuoritteet otetaan huomioon tasavertaisella painoarvolla, eli 50 ja 50. Erityisen paheksuttavaa on se, että aluepoliittinen kotiinpäinveto voittoa hyväksytyjen jakomallien noudattamisen. Tämä epäoikeudenmukaisuus tulee korjata budjetin eduskuntakäsittelyssä ja osoittaa Uudellemaalle 21 miljoonaa markkaa esitettyä enemmän määrärahoja. Määrärahat tulee ottaa alueilta, jotka ovat saaneet jaossa jakokaavan edellyttämää enemmän voimavaroja.

Tieverkon kehittämishankkeiden rahoitus supistuu noin 40 prosenttia. Ainoa uusi kehittämishanke on Kärkistensalmen silta, joka korvaa nykyisen lossiyhteyden. Hankkeeseen esitetään 10 miljoonan markan määrärahaa. Hanketta perustellaan liikennemäärillä, jotka ovat noin 1 300 ajoneuvoa vuorokaudessa. Vertailun vuoksi voi todeta, että Uudenmaan kaikkien yleisten teiden keskimääräinen liikennesuorite on 2 925 eli liki 3 000 ajoneuvoa vuorokaudessa. Kärkistensalmen siltahanke perustellaan myös henkilövahinko-onnettomuuksilla, joita sattuu keskimäärin yksi viidessä vuodessa. Hankkeen hyöty/kustannus-suhteeksi todetaan 1, mikä ainakin Uudella maalla olisi varsin vaatimatonta tasoa. Uudenmaan tärkeiden tiehankkeiden hyöty/kustannus-suhteet ovat huomattavasti korkeammat. Esimerkiksi Tuusulan tien eritasoliittymän rakentaminen Kehä I:llä on hyöty/kustannus-suhteeltaan jopa 2,8.

Uudenmaan taloudellisesti tuottaville hankkeille ei kuitenkaan jostakin kumman syystä tunnu löytyvän määrärahoja. Uudenmaan tärkeitä tiehankkeita, jotka jälleen kerran puuttuvat talousarvioesityksestä, ovat Hanko — Skogby-tien oikaisu ja perusparantaminen. Hanke on erityisen tärkeä kansainvälisten merikuljetusten edistämiseksi. Ja Kehä I, Tuusulan tien eritasoliittymän parantaminen sekä Järvenpää — Lahti-moottoriliikennetien rakentaminen moottoritieksi sekä Koskenkylä — Loviisa-moottoriliikennetien suunnittelu. Myös Eurooppa 18 -tiehankkeelle pitäisi osoittaa nyt esitettyä enemmän voimavaroja hankkeen kokonaistaloudellisuuden ja kansainvälisen merkittävyyden vuoksi.

Haluaisin, arvoisa puhemies, vielä puuttua ed. Aulan puheeseen sikäli, että hän otti yritystuet esille. Ja olin erittäin ilahtunut siitä, että energia-avustuksiin on suunnattu tukea budjetissa. Energiakysymyksiä talousvaliokunnassa käsitellessämme jäimme vähemmistöön, osa myös hallituspuolueista, jolloin käsiteltiin ydinenergiakysymystä, bioenergiaa ja hiilivoimaloiden rakentamista Suomeen. Olisimme halunneet, että ne energia-avustukset, joita ohjataan, tulisivat nimenomaan tuotekehittelyyn ja sitä kautta voitaisiin käyttää energian parempaan käyttösuhteeseen. Mutta yleinen kanta oli ainakin niiden keskuudessa, jotka valiokunnassa esittivät järkevää talouspolitiikkaa, se, että energiahuolto tässä maassa pitäisi pystyä hoitamaan niin, ettei valtion varoin tarvitse energiaa tukea. Tässä suhteessa oma kantani poikkeaa huomattavasti keskustan yleisestä energiapolitiitisesta linjasta.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Dromberg kritisoi kovasti valtionosuuksien leikkausperiaatetta ja epäili keskustalaisten kuntien taloudellisuutta. Kehottaisin ed. Drombergia tutustumaan muutamaankeskustalaiseen maaseutukuntaan, joita omalla alueellankin on monta. Väitän, että siellä on hoidettu taloutta tarkan markan politiikalla.

Pienessä maalaiskunnassa tunnetaan enemmän yhteisövästua ihmistä. Ei siellä vaadita kaikkia valmiina. Minusta pääkaupunkiseudun ongelma onkin, että ihmiset ovat tottuneet saamaan kaikki valmiina. Täältä löytyvät ne uusia avuttomat ihmiset, jotka tarvitsevat toimeentulotukena huomattavasti enemmän kuin tarvitaan sellaisessa maaseutukunnassa, jossa ihmiset selviytyvät monista asioista vielä itse. Eli tällä asialla on monta eri ulottuvuutta.

Ei pidä suoralta kädeltä tuomita, että keskustajohtoisissa kunnissa on hoidettu taloutta huonosti. Minulla on omalla alueellani monta monta esimerkkiä, joissa nimenomaan sinipunakunnallisyhteistyön pohjaiset kunnat, Forssa yhtenä esimerkkinä, ovat joutuneet talouden säästötoimenpiteisiin siitä yksinkertaisesta syystä, että talous on päästetty kuralle.

Ed. Drombergille haluaisin myös muistuttaa siitä, että me tässä salissa hyvin usein syylisyyteme siihen, että me näemme, että Euroopan unionilta on saatavissa sitä ja tätä. Sieltä voidaan toki hakea, mutta haluan muistuttaa, että jäsenvaltiot ovat sitoutuneet siihen, että 1 prosentti bruttokansantuotteesta on EU:n kassaan menevää rahaa, maksimissaan 1,27. Se on se katto, joka meidän pitää pitää mielessä. Me olemme sitten, jos sinne jäsenyyteen joudumme, kilpailemassa niistä samoista rahoista muiden kanssa, eikä missään ole sanottu, että sieltä automaattisesti tulee tänne. Sieltä toivottavasti sitten tulee meille se osuus, mikä tarvitaan, jos jäsenyyteen päädytään, mitä itse en kovasti tällä hetkellä ainakaan toivo.

Ed. Aulala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Dromberg toi esille ajatusta, että työllisyysmäärärahoja pitäisi jakaa enemmän työttömien määrän mukaisesti eikä niin, että tavoitteena on alueellisten työttömyyserojen tasointaminen. Minusta tämä logiikka on ongelmallinen, etenkin, kun hän toisaalta toivoi paljon rahaa Euroopan unionilta Suomeen. Jos Euroopan unionissa toteutettaisiin tätä politiikkaa, jota ed. Dromberg nyt kovasti ehdottaa, niin eikö kävisi niin, että EU:n rakennerahasto-

jen rahojen pitäisi mennä silloin Saksaan. Sielähän on kaikkein eniten työttömiä Euroopassa, jos määrällisesti katsotaan. Eli välttämättä tämä ajattelutapa ei tuota Suomen kannalta EU:n mittakaavassa ajatellen mitenkään positiivista tulosta.

On minusta aivan selvää, että sekä kaupungeissa että maaseudulla työttömyys on ongelma, ja siihen on erilaisin toimenpitein puuttettava. Omassa puheenvuorossani kiinnitin huomiota siihen, että työministeriön linja kärjistää alueellisia työttömyyseroja. Taloudellinen kasvu tuo ensiksi työpaikkoja juuri tähän lähialueille Etelä-Suomeen eikä Pohjois- ja Itä-Suomeen. Valtion tulee pyrkiä toimenpiteillään tasoittamaan eikä kärjistämään tilannetta.

Myös työllisyyspuolella on toteutettu aivan oikein toimenpiteitä, jotka painottuvat tänne Uudellemaalle. Yksi sellainen on nuorten koulutuspaikkoja luova ohjelma. Uudellamaalla on kaikkein suurin joukko sitä nuorisoa, joka on työttömyyskortistossa ilman minkäänlaista ammatillista koulutusta. Tämä koulutusohjelma kohdistui juuri osuvasti siihen polttavaan tilanteeseen, joka tällä seudulla on. Mutta on myös huomattava se, että Pohjois- ja Itä-Suomessa kunnat ovat tottuneet työllistämään. Pohjois-Karjala ja Lappi ovat kaikkein aktiivisimmin työllistäneet omilla rahoillaan nuoria työttömiä. Toivon, että Uudenmaan kunnat olisivat myös itse tässä aktiivisia.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Dromberg itsekin niin todeten teki vastakkainasetteluja Uudenmaan ja muun Suomen välille. Sopii kysyä, mitä Uusimaa olisi ilman muita maakuntia, ilman koko Suomea.

Toisaalta nyt kun olemme hyvin vahvasti painuneet tähän EU-asiaan ja mahdollinen EU-jäsenyys todella liittäisi Suomen laajaan Euroopan unioniin, jossa on kehitykseltään hyvin momentasoisia alueita ja myös työttömyysasteeltaan hyvin eri lailla meihin verrattuna sijoittuvia alueita. Olemme kuitenkin yleisesti uskoneet, että EU:n toteuttama politiikka olisi sitä oikeudenmukaisuutta tuovaa politiikkaa, ja että Suomi pienenä maana otettaisiin huomioon niitä toimenpiteitä toteutettaessa, joilla alueellisia kehityseroja toteutetaan. Tässä tilanteessa joutuu todella ed. Aulan tavoin ihmettelemään, miten Suomen työttömyys lukumääräisesti ylipäätänsä suhtautuu niiden rakennerahastojen varojen käyttöön, jos pelkästään lukumääriin kiinnitetään huomiota.

Kyllä meidän pitää tarkastella kokonaisuuksia ja kyllä infrastruktuurikin liikenneolojen osalta on sellainen kokonaisuus, joka meillä koko maata ajatellen on vahvuus, ei vain Uusimaa. Toki täällä on ongelmia, mutta niitä on kaikkialla muualla ja kyllä yhteisymmärrystä meillä Suomessa pitäisi nyt olla tässä tilanteessa aiempaa enemmän.

Ed. **H a s s i** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensiksi ed. Väistölle toteaisin, että pikemminkin asia on niin päin, että infrastruktuuri on kansallinen vahvuustekijä myös Etelä-Suomessa eikä pelkästään pohjoisessa Suomessa.

Ed. **Drombergin** puheenvuorossa oli monta sellaista asiaa, jotka itse allekirjoitan, muun muassa se, mitä hän totesi Kärkistensalmen suunnitellusta sillasta. Kärkistensalmihan on Päijänteen kapein kohta ja se on luonnonarvojen kannalta merkittävä paikka. Sillan rakentaminen tuolle kohdalle edellyttäisi erittäin massiivisia maansiirtotöitä, jotka olisivat ympäristön kannalta hyvin haitallisia. Todella toivon, että tämä ministeri Pekkarisen budjettiin ajama kohta saataisiin eduskuntakäsittelyssä poistetuksi.

Edustajat Aula ja Anttila mm. tässä puhuivat pienten maaseutukuntien puolesta. No, se on aivan ymmärrettävää. Itse kyllä, kun olen mm. liikennevaliokunnan jäsenenä kiertänyt eri puolilla maata, kuunnellut maaseutukuntien toiveita valtiolta, olen tamperelaisena monesti ihmetellyt, että eikö maaseutukunnissa ole tapana tehdä yhtään mitään omana työnä, kun joka ikistä tien päällystettäkkin pyydetään erityismäärärahana valtiolta.

Siihtäkin olen ed. **Drombergin** kanssa samaa mieltä, että työllisyismäärärahojen jaossa pitäisi katsoa työttömien lukumäärää eikä prosentteja. Kyllä työtön tamperelainen tai työtön helsinkiläinen on ihan yhtä arvokas kuin työtön lappilainen.

Ed. **Dromberg** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toki on hyvin erilaisia kuntia ja eri lailla hoidetut taloudet, että se on ihan selvä asia. Mutta se, miten valtio kohtelee eri alueen kuntia tuillaan, on minun mielestäni asia, joka täytyy saada oikeudenmukaiseksi. Eli samat velvoitteet on kunnilla Uudellamaalla kuin on muuallakin maassa. Me joudumme ensinnäkin maksamaan muulle maalle täältä veromarkkoina huomattavan osan, ja sen lisäksi me joudumme vielä omilla veromarkoillamme tarjoamaan niitä palveluja, joita te saatte valtion tuella. Eli

täällä olevat kunnat monet kantavat kaksinkertaisen vastuun siitä, että ne samat lakisääteiset palvelut luodaan asukkaille. Eli sitä taustaa vasten on kohtuutonta, ettei oikeudenmukaista osuutta saisi vaatia oman alueensa kunnille.

Työttömyys on todellinen ongelma tällä hetkellä. Emme ole osanneet varautua tämäntyyppiin työttömyysaaltoon. Se epäoikeudenmukaisuus, joka mielestäni määrärahojen jaossa on olemassa, se pitää ehdottomasti korjata. Eli niin kuin sanoin, määrä on yksi oleellinen osa ja toinen on kesto. Täällä on todellakin pitkäaikaisia työttömiä hyvin paljon ja nuorisotyöttömiä myös.

Olen valmis ottamaan takaisin EU:sta kaikki ne rahat, mitkä ikinä saadaan. Mutta toivon myös, että sitten kansallista rahoitusta siirretään entistä enemmän tänne Etelä-Suomeen ja niille alueille, jotka kärsivät työttömyydestä niin, ettei sitä kansallista rahoitusta käytetä niin kuin monessa muussa asiassa nyt pyritään käyttämään. Edelleenkin lisäämään vielä sitä tukea, mitä EU:lta tulee, niille alueille, mitkä nyt maatalouden piirissäkin saavat tukea, voi sanoa, tuplasti.

Ed. **M ä k e l ä** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En malttanut olla vastaamatta ed. **Hassin** kantaan koskien Kärkisten salmen siltaa, josta täällä on keskusteltu. Ajattelin, että ed. **Hassi** ei varmaan tunne Keski-Suomen oloja eikä Korpilahtea ja sitä siltahanketta. Jos sen tuntee, ei voi sitä hanketta vastustaa. Vaikka itse suhtaudun hyvin kriittisesti hallituksen esityksiin, tämä asia on sellainen, mitä lämmöllä kannatan. Ei voi olla niin, että joidenkin maisemallisten tai ympäristösyiden takia pidetään ihmisiä sellaisessa tilanteessa lossin takana, jossa ihmiset joutuvat päivittäin odottamaan työmatkojansa tuntitolkulla kesäpäivinä. On jopa ollut sellaisia tilanteita, joissa ambulanssin tuloa, paloautoa ja muuta on jouduttu odottamaan niin, että se on ollut jo liian myöhäistä, kun on lopulta saatu paikalle. Eli ihmettelen tuota kannanottoa.

Ed. **V i l j a m a** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puuttuisin keskusteluun, jonka ed. **Dromberg** aloitti aluepolitiikasta. Ajattelen, että EU:hun liittyminen tuo kyllä meille vähän raikkaampia tuulia tähän tunkkaiseen aluepolitiikkaan. Nimittäin useimmathan rakennepoliitiikan ja sosiaalirahaston tuista ovat niin kutsuttuja horisontaalisia tukia eli koko maalle tarkoitettuja ja nimenomaan sillä perusteella, missä on määrällisesti suurimmat ongelmat, jolloin mei-

dän pitää kyllä alkaa koko Suomen ongelmia hoitaa. Siinä mielessä erityisesti pitkäaikaistyöttömien ja nuorisotyöttömien hoidossa nämä tuet numero 3 ja 4, niin kuin niitä nimitetään, on tarkoitettu koko maalle.

On minunkin todella ed. Hassin puheenvuoron johdosta Keski-Suomen oloja tuntevana puututtava siihen, että näen Kärkisten sillan hyvin merkittävänä infrastruktuurin kehittämisenä Keski-Suomessa. Siellä asuu paljon ihmisiä, ja heillä on, vaikka maisemista nauttivatkin, toki oikeus myös joustaviin tielosuhteisiin. Kehittymisestä on kyse myös silloin, kun tielosuhteita parannetaan, eivätkä ne maavallit nyt niin hirveän hirveitä ole. Niitähän siihen on jo rakenneltu.

Puumalan silta rakentuu. Sitä juuri viikonvaihteessa käytin. Upeat maisemat näkyvät sieltä sillaltakin sitten, kun se ihan kokonaan valmistuu.

Ed. Stenius - Kaukonen: Arvoisa puhemies! Sosiaalimenot ovat vuonna 1994 noin 190 miljardia markkaa eli tämän hetken arvio on kai, että 38,5 prosenttia bkt:stä. Se on aina vähän vaihdellut. Valitettavasti minulla ei ole ensi vuoden kokonaislukua tiedossa. Budjetissa näitä lukuja ei ole. Olisi varmaan hyvä liittää, koska budjetin STM:n pääluokan osuus on vain noin 50 miljardia.

190 miljardia on pitkä penni, eikä rahoituksen järjestäminen ole helppo tehtävä. On muistettava, että tässä summassa ovat mukana myös kaikki vakuutettujen tai asiakkaiden omat maksusuudet. Tämän vuoden 10 miljardin kasvusta noin 4 miljardia selittyy lapsiperheiden verotuksen korvaamisella pääosin lapsilisien korotuksilla. Sosiaalimenot kasvoivat huomattavasti, mutta perheille tästä jäi entistä vähemmän käteen, muutama sata miljoona miinusta. Loput kasvusta selittyy huomattavalta osin työttömyysturvamenojen kasvulla.

Työttömyyden kasvun Ahon hallitus valitsi täysin tietoisesti valtaan tullessaan vuonna 1991. Hallitus laski yksinkertaisesti, että ihmisten pitäminen työttömänä on valtiolle halvinta. Hallitus unohti, että jo 200 000—300 000:n työttömyys heikentää ostovoimaa ja saa nekin varovaisiksi, joilla oli vielä työtä. Seuraukset näkyivät välittömästi kotimarkkinoilla: työttömyys pongahti yli puolen miljoonan, ja työttömyysturvamenot kasvoivat räjähdysmäisesti.

Sosiaaliturvan rahoituksen uudelleen kohdentamisella, johon voimme palata välikysymyses-

kustelussa, voitaisiin olennaisella tavalla vaikuttaa työllisyyden parantamiseen ja työttömyysturvan pienemiseen. Tätä hallitus ei ole halunnut tehdä vaan on valinnut rankan säästölinjan. Vuoden 1995 talousarvioesityksestä voi todeta, samoin kuin vuosi sitten: se jatkaa samaa epäsosiaalista, epäsolidaarista linjaa, josta olemme tämän hallituksen jo oppineet tuntemaan.

Kauhisteltuaan sosiaalietuuksien työhalukkuutta heikentäviä vaikutuksia ministeri Viinanen hahmotteli tulevaisuuden sosiaalipoliittisen linjansa Hämeen Sanomissa 4.9. seuraavasti: ”Perheiden käytettävissä olevat työllä ansaitut tulot saadaan kasvavalle uralle kaikilla tulotasoilla ensinnäkin muuttamalla sosiaalietuuksien myöntämisperusteita ja alentamalla niiden tasojen mukaan lukien toimeentulotuki ja toisaalta toteuttamalla samanaikaisesti tuloverotuksen keventäminen. Sosiaalietuuksien kohdalla on rajattava myös jäljelle jätettävät sosiaaliset tulonsiirrot koskemaan vain aivan pienituloisimpia. Verotuksen kohdalla keventämisen ehtona on tehtävä päätökset niistä hyvinvointiyhteiskunnan palveluista, jotka halutaan verovaroin ylläpitää ja säilyttää.”

Ministeri Viinasen tasaisen sosiaalipoliittikon puheille ei paljon kannattaisi kallistaa korvaansa, jollei hän olisi valtiovarainministeri. Mutta kun hän on, haastoin hänet jo päivällä käymään keskustelua sosiaalipoliitikasta tänne eduskuntaan. Tuossa aikaisemmin hän jossain määrin tähän osallistui, mutta äsken varmuuden vuoksi poistui salista, kun huomasi, että tästä aletaan puhua. Mutta annan erittäin suuren arvion sille, että ministeri Huuhtanen, joka näitä asioita tuntee, on paikalla.

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta on useaan otteeseen vaatinut sosiaaliturvan ja erityisesti työttömyysturvan uudelleen määrittämistä siten, että lyhytkestoisien ja pienipalkkaisenkin työn vastaanottaminen tai koulutus on aina kannattavampaa kuin kokonaan työttömänä oleminen. Ministeri Viinanen ei ole tuonut yhtään esitystä, jolla tähän suuntaan olisi edetty. Päinvastoin. Kun Kimmo Sasi kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa sanoi, että kokoomus kannattaa sitä linjaa, että aina kannattaa tehdä mieluummin työtä, en ole kyllä koskaan havainnut, että kokoomuksesta olisi lähtenyt yhtään esitystä, joka tätä asiaa veisi eteenpäin.

Valiokunnan tiedossa on hyvin, että määrättyissä tilanteissa nimenomaan pienituloisilla mutta aika lailla kautta linjan, erityisesti lapsiperheiden kohdalla, asumistuen heikennys, vero-

tus ja päivähoitomaksujen korotus merkitsevät marginaaliveroasteen nousua yli 100 prosentin. Päivähoitomaksujärjestelmän muuttaminen on yksinkertaisin tapa korjata lapsiperheiden köyhyyshuolteita.

Sosiaali- ja terveydenhuollon maksuasetuksella hallitus määrää kussakin viidessä maksuluokassa perittävän enimmäismaksun. Kunnat päättävät, minkä suuruisena maksu peritään, siis ne voisivat periä pienempääkin maksua, ja miten perheet sijoitetaan maksuluokkiin, mitkä ovat tulorajat maksuluokissa. Valitettavasti monet kunnat perivät maksuja viimeisen päälle. Kun perheen bruttotulot ylittävät markallakin kunnan määrittelemän tulorajan, nousee perhe seuraavaan maksuluokkaan. Kaksilapsisessa perheessä nousu on kerralla 440—605 markkaa kuukaudessa. Esimerkiksi Tampereella ensimmäisessä maksuluokassa tulorajat nelihenkisessä kahden huoltajan perheessä ovat 9 200—12 449 markkaa kuukaudessa ja toisessa maksuluokassa 12 450—15 974 markkaa kuukaudessa. Siis nämä ovat yhteenlasketut tulot. Samat rajat tietysti koskevat yksinhuoltajan kolmilapsista perhettä.

Ensimmäisessä maksuluokassa maksu yhdestä lapsesta on 385 markkaa kuukaudessa, niin kuin asetuksessa määrätään, että se enintään voi olla, ja toisessa 550 markkaa kuukaudessa. Kun lapsia on kaksi, toisen maksu on yhtä maksuluokkaa alempi eli ensimmäisessä maksuluokassa kahdesta lapsesta maksu edelleen 385 markkaa kuukaudessa, koska toinen lapsi on asetuksen mukaan nollaluokassa, mutta toisessa maksuluokassa maksu kahdesta lapsesta onkin 935 markkaa eli nousua on 550 markkaa kuukaudessa. Siis useimmat sisarukset ovat aina yhtä maksuluokkaa alempana kuin ensimmäinen.

Koska marginaalivero on jo varsin alhaisilla tulotasolla yli 50 prosenttia, pitäisi perheen nettotulojen nousta enemmän kuin 1 100 markkaa kuukaudessa, ennen kuin heidän käteen jäävä tulonsa päivähoitomaksujen jälkeen mainitsemassani esimerkissä on samalla tasolla kuin markan pienemmällä kokonaistuloilla. Sama ongelma on jokaisen maksuluokan välillä. Ylimmässä maksuluokassa ongelma on suurin mutta ei olennaisesti poikkea jo alimpien maksuluokkien välistä tilanteesta, ja alemmissa maksuluokissa ongelmaa suurentaa asumistuen pieneminen.

Jos perheessä käy sellainen onnenpotku, että bruttotulot nousevat kerralla noin 3 500 markkaa kuukaudessa, saattaa hymy hyytyä pian, kun hoitomaksut nousevatkin kaksi luokkaa kerralla. Päivähoitomaksujen korotus vie yksin mel-

kein koko nettotulon korotuksen. Maksujärjestelmää on pikaisesti korjattava. Maksun nousun pitää tapahtua liukuvasti, niin kuin yleensä kaikissa muissa järjestelmissä tapahtuu. Mallia ei tarvitse hakea kauempaa kuin samasta asetuksesta kotipalvelujen kuukausimaksujen määritelmästä, jossa maksu määräytyy tietyn prosentin mukaan määrätyn prosentin mukaan määrätyn tulorajan ylittävältä osin.

Ministeri Viinanen kiivaili, että yhteiskunnassamme liian pitkälle viety yhdenvertaisuuden periaate on johtanut käytännössä erittäin suureen ja vääristyneeseen epäoikeudenmukaisuuteen. Minä väitän, että yhdenvertaisuuden puute on johtanut siihen, että hyvin monien lapsiperheiden asema on vaikea.

Asuntopolitiikka on toinen keskeinen tekijä, joka ajaa lapsiperheet tiukoille varsinkin, jos asunto on hankittu muutama vuosi sitten asuntojen hintojen ja korkojen ollessa huipussaan. Asuntolainojen korkovähennykset ohjaavat edelleen yhteiskunnan tukea hyvätuloisille lapsittomille tai lapsensa jo aikuisiksi kasvattaneille, vaikkeivät he sitä tarvitsisi, mutta ministeri Viinanen ei esitä muutoksia asuntolainojen korkovähennyksiin, joiden verotukena saatu hyöty on noin 3,4 miljardia, vaan ehdottaa asumistukea leikattavaksi. Asumistuki on kuitenkin tarkimmin kohdennettu yhteiskunnan tukimuoto.

Veropolitiikka johtaa myös epätasa-arvoon. Valtion tuloveroasteikon rukkauksella ylintä marginaaliveroprosenttia on alennettu yhteensä 12 prosenttiyksikköä. Nyt esitetään kahden prosentin asteikon tarkistusta kaikille valtionveroa maksaville. Kun keskusta oli aikaisemmin vaati- massa progression kiristämistä suurituloisille, se ajaa nyt kunnallisen jakoveron kiristämistä leikkaamalla valtionosuuksia edelleen. Verotuksen siirtäminen valtion tuloverosta kunnallisveroksi rasittaa pienituloisia suhteellisesti enemmän. Tällä jatketaan kansalaisten jakamista hyvinvointiin ja yhä useampiin huonosti toimeentulevien ryhmiin.

Suomi on pääomaverotuksen paratiisi. Pääomaverotus on omiaan estämään yhdenvertaisuuden toteutumista. Se on lisännyt viime vuosina reippaasti tulojakoa pääomatuloja omaavien hyväksi. Mutta miten on käynyt työttömien? Työttömyyspäivärahoihin ei yli kolmeen vuoteen ole tehty indeksikorotuksia laillisuuden rajoja hipovilla tulkinnoilla. Oikeuskansleri antoi viime vuonna tekemääni kanteluun päätöksensä heinäkuussa ja hyväksyi rimaa hipoen hallituksen tähänastiset toimet. Oikeuskansleri kuitenkin

kin lähetti sosiaali- ja terveysministeriölle kirjeen, jossa kehotti tutkimaan, johonan nyt pitäisi korotukset toteuttaa. Työttömyyspäivärahan on lailla sidottu ansiotason olennaiseen muutokseen, ja kiistanaihe onkin se, mitä tämä ”olennainen” tarkoittaa. Vakiintuneeksi tulkinaksi monen mutkan jälkeen on tullut se, että se on 5 prosenttia. Tämän vuoden ensimmäiseen neljännekseen mennessä nousu oli ollut jo yli 6,6 prosenttia, ja tahti on tähän mennessä jo varmasti noussut siitä huomattavasti.

Jotta lain mukaisia indeksikorotuksia ei vieläkään tarvitsisi toteuttaa, hallitus ilmoittaa budjetissa tuovansakin eduskunnalle esityksen kahden prosentin korotuksista. Perustuslakivaliokunnan tehtäväksi jää puheenjohtajansa Niinistön johdolla taas muuttaa musta valkoiseksi ja todistaa, ettei tämä heikennä toimeentulon lakisääteistä perusturvaa. Sanoo perustuslakivaliokunnan enemmistö mitä tahansa, tosiasia on, että peruspäivärahan korottamatta jättäminen heikentää työttömien perusturvaa. Mitään olennaista parannusta siihen eivät toisi kuuden prosentin inflaatiotarkistuksetkaan.

Ministeri Viinaseen resepti on alentaa tuloverotusta. Olen ehdottomasti samaa mieltä pieni- ja keskituloisten osalta. Pienituloisten työttömien niin kuin muidenkin pienituloisten asemaa voitaisiin korjata nostamalla verotettavan tulon alarajaa kunnallisverotuksen perusvähennyksestä korottamalla, joka säädetään lailla. Kunnallisvero ja kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksu alkavat juosta jo vajaan 900 markan kuukausituloista. Eläkeläisillä rajat ovat vähän korkeammat, jotka olen monta kertaa maininnut. Monelle työttömälle se ei toisi mitään lisää käteen, lisäksi vain hiukan itsenäisyyttä. Kunnat säästäisivät toimeentulotukimenoissa huomattavan osan verotulojen menetyksestä. Sehän pienentäisi myös sosiaalimenoja, mitä ministeri Viinaseen koko ajan vaatii.

Ministeri Viinaseen unohtaa kokonaan, että sosiaaliturvan ja sosiaalipalvelujen tehtävänä on paitsi tasata tuloeroja pieni- ja suurituloisten kesken tasoitaa tuloeroja ihmisen elinkaaren eri vaiheissa. Tämän yhteen yksilöön kohdistuvan tehtävän voi nykyään sanoa olevan jopa merkityksellisemmän kuin yksilöiden välisen tuloerojaon. Tuskin kukaan pystyy huolehtimaan omasta elämästään ensimmäisten 15 vuoden aikana ja yhä harvempi 20—25 ikävuoteen saakka.

Kokoomuksen, joka korostaa yksilönvapautta, luulisi kannattavan myös nuorten itsenäistä selviytymistä opiskeluaikana opintotuen avulla.

Jos opintotuki annettaisiin ministeri Viinaseen mallin mukaisesti vain kaikkein pienituloisimmille, jäisi opiskelu taas riippumaan siitä, onko isäpapalla paksu lompakko vai ei. Opintotuki on mielestäni oikeudenmukaisin tapa tukea nuorten opiskelua ja itsenäisyyttä. Se tietysti edellyttää, että vanhemmat osallistuvat kustannuksiin verotuksen kautta. Uskon, että moni kokoomuksen kannattajista, varsinkin nuorista, jakaa tämän näkemys ennen kuin ministeri Viinaseen tarjoaman.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä vaatii, että eläkkeiden ja TEL-indeksiin sidottujen etuuksien vuoden 95 indeksikorotukset otetaan uudelleen käsiteltäväksi. Noin 1,1 miljoonasta omaeläkkeen saajasta yli 730 000 saa alle 5 000 markan bruttoeläkkeen kuukaudessa. Käteen siitä jää perhesuhteista ja kuntaryhmästä riippuen noin 3 600—3 800 markkaa. Eläkeläisiltä aiotaan tämän vuoden tapaan kerätä edelleen palkansaajia korkeampia sairausvakuutus- ja kansaneläkemaksua niin, että ne ovat yhteensä 4 penniä veroäyryiltä suuremmat kuin palkansaajilla. Menettely ei ole hyväksyttävä. Olemme esittäneet aiemmin ja esitämme edelleen, että oikea tapa tasoi tuloeroja on verotuksen progressiivisen kiristäminen, joka voi tapahtua valtion tuloveroasteikolla ja vakuutetun sairaus- ja kansaneläkemaksua porrastamalla.

Vuoden 1993 lopussa oli maksussa 56 585 yli 10 000 markan kuukausieläkettä, jossa ovat mukana myös perhe- ja erityiseläkkeet. Eläketurvakeskus on vuoden 1992 tietojen perusteella arvioinut, että jos pelkästään omaeläkkeen saajille asetettaisiin 10 000 markan eläkekatto, se koskisi silloin noin 36 000 eläkkeensaajaa. Säästö olisi 1,8 miljardia markkaa vuodessa. Jos raja vedettäisiin 15 000 markkaan, säästö olisi 670 miljoonaa markkaa vuodessa.

Eläkkeitä voidaan tasata verotuksella, joka on jo aika kireä. Kuitenkin 4 000—5 000 markan suuruisen eläkkeen marginaaliveroprosentti on jopa 69,5 prosenttia, siis kaikkein suurin tällä tuloalalla, kun 10 000—12 000 markan tasolla marginaaliveroprosentti on 55,7 ja 12 000—20 000 markan kuukausieläkkeille 63 prosenttia.

Sairaus-, vanhempain- ja työttömyyspäivärahoja leikataan taitteilla, joiden ylittävältä osin päiväraha kertyy vain 20 tai 25 prosenttia. Näitä malleja voitaisiin soveltaa myös eläkkeisiin, tai myös päivärahoihin voitaisiin asettaa katto, samoin eläkkeisiin. EU-maissa katto eri sosiaalietuuksissa on enemmän sääntö kuin poikkeus. Päivärahoista saatavat säästöt eivät ole massaa

olevien taitteiden vaikutuksesta olisikaan kovin suuret.

Arvoisa puhemies! Ministeri Viinaselle olisi yllin kyllin tarjolla erilaisia säästövaihtoehtoja, mutta valtiovarainministeriöstä ei ole lähtenyt yhtään esitystä, joka kohdistuisi niihin, joilla olisi varaa tinkiä tuloistaan ilman, että se millään tavalla heilauttaisi heidän jokapäiväistä elämäänsä. Toivon, että ministeri Huuhtanen on valmis keskustelemaan näistä asioista.

Sosiaali- ja terveysministeri H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni ajankohta ei varmaan ole paras mahdollinen eduskunnassa käytävälle keskustelulle sosiaalipolitiikasta tulevassa talousarviossa, mutta kun huomenna minulla ei ole tilaisuutta olla mukana keskustelussa työmatkani takia, otan tämän riskin, että käymme illan myöhäisinä tunteina tämän keskustelun. Puheenvuorossani enemminkin pitäydyn sosiaalipolitiikan ja talouden suhteiden pohtimisessa oikeastaan koko hallituskaudelta ja keskityn muutamaa tulevan talousarvion sosiaalipolitiikan asioihin, jotka mielestäni ovat kaikkein kiinnostavimpia vuoden 95 budjetissa.

Sen verran historiasta, että joudun toteamaan pääministeri Esko Ahon hallituksen joutuneen korjaamaan edeltävien vuosien raha-, tulo- ja finanssipolitiikassa tehtyjä pahoja virheitä. Tätä en sano millään tavoin syyttelevästi enkä halua, että vastuu siirtyy erityisesti mihinkään suuntaan. Totean vain sen olevan tosiasian, jonka voi tuoda hyvin julki. Korjaavia päätöksiä olisi pitänyt tehdä jo syksyllä 1988. Ongelmia tuolloin kuitenkin vähäteltiin ja vielä siinäkin vaiheessa, kun alkava kurimus oli kiistatta nähtävissä. En halua millään tavoin manata syyllisiä esiin. Haluan vain asettaa asiat oikeihin puitteisiin.

Ratkaisevat päätökset siis viivästyivät kolme vuotta. Elettiin vaarallisen kauan valheellisessa todellisuudessa. Liian myöhään uskottiin niitä, jotka sanoivat, että elintaso rakentuu hurjaan ulkomaiseen velkaantumiseen, ei iskukykyiseen talouteen. Valitettavasti näyttää siltä, että kaikille asia ei ole valjennut vieläkään.

Mitä on tapahtunut kuluneiden kolmen vuoden aikana? Suomen talouden perusta on tervehtynyt. Vaihtotase on pitkästä ajasta positiivinen eli ulkomaille velkaantuminen on loppunut. Talouskasvu ylittää tänä ja ensi vuonna teollisen maailman kärkipaikoille ja mikä tärkeintä: kysymys ei ole kasvukuplasta niin kuin viisi kuusi vuotta sitten. Nyt talous on huomattavasti iskukykyisempi.

Tätä hallitusta on syytetty velkaperinnön jättämisestä. On totta, että julkinen velka on kasvanut voimakkaasti. Tämä on seurausta monista tekijöistä. Rahoituspohja petti, eikä menokehityksen sopeutus ole ollut riittävän nopeaa. Yhteiskunta on joutunut maksumieheksi yritys- ja pankkimailman virheistä. Venäjän romahdus ja länsimaiden taantuma osuivat myös samaan aikaan.

Sosiaali- ja terveysministerinä haluan tässä yhteydessä korostaa yhtä seikkaa. Olemme vaikeuksista huolimatta kyenneet pitämään yhteiskunnan perusrakenteet kunnossa. Olemme tulleet vastaan niitä ihmisiä, jotka ovat suurimmissa vaarassa pudota yhteisömme ja sen antaman turvan ulkopuolelle. Olemme vältäneet jyrkät vastakohtaisuudet, jollaisia esiintyy monissa muissa maissa.

Yhteiskuntarauhamme on säilynyt. Tämän saavuttamiseksi on ollut ensiarvoista, että näiden vaikeuksien keskellä ei ole lipsuttu miltään olennaiselta osalta sosiaaliturvasitoumuksista. Muutoksia tarvitaan, mutta niiden on tapahduttava hallitusti. Vaatimalla kaiken säilyttämistä ennallaan hyvinvointimme vaarannetaan yhtä lailla kuin leikkaamalla sokeasti sosiaaliturvaamme.

Parhaiten rakenteellisia uudistuksia on voitu toteuttaa siellä, missä kovapäinen vanhojen etujen vaaliminen ei ole ollut itseisarvo. Sosiaali- ja terveystalouden rakenteellinen muutostyö on edennyt vauhdilla. Hoitomuotojen kehittyminen on osaltaan nopeuttanut muutosprosessia. Henkilöstön panostus on ollut tässä työssä kiitoksen ansaitsevaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on luotsannut keveämpään ja inhimillisempään palvelurakenteeseen tähtäävää uudistustyötä määrätietoisesti. Menestystä on saavutettu soveltamalla uutta hallintokulttuuria asioiden hoidossa. Tuottavuus ja taloudellisuus ovat nousseet huomasti hoidon siinä huolimatta kärsimättä.

Muutostyö ei ole vielä määränpäässään. On arvioitu, että vuosikymmenen loppuun mennessä saadaan vielä aikaan 3—4 miljardin säästö verrattuna siihen, että eletäisiin nykyisessä palvelurakenteessa. Tätä taustaa vasten kuntien ja valtion välinen kustannusten jakaminen uudelleen valtionosuuksien mitoitusmuuttamalla vastaa todellista kehitystä.

Muutoksen hallittu eteneminen osoittaa omalta osaltaan nykyisen sosiaali- ja terveydenhuollon perusrakenteen ja rahoituspohjan olevan käyttökelpoinen. Muutospaineet pystytään

purkamaan jättämättä asiakkaita pulaan, ja laaja rahoituspohja elää ongelmien mukaan.

Kansainvälisesti katsottuna vikana eivät olekaan suuret menot — nehan kestävät vertailun esimerkiksi eurooppalaiseen tasoon — vaan vaihtoehtojen puute. Tätä ollaan korjaamassa käynnistämällä sekä lasten että vanhusten hoidossa palvelusetelin käyttökelpoisuutta koskeva kokeilu. Samaan tavoitteeseen tähdätään ottamalla hoitotakuuta koskevat tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon ensi vuoden valtakunnalliseen suunnitelmaan. Ensisijainen tavoite on varmistaa nopea hoitoon ja tutkimuksiin pääsy, ja toissijainen tavoite on tarjota oikeus toisen palvelun käyttämiseen, jos tavoiteaikataulussa ei pysytä.

Toimeentuloturvan rakennetta on hallituskauden aikana selkeytetty. Samalla on parannettu sen läpinäkyvyyttä muuttamalla sosiaaliset verovähennykset tulonsiirroiksi. Julkisen talouden hallinnassa pitäminen ei ole mahdollistanut täysimääräistä kompensatiota. Rakenteellisesti tuki kohdistuu nyt suhteellisesti painokkaammin sinne, minne kuuluukin, eli pienituloisille.

Viime aikoina on virinnyt keskustelu siitä, että tulohaitarin alapäättä on nostettu niin, ettei kenenkään kannata käydä töissä. Kuvaus on osittain vääreämielistä ja liioittelevaa, mutta se sisältää myös vakavan kysymyksen, kuinka pitkälle tarveharkinnassa ja etenkin menopohjaisessa tarveharkinnassa voidaan mennä.

Mitä useampaan vaiheeseen tarveharkinta kytketään, sitä suurempi on köyhyysloukkujen vaara. Mitä enemmän painotetaan menotositteiden osuutta tarveharkinnassa, sitä vähemmän palkitaan niitä, jotka koettavat elää suu sakkii myöten. Mitä useammasta paikasta tukea maksetaan, sitä suurempi on mahdollisuus sekä perusturvan aukkoihin että etuuksien päällekkäisyyksiin. Toiset jäävät vaille sitä, mikä heille kuului, ja toiset kuittaavat kaksinkertaisia etuuksia.

Näitä epäkohtia oli tarkoitus korjata ns. tulotakuun avulla. Minulla vieläkin tuntemattomasta syystä asialle haluttiin julkisuudessa antaa täsmälleen päinvastainen sisältö. Eri tahot alkoivat ottaa asiaan kantaa vääristelevien lehtitietojen pohjalta — eikä ihme, että kannat olivat kielteisiä! Lopulta kuitenkin on päädytty siihen, että systemaattinen kehittämistyö jatkuu ja asiaa koskevat kokeilut laajenevat ja syvenevät heti ensi vuoden alusta. Hyvä näinkin. Toivon, että rakenteiden muuttamista kovasti vaatineet olisi-

vat jatkossa edes itse valmiita järkeviin uudistuksiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on huolella seurannut säästöpäätösten vaikutuksia. Pääpiirteisään voidaan sanoa, että ikäryhmien välillä ei ole merkittäviä eroja. Usein julkisuudessa on todettu, että lapsiperheet ovat kärsineet eniten. Yleistys kaippaa kuitenkin täsmennyksen. Väite on syntynyt siitä, että työttömyys kohdistuu usein lapsiperheisiin. Samoin 80-luvun lopulla ylivelkaantuneista perheistä monet olivat lapsiperheitä. Tarkemmin katsottuna lapsiperheet yleisesti eivät ole jääneet muita huonompaan asemaan.

Toimeentuloturva on rakennettu siten, ettei työttömyys sellaisenaan vie kotitaloudelta pohjaa pois. Tulotaso on riittävä niin sanoaksemme juoksevan kulutuksen hoitamiseen. Kysymys on siitä, kuinka paljon on yli tämän meneviä sitoumuksia, ennen kaikkea asuntovelkaa. Toisin päin asia voidaan sanoa toteamalla, että syviin taloudellisiin vaikeuksiin ajautuneiden lapsiperheiden asemaa ei voida auttaa tavanomaisten perhepoliittisten toimien avulla. Tätä kuvaa sekin, että eurooppalaisen mittapuun mukaan olemme perhepolitiikkaan panostajina aivan kärkipaikoilla.

Lapsiperheiden vaikeuksien taustalla on Suomen vuosikymmenien mittaan rakennetun asuntopolitiikan kehnoisuus. Asuntopolitiikan epäkohdat kärjistyivät sinipunakaudella, jolloin tilanne päästettiin riistäytymään tältäkin osin käsistä. Monien lapsiperheiden ja työttömien suuret vaikeudet juontuvat tältä kaudelta. Valitettavasti tilannetta ei ole voitu korjata taannehtivasti siten, että ylivelkaantumisilta olisi voitu välttyä.

Yhtenä korjausta kaipaavana osana suomalaisessa sosiaaliturvassa on se, että ansioturva rakentuu liian usein sattumanvaraisten tekijöiden varaan. Pitkäaikainen ansioturva on sidottava vakiintuneeseen tulotasoon. Tätä on tarkoitus toteuttaa mm. vanhempainrahan määräytymisperusteissa. Tarkoitus oli toteuttaa sitä myös työttömyys- ja eläketurvassa.

Työelämän ja sosiaaliturvan rakenteissa tarvitaan enemmän joustomahdollisuuksia. Korkea työttömyytemme on ikävä esimerkki siitä, mihin muiden joustomahdollisuuksien puute johtaa. Vaikka taloutemme on kääntynyt nousuun, tämä vaatimus ei ole vanhentunut, päinvastoin. Nyt tarvitaan kaikki hyvät keinot käyttöön, että työttömät pääsevät mukaan nousuun parhaalla mahdollisella tavalla työllistymällä.

Arvoisa puhemies! Suomalainen sosiaaliturva ja palvelutaso on voitu luotsata läpi myrskynsil-

män sittenkin pienin vaurioin. Eduskunnan nyt aloittama talousarviokäsittely on hyvin tärkeä. Se tulee olemaan myös hyvin paljastava. Mikään ryhmä ei voi ajaa sammutetuin lyhdyin kohti ensi vuotta. Mikään ryhmä ei myöskään voi ajaa kohti eduskuntavaaleja ja tulevaa hallituskautta kahden raiteen taktiikalla, jossa toisella reitillä vaaditaan velkaantumista kuriin ja toisella torjutaan säästökeino. Kansalaisilla on oikeus tietää, mistä seuraavaan hallitukseen halukkaat ensi vuonna säästävät tai mitä seuraa, jos säästökeinot puuttuvat.

Seurattuani tätä keskustelua työhuoneesta minulle jäi tähän asti käytetyistä puheenvuoroista kuitenkin sellainen kuva, että pääosin sosiaalipääluokkaa kohtaan tässä salissa tunnetaan kohtalaista yksimielisyyttä. Ymmärrän varsin hyvin, että tiettyihin yksityiskohtiin liittyy erilaisia käsityksiä, niin pitääkin. Hallitus on kuitenkin joutunut tekemään hyvin tarkkaa työtä. Erityisesti budjettiriihessä budjetin valmistelun loppusilaus oli sellaista. Mielestäni budjettiriihen aikana löydettiin kuitenkin sellainen linjaus, joka takaa kansalaisille turvaverkon ja takaa sen kuitenkin taloudelliset realiteetit huomioon ottaen.

Mitä tulee yksittäisiin asioihin ja erityisesti ed. Stenius-Kaukosen esille tuomiin näkökohtiin, haluaisin puuttua niistä oikeastaan kahteen. Toinen on maassa käytettävä maksupolitiikka, johon olen halunnut kiinnittää huomiota useassakin yhteydessä. Kunnat mielestäni eivät käytä joustoa siten kuin niillä olisi mahdollisuus, ja nimenomaan jousto tulisi arvioida paikallisella tasolla. Me emme ole voineet Kuntaliiton vaatimuksista huolimatta mennä täyden vapauden periaatteisiin maksupolitiikassa, koska pelkäämme, että todellakin sitä käytettäisiin sellaisena rahastuskeinona, joka johtaisi nykyisiäkin ongelmia syvempiin ongelmiin. On väärin väittää, ettei joissakin tapauksissa maksukäytäntö johda nimenomaan ongelmatilanteisiin, mutta niitä voitaisiin hyvin välttää kunnallisella joustavalla päätöksenteolla.

Toinen asia, joka ed. Stenius-Kaukosen puheissa tuli voimallisesti esille, oli eläkepolitiikkaan liittyvä arvio. Siinä puheenvuorossa laajemminkin haluttiin ottaa kantaa ns. kattoajatteluun, joko eläkkeiden tai jonkin muun etuuden suhteen kattoajatteluun. Tästä meillä on esimerkkejä, olemme toki selvittäneet niitä. Esimerkit kertovat kuitenkin huonoista kokemuksista. Tätä järjestelmää kierretään hyvin tehokkaalla tavalla, ja juuri ne, joita esimerkiksi eläkekatto

tulisi koskemaan, kykenevät hoitamaan omat eläke-etuutensa yksityisesti, niin että yhteiskunnan kulut vain kasvavat ja pääperiaatetta ei saavuteta.

Suomessa kaiken kaikkiaan eläkehaitari esimerkiksi on mahdollisimman kapea. Se ei ole ollenkaan niin kriittisen arvioinnin ansaitseva kuin puheissa yleensä käytetään, vaan tavanomaisilla eläketulotasoilla erot ovat varsin niukat, erityisesti, jos otetaan huomioon muut tuet, kuten eläkeläisten asumistuki ja hoitotuet ja tämän tyyppiset erilliset ratkaisut.

Kyllä suomalaista eläkepolitiikkaa voi kansainvälisillä foorumeilla aivan hyvin puolustaa. Olennaista nyt on vain se, että me arvioimme etuuskien tasot ja määräytymisperusteet tulevaisuutta ajatellen meidän rahoituskykymme mukaisesti. Siinä meillä toki on pohtimista.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Peltari.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri vaati nimenomaan myös oppositiota tulemaan esille säästötoimenpiteistä todetessaan, että tavallaan kansalaisten tulee tietää minkälaista säästöpolitiikkaa ne puolueet ovat ajamassa, jotka vaalien jälkeen ovat valmiita hallitusvastuuseen. Tähän vaatimukseen on erittäin helppo yhtyä. On pakko todeta, että ainakin tänään täällä käytetyt ryhmäpuheenvuorot, erityisesti SDP:n ryhmäpuheenvuoro, ei tähän antanut vastausta.

Ministeri totesi, että yhteiskuntarauhamme on säilynyt, ja se toki pitää paikkansa. Mutta kyllä itseäni ihan suoraan sanottuna kansanedustajana ja päättäjänä on äärettömästi häirinnyt tällä vaalikaudella se, että kolmeen eri kertaan yleislakkouhkauksilla on puututtu siihen oikeuteen, joka parlamentilla eli eduskunnalla pitäisi olla päättäessään valtion tulo- ja menoarviosta. Yhteiskuntarauha on säilynyt, kun viisaampi on väistynyt. Olisin mielelläni muutamalla sanalla kuullut ministerin käsityksiä tästä. Minusta tällä tiellä ei voida kovin pitkään jatkaa, koska tästä seuraa se, että vahvat pitävät puolensa ja että niiltä pieniltä eläkeläismummoilta ja lapsiperheiltä sitten pakosti säästetään, kun heillä ei ole vastaavaa etujärjestöä, mikä on työmarkkinajärjestöillä tällä hetkellä. Siis tämä on juuri se tie, joka johtaa vahvojen yhteiskuntaan, jos me sallimme tätä jatkossakin.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Huuhtanen sanoi, että katoista on huonoja esimerkkejä. Jos ne muut järjestelyt tehdään yhteiskunnan tuella mahdollisiksi, niin totta kai se tulee kalliimmaksi. Meidän kantamme onkin se, että esimerkiksi yksityisistä eläkevakuutuksista verovähennyksiä ei pidä antaa. Toinen on samanlaisten taitteiden tuominen myös eläkkeisiin, jotka ovat päivärahoissa. Se olisi hyvä säästökäino. Koko ajan sanotaan, että pitäisi saada miljardien markkojen säästöt. Meidän kysymyksemme on, miksei koskaan oteta niiltä, joiden toimeentuloon se ei mitenkään vaikuttaisi, jos otettaisiin. Puretaan niitä sitten, jos aika paranee.

Ministeri Huuhtanen sanoi, että pienin vaurio on päästy tämän myrskysilmän läpi, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevat eivät ole pudonneet yhteiskunnan ulkopuolelle. Tietysti, jos vertaamme ulkomaisia esimerkkejä, niin paljon huonompiakin tapauksia löytyy. Mutta kyllä on sanottava, että erityisesti monien paljon sairastavien ihmisten elämä on tehty täysin kestävämmäksi, koska kaikki sairastavuuteen liittyvät kulut ovat kasvaneet, ja myös monet työttömät ovat todella suurissa vaikeuksissa.

Ministeri sanoi, että toiset kuittaavat kaksinkertaiset edut. Tämän estämiseksi hän esitti mm. toimeentulotakuuta. Minusta ei ole niin, että on kaksinkertaisia etuuksia, vaan ihmiset joutuvat vähimmäistoimeentulonkin hankkimiseksi juoksemaan luukulta toiselle. Olisi ollut erittäin toivottavaa, että tämä ehdotus olisi mennyt eteenpäin. Budjetista puuttuu samoin se, että ministeriössä ollaan nyt valmistelemaan enimmäisrajoja terveydenhuollon ja sosiaalihuollon maksuihin. Olisi ollut kiinnostavaa saada siitä jotakin tietoa, kun ministeriöstä siitä ei ole mitään saatu. On ehdotettu, että se tulisi voimaan jo ensi vuoden alussa. Tätä on sosiaali- ja terveysvaliokunta useaan kertaan vaatinut.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukoselle on syytä todeta, että joskus tuntuu siltä, että tässä talossa tehdään sosiaalipolitiikkaa kahdella perusteella: kateudella ja tietämättömyydellä.

Ministeri Huuhtaselle haluan todeta, että on hyvä, että vihdoin on alkanut keskustelu siitä,

mikä kansalaisten todellinen taloudellinen asema on sen jälkeen, kun he ovat maksaneet veronsa, saaneet tulonsiirtonsa ja maksaneet myös progressiiviset maksunsa erilaisista yhteiskunnan palveluista. On turha puhua tänä päivänä bruttotuloista, koska niillä ei ole mitään tekemistä ihmisten käytössä olevien tulojen kanssa. Totuus tänä päivänä on se, että yksinhuoltajan tapauksessa keskituloisen yksinhuoltajankaan ei juuri kannata käydä töissä. Kuten lapsilisäesimerkki hyvin osoittaa, jos meillä on yhden vanhemman, joka käy työssä, nelihenkinen perhe, niin 200 000 markan tuloilla ei vielä hänenkään kannata käydä töissä. Ajatelkaa, meillä on tällainen yhteiskunta. Kyllä pikkuisen pitäisi harkita, mitä tässäkin salissa oikein sanotaan.

Useimmissa tapauksissa tämä merkitsee nimenomaan sitä, että lähdetään siitä, että perhe asuu myös vuokralla. Mikä on syy? Ed. Stenius-Kaukonen sanoi, että tämä tiedetään, pitäisi jotakin tehdä. Se syy on kohtuuttoman ankara progressiivinen verotus nimenomaan niissä perheissä, joissa vain yksi eli yksinhuoltaja tai toinen vanhemmista tekee töitä. Jos verotuksen progressiota olennaisesti alennetaan keskituloisilla ja miksei pienituloisillakin, eli tuloverotusta kevenetään, näistä ongelmista päästään eroon. Mutta vasemmistoliitto on aina rokotamassa niitä ihmisiä, jotka tekevät töitä ja ovat ahkeria.

Haluan myös todeta sen, että tämän päivän yhteiskunnassa perhe, jolla on asuntovelkaa, on aika vaikeassa asemassa. Ja vaikeudet johtuvat hyvin pitkälti ajalta, kun tässä maassa maksettiin hyvin korkeita korkoja. Nyt tilanne on jonkin verran parantunut.

Täällä puhutaan eläkepolitiikasta. Tänä viikkona päivällä valtiovarainministeriön selvitykseen, joka osoittaa sen, että meillä on käytännössä hyvin pitkälti tasaeläkejärjestelmä. 6 000 markan eläkkeeseen asti, jos eläkeläinen asuu vuokralla, meillä on käytännössä tasaeläke. Vasta sen jälkeen alkaa lisäeläkkeestä jäädä jotakin käteen. Se tarkoittaa sitä, että yli puolet suomalaisista eläkeläisistä on tasaeläkejärjestelmän piirissä.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Puhuja: Haluan todeta, että jos ed. Stenius-Kaukosen malli on ...

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. Viljamaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielenkiinnolla kuuntelin ministeri Huuhtasen puhetta, ja olin kuulevinani sieltä sanan ”hoitotakuu”, josta mielelläni kuulisin enemmänkin. Ennen kaikkea siitä ideologiasta perustasta, jolla tässäkin taloudellisessa tilanteessa hoitotakuu budjettiin voitiin ottaa ja samalla vertailua siihen, miksi budjettiin ei voitu ottaa tässä taloudellisessa tilanteessa myös ”päivähoitotakuuta”, jota toisella nimellä subjektiiviseksi päivähoito-oikeudeksi kutsutaan. Jollain lailla ne ovat verrannollisia asioita, mutta ehkäpä taustaryhmät näille kummallekin asialle ovat vähän eri lailla voimakkaat. Molemmat hyvin kehitettyinä ovat todella kannatettavia.

En malta olla kommentoimatta ed. Sasia siinä, kun hän sanoi, että keskituloisten yksinhuoltajien ei kannata käydä työssä. Kuitenkin ilmeisesti keskituloiset yksinhuoltajat ja yksinhuoltajat ylipäänsä ovat varsin moraalinen joukko, (Ed. Sasi: Onneksi!) koska heidän työssäkäyntiprosenttinsa kuitenkin tässä Suomenmaassa, yksinhuoltajistamme suurin osa on äitejä, on korkeampi kuin kaksivanhempaisen perheen työssäkäynti.

Valitettavasti yksinhuoltajakin on työttöminä ja vertaisin brittikansaansa. Yksinhuoltajaäidit usein eivät käy työssä, eivät käy työssä nimenomaan sen takia, koska päivähoito ei ole järjestyksessä ja valtio tukee heidän kotiin jäämistään. Mutta heillä on erinomaisen paljon mielenterveysongelmia, kun heidät 24 tuntia vuorokaudessa sidotaan pelkkään lastenhoitovelvollisuuteen. Eli ilmeisesti on muitakin perusteita kuin kannattavuus. Minä luulisin, että ihmisen elämää ohjaavat vähän korkeammat perusteet kuin pelkkä raha.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasi sanoi juuri sen, mikä tämän salin keskustelua vaivaa: tietämättömyys. Ed. Sasi edustaa siinä erinomaista esimerkkiä. Hän on innostunut, niin kuin ministeri Viinanenkin, professori Virénin tekemistä laskelmista, jotka pitävät varmaan jonkun yksittäistapauksen kohdalta paikkansa, mutta ovat erittäin harhaanjohtavat. Juuri siitä on lähtenyt tämä, että 200 000 markan tuloilla yksinhuoltajan ei kannata tehdä töitä.

Kun tutkii tätä esitystä, ed. Sasi, teidän pitäisi ottaa huomioon, että siinä nimenomaan on oletettu, että lapset ovat päivähoitossa. Toin esille päivähoitomaksujärjestelmän ongelmat. Te ette ole koskaan puhuneet mitään siitä, että päivähoitomaksuja pitäisi alentaa, ja tämä tiedettiin sil-

loin, kuten ministeri Huuhtanen totesi, että kunnat eivät käytä niitä joustomahdollisuuksia, joita se antaa.

Minun mielestäni kyllä asetusta pitäisi muuttaa, koska siellä on määrätty enimmäismäärät, mitä voidaan periä, eikä koko maksujärjestelmässä ei ole sellaista mahdollisuutta, että päättäisiin tähän liukuvaan systeemiin niin kuin kaikissa muissa järjestelmissä. Päivähoitomaksujärjestelmä on se olennainen tekijä, joka aiheuttaa nämä ongelmat. Ja paljon suurempana kuin suurituloisilla on kaikkein pienituloisimmalla yli 100 prosentin marginaaliveroprosentti — juuri asumistuen menettämisen vuoksi.

Ed. Sasin kannattaisi kyllä todella paremmin tutustua asioihin eikä alkaa yhden professorin yhden jutun perusteella lähtää vaahtoamaan täällä. Toivon, että ed. Sasi ja kokoomus joskus tukisivat niitä sosiaali- ja terveysvaliokunnan yksimielisiä ehdotuksia siitä, miten järjestelmiä tulisi kehittää, mutta en ole havainnut.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukoselle haluan sanoa sen, että olen pyrkinyt perehtymään näitten verojen sosiaalisten tulonsiirtojen ja progressiivisten maksujen yhteisvaikutuksiin, ja aloitteestani jo 80-luvun puolivälin jälkeen järjestettiin yhteinen seminaari verojaoston johdolla, johon myös sosialidemokraatit kutsuttiin, jossa käytiin näitä asioita lävitse. Mutta täytyy sanoa, ettei ed. Stenius-Kaukonen ole koskaan osoittanut suurta mielenkiintoa näitten ongelmien ratkaisemiseen.

Hän on siinä aivan oikeassa, että kaikkein suurituloisimpien ongelmia nämä eivät ole, mutta ne ovat pienituloisten ja keskituloisten ongelmia, jotka tekevät ahkerasti töitä. Näin on nimenomaan sellaisissa perheissä, joissa vain toinen ansaitsee, siitä syystä koska ankara progressio jo keskituloisilla puree niin voimakkaasti ja miksei pienituloisillakin, kun toimeentulotuki tänä päivänä antaa niin hyvän etuuden.

Sanon, että on oikein, että meillä yksinhuoltajat käyvät hyvin ahkerasti tänä päivänä töissä. Mutta pelkään sitä, että kun sukupolvet vaihtuvat, moraali yhteiskunnassa heikkenee, ja se näkyy jo nuoremmosta sukupolvesta. Kun tiedetään, että saadaan paremmat etuudet hakemalla sosiaalitoimistosta näitä etuuksia, niin ihmiset oppivat enemmän sitä käyttäytymiskaavaa, että otetaan vain etuus eikä tehdä töitä. Sanon, että lasku tästä syystä tässä yhteiskunnassa varsin nopeasti kasvaa.

Mutta ed. Stenius-Kaukonen on siinä oikeassa, että myös päivähoitomaksujen alentaminen varsinkin ylemmstä päästä auttaisi myös tätä ongelmaa. En sano, että se on ainoa keino. Mutta sanon, että joku ratkaisu tähän ongelmaan on löydettävä, koska on täysin mahdollista, että 250 000 markan tuloilla ei kannata tehdä töitä. Minä voin sanoa ed. Stenius-Kaukoselle, että olen saanut useamman kirjeen ihmisiltä, joiden puoliso on jäänyt työttömäksi. He eivät saa työttömyyskorvausta, koska toisen puolison tulot ovat niin suuret, ja he ovat juuri tässä Virénin mainitsemassa loukussa.

Sosiaali- ja terveysministeri H u u h t a n e n :
Herra puhemies! Ed. S-L. Anttila halusi kuulla omia mielipiteitäni niin sanotusta ulkoparlamentarisesta vaikuttamisesta. Minulla on sekä hyviä että huonoja kokemuksia niistä lukuisista keskusteluista ja pohtimisista, joita työmarkkinajärjestöjen kanssa on käyty. Hyvinä kokemuksina pitäisin eläkepolitiikan puolella tehtyjä korjauksia, jotka on voitu tehdä yhteisymmärryksessä työmarkkinajärjestöjen kanssa kolmikan-taperiaatteella. Tosin täältä eduskunnasta ei siitäkään huolimatta aina löydy kuitenkaan tukea niille hallituksen pyrkimyksille, mikä on jonkin verran ihmetyttänyt, mutta se kai kuuluu opposition rooliin olla kaikkea vastaan.

Mutta eräs asia minulle on jäänyt mieleen, joka on mielestäni epäreiluakin menettelyä ja pelisääntöjen vastaista. Kun työttömyysturvan rakenteiden ja koko työttömyysturvajärjestelmän uusimisen suhteen tarjosimme keskusteluja vuotta 95 koskien, tietenkin valtionaloudellisista syistä, työmarkkinajärjestöt molemmilta puolilta, sekä työntekijä- että työnantajapuolelta, ilmoittivat, että keskusteluja on syytä käydä, mutta niitä ei käydä enää tämän hallituksen kanssa. Tätä minä en pidä missään tapauksessa hyvänä asioiden hoidon kannalta. Voin todeta vain, että minulla on sekä hyviä että huonoja kokemuksia tässä suhteessa.

Ed. Stenius-Kaukonen toivoi, että kävisin läpi niin sanottua maksukattoperiaatetta. Ilmeisesti ministeriöstä ei ole haluttu antaa mitään yksityiskohtaisia tietoja sen vuoksi, että me emme tätä ratkaisua voi tehdä yksipuolisesti. Tässä tarvitaan ehdottomasti yhteistyötä Kuntaliiton kanssa, ja heidän kanssaan keskustelut eivät ole vielä niin pitkällä, että yksityiskohdista voitaisiin antaa tietoja. Sen verran voi kuitenkin jo todeta, että kyseessä on julkisen sektorin maksujen yhteenkokoamisen periaate, jossa maksujen tavoit-

tettua tietyn tason käynnit ovat ilmaisia. Tähän pyritään kokoamaan niin avosairaanhoidossa tapahtuvat käynnit kuin sairaalamaksut, myöskin ns. intervallihoito terveyskeskuksissa. Näin ollen paljon sairauskuluja kohtaavat ihmiset saavat mielestäni paljon paremman kohtelun jo ensi vuoden alusta, mikäli tämän sopimuksen Kuntaliiton kanssa voimme tehdä. Pyrin aidosti siihen, että tämä sopimus syntyy, koska näen, että uudistus on välttämätöntä toteuttaa.

Ed. Sasi löytää kritiikille sisällön, mutta sen jälkeen kun tulisi lähteä määrätietoisesti tekemään korjauksia, kokoomuksella ei ole ollut halua olla mukana. Kun esitin tulotakuujärjestelmää, siinä oli työttömien kohdalla tarkoitus selkeyttää lähinnä perusturvan alueella olevia järjestelmiä, antaa palvelut yhdeltä luukulta ja jatkaa kenties siitä eteenpäin nimenomaan verokäytännön uusimisen pohtimista, niin että tulotakuun varassa olevat henkilöt voisivat hankkia lisätuloja ilman, että hankittu lisämarkka olisi pois sosiaalisesta etuudesta. Tämä oli uudistuksen tarkoitus ja, niin kuin sanoin, olen tyytyväinen tehtyyn minimiratkaisuun, eli tätä kokeillaan. Uskon, että tästä syntyy juuri se toivottu malli, joka meidän molempien tavoitteena on.

Sen verran kuitenkin varoittaisin lähinnä yhden tutkijan tuloksien analysointia, että toivoisin myöskin muiden asiaa tuntevien tutkijoiden kannanottoja selvittävän. On joukko Suomessa arvostettuja tutkijoita, jotka pitävät professori Virénin yleistystä täysin vääränä. Useimmat toteavat, että yksittäisiä tapauksia toki löytyy, mutta ei yksittäisten tapausten perusteella voida koko järjestelmiä lähteä muuttamaan, jos ne toimivat kuitenkin hyvin.

Mitä tulee markkamääriin, kerron vain esimerkinomaisesti, että jotkut ovat väittäneet, että loppujen lopuksi, jos työansiot menevät yli 6 000 markan kuukaudessa, aina kannattaa mennä töihin. Tämä on pääperiaate. Muutenkin näen, että ei kai suomalainen liene valinnoissaan sellainen, että hän uhraa mahdollisen työuran tai jotain muuta vastaavaa jäädäkseen pelkästään sosiaalisen etuuden takia kotiinsa ja passiiviseksi kansalaiseksi. Minulla on vielä sellainen usko, että me olemme ns. työtätekevä kansa ja valitsemme työvaihtoehdon, jos sellaisia on. (Ed. Stenius-Kaukonen: Hyvä, ministeri!)

Meidän ongelmamme on tällä hetkellä pitkälti asumisen tukimuotojen epäoikeudenmukaisuus. Sitä tulisi ensi vaiheessa pyrkiä korjaamaan. Me tuemme esimerkiksi sellaisten ihmisten asumista, jotka eivät tarvitse missään tapauksessa tukea

verotuksen vähennysjärjestelmän kautta emmekä pysty osoittamaan tukea sellaisille, jotka sitä todella tarvitsisivat. Näen, että sillä puolen olisi ensimmäiset korjausliikkeet tehtävä rohkeasti.

Tuloveron kevennyksestä me olemme ed. Sasin kanssa olleet hieman eri mieltä ilmeisesti keskustelematta siitä, missä ajassa tuloveroa voitaisiin keventää. Juuri näinä aikoina, jolloin valtion velkaantumisen on kertakaikkisen kovaa ja meidän on huolehdittava myös valtion tulopuolesta, näen ettei ole itsestäänselvää, että yhtälö toimisi siten, että tuloverotusta keventämällä saavutettaisiin sellainen kokonaishyöty, jota ilmeisesti kumpikin ajamme loppujen lopuksi takaa. Mutta heti kun saavutamme erilaisen tilan valtiontaloudessa, vähemmän velkaisen ja muutenkin tasapainoisemman, pidän itsestäänselvänä, että tuloverotusta voidaan tarkastella siten, että mm. sosiaaliturvan varassa elävien ihmisten luonnollinen valinta on ns. työvaihtoehto ja omien tulojen hankkimisvaihtoehto, koska vain se on tietysti tervettä elämää myös tämän päivän Suomessa.

Ed. Viljamaa halusi kuulla, minkä vuoksi hoitotakuu on voitu ottaa valtakunnalliseen suunnitelmaan. Se on otettu käytännön syistä ja ennen kaikkea siksi, että pyrimme siihen, että palveluja — lähinnä terveyskeskuspalveluja ja kuntayhtymät erikoissairaanhoidon palveluja — antavat kunnat pyrkisivät tehostamaan toimintaansa siten, että luotaisiin järjestelmiä, joissa suomalaisen hoitopääsy voitaisiin taata nykyistä lyhyemmällä aikavälillä. Olemme arvioineet, että terveyskeskuskäynnin saamiseen ei kuluisi enempää kuin 2—3 päivää ja myös erikoissairaanhoidon pääsy turvataisiin siten, että kahden viikon aikana arvioitaisiin hoidon tarve. Tämä on toistaiseksi pyrkimys, ei ehdoton sääntö, mutta parasta on ollut se, että kuntaliitto on halunnut tulla mukaan tavoiteasetteluun. Uskon, että saamme lähivuosina siitä kokemuksia.

Käytännössä tämä tarkoittaa, että jos omana palveluna ei hoitoa kyetä järjestämään, potilaalla on oikeus ottaa palvelu sieltä mistä saa, ja tällä tavoin hoitotakuu tavallaan toimii ja toteutuu.

Mitä tulee päivähoitotakuuseen, asia on huomattavasti mutkikkaampi ja kysymys on pitkästi rahasta. Kun kuuntelee esimerkiksi sosialidemokraattista luottamusmiehesjohtoa tai kaupunginjohtoa sekä virkamiesjohtoa, he pitävät aivan mahdollisena tämän toteuttamista kuntatasolla. Kun kuuntelee Kuntaliittoa, todetaan että tässä talouden tilanteessa subjektiivisen oikeuden laajentaminen ajatellulla tavalla päivähoi-

dossa on täysin mahdotonta. Myös valtiontalouden kannalta valtiovarainministeriössä suhtautuminen oli äärimmäisen jyrkkä.

Näistä syistä johtuen hallitus näki viisaammaksi lykätä uudistusta kahdella vuodella ja suorittaa kahden vuoden aikana erilaisia kokeiluja päivähoiton järjestämiseksi, joista muiden yläpuolelle nousi palvelurahakokeilu. Mielestäni on aivan hyvä, että arvioidaan kokeilujen kautta, onko meillä keinoja toteuttaa tämä tärkeä osa palvelua, päivähoiton järjestäminen, jollakin muulla tarkoituksenmukaisella tavalla tehokkaammin, taloudellisemmin ja perheelle paremmin soveltuvana. Ei tässä suhteessa mitään lopullista asian kaatamista ole tehty, vaan tunnus-tettu tosiasiat ja toimittu talouden realiteettien pohjalta.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Tänäkin käydyssä budjettikeskustelussa useimpien keskustelijoiden pisin tähtäin, jolla he kansantaloutta katsovat, näkee valtion kasvavan velan. Puhujat tuntevat huolta siitä, miten velka tulevaisuudessa maksetaan. Vihreät pitävät edelleen kiinni siitä, että talouskeskustelussa kuitenkin tärkein on todellinen pitkän tähtäimen näkökulma eli se, millä tavalla kansantalous vaikuttaa luonnonympäristöömme ja sitä kautta elinmahdollisuuksiimme tulevina vuosikymmeninä. Kaikesta teollistumisesta, automatisoinnista ja korkeasta teknologiasta huolimatta kansantalouden ja koko inhimillisen elämän aivan kuten muidenkin lajien elämän perusta on edelleen luonnonympäristö.

Tästä näkökulmasta hallituksen budjettiesitys ensi vuodelle sisältää merkittävän myönteisen uudistuksen, ja se on budjettiesityksen kolmas liite nimeltä Luonnonvarat ja ympäristö. Ahon hallitus ilmeisesti kuitenkin kokee ympäristön tilan ja kansantalouden edelleen toisistaan irralliseksi, koska liitteen etusivun alareunassa lukee, että hallitus ei ole käsitellyt liitettä. Se on tarkoitettu talousarvioesityksen tausta-aineistoksi.

Liitteessä herättää huomiota maataloutta koskevan osan ylimalkaisuus. Kokonaisuudessaan liite on sisältönsä puolesta vielä kaukana ympäristöliikkeen tavoittelemasta ns. vihreästä budjetista, jossa kansantalouden plus- ja miinuspuolelle laskettaisiin myös luonnonvarojen arvossa tapahtuneet muutokset, sekä myönteiset että kielteiset. Tällöin voitaisiin saada aikaisempaa realistisempi kuva siitä, että rahallisen hyödyn hankkiminen luontoa riistämällä syö kansantalouden luontopääomaa eli se on tulevaisuuden kannalta lyhytnäköistä. Vastaavasti voitai-

siin saada realistinen kuva siitä, että ympäristönsuojeluun sijoitetut varat vahvistavat luontopääomaamme. Näistä puutteista huolimatta liitteen sisällyttäminen talousarvioon on merkittävä periaatteellinen uudistus. Toivon, että tulevina vuosina budjettiesityksen kokonaisrakennetta kehitetään todellisen vihreän budjetin suuntaan.

Hallitus ei siis näytä vielä ymmärtävän, miten ympäristö ja talous liittyvät yhteen. Mutta ei hallitus näytä ymmärtävän myöskään lyhyemmän aikavälin dynamiikkaa kansantaloudessa. Hallitus on koko olemassaolonsa ajan uskonut, että kansantalouden ja valtiontalouden ongelmat ratkeavat, kunhan talous kääntyy kasvuun. No nyt se on tapahtunut. Bruttokansantuote on kasvanut viime syksystä asti, mutta niitä siunauksia, joita bkt:n kasvun on odotettu tuovan talouteen, ei kuitenkaan näy eikä kuulu. Työttömyys pysyttelee edelleen yli puolen miljoonan lukemissa. Valtion verotulot eivät kasva, joskin niiden lasku on päättynyt.

Tilanne on täysin kansantalouden perinteisten oppien vastainen. Mistä tämä outo tilanne johtuu? Se johtuu siitä, että tuotannon kasvun rinnalla työn tuottavuus kasvaa koko ajan voimakkaasti ennen muuta automatisoinnin ansiosta. Kansantaloudessa kasvaa eniten tuotanto automatisoiduilla aloilla. Siksi työllisyys ei parane.

Verokertymä ei myöskään kasva, sillä verotuksesta liian suuri osa perustuu työnteon vertamiseen. Automatisoitujen alojen tuotannon kasvu ei siis heijastu myöskään verotulojen kasvuna. Niinpä hallitus ennustaa valtion joutuvan ottamaan ensi vuonna velkaa noin 70 miljardia markkaa. Se tarkoittaa noin 35 000 markkaa jokaista työssä käyvää suomalaista kohti eli melkein 3 000 markkaa kuukaudessa jokaista työssä käyvää suomalaista kohti.

On selvää, ettei tällainen voi jatkua loputtomiin. Hallituksen vastaus, jonka tunneimme erittäin hyvin, on se, että on jatkettava ja entisestään kovennettava säästöjä. Vihreät katsovat, että tässä tilanteessa olisi katse kiinnitettävä myös tulopuoleen. Miksi verotamme ankarimmin työvaltaisia aloja, joilla kansantaloudessa menee suhteellisesti heikoimmin? Miksi verotamme lievimmin niitä aloja, jotka porskuttavat parhaiten?

Nyt tarvittaisiin 1990-luvun robinhoodia, joka ottaa rikkailta ja antaa köyhille. Rikkaat ovat nyt kansantalouden automatisoidut alat ja köyhät ovat työvaltaiset elinkeinot. On suoritettava talouselämän sisäinen radikaali uusjako. Verotus on järjestettävä uusiksi siten, että työval-

taisten alojen verotusta kevennetään ja automatisoitujen alojen verotusta kiristetään, ja täten tehdään työllistäminen kannattavaksi.

Tärkeimmät keinot tähän ovat ensinnäkin yritysten sosiaalimaksujen perustan muuttaminen siten, että niitä ei enää makseta yrityksen palkkasumman mukaan, vaan perusteeksi otetaan käyttökate tai jalostusarvo tai jokin muu vastaava suure, joka on riippumaton siitä, mikä on ihmistyön ja koneiden osuus tuotannossa.

Toinen vastaava keino on ympäristöverojen, ennen muuta energiaverojen korottaminen ja työhön kohdistuvien veromuotojen alentaminen niiden tuotolla. Nämä kaksi keinoa yhdessä merkitsevät tulonsiirtoa automatisoiduilta pääomavaltaisilta ja paljon energiaa kuluttavilta aloilta pienille ja keskisuurille yrityksille, palvelualoille, rakennuslalle ja kaikille palkkatyötä tekeville.

Tässä suhdannetilanteessa automatisoiduilla aloilla, ennen muuta viennin suuryrityksillä, on hyvin varaa maksaa lisää veroja. Se on suorastaan niiden kansallinen velvollisuus. Nehän ovat jo useiden vuosien ajan saaneet nauttia devalvaatioiden kautta saamastaan hyödyistä, jonka on niille kustantanut koko kansa. Raskaimman laskun ovat maksaneet pienet ja keskisuuret kotimarkkinayritykset, joilla oli valuuttalainoja ennen devalvaatioita, ja noiden yritysten työttömiksi joutuneet työntekijät ja omistajat.

Työvaltaisille aloille tämä muutos merkitsisi mahdollisuuksia kehittyä ja työllistää. Näin kansantalouden syöksykierre saataisiin katkaistuksi ja sen sijaan saataisiin toimimaan kansantalouden tilannetta tervehdyttävä dynamiikka. Kun työpaikkoja syntyisi lisää pieniin ja keskisuuriin yrityksiin, rakennus- ja palvelualoille, työttömyysturvan kustannukset pienenisivät, veronmaksajien lukumäärä lisääntyisi ja tuloveron tuotto kasvaisi, vaikka palkkaverotusta helpotettaisiinkin. Eli valtiontalouden ongelmat helpottuisivat molemmista päistä.

Juuri ilmestynyt pienteollisuuden suhdannekatsaus tukee tätä arviota. Pienteollisuudessa vallitsevat tällä hetkellä sikäli myönteiset odotukset, että tuotannon ja kannattavuuden odotetaan kasvavan. Mutta työllistämisedotukset ovat edelleen negatiiviset keskimäärin kotimarkkinayrityksillä. Negatiivisimmat työllistämisedotukset ovat rakennusyrityksillä sekä huolto- ja korjausalan yrityksillä. Työllistämisen pahimmiksi esteiksi yritykset ilmoittavat korkeat sosiaalivakuutusmaksut ja korkeat välilliset palkat. Vihreiden veromalli helpottaisi juuri näitä kustannuksia ja poistaisi ne pahimmat esteet,

joita yritykset itse ilmoittavat työllistämisen ongelmiksi.

Mielenkiintoinen yksityiskohta Pienteollisuuden Keskusliiton suhdannekatsauksessa on se, että vastaajista suurin ryhmä kannattaa yritysten työllistämistukien poistamista kokonaan. Yrittäjät tietävät kokemuksesta, että nykyiset tukimuodot vääristävät kilpailua ja saattavat ennestään pärjänneitä yrityksiä vaikeuksiin. Nämäkin varat voitaisiin käyttää työllistämisen yleisten edellytysten parantamiseen.

Nämä olivat suhdannepoliittisia perusteluja vihreiden esittämälle taloudelliselle rakennemuutokselle. Tärkeimmät perustelumme liittyvät kuitenkin kansantalouden ja luonnonympäristön suhteisiin. Vanhanaikainen talousajattelu, jota hallitus edustaa ja iso osa vasemmistostakin, uskoo työttömyyden ja valtiontalouden ongelmien ratkeavan ainoastaan nopean talouskasvun kautta. Tällöin unohtuu se, että aineellinen kasvu, jos se perustuu luonnonvarojen kasvavaan käyttöön ja lisääntyvään saastuttamiseen, syö elämän ja taloudenkin edellytyksiä. Taloutta horjuttavat ympäristökriisit eivät enää ole mitään tieteisfantasioita. Ne ovat tätä päivää maapallolla.

Jokaisen, joka ottaa kantaa talousasioihin, olisi syytä perehtyä Rooman klubin jo 70-luvulla julkaisemaan Kasvun rajat -raporttiin ja sen 90-luvulla ilmestyneeseen ajankohtaistettuun versioon nimeltä Ylittävät kasvun rajat. Noiden raporttien ydinsanoma voidaan tiivistää seuraavaan: Jos ihmiskunta jatkaa luonnonvarojen maksimaalista hyväksikäyttöään niin pitkään kuin suinkin voi, seurauksena ennen ensi vuosisadan puolta väliä tulee olemaan maailmanlaajuinen taloudellinen romahdus, jonka seurauksena sekä ihmisten lukumäärä että kulutus henkeä kohti voi laskea alle 1900-luvun alun tason. Tämä dynamiikka voidaan aivan hyvin verrata taloustieteilijöille tutumpaan dynamiikkaan, eli noususuhdanteen ylikuumenemisen aiheuttamaan laman jyrkkyyteen.

Kasvun rajat -raporttien ennustama romahduksen ajankohta ei ole mitään kaukaista tulevaisuutta, se on lastemme elinaikaa, kenties vielä meistäkin kansanedustajista nuorimpien elinaikaa. Vastaavasti: mitä maltillisemmin ihmiskunta lisääntyy ja käyttää luonnonvaroja, sitä vauraamman elämän mahdollisuudet jätämme lapsillemme ja lapsenlapsillemme ja heidän jälkeläisilleen.

Eli meidän on kiire ottaa kansantaloudessa käyttöön keinoja, jotka parantavat talouden

ekologista kestävyyttä. Vihreät ovat jo kauan ehdottaneet ympäristöveroja tällaiseksi keinoksi. Ne ovat nopea ja joustava keino kannustaa ympäristöystävällisen tekniikan kehittämistä ja käyttöönottoa. Ne ovat sellainen kansantalouden ympäristöohjauksen keino, joka kannustaa innovaatioihin, luovuuden käyttöön, toisin kuin pelkkiin määräyksiin ja rajoituksiin perustuva politiikka, joka kannustaa luovuuteen vain porsaanreikien etsinnässä.

Näin ollen ympäristöverot ja vastaava työhön kohdistuvien verojen alentaminen, ovat käyttökelpoinen keino niin kansantalouden suhdanne-ongelmien ratkaisemiseen kuin myös pitemmällä aikavälillä kestävässä rakennemuutoksen aikaansaamiseen.

Talouden ekologisen rakennemuutoksen edistäminen luo pohjaa myös uudenlaisten vientimarkkinoiden kehittymiselle suomalaiselle teollisuudelle. Painottaisin sitä, että budjetin ympäristöliitteessäkin todetaan, että vuodelle 2000 arvioidaan ympäristönsuojelun ja ympäristöystävällisten tuotteiden maailmanmarkkinoiden olevan peräti 2 800 miljardia markkaa. Jo pienikin siivu näistä markkinoista kohentaisi Suomen kansantalouden asemaa huomattavasti. Tätä voidaan edistää sillä, että ympäristöverojen avulla luodaan sekä keppiä että porkkanaa kotimaisen ympäristötekniikan kehittämiseksi ja sovelluksille.

Puutun vielä yhteen erityisalueeseen budjetissa, ja se on maataloustuki. Mielestäni nyt, kun Suomi mahdollisesti liittyy EU:n jäseneksi, meillä olisi ollut loistava tilaisuus toteuttaa maataloudessa välttämätön rakennemuutos. Ohjata maataloutta ekologisesti kestäväan suuntaan ja samalla vähentää ylituotantoa. Tämä olisi ollut mahdollista kehittämällä maatalouden tukien rakennetta luonnonmukaista viljelyä suosivaksi.

Tässäkin viittaan budjetin ympäristöliitteeseen, jonka johdanto-osassa todetaan, että elinkeinotukien tulisi olla sidoksissa kestäväan kehitystä edistäviin toimiin, muutoin seurauksena on tehostomuutta ja ympäristöongelmia. Tämä pätee mitä suurimmassa määrin suomalaisen maatalouteen, mutta valitettavasti hallitus on unohtanut tämän omasta budjettikirjastaan löytyvän ohjeen rakentaessaan maataloustukipakettia.

Hallitus on tehnyt kaikkensa lypsääkseen sekä kotimaista verorahaa että EU:n tukirahoja ympäristöä kuormittavan nykyisen kaltaisen kemiallisen tehotalouden tukemiseen, maksimaalisen ylituotannon ylläpitämiseen ja koko nykyisen agribisneksen rakenteen säilyttämiseen ny-

kyisellään. Tämä on mielestäni pöyristyttävää ja vastuutonta. Vähin, mitä eduskunnassa nyt on vaadittava, on se, että ympäristötuen nimellä ohjattavan tuen jakaminen perustuu ympäristön hyväksi tehtyihin toimenpiteisiin eikä niin, että sitä jaetaan yleisen maataloustuen jatkeena.

Ed. M ä k e l ä : Arvoisa puhemies! Valtion ensi vuoden budjetti on synkkää luettavaa edellisvuosien budjettien tapaan. Ahon hallitukselle on jo tullut tavaksi velkalinja ja se jatkuu. Istuvan hallituksen viimeisestä 196 miljardin markan budjetista rahoitetaan lainarahalla noin kolmannes. Utta velkaa valtionhoitaja-hallituspuolueet ottavat 70 miljardia markkaa.

Vuoden 1995 budjetti jatkaa muiltakin osin tutuksi tullutta linjaa säästöjen ja kuristuksen kohteeksi joutuvien joukkojen osalta. Maksu-miehinä ja säästöjen kohteena ovat tuttuun tapaan työttömät, lapsiperheet, pienipalkkaiset työntekijät, sairaat eläkeläiset ja opiskelijat, kuinkas muuten.

Ensi vuoden budjetti ei tuo odotettua ja josain vaiheessa kokoomuksen lupaamaa helpotusta tavallisen perheen verojen maksutaakkaan, vaikka tuloveroa hellitetään jonkin verran, niin samanaikaisesti valtio kerää kansalaisten kukkarosta välillisillä veroilla enemmän kuin tuloverotuksen helpotukset ovat.

Autoilu maksaa ensi vuonna vähintäänkin 700 markkaa nykyistä enemmän. Bensiiniveron korotuksen tietävät litrahintaan noin 40 pennin korotusta. Polttoöljyn ja dieselöljyn hinnat nousevat. Autonomistajia rokotetaan suhteellisesti eniten, korottamalla auton käyttömaksua 200 markkaa. Ensi vuonna siis tuulilasiin liimattavat ”viinastarrat” maksavat vanhoihin autoihin 500 markkaa ja uusiin autoihin 700 markkaa.

Ympäristöverojen korotukset lisäävät asumiskustannuksia 100—200 markalla vuodessa, ja sekään ei riitä, mikäli kunnat päättävät nostaa myös kiinteistöveroja. Verotuksen muut muutokset kumoavat toisensa eli kansaneläkevakuutusmaksun pudottaminen pennillä, otetaan nostamalla työeläkevakuutusmaksuja 3—4 prosenttia. Kun palkansaajajärjestöt eivät hyväksyneet ay-jäsenmaksun vähennysoikeuden leikkaamista, hallitus pudottikin tulonhankkimisvähennystä 2 100 markasta 1 500 markkaan. Lisäksi matkakulujen omavastuuosuutta korotetaan 2 000 markasta 2 500 markkaan.

Mielestäni palkansaajien ja eläkeläisten verorasitusta on lisätty kuluvalla eduskuntakaudella kohtuuttomasti. Suomen tuloverotus on ajautu-

nut umpikujaan, ja verotuksen tasoa on nostettu huippulukemiin, mutta tästä kaikesta huolimatta verotulot ovat koko ajan vähentyneet. Veropohja on supistunut kilvan veronkiristyksen kanssa. Veronmaksajia on suurtyöttömyyden aikana yhä vähemmän, ja näin yhä harvemmat veronmaksajat ovatkin joutuneet maksamaan yhä korkeampia veroja.

Tuloverotus on todella umpikujassa eikä nykyyhallitus ole löytänyt lääkkeitä ulospääsyyn verokierteestä. Hallituksen esitys vuoden 1995 valtion talousarvioksi lisää veronmaksajien taakkaa jo neljäntenä vuonna peräkkäin. Vaikka tuloverotukseen esitetäänkin kustannustason nousua vastaavaa inflaatiotarkistusta ja työeläkemaksun nousu korvataan kansaneläkemaksun alennuksella, verotusta kiristetään ja progressiota lisätään tulonhankkimisvähennyksen ja matkakulujen vähennysoikeuden leikkauksella. Valitettavasti nämä kiristykset ovat niitä, jotka kohdistuvat erityisesti niihin palkansaajiin, jotka eivät kuulu työmarkkinajärjestöihin.

Mielestäni on täysin suhdannepoliittisesti järjetöntä, että veronmaksajilta peritään pakkolainaa myös ensi vuonna yli 100 000 markan verotettavasta tulosta. Tällaisella pakkolainalla vain syvennetään lamaa, kun ostovoimaa leikataan ja juuri silloin, kun kotimarkkinat olisivat kipeimmin kaivanneet virkistystä. Hallituksen tulisikin luopua tästä. Suurimmat lisämaksut veronmaksajille tulevat kuitenkin välillisen verotuksen kautta. Ruoan hinnassa perittävä vero kiristyy, kun alkutuotevähennys lopetetaan, vaikka keväällä sovittiin, että arvonlisäveroksi tulee 17 prosenttia.

Hallitus on houkutelut kansalaisia halvan ruoan hinnalla EU-junaan. On sanottu, että ruoan hinta tulee EU-jäsenyyden myötä laskemaan, mutta sen hallitus on visusti unohtanut kertoa, että joka tapauksessa verottajan osuus suomalaisen perheen ruokalaskusta kasvaa ensi vuonna keskimäärin 700 markalla, mikä vähentää Euroopan unionin jäsenyydestä kuluttajille tulevaa hyötyä.

Valtionosuuksien leikkaus tietää Kuntaliiton mukaan 0,3—0,4 pennin korotuspaineita kunnallisveroäyrin hintaan, vaikka hallituksen mukaan kuntien valtionapua leikataan vähemmän kuin kuntien verotulot kasvavat. Lääkkeeksi kunnille onkin ohjeita, että kunnat voivat joko ottaa lisää lainaa, korottaa kunnallisveroa tai heikentää palveluja, ja tässä tapauksessa heikennykset kohdentuisivat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Päiväkodeissa ja kouluissa mitä

todennäköisimmin ryhmäkoot kasvaisivat, terveyskeskusten jonot pitenisivät eivätkä kirjastot ostaisi niinkään paljon uusia kirjoja kuin nyt kuristetun talouden aikana. Onko meillä varaa säästöihin, joiden seuraukset on maksettava moninkertaisesti myöhemmin?

Valtiolta ei lapsiperheille heru mitään lisää ja lapsilisät pysyvät nykytasossa. Vieläkään hallitus ei lunasta lupaustaan päivähoitopaikan takaamisesta 4—6-vuotiaille, vaan nämä lapset saavat odottaa, eli esitys lykkääntyy taas parin vuoden päähän. Tämä päätös vaikuttaa suuresti lapsiperheiden asemaan eikä hallituksella ole mielestäni oikeutta pettaa lapsiperheitä kerta toisensa jälkeen.

Valtionalous on kolmessa vuodessa ajautunut syvään velkakierteeseen. Ei auta, vaikka Ahon hallituksen äänitorvi Kalevi Mattila puhui kauniisti uuden suunnan etsimisestä. Hallituksen olisi ollut syytä tarkastella talouspoliittista linjaansa ja suuntaansa jo ajat sitten. Oppositio on vaatinut muutosta talouspolitiikkaan, mutta hallituspuolueet ovat aina suuressa viisaudessaan jyränneet muutosvoimat nurin. Nyt viimeistä budjettia annettaessa hallituksen edustajat tulevat sitten valittelemaan edellisen hallituksen kurjaa perintöä ja istuvan hallituksen suuria vaikeuksia.

Kuluvan eduskuntakauden aikana on valtionvelka kasvanut 250 miljardilla markalla eli noin 93 000 markalla jokaista valtion tuloveroa maksavaa veronmaksajaa kohti. Tämän eduskunnan aikana on valtion menoja maksua vyörytetty tuleville vuosille holtittomammin kuin milloinkaan aiemmin. Valtion velasta on tulossa ikuinen riesa maallemme. Ahon hallituksen aikana lainatut miljoonat jäävät jo varmuudella lastenlapsiemme maksettaviksi. Ensi vuonna valtiota rasittaa 386 miljardin markan velka, josta joudutaan maksamaan jo pelkästään korkoa 25 miljardia markkaa, ja parin vuoden kuluttua 30 miljardiin markkaan nousevat korkomenot merkitsevät jokaiselle työikäiselle 1 000 markan laskua kuukaudessa. Pelkästään näiden lainojen teknisiin kustannuksiin kuten esimerkiksi asiamiesten ja juristien palkkioihin kuluu vuosittain veronmaksajien rahoja yli miljardi markkaa. Uutta nettolainaa otetaan sellainen summa, että pelkästään tällä markkamäärällä voitaisiin maksaa lapsilisiä seitsemän vuoden ajan.

Vaikka nykyinen hallitus tekee säästöpäätöksiä, joiden myötä velankasvu hidastuu, ei se kuitenkaan pysähdy. Tulevalla uudella vaalikaudella kansanedustajat ja hallitus joutuvat rikko-

maan 500 miljardin markan lainarajan siitä riippumatta, millainen hallitus on kokoonpanoltaan. Totta ovat ministeri Viinasen sanat budjetin esitellessään, että Ahon hallitus muistetaan suurena velanottohallituksena eikä seuraajakkaan taida olla pekkaa pahempi.

Velkakierteestä on mahdotonta päästä irti, sillä korkokustannukset ovat kiivenneet taivaisiin. Jo tulevana vuonna korkomenot ovat yhtä suuret kuin esimerkiksi opetussektorin valtion menot. Noin 25 miljardin markan koroista valtaosa eli noin 12,5 miljardia markkaa koostuu yhä valuttamääräisistä lainoista. Valtiovarainministeriössä hallitusneuvos Veikko Kantolan mukaan suomalaiset maksavatkin näin japanilaisten eläkkeitä samaan aikaan, kun Suomessa tikittää eläkepommi ja keskustellaan kansalaistemme omista eläkeleikkauksista.

Arvoisa puhemies! Maatalouden EU-sopeutus kotimaisine tukipaketteineen paisuttaa ensi vuoden maatalousbudjetin liki 40 prosenttia suuremmaksi kuin tänä vuonna. Eduskunta käsittelee parhaillaan sekä maatalouden budjettilakeja että paksum nippua muuta lainsäädäntöä, jolla maatalous pitäisi panna eurokuntoon. Sanansa sanottavanaan on tietysti EU-komissiolle, jonka linjaukset vaikuttavat ensi vuonna maksettavan siirtymäkauden tukeen ja myös niin sanottuun pysyvään kotimaiseen tukeen. MTK on ottanut tiukan kierteisen kannan Suomen EU-jäsenyyteen, koska se väittää maanviljelijöiden toimeentulon vaarantuvan jäsenyyden myötä. Näin varmasti on joiltakin osin ja varmasti erityisesti pienten tilojen osalta, mutta kun tarkastelee valtion budjettia, niin sieltä voi kyllä nähdä, että maataloutta tuetaan ensi vuonna varsin runsaasti, vaikka oltaisiinkin EU-Suomessa.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnon alan menot lisääntyivät liki 5 miljardia markkaa ja nousevat reiluun 15,5 miljardiin markkaan. Jos jäsenyys toteutuu, kattaa EU näistä menoista noin 4,8 miljardia markkaa.

Maatalouden kokonaismenot nousevat vielä paljon suuremmiksi, sillä viljelijöiden lomituspalvelut, eläkkeet ja tapaturmavakuutusmenot lisäävät valtion menoja useita miljardeja. Lisäksi rahaa kuluu elintarviketalouteen, joka saa siirtymäkauden tukea samoin kuin myös teollisuus ja Valtion viljavarasto, ja rahaa kuluu kauppavarastojen arvonmuutoksesta aiheutuvien tappioiden kattamiseen.

Palkansaajaväestöä pitkään ärsyttäneet tukitukset viljelijöille, erityisesti suurtilallisille, eivät

siis loppu tulevaisuudessakaan. Täytyy toki tunnustaa, että on maatalouden menoja karsittukin. EU:n maksettavaksi siirtyy suomalainen elintarvikkeiden markkinointi- ja vientimaksu, josta säästyy nyt 2,9 miljardia markkaa.

Maatalouden rakennepolitiikan toimesta hallitus on antanut eduskunnalle valtuuslain, jonka avulla hallitus soveltaa Suomessa periaatteessa samoja tukimuotoja, joita käytetään unionin yhteisessä maatalouspolitiikassa. Jos Suomi on ensi vuonna EU:n jäsen, käyttöön otetaan epäedullisten alueiden tuki, ympäristötuki, metsitystuki ja luopumistuki. On muistettava, että tukipotista osa maksetaan suomalaisten omasta pussista, vain osa rahoista tulee EU:n maatalousbudjetin kautta.

Talousarvio perustuu oletukseen, että Suomi liittyy vuoden 95 alusta Euroopan unionin jäseneksi. Tilanne on tietysti toinen, jos kansa sanoo "ei" EU:lle ja tätä päätöstä kunnioitetaan tällä maällä. Silloin hallitus luonnollisesti joutuu panemaan koko ensi vuoden tulo- ja menoarvion uusiin puihin, ellei nykyinen hallitus jätä paikkaansa totaalisesti epäonnistuneena niin talouskuin EU-politiikassaan ja uudet voimat luotsaa Suomea suotuisimmille tuulille.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama sana oman vaalipiirini kohtalosta keltaisen kirjan sivuilla. Mielestäni budjetti kohtelee melko kohtuullisesti Keski-Suomea. Uusien hankkeiden aloittamiseen tosin rahaa ei löydy, mutta loppurahoitus on löytynyt jo aloitetuille hankkeille. Ettei tulisi kuitenkaan kuvaa, että olisin täysin tyytyväinen, totean, että tyly kohtelu työllisyyden hoidolle näkyy kyllä budjetissa. Ilmeisesti hallitus odottaa työllisyysihmeen tapahtuvan EU:hun liittymisen myötä. Tällähän työttömiä houkutellaan jäsenyyden kannattajiksi, vaikka EU-maiden keskiarvotyöttömyys on lähes 11 prosentin luokkaa, joka vastaa yli 17 miljoonaa eurokansalaista.

Joitakin iloisia asioita Keski-Suomen kanalta ovat mielestäni rahat Kärkistensalmen silta-hankkeeseen Korpilahdelle ja valtion taloon Jyväskylässä. Pitkään haissut lipeälampi Lievestuoreella ilmeisesti saadaan pois päiväjärjestyksestä lähivuosien aikana, ellei sinne osoitettuja rahoja jouduta ohjaamaan korvausten maksamiseen. Iloinen olen mm. Jyväskylän yliopiston fysiikan laitoksen loppurahoituksesta ja rahoista Keski-Suomen kotitalousopettajaopistolle, Haukkarannan koululle ja tulevasta valtionosuudesta keskussairaalan laajennukseen, joka oli ainoa suuri hanke koko valtakunnassa.

Budjettikirjasta ei kuitenkaan löydy pitkään odotettua Haapamäen avovankilahanketta. Vuodesta toiseen, koko oman eduskunta-aikani, ovat Haapamäen asukkaat evästäneet meitä kansanedustajia vankilan saamiseksi. Jos hanketta ei aiotakaan toteuttaa, tulee valtiovalnan taholta selkeästi ja perustellusti ilmoittaa asia ja kitkeä turhat toivot Haapamäen asukkailta hankkeen toteuttamisesta. Tilalle täytyy tarjota jotakin muuta, millä saada uutta elämää junaliikenteestä hiljentyneelle Haapamäelle ja työllistää alueen asukkaita.

Arvoisa puhemies! Ahon hallitus on tyylilleen uskollinen tulevan budjettinsa räätälöinnissä: Köyhät köyhtyy entisestään, tehoitoimia massatyöttömyyden hoitoon ei ole käytetty ja säästöraippa raikuu niin yksittäisten kansalaisten elämän ja peruspalvelujen yllä kuin kuntatasollakin.

Aikanaan budjetin yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulen tekemään arvostelemiini epäkohtiin muutosehdotuksia, vaikka tiedänkin, että hallitus on linjansa valinnut ja hallituspuolueiden edustajat pitävät enemmistönsä turvin huolen siitä, että mikään keltaisen kirjan sivuilla ei muutu. Ehkä uudet lääkkeet lamaan löytyvät vasta vaalien jälkeen uusien voimien myötä. Mutta onko silloin liian myöhäistä?

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Minä olen aina arvostanut nykyistä ministeri Viinasta sekä yksityishenkilönä että valtioneuvoston jäsenenä, ministerinä. Olen sen lukuisia kertoja, myös silloin kun kuuluiin oppositioryhmään, julkisesti lausunut myös tässä salissa, eikä minulla ole siinä mielessä tähän asiaan mitään muuttamista tällä hetkelläkään. Viinaseen kaltaista miestä on välttämättä tarvittu valtiovarainministerinä siinä vaiheessa ja sen jälkeen, kun tämä hallitus vuonna 91 otti maan asiat hoitaakseen ja maan talous romahti valtaosin edellisen hallituksen munausten ansiosta.

Viime aikoina ja kun kuuntelin tänään ministeri Viinaseen puheita, niin minusta on alkanut yhä enemmän tuntua siltä, että ministeri Viinaseen ei enää erota metsää puilta tai että hän on tietyllä tavalla jäänyt paistattelemaan suosionsa lämpimään ja ajatellut ehkä, että sama suosio jatkuu, kun hän jatkaa samaa linjaa koventuvala voimalla, niin kuin hänen puheenvuorostaan tänään kuultiin.

Niin kuin sanoin, viime vuosien politiikka, jota Viinaseen johdolla talouspolitiikassa on harastettu, on ollut oikein. Mutta tällä hetkellä on

toisin. Meillä vienti vetää, kansantuote kasvaa, korot ovat suhteellisesti vuosien 91 ja 92 tasoon verrattuna kohtuullisen alhaalla ja mikä tärkeintä, vaihtotase on kääntynyt reippaasti positiiviseksi. Näistä positiivisista ilmiöistä huolimatta työllisyys ei osoita minkäänlaisia paranemisen merkkejä ja valtion velkaantuminen jatkuu edelleen.

Eräs seikka, johon olen kiinnittänyt myös huomiota: Aina pelätty inflaatio ei ole osoittanut minkäänlaisia merkkejä liikkeelle lähtöön. Se ei ole sellaisenaan mikään välttämättömyys. Mutta jos inflaatio ei lähde liikkeelle devalvaation jälkeen huomioon ottaen positiivinen talouskehitys tietyllä alueella, silloin moottorissa on jotakin vikaa.

Tällä hetkellä tarvittaisiin ehdottomasti maan sisäisen talouden sisämarkkinoiden liikkeelle panevia toimia. Minä myönnän, että se on siinä mielessä vaikeata, kun 80-luvun loppuun mennessä maa rakennettiin täyteen tavaraa ja hyödykkeitä. Rakennusteollisuuden ongelmat ovat hyvät esimerkki siitä. On vaikea panna pyöriä pyörimään, tuotantoa liikkeelle, jos tavaralla ei ole olemassa olevan ruuhkan vuoksi ole kysyntää. Siitä huolimatta elvytys on välttämätöntä, niin paha sana kuin se onkin, pyörien paneminen liikkeelle kotimarkkinatuotannossa. Muuten tästä ei tule mitään. Me velkaannamme jatkuvasti. Valtion verotulot pysyvät ennallaan. Työttömyyskustannukset ovat valtavat.

Kun ministeri Viinaseen puheet tänään kuunteli, hänellä ei ole tällaisia ajatuksia lainkaan. Vaikka hän on aikoinaan sanonut, että kun vaihtotase kääntyy positiiviseksi ja talouden pohjat antavat siihen mahdollisuuden eli liikkumavaraa, kotimarkkinatalouteen eli elvyttämiseen kotimarkkinoilla siihen on silloin mahdollisuuksia ja silloin on sen vuoro. Tänään hän ei osoittanut lainkaan muistavansa tällaisia puheita.

Hassuinta, mikä ei itse asiassa sellaisenaan tähän ongelmaan liity, on se, että ministeri Viinaseella mielestäni on väärät käsitykset elvytyksestä. Hän väittää, että kuluneiden vuosien aikana on 70 miljardia vuodessa käytetty elvytykseen, eli hän toteaa lainaksi otetun rahan olleen taloutta elvyttävää rahavirtaa. Eihän sellainen laina, joka otetaan lakisääteisten menojen peittämiseksi, koska verotulot eivät niihin riitä, eihän se ole mitään elvytystä. Tämän ymmärtää, voidaan sanoa, pieni lapsikin. Silloin on kysymys elvytyksestä, jos osa tällaisesta lainasta menee siihen, että pienenkin verohelpotuksen johdosta vähentyneiden verotulojen aukko täytetään tällä lai-

nalla. Silloin se on elvytystä, ja juuri tällaista tarvittaisiin tällä hetkellä yhteiskunnassa.

Jos Suomessa käytetään lainavaroja vaikka 10 miljardia markkaa, se on aika rankka summa, elvyttämiseen sillä tavalla, että tuloverotusta alennetaan, sillä on positiivinen impulssi yhteiskuntaan. Ei se auta, että Aamulehden etusivulla sanotaan: "Kansalaiset, rohkaistukaa ostamaan!" Se tarvitsee todellisen impulssin valtiontaloudessa, ihmisten käteen jäävissä tuloissa, vaikka se olisi pienikin lisäys. Se vaikuttaa siihen, että yhteiskunnassa aletaan ostaa tavaraa, vaikka sitä on vähän joka paikassa. Jokaisella on kolme jääkaappia, kolme hellaa, siitä huolimatta aletaan ostaa niitä hyödykkeitä, joita pieni ja keski-suuri teollisuus Suomessa valmistaa, ja näin mahdollistetaan kaupan kautta se, että nämä tuotantolaitokset pystyvät tuottamaan lisää tavaraa ja tarjoamaan siinä toiminnassa työtä työntekijöille.

Käsittämätön tämä ministeri Viinaseen näkemys.

Kaikella kunnioituksella häntä kohtaan joka tapauksessa minä luulisin, että Viinaseen aika on ohi. Oikeastaan aika on kulkenut hänen ohitsensa, ja suomalaisessa yhteiskunnassa pitää kääntää seuraava lehti, joka kiinnittää huomionsa siihen, millä tavalla yhteiskunta palautetaan suhteellisen normaaliin järjestykseen myös sisämarkkinoilla.

Herra puhemies! Oikeastaan minun tarkoitukseni oli puhua muutama sana täällä talousrikollisuudesta, ja teenkin sen. Meillähän talousrikollisuus on kasvanut valtaviin mittoihin. Jos ajatellaan 80-lukua, silloin talousrikollisuus oli pienimuotoista näpertelyä, pikku konkurssijuttuja ja vähän isompiakin. Ero siihen nyt 90-luvulla on se, että koko jonkin perustetun yrityksen taloudellinen toiminta ja suuntaus alusta alkaen kohdistuu rikolliseen toimintaan ja sitä kautta rikollisen voiton saantiin.

Nyt meillä on vastattu tähän kehitykseen — joka on tullut suorastaan huimaavaksi, jos katsotaan, minkälaisia rikollisin toimenpitein anastetut summat suomalaisessa yhteiskunnassa ovat — sillä, että lisätään tutkijavoimia, ehkä 200 tutkijaa jne. Tämä on hyvä asia, mutta se ei ennalta estä rikollisuutta, sillä ne henkilöt, jotka suunnittelevat rikollisen toimintansa alusta alkaen tietyn tuloksen saavuttamiseksi, eivät niinkään välitä siitä, jos he eräänä päivänä jäävät siitä kiinni, kunhan 150 miljoonaa markkaa on jossakin kiven alla sopivasti yhteiskunnan ulottumattomissa. Pitää keksiä muita keinoja talou-

dellisen rikollisuuden estämiseksi kuin tutkijoiden lisääminen, joka sellaisenaan on välttämätöntä, totta kai, samoin heidän ammattitaitonsa lisääminen.

Minä olen nähnyt vanhalla kokemuksella ja asioita ajateltuani kaksi asiaa, jotka ovat hyvin tärkeitä. Toinen on se, että yhtiö- ja kaupparekisterilainsäädännössä tehdään sellaiset muutokset, jotka toisaalta tekevät mahdolliseksi perustaa sen tyyppisiä yritysryppäitä, joiden tarkoituksena ei ole liiketoimintaan osallistuminen vaan vastuusteiden hämärtäminen, ja toisaalta saavutetun rikollisen voiton ohjaaminen hämärästi ulos sillä tavalla, että sen jäljittäminen on mahdollista.

Ei ole mitään järkeä perustaa sen tyyppisiä yritysryppäitä kuin tekivät Uotin veljekset jossakin Ikaalisten kylpylän puitteilla. Kun katsoo sitä yritysryppästä jonkinlaisia hämääriä vastuusuhteita kuvaavine väliviivoineen, se muistuttaa lähinnä helvetinkonetta eikä liiketoimintaan tarkoitettua yritysmodostelmaa. Tällaiset ovat tarpeettomia, ja tällaisiin pitää iskeä kiinni jo siinä vaiheessa, kun tällaista yritysmodostelmaa tehdään.

Toinen on rikoksen kautta saadun voiton rikollisen tuloksen jäljittäminen ja palauttaminen yhteiskunnalle tai niille, joilta se on pois, yleensä yhteiskunnalle. Nämä henkilöt, jotka systemaattisesti toimivat rikollisesti, ovat aina tyhjiä miehiä. Kuitenkin se 100—150 miljoonaa, jopa enemmänkin, on heidän taskuissaan, jonkun bulvaanin hallussa. Se bulvaani tiedetään, mutta lainsäädäntö ei ole sellainen, että häneen pystytäisiin iskemään kiinni ja ottamaan tuo omaisuus takaisin. Puree ranskasti, jos pystytään seuraamaan rikoksen kautta saavutettua hyötyä, sen jalanjäljet ja ottamaan pois niin, että kyseinen rikoksen suunnittelija ja toteuttaja jää puille paljaille. Nämä purevat rikollisuuteen mutta ei välttämättä tutkinnan tehostaminen, joka sellaisenaan on tietysti välttämätön asia. Totta kai minä poliisimiehenä asiaa näin ajattelen. Mutta tutkintasysteemejä suunnittelevat teoretikot, joilla ei useinkaan ole kovin paljon käytännön kokemusta näissä asioissa.

Herra puhemies! Yksi asia vielä rötösherrajahdista, josta nyt tavallaan on kysymys, sen käänteisestä puolesta. Yhteiskunnan omaatuntoa ja ihmisten mieliä on balsamoitu viime aikoina hyvin paljon pankkierhojen johdilla. Satoja pankinjohtajia on joutumassa syytteeseen ja taloudellisiin menetyksiin. Minulle tämä sopii hyvin, ja minä tietysti sitä kannatan. Jos joku henki-

lö on tehnyt rikoksen, hänet täytyy rangaista ja myös hänen tulee joutua taloudellisiin korvauksiin. Tietysti taloudelliset korvaukset ovat saatavissa ilman rikosoikeudellista tunnusmerkistöäkin.

Pankkiherrajahdilla on ollut kuitenkin erittäin negatiivinen vaikutus suomalaisessa yhteiskunnassa sikäli, että riskinottoa pankeissa ei uskalleta enää tehdä lainkaan. Tämä vaikuttaa siihen, että rahat jäävät yhä enemmän pankkeihin, pankkien hyllyt ovat täynnä rahaa, mutta sitä ei enää uskalleta luovuttaa omaa selkärankaakaan turvaten muuta kuin moninkertaisilla vakuuksilla ja ehdottoman varmoihin tarkoituksiin. Tämä on tietysti oikein, mutta jos heiluri tällä tavalla heilahtaa toiseen laitaan eli riskejä ei oteta lainkaan, niin kuin normaaliin pankkitoimintaan, normaaliin liike-elämään kuuluu, silloin on edetty vahingolliselle tielle. Asiaan hyvin helposti vaikuttaa se, että tällainen pankkiherrajhti on yli-mitoitettua. Ei pidä käsittää sitä, etten minä halua pankkierhoja vaikka elinkaudeksi linnaan, jos he ovat sen ansainneet, mutta kiistaton tosiasia on tänä päivänä, että tällä on yhteiskunnassa aikamoinen merkitys. Riskejä ei enää uskalleta ottaa.

Tälläkin linjalla pitäisi palata kohtuullisuuksiin sillä tavalla, että raha pyörisi yhteiskunnassa. Ongelmia aina tulee, tulee menetyksiä, mutta heilurin tulisi asettua keskikohdalle aikaisemman hurjan riskinoton ja toisaalta nykyisen ylivarvaisuuden väliin. Sillä tavalla tältäkin osin saataisiin yhteiskunnassa pyöriä liikkeelle.

Ed. L u h t a n e n : Herra puhemies! Suomen talous on kokenut porvarihallituksen aikana vuosisadan pahimman rauhanaikaisen talouskriisin. Kaiken kaikkiaan hallituksemme on tehnyt ratkaisevia virhearvioita. Kaikesta tästä porvarihallitus vierittää syyn edelliselle hallitukselle tai ay-liikkeelle tai muille ulkoisille tekijöille. On selvää, että näin syvä talouskriisi ei ole seurausta yksinomaan edellisen tai nykyisen hallituksen teoista. Talouspoliittisilla päätöksillä on varmasti syvennetty kriisiä, mutta kriisin syvyyteen ovat vaikuttaneet myös monet muutokset talouden toimintaympäristössä sekä rakenteelliset syyt.

Porvarihallituksen kausi on ollut suurin katastrofi työtä tarvitseville. Suomessa on nyt Euroopan toiseksi korkein työttömyys. Miesten työttömyysaste on Suomessa Euroopan korkein. Ei ainakaan vielä työllisyydessä ole tapahtunut oleellista käännettä parempaan, vaikka hallitus on ollut vakuuttunut työttömyyden tuntuvasta

alenemisestä kuluvan vuoden aikana. Erityisesti on syytä panna merkille se, että viime vuoden työttömyyden kasvu on kohdistunut lähes kokonaan naisiin. Naisten työttömyys on noussut edellisvuodesta 26 prosentilla, kun sen sijaan miesten työttömyys on alentunut 3 prosentilla. Naisten työttömyyden kasvu on suoraa seurausta hallituksen tekemistä kuntien valtionosuuksien supistamisista sekä ostovoiman leikkauksista, joilla on heikennetty yksityisten palvelualuejen toimintamahdollisuuksia.

On syytä todeta myös se viitaten jo tänä iltana käytyyn keskusteluun, että tosiasia on, että Ahon porvarihallituksen aikana työttömyyden määrä on lisääntynyt Uudellamaalla räjähdysmäisesti. Työttömien määrä on Uudellamaalla lisääntynyt vuoden 90 työttömistä lähes 100 000 työttömällä. Merkille pantavaa on se, että alueellisten työvoimamäärärahojen jaossa ei hallitus ole ottanut huomioon niitä alueita, joilla työttömyys on lukumääräisesti kasvanut rajusti, kuten juuri Uudellamaalla.

Lyhyesti voidaan hallituskauden ns. saavutuksista mainita, että valtionvelka on kuusinkertaistunut, valtion velan korkomenot vievät kohta koko tuloveron tuoton ja reaalikorko on tappavan korkealla. Porvarihallituksen perinnöksi jättämistä mittavista talousongelmista selviäminen edellyttää tulevilta päätöksentekijöiltä määrätietoista, oikeudenmukaista ja yhteistyökykyistä talous- ja sosiaalipolitiikkaa. Tähän voi tietysti lisätä myös mielestäni välttämättömän EU-jäsenyyden.

Verotuksen osalta haluan sanoa muutaman sanan energiaverotuksesta. Kun me puhumme energiaverotuksesta, unohdetaan useasti kotitalouksien energian käyttö ja sen aiheuttamat kustannukset. Kun halutaan lisätä energiaverotusta, unohdetaan herkästi, ettei kyse ole vain teollisuudesta. Kotitaloudet ovat hyvin suuri energian käyttäjä. Kun maamme kotitaloudet ovat usein ylivelkaantuneita eikä ruokakassikaan ole halpa, tuntuu kohtuuttomalta, että verotusta tältäkin osin halutaan kiristää. Energiaveron korottaminen heikentäisi kotitalouksien ostovoimaa ja vaikeuttaisi kotimarkkinoiden elpymistä tältä osin. Tuskinpa tämä avaisi edes uusia työpaikkoja.

Kotitaloudet käyttävät energiastamme noin 40 prosenttia. Tämän vuoksi energiaverotus ei ole tavalliselle veronmaksajalle mikään pikku juttu, jossa penneillä pelataan. Laskelmien mukaan suomalainen perhe maksaa jo tänä vuonna pelkästään energiaveroja noin 1 000 markkaa kuukaudessa. Kaikkiaan keskivertoperheen

energiakustannukset ovat yli 2 000 markkaa kuukaudessa. Mikäli hallituksen esitykset energiaverojen korottamiseksi toteutuvat, tulee perheelle lisää laskua toistasataa markkaa kuukaudessa.

Jälleen kerran valtiovalta paikkaa budjettivaletta sysäämällä ongelmat kuntien harteille. Tästä on osoituksena hallituksen vastoin aiempia sopimuksia tekemä ylimääräinen valtionosuusleikkaus, joka kiristää kunnallistaloutta ensi vuonna runsaalla 2,5 miljardilla markalla, ja tästä on siis yksi miljardi uutta valtionosuusleikkauksia.

Me sosialidemokraatit emme siis hyväksy näitä valtionosuusleikkauksia. Eräs syy on se, että tuntuu, että kun hallitus on taas nämä leikkaukset kuntien harteille laittanut, näiden valtionosuusleikkauksien seurauksia ei ole riittävästi pohdittu tai ilmeisesti ei ole tiedetty tai ei ole välitetty näistä seurauksista. Tähän tulokseen minä tulin kuunnellessani muun muassa ed. Aulan tänä iltana pitämää puhetta.

Sosiaali- ja terveysministeriön alalla valtionosuuksien leikkaus vastaa valtiolle noin 540 miljoonaa markkaa, ja tietysti on huomattava se, että nämä leikkaukset tapahtuvat jo tehtyjen leikkausten päälle. Sosiaali- ja terveyssektoria valtiovalta kurittaa kauan odotetun päivähoitolain toteuttamisen lykkäämisellä, päivähoitoryhmien suurentamisella ja terveydenhuollon henkilöstöä koskevilla lain muutoksilla. Säästöt tarkoittavat käytännössä sosiaali- ja terveysalan henkilöstön vähentymistä kaikilla tasoilla.

Myöskään opetustoimi ei vältty karkeilta leikkauksilta. Opetusministeriön valtionosuuksia esitetään leikattavaksi 3 prosenttia tämän vuoden tasosta. Suhteellisesti tämä on tietysti edellisten vuosien leikkausprosenttia lievempi, mutta tässä myös säästöt tehdään edellisten vuosien leikkausten päälle ja tämä saattaa opetustoimen äärimmäisen suuriin vaikeuksiin.

Hallitus toteaa budjettiesityksessään peruskouluopetuksen tavoitteena olevan "varmistaa peruskouluopetuksen korkea taso ja koulun muut peruspalvelut siten, että opetuksessa toteutuu koulutuksen määrällinen ja laadullinen perusturva". Kyllä on syytä kysyä, kuinka peruskouluopetuksen korkea taso saati muut tavoitteet toteutetaan, kun koulujen toiminnot kaiken kaikkiaan ensi vuonna supistuvat yhteensä noin 6 prosenttia valtionosuusudistusten lisäleikkausten ja arvioidun kustannustason nousun johdosta. Tässä on tietysti huomattava se, että koulujen käyttömenoista lähes 80 prosenttia on

henkilöstön palkkamenoja, jolloin uusia säästöjä ei voida siis toteuttaa opetukseen puuttumatta.

Ilman muuta on selvää, että kunnasta itsensä varsin pitkästi riippuu, missä määrin se peruskoulutustaan arvostaa. Budjettirahahan on korvamerkitsemätöntä. Tosiasia lieneekin, että monet kunnat joutuvat kompensoimaan peruskoulutuksen, lukion ja ammatillisen koulutuksen leikkauksia vähentämällä muun sivistystoimen menoja. Leikkaukset kohdistuvat tällöin suuresti yleissivistävään aikuiskoulutukseen, kirjastotoimeen sekä tietysti myös muuhun kulttuuri- ja vapaa-aikatoimeen. Seurauksena on tällöin kuntien sivistyspalvelujen hidas näivettyminen. Selaiset asiat kuin sivistyksellinen tasa-arvo, kansalaisyhteiskunta ja kansalaisten opiskelu- ja tiedonsaantimahdollisuuksien turvaaminen, työttömien ja syrjäytyneiden väestönosien oman elämänhallinnan parantaminen tai kulttuuri, saati taiteen edistäminen ovat tälle hallitukselle ainakin vain juhlapuheiden aiheita.

Yleissivistävässä aikuiskoulutuksessa, siis kansalais- ja työväenopistojen toiminnassa leikkaukset merkitsevät opiskelijamaksujen korottamista, opetustarjonnan yksipuolistamista, vähenemistä, ryhmäkokojen suurentamista ja tietysti samalla koko laadun heikkenemistä.

Koska ed. Aula saapui saliin ja olen puhumassa juuri kuntien valtionosuusleikkauksista, palaisin ed. Aulan puheeseen. Ed. Aula totesi, että keskusta on ainoana puolueena pitänyt huolta pienistä keskustalaisista kunnista siinä mielessä, että niiden valtionosuuksia ei ole leikattu. Toiteaisin tähän sen, että ed. Aula ei ehkä tiedä sitä, että niissä pienissä keskustalaisissa köyhissä kunnissa saattaa asua varakkaita ihmisiä, mutta sen sijaan näissä niin sanotuissa rikkaissa suurissa kunnissa kuten esimerkiksi Espoossa ei saata asua, vaan siellä asuu myös köyhiä ihmisiä, joitten toimeentuloa on tällä tavalla keskusta nimenomaan valtionosuusleikkauksillaan vaikeuttanut ja tulee vaikeuttamaan ensi vuonna vielä hyvin suuresti. Näin siitä syystä, että heille ei voida tarjota heidän kipeästi tarvitsemiaan palveluita.

Ed. S-L. Anttilalle, vaikka hän ei ole täällä paikan päällä; pienet keskustalaiset kunnat pitävät itsestään ja asukkaistaan huolta. Miksi sitten nämä pienet keskustalaiset kunnat ovat vaatimassa valtionosuuksia itselleen? Nehän saavat suurimmat valtionosuudet jo kantokykyluokituksen myötä, miksi ne tarvitsevat valtion rahaa niin suuressa määrin, jos itse pitävät itsestensä huolta?

Eläkeläisille budjettiesitys ei tuo parannuksia. Viime kesäkuussahan eduskunta sääti indeksikorjauslakeja, joiden mukaan työeläkkeitä korjataan vain noin 1,5 prosentilla ja kansaneläkkeitä noin 2 prosentilla, vaikka työeläkkeitä olisi pitänyt korjata arviolta noin 4,9 prosentilla. Kaiken kaikkiaan eläkkeensaajilta vietiin ensi vuotta koskevalla lailla eli indeksileikkauksilla yhteensä yli 2 miljardia markkaa. Tämän vuoden alussa eläkkeiden indeksikorjaukset jätettiin kokonaan maksamatta. Ahon hallitushan on siis rukkannut näitä indeksejä myös aikaisemmin.

Arvoisa puhemies! Joitakin huomioita opetusta ja tutkimusta koskevista budjettiasioista. Opetusministeriö luonnehti tiedotteessaan hallinnonalansa budjettia korkean osaamisen koulutusbudjetiksi. Onkohan asia näin? Koko opetusministeriön pääluokan loppusumma on 800 miljoonaa markkaa suurempi kuin vastaava luku tämän vuoden talousarviossa. Lisäyksen on kuitenkin todettu aiheutuvan valtion sisäisen vuokrajärjestelmän käyttöönotosta. Todellisuudessa siis opetusministeriön pääluokan määrärahan kokonaistaso on ensi vuonna sama kuin kuluvana vuonna.

Kuten tiedämme, Ahon hallituksen aikana vuosina 91—94 korkeakoulujen budjettirahoitus on vähentynyt 800 miljoonalla markalla eli 20 prosentilla. Samanaikaisesti korkeakoulut ovat saaneet uusia rahoitusvelvoitteita, esimerkkinä vaikka postimaksut. Määrärahojen vähennys vastaa kaiken kaikkiaan noin 10 pienimmän korkeakoulun lakkauttamista. Tämä on siis lähtökohta ensi vuoden budjetille.

Korkeakouluopetus ja tutkimus ovat siis ministeriön mukaan budjetin painoalueet. Tyydytyksellä on tietysti todettava, että korkeakoulujen määrärahoihin esitetään lisäystä 195 miljoonaa markkaa kuluvan vuoden talousarvioon nähden. Mutta epäselväksi tässä vertailussa jää se, onko vertailupohjaksi otettu kuluvan vuoden lisätalousarviossa korkeakouluille esitetyt määrärahat vai varsinainen talousarvio. Tämä ei käy selville. ”Painoalue” on mielestäni liian rohkea ilmaisu, mutta joka tapauksessa korkeakoulujen viime vuosien tapainen lyöminen, läiskiminen ja kurittaminen on tässä budjetissa ilmeisesti pyrittynyt, ja toivon, että tämä ei todella ole näköharhaa.

Korkeakoulujen kehittämislain eräänä keskeisenä tehtävänä ja tarkoituksena on ollut turvata korkeakoulujen voimavarojen kehitys, nimenomaan pitkäjänteinen kehitys taloudellisesti vaikeina aikoina. Tämän johdosta sosialidemo-

kraatit ovat kerta toisensa jälkeen vastustaneet korkeakoulujen kehittämislain 3 §:n kumoamista.

Kun nyt on tapahtunut käänne parempaan eli leikkaukset on ainakin saatu loppumaan, toivonkin, että hallitus vetäisi pois jo keväällä eduskunnalle antamansa korkeakoulujen kehittämislain 3 §:n kumoamista koskevan esityksensä. Tällä olisi varmasti erittäin myönteinen ainakin psykologinen merkitys meidän korkeakouluillemme.

Korkeakoulujen rakenteellinen kehittäminen ei ole edennyt tämän budjettiesityksen mukaan odotetusti. Eläinlääketieteellisen korkeakoulun liittäminen Helsingin yliopistoon itsenäisenä tiedekuntana ei ole mielestäni minkäänlaista rakenteellista kehittämistä, ja se olisikin saanut olla tekemättä. Missäköhän säästöt tässä eläinlääketieteellisen korkeakoulun liittämässä oikein ovat?

Myös lastentarhanopettajakoulutuksen siirto yliopistoihin olisi pitkän odottelun jälkeen voinut odottaa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välistä työnjakoa koskevia ratkaisuja.

Lääketieteellistä koulutusta koskeissa ratkaisuissa ministeriö on löytänyt ainakin näennäisen sovun yliopistojen kanssa. Voittajana voitaneen pitää tässä yhteydessä Kuopion yliopistoa, joka välttyy kovilta lääketieteellistä koulutusta koskevilta leikkauksilta. Tähän on tietysti syynsä. Kuopion yliopistohan menetti hammaslääketieteellisen tiedekuntansa. Muiden lääketieteellisten koulutusyksiköiden kohdalla leikkausten seurauksia voi vain tietysti arvioida.

Tutkimusmäärärahat ovat hyvin mielenkiintoinen luku. Tutkimusmäärärahoihin esitetään kaiken kaikkiaan lisäystä 42 miljoonaa markkaa. Se, kuinka paljon tästä on Suomen Akatemian osuutta, jää epäselväksi, koska budjettiesityksestä ei selviä, onko vertailulähtökohdaksi otettu kuluvan vuoden varsinainen budjetti vai lisätalousarviossa Suomen Akatemialle myönnetty 60 miljoonan markan lisäys.

Myös valtion tutkimuslaitosten rahat tosiasiassa vähenevät. Näennäisestä lisääntymisestä kertoo kyllä budjettiesitys, mutta kun kiinteistöjen hoito otetaan tässäkin huomioon, trendi on kyllä kaiken kaikkiaan vähenevä.

Perustutkimuksen resurssit pysynevät kaiken kaikkiaan siis ennallaan. Samanaikaisesti Tekesin budjettia on pystytty edelleen kasvattamaan. Ilmeisesti kasvuprosentti, kun siitä otetaan kaikki muut seikat pois, on noin 14 prosenttia. Lohdutuksena korkeakoulujen surkeassa määrärahakehityksessä onkin ollut tähän mennessä Te-

kesin rahojen ohjautuminen suurelta osin yliopistoihin.

Tämähän ei kuitenkaan poista varsinaista ongelmaa eli sitä vinoutumaa, mikä vallitsee perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen välillä. Tosiasia on, että soveltavan tutkimuksen pohja tulee myös pettämään, ellei perustutkimuksen rahoitus ole kunnossa. Jos lähdemme siitä, että Tekesin korkeakouluille myöntämä rahoitus jää ensi vuonna ennalleen samoin kuin Akatemian perustutkimusrahoitus, jää perustutkimuksen suhteen tilanne edelleen ennalleen eli siis vinoutuma pysyy edelleen paikallaan. Toisin sanoen opetusministeriö ei ole edelleenkaan saanut budjetikehykseensä sellaista väljyyttä, sellaista liikkumavaraa, jolla perustutkimuksen suhteellista asemaa olisi voitu vankentaa. Eräs tapa tässä olisi tietysti lisätä Suomen Akatemian tutkimusmäärärahoja tai tietysti lisätä suoraan korkeakouluille määrärahoja.

Tässä yhteydessä on ehkä aihetta toistaa sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän korkeakoulupoliittisessa välikysymyskeskustelussa esiin tuoma kanta, että koko julkisen tutkimusjärjestelmän sisällä on painotettava yhteistyötä aivan toisella tavalla kuin tähän saakka, mikäli me mielimme tuloksiin päästä. Tutkimuslaitokset ja korkeakoulut tarjoavat tässä toisilleen täydentävää asiantuntemusta niin koulutuksen, tutkijakoulutuksen kuin tutkimuksenkin alueella.

Ennen kaikkea on kuitenkin tärkeää ja välttämätöntä, että korkeimman opetuksen ja perustutkimuksen resurssit kehittyvät tasapainossa soveltavan tutkimuksen ja teknologian kehittämisen julkisen tuen kanssa.

Mielestäni on kyllä hyvin tärkeää myös se, että koko julkisen sektorin teknologian hallintoa ja rahoitusta pohdittaisiin kerrankin kokonaisuutena oikein perusteellisesti.

Tämän budjettiesityksen mukaan kauppa- ja teollisuusministeriössä toiminut energiateknologinen tutkimus siirretään kauppa- ja teollisuusministeriöstä Teknologian kehittämiskeskukseen eli juuri Tekesiin vuoden alusta. Koska Tekesistä on parhaillaan käynnissä kansainvälinen arviointi, ihmetystä herättää hiukan se, miksi juuri nyt ennen arviointituloksia on ryhdytty esityksen kaltaisiin siirtotoimiin. Tämä saattaa olla ihan järkevää, en minä tiedä sitä, mutta tietysti olisi ollut mielenkiintoista odottaa näitä arviointituloksia.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan on siis tyydytyksellä pantava merkille se, että korkeakoulujen viime vuosien häikäilemätön alasajo on

pysäytetty. Korkeimman tutkimuksen ja opetuksen laiminlyöntien seuraukset eivät näy huomenna eivätkä ylihuomenna vaan vasta muutaman vuoden kuluttua. Mutta silloin ne näkyvät kyllä kumuloituvina ja erittäin vaikeasti korjattavina. Selvää on, että tulevien hallitusten tehtäväksi jää korkeakoululaitoksen rakenteellisten ratkaisujen tekeminen sekä myös tutkimusmäärärahojen vääristymien oikaiseminen.

Miten sitten pääsemme ulos umpikujasta? Meidän sosialidemokraattien mielestä ulospääsyn nykyisen umpikujasta tarjoaa vain se, että korkeakoulujen kehittämisen päälinjat määritellään selkeästi ja niihin myös sitoudutaan. Korkeakoulujen toiminta tulee rakentaa profiloitumiseen, yhteistyöhön ja kilpailuun laadusta.

Tavoitteeseen pääseminen vaatii ensi sijassa kolmea asiaa. On laadittava korkeimman opetuksen ja tutkimuksen lähtökohdista koko korkeakoululaitoksen, siis myös ammattikorkeakoulut käsittävä rakenteellinen ja toiminnallinen kehittämisohjelma. Tämän ohjelman toteuttamiseen on sitouduttava niin hallinnon kuin myös voimavarojen osalta. Korkeakoulujen voimavarojen leikkaukset lopetetaan. Tämä siis tarkoittaa sitä, että korkeakoulujen kehittämislain 3 § jätetään voimaan ensi vuonna.

Kolmanneksi korkeakoulujen rahoituspohjaa laajennetaan. Korkeakoulujen on suunniteltava toimintansa selkeästi sen varaan, että osa säännöllisenkin toiminnan vaatimista resursseista kyetään hankkimaan omatoimisesti kotimaisista ja kansainvälisistä rahoituslähteistä. Tämän onnistuminen vaatii ennen kaikkea korkeaa laatua.

Tärkein oppi, joka viime vuosien kummallisesta poukkoilusta korkeakoulupolitiikassa on opittu, on se, että parempaan tähtäävä kehittämissyö on pitkäjänteistä ja se voi onnistua vain yhteistyössä. Tämä edellyttää, että korkeakoulut ja valtiovalta niiden päärahoittajana sitoutuvat kumpikin omasta puolestaan selkeän kehittämisohjelman toteuttamiseen.

Socialidemokraattien kanta on se, että tällaisen ohjelman ainekset ovat kyllä olemassa. Suuri ongelma onkin siinä, että hyväksytyjen tavoitteiden toteuttamiseen ei ole löytynyt tähän mennessä poliittista eikä muutakaan tahtoa.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan budjettiesitys on vuosi vuodelta yhä hankalampaa luettavaa. Tässä yhdyin ed. Törnqvistin esittämiin näkökohtiin. Erilaiset tekniset määrärahojen siirrot ja ratkaisut vaikeuttavat tiedon saamista siitä, mikä on todellinen määrärahan lisäys tai vähennys kussakin tilanteessa kullakin momentilla.

Arviointeja vaikeuttaa myös se, että usein jää epäselväksi, lähes aina, onko vertailussa vuoden varsinainen tulo- ja menoarvio vai myös kyseisenä vuonna jo siihen mennessä annetut lisätalousarviot. Lopputulos on ihan erilainen, kun näitä vertailuja tehdään. Samalla toistan jo aiemmissa budjettipuheissani esittämäni ajatuksen siitä, että eräs tapa korjata asia olisi se, että kunkin pääluokan rinnalla olisi, ainakin opetushallinnon osalla tämä tarvittaisiin, erityismenoarvio, jotta budjettilukujen sisällöstä saisi riittävän käsityksen. Kun tällainen erityismenoarvio joka tapauksessa ministeriössä tehdään, miksei sitä voida tehdä jo siinä vaiheessa, kun kansanedustajat budjettikirjaa lukevat? Tässä tilanteessa on menty aivan toisenlaiseen suuntaukseen. Tästä budjettikirjasta ei kohta saa kukaan mitään selvää.

Ed. L a i v o r a n t a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Aittoniemen puheenvuoron jälkeen, koska se oli niin uskomatonta puhetta. Vaikka hän on ryhmätoveri, niin jotenkin siitä syystä se teki minut todella murheelliseksi, ed. Aittoniemen uskomaton vanhan levyn pyörittäminen, tämä inflaatio — ostovoima — elvytys-levy. Se oli käsittämätöntä. Usko kuluttamisen taloutta parantavasta ihmeestä. En kyllä käsitä, miten kulutusta lisäämällä voidaan sellainen talous tervehtytää, joka liialla kuluttamisella tähän konkurssikypsään tilaan on saatettu, ed. Aittoniemi. En todella käsitä, että jos on yli varojen elämisellä todella talous saatettu konkurssikypsäksi, niin miten se kulutusta lisäämällä voidaan korjata.

Otetaan esimerkiksi perhe, joka viisi vuotta kuluttaa 20 000 markkaa enemmän kuin ansaitsee. Ei riitä, että seuraavat viisi vuotta kulutetaan 20 000 markkaa vähemmän kuin ansaitaan, kun pitää korotkin maksaa. Ed. Aittoniemi, tällä perheellä ei taloutensa tervehtyttämiseksi ole muuta konstia kuin todella kiristää vyötä ja maksaa velkojaan ja korkojaan, jos meinaa tasapainottaa taloutensa, ja se on pakko. Tästähän kansantaloudessakin on kysymys.

Ed. Aittoniemi, ei ole mitään järkeä ostaa silloin jääkaappia, jota ei välttämättä tarvitse. Näin ollen ei myöskään jääkaapin tekijöitä voida työllistää. Tämä on sitä inhorealismia, Iiro Viinasen talouspoliittista realismia, josta väititte, että on aikansa elänyt. Kyllä minä, ed. Aittoniemi, sanoisin puheenvuoronne kuultuani, että Viinasten aika ei ole ohi, vaan Viinasia tarvitaan. Viinasilla on edelleen vielä liian paljon kovapäisiä oppilaita.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin kyllä kovasti pettynyt ed. Luhtasen puheenvuoroon. Se oli juuri sen tyyppistä puhetta, jota ajattelin, että voisi epäillä SDP:n edustajien puheenvuoroissaan esittävän. Ensin ryhmäpuheenjohtaja Kalliomäki esittelee vaihtoehtobudjetin vaihtoehtosäästöt, joilla koetaan kohentaa ilmeisesti SDP:n talouspoliittista uskottavuutta. Sitten yksittäisissä puheenvuoroissa torjutaan kaikki mahdolliset säästöt eikä esitetä mitään tilalle.

Kysyn ed. Luhtaselta, mitä hän oikeastaan esitti kuntien valtionosuussäästöistä? Olen tässä illalla koettanut tavata SDP:n omaa ohjelmaa hyvin tarkkaan. En löydä siitä sellaista kohtaa jossa sanottaisiin, että peruttaisiin tässä pohjalla olevat tänä vuonna olevat valtionosuussäästöt. En todellakaan löydä.

Samoin sosiaali- ja terveystieteiden valtionosuussäästöistä myönnetään, että ensi vuoden budjetissäkin voidaan tehdä jonkinlainen säästö. Eli kyllä kai jonkinlaista johdonmukaisuutta myöskin opposition politiikassa pitäisi olla. Haluaisin todella nähdä sen tempun, jonka SDP tekee vuoden 1996 budjettia laadittaessa. Millä valtionosuussäästöistä kokonaan pystytään luopumaan? Tietysti hyvä jos pystytään, mutta en kykene oikein tällä hetkellä uskomaan.

Ed. Luhtanen puuttui myös eläkeläisten tilanteeseen. Kyllähän eläkeläisten tilanne on parempi tänä vuonna kuin vuonna 1993. Indeksikorotukset tehdään, ja lisäksi Kela-maksua alennetaan. Kysynkin ed. Luhtaselta, miten hän rahoitaisi ne peräämänsä indeksikorotukset? Esimerkiksi työeläkkeissä se merkitsisi noin puolen prosentin lisäystä sekä palkansaajan ja työnantajan TEL-maksuun. Miten se kohentaa työllisyyttä?

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nyt menee vähän ristiin nämä hommat. Jos sallitaan vastata ed. Laivorannalle; kulutus on tuotannon ja sitä kautta työllistämisen ehto. Jos ei ole tavaroilla kulutusta, niitä ei voida tuottaa eikä tarjota työtä. Tämä on aivan selvä asia.

Minä puhuin näistä ongelmista, että meillä on 80-luvulla tuotettu maa täyteen tavaraa ja hyödykkeitä, kuten esimerkiksi asuntoja. Tällä tavalla uuden kulutuksen aikaansaaminen on vaikeaa, mutta se on välttämätöntä, että sisämarkkinat lähtevät pyörimään, sillä jos me pelkästään elämme ottamalla joka vuosi 80 miljardia markkaa velkaa, se on ylsensyömistä. Sille tulee var-

masti loppu jossakin vaiheessa. Tämän yhteiskunnan täytyy sisäisesti lähteä tuottamaan eikä yksinomaan satsata vientiin ja velanottoon. Siinä on ministeri Viinosen virhe, että hän ei ajattele tällä tavalla, tai se on minun mielestäni hänen virheensä, ja sillä siisti. En minä muuta tätä näkemystäni lainkaan.

Ed. L u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä sosialidemokraatit ovat nämä valtionosuusleikkaukset tuominneet siitä syystä, että ne tehtiin vastoin aiempia sopimuksia. Jo aiemmin olemme todenneet sen, että valtionosuusleikkausten perusteet ovat olleet täysin virheelliset. Meidän mielestämme tämä periaate, 40 prosenttia asukasluvun ja 60 prosenttia äyrimäärän perusteella, on ollut vastoin meidän esittämäämme kantaa. Kyllä tämä on täysin johdonmukainen näkökulma tähän asiaan.

Mitä tulee eläkeläisten osalta indeksitarkistuksiin, sekin myös on vastoin sopimuksia. Eläkeläisille oli luvattu kompensoida indeksitarkistukset täysimääräisinä, ja nyt ne tehtiin ikään kuin puolivillaisina. Tehtiin toki jotakin, mutta ei suinkaan täysimääräisinä. Pohjana on se, että kahtena vuotena nämä indeksitarkistukset jäivät tekemättä.

Mitä tulee siihen, millä nämä kompensoitaisiin, ei tarvitse kuin ottaa budjettikirja käteen. Sieltä löytyy hyvin paljon sellaisia määrärahoja, joilla tämän kaltaiset asiat voidaan kompensoida. Lähtökohtana meidän esityksessämme on myös se, että nämä asiat tehdään oikeudenmukaisesti.

Ed. R. A h o : Arvoisa puhemies! Aluksi toetaan, että hallitus on upottanut Suomen suohon. Vakaasta ja yliarvostetusta markasta kiinni pitäminen johti korkeisiin korkoihin, konkursseihin, talous syöksyi syvään ja lujaa. Kun puolen vuoden jälkeen pakkodevalvaatio korjasi markan kurssia, antoi hallitus kuitenkin kotimarkkinoiden vaipua yhä syvemmälle, vaikka devalvaatio olisi tarvinnut tuekseen määrätietoista elvytystä. Niin alenivat valtion verotulot ja työttömyyden kasvaessa kasvoivat myös työttömyydestä aiheutuvat menot. Valtio alkoi velkaantua rajusti, mutta tämä velkaantuminen ei tapahtunut etukäteen elvytysmielessä vaan jälkikäteen laskujen tullessa maksuun. Tällä tavalla tehty velka on siten syömävelkaa, ei elvytysvelkaa.

Hallitus riistää nuorilta tulevaisuuden toivon, sillä ministeri Kanervan puolen miljoonan työtömän armeijakunnan sulatteleminen vie pitkän

aikaa. Ja hallitus riistää toivon niiltä vanheneviltä työläisiltä, jotka ovat joutuneet työttömiksi mutta jotka kuitenkin liian nuoria päästäkseen yleistä eläkeikää aikaisemmin eläkkeelle.

Hallitus on myös ajoittanut säästöohjelmiaan niin, että aluksi, kun oltiin menossa alaspäin, yritettiin säästää ja kiristää verotusta, mikä on vain pahentanut tilannetta. Vain nyt käsillä oleva talousarvioesitys on sikäli edellisistä poikkeava, että juuri tässä vaalien alle ajoittuvassa talousarvioesityksessä hallitus on varonut kajoamasta sellaisiin säästöihin, jotka saattaisivat närkästyttää äänestäjiä.

Hallitus yrittää vaalien ajaksi lakaista roskat maton alle, mutta satojen miljardien velkaongelma ja puolen miljoonan työttömyys eivät ole lakaistavissa maton alle. Vaalien jälkeen aloitettavalle hallitukselle on siirretty Ahon ja Viinaseen katkera perintö, Suomen historian suurin valtionvelka, Suomen historian suurin työttömyys. Tämä hallitus on saanut aikaan hirvittävän ongelman, jota se ei kykene ratkaisemaan. Tässä talousarviossa se siirtää vain ongelman seuraajansa niskoille.

Hallitus ei nytkään säästä elinkeinotuissa. Juuri EU-jäsenyyteen liittyvän sopeutuksen ja tietysti myös jäsenmaksun muodossa hallitus kasvattaa menoja 10 miljardilla ensi vuonna. Tässä kohdassa jokaisella kansalaisella on kuitenkin sanansa sanottavana. Jokainen voi vetää punaisen viivan tämän 10 miljardin yli. Kuu-kauden kuluttua pidettävässä EU-kansanäänestyksessä päätetään myös, onko jäsenyys todella uhrauksen arvoinen. Jokainen voi pohtia sitä, eikö sittenkin olisi edullisempaa luopua koko hankkeesta ja saada nekin rahat parempaan käyttöön.

EU-maksu ei ole irtonaista pikkurahaa, sillä lisävelkaa otetaan 60 miljardia markkaa. Eikä lopultakaan ole kyse vain kerran uhratusta 10 miljardista markasta vaan vieläpä siitä aiheutuvista vuosittaisista korkomenoista, kun se kerran velkana otetaan. Lisäksi vielä jäsenyys tuo vuotuiset jäsenmaksut, joista vain osa palautuu Suomeen, kun taas muu osa käytetään muiden Euroopan maiden hyväksi.

Velkaisen Suomen isännät ovat Brysselissä esittäneet isoa isäntää. He ovat suostuneet sellaisiin maksuihin, joihin tällä torpalla ei olisi varaa. Ennen vanhaan jotkut kartanonherrat pelasivat maansa ja mantunsa Monte Carllossa. Luulisi niistä ajoista jo jotakin opitun.

Hyvät edustajatoverit! Talousarvioesityksessä hallitus päätyi säästämään kuntien kohdalla ar-

vatenkin siksi, etteivät äänestäjät niin helposti havaitse, että siinä säästetään juuri kaikista keskeisistä palveluista. Hyvin ovelaa ministeri Viinaseelta, mutta hyvin läpinäkyvää pääministeri Aholta.

Kunnallistalous on ollut vaikeuksissa vuodesta 1991 lukien. Valtion säästötoimet ovat merkittävästi tuntuneet kunnissa vuodesta 1993 lähtien, jolloin mm. opetustoimen valtionosuuksia alennettiin ja kunnille asetettiin yleinen 4 prosentin säästötavoite. Tänä vuonna kuntien valtionosuuksia leikattiin yhteensä 4,4 miljardilla markalla pienentämällä yleistä valtionosuutta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuutta sekä sivistystoimen valtionosuutta vuosina 92—94 siirrot valtiolta ovat budjettikirjan mukaan vähentyneet 8 prosenttia. Nyt hallitus siirtää vuoden 94 valtionosuusleikkauksen jatkamista ja lisäksi yhteensä 1 miljardin markan alennusta valtionosuuksiin. Hallitus edellyttää samalla, että kunnissa jatketaan henkilöstömenoihin säästösopimuksia.

On varmaan niin, että 80-luvun lopulla verotulojen kertyessä reippaasti kunnille henkilöstö saattoi joissakin tapauksissa kasvaa tarpeettomasti, eikä mahdollisuuksia toiminnan järjestyttämiseen käytetty hyväksi. Toisaalla tuli ehkä rakennettua liian hulpeasti. Kuitenkin jo kuntien verotulojen pieneminen vuonna 91 aloitti kunnissa tarmokkaan tehostamisen, niin että tehottomuudesta tai tarpeettomasta työstä kuntia ei totisesti voi tänään enää syyttää. Myös henkilöstöjärjestöjen uhrautuminen ja panos toiminnan ja palvelujen kehittämiseen on ollut erittäin esimerkillistä.

Säästämisessä liika on kuitenkin liikaa. Kuntien henkilöstö ei voi venyä loputtomiin, vaikka ministeri Viinaseen kuinka vaatisi ja sen budjettikirjaan kirjoittaisi. Eikä valtionosuuksia voida jatkuvasti leikata ilman, että kunnallisista palveluista jää vain luuranko jäljelle. Merkitseehän valtionosuusleikkausten ohella uutta rasiutusta myös arvonlisäverouudistus.

Hallitus rikkoo budjettiesityksellään törkeästi kuntien kanssa tekemänsä sopimusta. Aho ja Viinaseen osoittautuivat epäluotettaviksi sopimuskumppaneiksi. Sellaisista on päästävä eroon. Kunta huolehtii kansalaisten peruspalveluista, vaikka velkaantuminen pakottaakin panemaan asiat tärkeysjärjestykseen. Olisi kuitenkin edellytyksiä toteuttaa päivähoidon lakisääteisen oikeuden laajentaminen nyt aiotun lykkäämisen asemasta. Jos jostakin on todella

pakko tinkiä, niin mielessämme voitaisiin kotihoidontuen laajennusta lykätä.

Arvoisa puhemies! Valtiontalouden ahdinko on antanut ennen näkemätöntä pontta vaatimuksille leikata sosiaaliturvaa ja luopua hyvinvointivaltion periaatteesta. Valtioneuvoston jäsenten ja suuria muutoksia vaativien yritysjohtajien kannattaisi kuitenkin muistaa, että hyvinvointivaltio on henki- ja varkausvakuutus. Kun hyvinvointivaltio on romutettu, kulkeminen panssaroidussa limusiinissa ei enää anna turvallisuuden tunnetta.

Sosiaaliturva ja kuntien kaikille tarvitseville tarjoamat palvelut ovat taanneet sen, että ihmiset ovat voineet meillä kulkea kaduilla rauhallisina mielin, eikä rikkaidenkaan ole tarvinnut lymytä piikkilangan, susikoirien ja vartijoiden eristämässä luksusasunnoissa, niin kuin niissä maissa, jotka eivät ole pohjoismaisia hyvinvointivaltioita. Katsokaa eteenne, ettette katuisi, te, jotka haaveilette hyvinvointivaltion purkamisesta ja köyhäinhuoltovaltiosta.

Ed. N o r d m a n : Arvoisa puhemies, värerade talman! Det här budgetförslaget är större än någonsin. Men det ger medborgarna mindre än vanligt, eftersom lånekostnaderna, arbetslösheten och EU-arrangemangen slukar så mycket av budgeten. Samtidigt kostar budgeten mera än vad landet egentligen har råd med. Det visar upplåningsbehovet på drygt 61 miljarder mark.

Hallitus selvisei suhteellisen hyvin budjettitaivotteestaan, mutta budjettityö tulee olemaan vaikea myös lähivuosina, siis seuraavalle hallituksellekin, siitä huolimatta, että taloudellinen nousu on alkanut. Budjettivaje ei johdu vain menojen kasvusta vaan verotulojen pienuudestakin. Nyt verotuloja arvioidaan kertyvän vajaa 105 miljardia markkaa, kun vuonna 1990 verotulot olivat runsaat 120 miljardia markkaa.

Kunnollinen kasvu tulevina vuosina ja laajennettu veropohja voisivat lisätä verotuloja joillakin kymmenillä miljardeilla markkoilla. Samalla työllisyystilanteen paraneminen puolittaisi työtömyyden kustannukset, näin parhaassa tapauksessa. Tämä on todella hyvin myönteinen kehitysarvio. Mutta edelleen valtio joutuisi kuitenkin ottamaan lainaa toimintansa rahoittamiseen. Monet seikat viittaavat siihen, että menupuolta on pienennettävä edelleen tulevina vuosina, vaikka se olisi niin myönteinen kuin yritin arvioida, muutoin valtion velka jatkaa kasvuaan. Budjetti-

esitystä käsiteltäessä tämä perspektiivi on pidettävä mielessä.

Den här situationen tvingar till förändringar, men det måste ske med omsorg och med rättvisa i socialskyddet. Liksom förr borde det gälla att envar skall försörja sig själv efter förmåga och bidra till det gemensamma hushållet efter råd. Men hur skall dylika krav kunna ställas när inte möjligheter till avlönat arbete finns för närmelsevis alla? Försämringar i arbetslöshetsskyddet kan motiveras bara om det leder till aktivering av arbetslösa och till sysselsättning. Både med tanke på samhällsekonomin och på de arbetslösa bör nya vägar prövas för att komma bort från nuvarande arbetslöshets- och fattigdomsfällor, från sysslolöshet och stöd utan motprestationer, från missbruk av förmåner och svart arbete. För det här behövs både morötter och piska.

Työn toisenlainen jakaminen esimerkiksi työaikajärjestelyjä ja sapattivapaata käyttäen aiheuttaa tietysti joukon lisäongelmia ja -kustannuksia työpaikoilla. Mutta toisaalta, kuinka kalliiksi nykyiset ehdot käyvätkään yhteiskunnalle. Meidän on uskallettava kokeilla uusia otteita, jotta useammat saisivat osallistua työelämään ja tuotantoon.

Työministeriön EU:n sosiaaliturvarahastosta saatavaksi arvioimat 72 miljoonaa markkaa tarvittaisiin kovin kipeästi panostuksiin, jotka kohdistuisivat ensi kädessä nuoriin ja pitkäaikaistyöttömiin. Ennen kaikkea työpaikkojen saamiseen tarvitaan elinkeinoelämän apua. Nykyisessä tilanteessa vientiteollisuus myy enemmän kuin koskaan ja ansaitsee todennäköisesti paremmin kuin pitkään aikaan, ehkä paremmin kuin koskaan. Tarvitaankin investointeja, muuten kapasiteetti loppuu pian. On palkattava uusia työntekijöitäkin, muuten henkilöstö palaa loppuun.

Nyt on koottava kaikki hyvät voimat ja päättävä yhteisymmärrykseen siitä, mitä voidaan tehdä ja mitä on tehtävä työllisyystilanteen parantamiseksi. Työnantajien ja työntekijöiden on käytettävä tulosopimusta tässä tarkoituksessa, siis sopimiseen työpaikkojen aikaansaamisesta. Tällaisia isänmaallisia tekoja tarvitaan nyt kipeämmin kuin koskaan.

Regeringen är så optimistisk i sin bedömning av tillväxtförutsättningarna att den anser att ”tiden nu är inne att skärpa finanspolitiken. På detta sätt minskar risken för att den inhemska

afterfrågan börjar öka alltför mycket i alltför snabb takt och för att inflationstakten skall stiga". Jag citerar vad som står i budgetboken. Vi brukar rida för länge på högkonjunkturer, inte minst på den senaste, men i dagens läge behöver nog hemmamarknaden och sysselsättningen stimulans, inte åtstramning.

Stimulering av företagsamheten innebär förslaget om att arbetslöshetsförsäkringspremien skall vara två procent på utbetalade löner upp till 5 miljoner mark mot 2 miljoner nu. Sedan stiger premien till 6,3 procent. Ännu mera skulle småföretagsamheten och sysselsättningen ha gynnats av en sänkning på löner upp till två miljoner mark.

Med tanke på att social- och hälsovårdsministeriets anslag minskats med över fyra miljarder mark är innehållet t.o.m överraskande bra. Men man frågar sig, om obehagliga överraskningar görs i propositionerna. När social- och hälsovårdens andel av bruttonationalprodukten steg till 38 procent i fjol, vilket är högre än i något EES-land, berodde det inte på att social- och hälsovården har byggts ut utan på att bruttonationalprodukten har minskat och på att arbetslösheten kostar så mycket. Men den här andelen på social- och hälsovården är för hög och social- och hälsovårdsministeriets åtgärdsprogram för att effektivt förebyggande politiken, för att aktivera de arbetslösa, för att minska pensionskostnaderna och för att effektivt servicesystemet förtjänar stöd.

Kun asumistuen perusteita tiukennetaan, on syytä muistaa, miten voimakas leikkaus viime vuonna epäonnistui. Silloin kunnallisen toimeentulotuen jonot kasvoivat tuntuvasti silloin. Erityisesti nuorten lapsiperheiden on vaikea selvittää asumiskustannuksistaan, vaikka asuntolainojen korot ovatkin hiukan laskeneet viime aikoina.

Urheiluihmisenä en voi lopuksi olla protestoitamatta veikkausvarojen käyttöä vastaan. Urheilun lypsämisestä täytyy tulla loppu. Tuen urheiluneuvoston puheenjohtaja Anssi Rauramon lausuntoa siitä, että paluu 36,6 prosenttiin on kirjoitettava arpaajalakiin, kun sitä käsitellään tässä talossa. Jo budjettiesityksen käsittelyn yhteydessä rakennusmäärärahoja on korotettava. Muutoin tilanne käy ihan kestäättömäksi sekä välttämättömien uusien hankkeiden että nykyisten urheilulaitosten, kenttien ja vastaavien hoidon kannalta. 37 miljoonaa markkaa riittää vain joihinkin suuriin huippu-urheilun hankkeisiin,

kun taas laajojen joukkojen urheiluhankkeet jäävät lähes ilman näillä rahoilla. Kunnolla korotettuun määrärahaan on minusta liitettävä lausuma siitä, että myös pienten rakennushankkeiden tulee saada tukea niin kuin ne ennenkin ovat saaneet. Ihan omasta kokemuksesta tiedän, että valtion ja kuntien antaman pienen tuen avulla voidaan saada varsin paljon aikaa varsinkin maaseudulla, jossa talkoohenki on edelleen voimakas, mutta ilman tukea lukuisat suunnitelmat taas romuttuvat.

Yhteenvetona pidän edellä esittämäni huomautuksia oikeutettuina unohtamatta kuitenkin maassa vallitsevaa talouden tasapainottomuutta tällä hetkellä ja myös pitemmällä aikavälillä katsottuna.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Nordman puhui työn jakamisesta. Se on ihanteellinen ajatus, mutta kunhan nyt saataisiin olemassa oleva työ jaetuksi ensin laillisesti sillä tavalla kuin ennen lamaa. Minä ihmettelen vähän ammattiyhdistysliikkeen solidaarisuudesta pauhaavia toimitsijoita ja työmaitten luottamusmiehiä, koska he eivät kiinnitä huomiota siihen, että työpaikoilla teetetään laittoa ylittöitä. Jopa on tapauksia, joissa metallin työntekijä ei ole ehtinyt käymään mökillään olenkaan, kun tehdään kesälomatkin työtä. Samanaikaisesti alkavat vanhat työtoverit olla peruspäivärahalla. Minä ihmettelen, miten voidaan yleensä puhua työn jakamisesta realistisesti, kun todella olemassa olevaakaan työtä ei jaeta lain mukaisesti, vaan tilanne on, niin kuin sanoin, tällä hetkellä sen jokainen tietää, osin laittomalakin pohjalla.

Mitä tulee investointeihin ed. Nordman, niin pankit ovat rahaa väärällään. Pankeilla on suoranainen vaikeus saada rahaa ulos. Investoinnit eivät lähde liikkeelle niin kauan kunnes inflaatio lähtee liikkeelle ja tekee investoinnin, sijoittamisen, edullisemmaksi kuin rahan pankeissa pitämisen nykyisellä reaalkorolla.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 2)—11) asia.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan keskiviikkona 14 päivänä syyskuuta kello 0.14.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio
